

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग
अहवाल

खंड - 3
परिशिष्टे व तक्ते

जून - 1999

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग

अनुक्रमणिका

खंड -3: परिशिष्टे व तक्ते

अ) परिशिष्टे

अक्र	परिशिष्ट क्र.	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
		प्रस्तावना (खंड 3)	
		प्रकरण 1 : प्रस्तावना (खंड 1)	
1	1	महाराष्ट्र राज्याच्या दुसऱ्या सिंचन आयोगाची नियुक्ती व कार्यकक्षा	1
2	2	महाराष्ट्र राज्य दुसऱ्या सिंचन आयोगाचे नाव बदलून महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग असे नामाभिधान करणेबाबत	4
3	3	कार्यशाळांचा तपशील	5
4	4	आयोगाने निवृत्त व विद्यमान ज्येष्ठ अधिकार्यांशी साधलेला संवाद	7
5	5	आयोगासाठी टिपणे लिहून देणारे विषय तज्ज्ञ	9
6	6	आयोगाने कुलगुरुंशी साधलेला संवाद	10
7	7	अ) आयोगाने केलेल्या जाहीर आवाहनाच्या अनुषंगाने प्राप्त झालेली निवेदने	11
		ब) आयोगापुढे निवेदन प्रस्तुत करणाऱ्या अशासकिय व्यक्ति व संस्था	13
8	8	अ) आयोगाने मुलाखती घेतलेल्या माजी मुख्यमंत्री, भूतपूर्व मंत्री व इतर मान्यवर यांची यादी	16
		ब) आयोगाने संवाद साधलेल्या विद्यमान मुख्यमंत्री व मंत्री यांची यादी	16
		क) आयोगाने मुलाखती घेतलेल्या विद्यमान खासदार, आमदार व माजी आमदार यांची यादी	17
9	9	आयोगाने घेतलेल्या बैठका	18
10	10	आयोगाने विविध विषयांसाठी नेमलेल्या सदस्यांच्या उपसमित्या	19
11	11	आयोगाने विविध विषयांसाठी नेमलेल्या उपसमित्यांच्या बैठका	20
12	12	क्षेत्रीय भेटींचा तपशील	
		अ) प्रकल्प	21
		ब) शासकीय/निमशासकीय संस्थांना दिलेल्या भेटी	23
		क) अशासकीय संस्थांना दिलेल्या भेटी	23
13	13	भेटी दिलेल्या ठिकाणांचा नकाशा	25
14	14	आयोगापुढे साक्ष दिलेल्या तत्कालीन/विद्यमान अधिकार्यांची यादी	26
15	15	आयोगाने संवाद साधलेले विविध महामंडळातील ज्येष्ठ अधिकारी	28
16	16	आयोगास विविध प्रकारच्या अभ्यासात/लेखनात सहकार्य केलेल्या विविध खात्यातील व्यक्ति/संस्था	
		अ) व्यक्ती	29
		ब) संस्था	30
		क) आयोग कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी	31

अक्र	परिशिष्ट क्र.	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
17	17	आयोगाच्या उभारणीमध्ये व दैनंदिन प्रशासकीय व्यवस्था बसवण्यामध्ये हातभार लावलेले अधिकारी व संस्था प्रकरण 2 : महाराष्ट्र आणि जलसंपत्ति	33
18	2.6.1	गडचिरोली जिल्ह्याचा आवक-जावक अभ्यास - कार्यकारी गोषवारा	36
19	2.9.1	महाराष्ट्रातील भूजल शास्त्रीय जलवेध शाळांचा तपशील प्रकरण 3: पाण्याचे खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	39
20	3.5.1	पाण्याच्या उपलब्धतेचा हिशोब प्रकरण 4 : शेती आणि सिंचन	40
21	4.2.1	महाराष्ट्रातील कृषी हवामान विभागांची वैशिष्ट्ये, जमिनीचे प्रकार आणि प्रमुख पीक पध्दती	56
22	4.2.2	सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीक रचना	59
23	4.2.3	कृषी हवामान विभागनिहाय पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार पीके व पीकरचना	65
24	4.8.1	कृषि उत्पन्न बाजार समित्या	74
25	4.8.2	शीतगृहे	78
26	4.8.3	साठवण व्यवस्था महाराष्ट्र राज्य वखार महामंडळ	80
27	4.9.1	महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी सूत गिरण्या	83
28	4.10.1	जिल्हानिहाय एकूण मंजूर, (उत्पादनाखालील व उभारणी खालील) व प्रस्तावित सहकारी साखर कारखाने -1-6-97 ची स्थिति प्रकरण 6 : पाण्याचे वितरण व व्यवस्थापन	88
29	6.2.1	राज्यातील निवडक जलाशयांचे पेयजलाच्या योग्यतेसाठी जैविक/ रासायनिक घटक चाचण्यांचे निष्कर्ष प्रकरण 7 : लाभक्षेत्र विकास	89
30	7.2.1	लाभक्षेत्र विकास संघटना अ) संघटन तक्ता (प्रारंभिक स्थिति) ब) संघटन तक्ता (विद्यमान स्थिति)	90 91
31	7.2.2	लाभक्षेत्र विकास कामासाठी प्रकल्प स्तरावरील प्रचलीत संघटन तक्ता	92
32	7.2.3	राज्यातील लाभक्षेत्र विकास प्राधीकरण व त्यांच्याकडील प्रकल्प	93
33	7.2.4	लाभक्षेत्र विकास प्राधीकरणाची कर्तव्य कक्षा	95
34	7.8.1	उपखोरेनिहाय सहकारी पाणीवापर संस्थांच्या निर्मितेची सप्टेंबर 1998 ची स्थिति प्रकरण 11 : पाणलोट विकास	96
35	11.2.1	महाराष्ट्रातील मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापनाच्या विविध उपचारांची सुरुवातीपासून मार्च 98 पर्यंत झालेली कामे.	98
36	11.2.2	जिल्हानिहाय मार्च 98 अखेर मृदसंधारण व पाणलोटसंबंधीची उपचार प्रगती व त्यापासून भूगर्भात जिरणारे पाणी	99

अक्र	परिशिष्ट क्र.	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
37	11.2.3	पाणलोट क्षेत्रविकास कार्यक्रम- फलनिष्पत्ती	100
38	11.4.1	विविध समित्या/अभ्यासगट/आयोग यांनी निर्देशित केलेले अवर्षणप्रवण तालुके प्रकरण 12: भूजल विकास	101
39	12.5.1	टँकरग्रस्त व नियमित जलसंधारण कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कार्यक्रमाचा विभागनिहाय गोषवारा	108

ब) तक्ते

प्रकरण 2: महाराष्ट्र आणि जलसंपत्ति

1	2.5.1	हवामान केंद्रनिहाय सरासरी कमाल व किमान तपमान	109
2	2.5.2	हवामान केंद्रनिहाय सरासरी सापेक्ष आर्द्रता	110
3	2.5.3	जिल्हानिहाय सरासरी मासिक पर्जन्यमान	111
4	2.5.4	जिल्हावार सरासरी मासिक पर्जन्य दिवस	113
5	2.5.5	काही निवडक हवामान केंद्रातील पर्जन्यमानातील दोलायमानता	115
6	2.5.6	काही निवडक हवामान केंद्रातील पर्जन्य दिवसातील दोलायमानता	116
7	2.5.7	जिल्हावार सरासरी बाष्पीभवन	117
8	2.5.8	उपखोरेनिहाय सरासरी मासिक पर्जन्यमान व पर्जन्यदिवस व त्यातील दोलायमानता	119
9	2.6.1	औद्योगिक स्रोतानुसार राज्य उत्पन्न - तद्वर्षीय चालू किंमतीनुसार	120
10	2.6.2	औद्योगिक स्रोतानुसार राज्य उत्पन्न- (1980-81) किंमतीनुसार	121
11	2.6.3	औद्योगिक स्रोतानुसार दरडोई जिल्हा उत्पन्न 1993-94	122
12	2.6.4	जिल्हानिहाय आर्थिक वर्गीकरणानुसार काम करणाऱ्यांची प्रक्षेपित लोकसंख्येनुसार संख्या (1993-94)	125
13	2.6.5	संबंधित क्षेत्रात काम करणाऱ्या संख्येनुसार प्रति व्यक्ति निव्वळ उत्पन्न 1993-94	128
14	2.6.6	अखिल भारतीय स्तरावरील देशांतर्गत बचत	131
15	2.8.1	उपखोरेनिहाय विविध अभिकरणांच्या स्वामित्वाखाली असलेली पर्जन्यमापन केंद्रे	132
16	2.8.2	उपखोरेनिहाय एकूण उपलब्ध नैसर्गिक जलसंपत्ति, लोकसंख्या व लागवडीयोग्य क्षेत्र	133
17	2.8.3	महाराष्ट्राच्या संबंधात भूपृष्ठावरील पाण्याच्या उपलब्धतेचे अंदाज	135

प्रकरण 3: पाण्याचे खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन

18	3.2.1	उपखोरेनिहाय नैसर्गिक उपलब्धता, पाणी वापराची सद्यस्थिति, दरडोई, दरहेक्टरी उपलब्धता	136
19	3.2.2	पाण्याच्या नैसर्गिक उपलब्धतेनुसार उपखोऱ्यांची नियोजन गटात विभागणी व नियमनाची वैशिष्ट्ये	138

20	3.5.1	उपखोरेनिहाय पाणीवापराच्या नियोजनासाठी उपलब्धता	139
----	-------	--	-----

प्रकरण 4: शेती आणि सिंचन

21	4.2.1	कृषि-हवामान विभागनिहाय प्रमुख पिकांची पाण्याची व सिंचनाची गरज	141
22	4.2.2	प्रमुख पिकांची पाण्याची व सिंचनाची गरज	142
23	4.3.1	जिल्हानिहाय जमिनीचा वापर	144
24	4.3.2	उपखोरे निहाय जमिनीचा वापर	145
25	4.4.1	जिल्हानिहाय प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र	146
26	4.4.2	उपखोरेनिहाय राज्यातील प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र	147
27	4.4.3	पिकाखालील क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	148
28	4.4.4	भारतातील राज्यनिहाय पीकक्षेत्र (1994-95)	149
29	4.4.5	भारतातील राज्यनिहाय प्रमुख पिकांची उत्पादकता (1994-95)	150
30	4.4.6	उपखोरेनिहाय पीकनिहाय सिंचित क्षेत्र	151
31	4.4.7	जिल्हानिहाय त्या त्या पिकाच्या एकूण क्षेत्रापैकी सिंचित क्षेत्राची टक्केवारी	152
32	4.4.8	उपखोरेनिहाय पिकांचे उत्पादन	154
33	4.4.9	प्रमुख पिकांची जिल्हानिहाय उत्पादकता	155
34	4.9.1	खाद्यान्न व शेतीमाल आधारीत उद्योगांची जिल्हानिहाय अतिरीक्त गरज	156

प्रकरण 5 : प्रकल्प नियोजन व निर्मिती

35	5.7.1	नियोजनासाठीच्या वर्गीकरणानुसार उपखोरेनिहाय पूर्ण, अपूर्ण व बांधकामाधीन प्रकल्पांची सद्यःस्थिति	157
36	5.7.2	पाटबंधारे प्रकल्पांवरील सिंचन क्षेत्राचा गोषवारा	159

प्रकरण 6 : पाण्याचे नियोजन व व्यवस्थापन

37	6.2.1	राज्यातील निवडक जलाशयातील गाळ संचयाचे पृथःकरण	160
----	-------	---	-----

प्रकरण : 7 लाभक्षेत्र विकास

38	7.1.1	भूविकास प्रकार 1 व प्रकार 2 च्या कामाची उपखोरेनिहाय माहिती	161
39	7.1.2	लाभक्षेत्र विकासांतर्गत प्रकल्पांच्या विविध कार्यांचा आढावा	163
40	7.3.1	राज्यस्तरीय योजनांद्वारे जून 1997 अखेर निर्मित सिंचन क्षमता	165
41	7.3.2	उपखोरेनिहाय प्रवाही अंतीम सिंचन क्षमता	166
42	7.3.3	उपखोरेनिहाय प्रवाही व भूजल वापराची एकूण सिंचन क्षमता व निर्मिती (जून 1995)	171
43	7.3.4	पाणीसाठा व पाणी वापर (सन 1990-1997)	172
44	7.3.5	वर्षनिहाय निर्मित सिंचन क्षमता व वापर	173
45	7.3.6	लाभक्षेत्रातील विहिरींची सिंचन क्षमता	174
46	7.3.7	सिंचन क्षेत्रातील व कोरडवाहू क्षेत्रातील पिकांची उत्पादकता	175
47	7.4.1	सिंचन प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्रातील वर्षनिहाय खराबा क्षेत्र	176

48	7.4.2	सिंचन प्रकल्पावरील पाणथळ व क्षारपड क्षेत्र (94-95)	179
49	7.4.3	प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राबाहेरील जिल्हानिहाय लाभक्षेत्राबाहेरील पाणथळ व क्षारपड क्षेत्र (मार्च 97)	181

प्रकरण 9: वित्तीय पैलू

50	9.1.1	भूपृष्ठावरील पाण्यातून निर्माण होणारी उपखोरेनिहाय सिंचन क्षमता	182
51	9.1.2	हंगामनिहाय पिकांची पाण्याची गरज व नैसर्गिक उपलब्धता	184
52	9.2.1	राज्य व वर्षनिहाय नदी खोऱ्यावरील सिंचन व बहुदेशिय प्रकल्पांवरील चालू खर्चाशी एकूण प्राप्तीची टक्केवारी	187

प्रकरण 10: पाण्याचे सिंचनेतर वापर

53	10.1.1	उपखोरेनिहाय लोकसंख्या व लागणारे पेयजल -	189
54	10.1.2	उपखोरेनिहाय पाण्याची उपलब्धता व वापर	194
55	10.1.3	(अ)राज्यातील जिल्हानिहाय पशूधनाची संख्या व पशूधन एकक	195
56	10.1.3	(ब)राज्यातील उपखोरेनिहाय पशूधनाची संख्या व पशूधन एकक	196
57	10.1.4	उपखोरेनिहाय पशूधनासाठी लागणारी पाण्याची गरज	197
58	10.4.1	राज्यातील औष्णिक वीजकेंद्रास सन 2030 ची पाण्याची गरज	199
59	10.9.1	मलनिस्सारण योजनांची सद्यःस्थिति	200
60	10.10.1	जिल्हानिहाय मालकी हक्कानुसार तलाव व त्यांचे जलविस्तार क्षेत्र	201
61	10.10.2	जिल्हानिहाय मत्स्यबीज केंद्र मत्स्यजिरे-उत्पादन, क्षमता व उत्पादन तसेच मत्स्यबीज आवश्यकता व उपलब्धता आणि एकूण गोड्या पाण्यातील मत्स्य उत्पादन	203
62	10.10.3	जिल्हानिहाय जलविस्तार क्षेत्राचे वर्गीकरण व सिंचन प्रकल्पावर उभारलेली व प्रस्तावित पर्यटन स्थळे	205

प्रकरण 13 : पाटबंधारे विभागाची पुनर्रचना

63	13.4.1	महाराष्ट्रातील पाटबंधारे विकास महामंडळे - तुलनात्मक विवरण	207
----	--------	---	-----

इतर खंडांच्या अनुक्रमणिका
खंड-1: तात्विक विवेचन

	पृष्ठ क्रमांक
प्रकरण 1: प्रस्तावना	1
प्रकरण 2: महाराष्ट्र आणि जलसंपत्ति	21
2.1 जलविकासाचा प्राचीन इतिहास	21
2.2 सिंचन विकासाचा मागोवा	30
2.3 विविध आयोग व समित्या	35
2.4 भौगोलिक रचना व सामाजिक स्थिति	57
2.5 हवामान, पर्जन्यमान, कृषि-हवामान प्रदेश	64
2.6 आर्थिक स्थिति	71
2.7 जलवैज्ञानिक माहिती	84
2.8 भूपृष्ठावरील जलसंपत्ति	87
2.9 भूजल	98
प्रकरण 3: पाण्याचे खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	143
3.1 राष्ट्रीय जलनिती व तदनुषंगीक धोरणे.	143
3.2 विकासासाठी उपखोरेनिहाय मांडणी	144
3.3 उपखोरेनिहाय नियोजनाची धोरणे व तत्वे	161
3.4 उपखोऱ्यांचे व्यवस्थापन	168
3.5 आंतरराज्यीय नदी खोऱ्यातील पाणी वाटप	177
3.6 आंतरराज्यीय प्रकल्पांचे नियोजन व व्यवस्थापन	181
3.7 आंतरखोरे पाणी स्थलांतर.	184
प्रकरण 4: शेती आणि सिंचन	231
4.1 जमिनीचे वर्गीकरण.	231
4.2 सिंचनाखालील पीक रचना	242
4.3 शेती उत्पादनातील सिंचनाची भूमिका	247
4.4 उत्पादन व उत्पादकता	258
4.5 फळबागा, भाजीपाला व फुलशेती	268
4.6 सिंचित वनशेती	273
4.7 नागरी प्रभावाखालील सिंचन	275
4.8 साठवण व बाजारपेठा	275

	पृष्ठ क्रमांक
4.9 सिंचन क्षेत्रातील प्रक्रिया उद्योग	282
4.10 साखर कारखानदारी	285
4.11 निर्यातीसाठी वाव	291
4.12 जागतिक खुली बाजारव्यवस्था व सिंचनाखालील पीकरचना	294
प्रकरण 5: प्रकल्प नियोजन व निर्मिती	341
5.1 प्रकल्पाचा आराखडा	341
5.2 वन खात्याकडील जमीन	351
5.3 भूसंपादन	358
5.4 पुनर्वसन	362
5.5 प्रकल्पाचे पर्यावरणीय पैलू	366
5.6 बांधकाम तंत्रज्ञान व गुणवत्ता	369
5.7 अपूर्ण कामांची पूर्तता	374
5.8 प्रकल्पाचे प्रभाव क्षेत्र	380
5.9 मोठ्या जलाशयांचे प्रादेशिक विकासात योगदान	383
5.10 वित्तीय व्यवस्था	385
प्रकरण 6: पाण्याचे वितरण व व्यवस्थापन	409
6.1 प्रकल्पाची देखभाल व व्यवस्थापन	409
6.2 जलाशयाच्या गुणवत्तेचे व्यवस्थापन	416
6.3 सिंचनासाठी रानबांधणी	419
6.4 शेतावरील पाणी वापर	425
6.5 सिंचनाच्या आधुनिक पध्दती	428
6.6 पाण्याचा संयुक्त वापर	438
6.7 पाण्याचा उपयोगाची मोजणी	446
6.8 सिंचन क्षेत्राची वार्षिक मोजणी	449
6.9 वितरण संरचनेचे मुल्यमापन	452
6.10 पूरनियंत्रण व व्यवस्थापन	456
6.11 साठवणी क्षमताचे पुनर्विलोकन	464
प्रकरण 7: लाभक्षेत्र विकास	475
7.1 संकल्पना	475
7.2 यंत्रणा	487

	पृष्ठ क्रमांक
7.3 सिंचन क्षमतेचा वापर	496
7.4 पाणथळ व क्षारपड जमिनी	506
7.5 जुन्या प्रकल्पाचे नविनीकरण व आधुनिकीकरण	514
7.6 माजी मालगुजारी तलावांची फेररचना	517
7.7 सिंचन क्षेत्र वाढविण्याचे उपाय	522
7.8 सिंचन व्यवस्थापनेत लोकांचा सहभाग	525
प्रकरण 8: सिंचन कायदा व नियम	559
8.1 पाण्याचे न्याय्य वाटप	559
8.2 आनुषंगिक विद्यमान कायदे	565
8.3 सिंचन कायद्याचे यापूर्वीचे स्वरूप	579
8.4 सिंचन व्यवस्थापनेचा कायदेशीर आधार	582
8.5 सिंचन कायद्यातील आवश्यक बदल	590
8.6 समग्र जलव्यवस्थापनासाठी कायद्याचा आधार	597
प्रकरण 9: वित्तीय पैलू	603
9.1 अंतिम सिंचन क्षमता	603
9.2 सिंचन प्रकल्पांचे अर्थशास्त्र	613
9.3 सिंचन विकासाची वित्तीय गरज.	626
9.4 सिंचनासाठी उर्जेची गरज	636
9.5 सिंचन विकासासाठी वित्त उभारणी	641
9.6 खाजगीकरण	651
9.7 प्रादेशिक अनुशेष	660
9.8 देखभालीचा खर्च	668
9.9 मूल्य आकारणी व वसुली	671
9.10 सुधारणा कर	688
9.11 जलाशयांपासून इतर उत्पन्न	692
प्रकरण 10: पाण्याचे सिंचनेतर वापर	731
10.1 घरगुती वापराचे पाणी	731
10.2 पेयजल व लोकांचा सहभाग.	743
10.3 उद्योगासाठी पाणी	746
10.4 औष्णिक वीजेसाठी पाणी	749

	पृष्ठ क्रमांक
10.5 जलविद्युत निर्मिति	751
10.6 पाण्याचा पुनर्वापर	757
10.7 सिंचनेतर वापराचा सिंचनावरील परिणाम	762
10.8 जल गुणवत्ता	764
10.9 जल प्रदूषण व शुध्दीकरण.	772
10.10 मत्स्यव्यवसाय	777
10.11 पर्यटन विकास	787
प्रकरण 11: पाणलोट क्षेत्र विकास	829
11.1 संकल्पना	829
11.2 विकास कार्यक्रम	830
11.3 पाझर तलाव व लघु साठवणीचे तलाव	846
11.4 अवर्षण प्रवण प्रदेश	855
11.5 पडीक जमिनीचा विकास	864
11.6 किनारपट्टीच्या खार जमिनीचे व्यवस्थापन	866
11.7 लोकांचा सहभाग.	870
11.8 अंमलबजावणीची यंत्रणा	874
प्रकरण 12: भूजल विकास	899
12.1 नियोजन व व्यवस्थापन	899
12.2 भूजल नियमन	904
12.3 सामुदायिक विहिरी	915
12.4 पुनर्भरणाचे उपाय	917
12.5 यांत्रिक पुनर्भरण पध्दती	922
प्रकरण 13: पाटबंधारे खात्याची पुनर्रचना	931
13.1 संरचना	931
13.2 खात्याचे यशापयश	934
13.3 खात्याची अभिमुखता	941
13.4 मुलभूत संघटना	943
13.5 पूरक सेवा	956
13.6 संशोधन	961
13.7 शिक्षण व प्रशिक्षण	968

	पृष्ठ क्रमांक
13.8 महाराष्ट्र जल आयोग	977
13.9 महाराष्ट्र जलसंपत्ती प्राधिकरण	981
प्रकरण 14: शिफारशी	995
14.1 महत्त्वाच्या शिफारशींची सूची	995

खंड-2: उपखोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन

अक्र		उपखोरे क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक
1	प्रस्तावना		1
2	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त)	1	19
3	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	2	51
4	पूर्णा (दुधनासहीत)	3	73
5	मांजरा	4	93
6	गोदावरी उर्वरीत	5	113
7	पैनगंगा	6	125
8	वर्धा	7	145
9	मध्य वैनगंगा	8	169
10	निम्न वैनगंगा	9	197
11	पूर्णा (तापी)	10	221
12	गिरणा	11	243
13	पांझरा	12	263
14	मध्य तापी	13	281
15	नर्मदा	14	305
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)	15	319
17	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)	16	345
18	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	17	365
19	उर्वरीत भीमा	18	399
20	सीना - बोरी-बेनेतुरा	19	421
21	दमणगंगा- पार	20	451
22	उत्तर कोकण	21	473
23	मध्य कोकण	22	513
24	वासिष्ठी	23	531
25	दक्षिण कोकण	24	553
26	तेरेखोल - तिल्लारी	25	583

खंड -4: महाराष्ट्राचे नकाशे

नकाशा क्रमांक	नकाशाचे शीर्षक
	प्रस्तावना
1	महाराष्ट्रातील खोरी
2	महाराष्ट्रातील समतलांक रेषा
3	महाराष्ट्रातील पर्जन्यमान, तपमान व बाष्पीभवन
4	महाराष्ट्रातील कृषि हवामान प्रदेश
5	महाराष्ट्रातील जमीन
6	महाराष्ट्रातील मृत्तिकास्तर रचना
7	महाराष्ट्रातील भूपृष्ठीय शैल स्थिति व निर्धारित पाणलोट क्षेत्र
8	महाराष्ट्रातील भूपृष्ठीय स्थिति व खोरी उपखोरी
9	महाराष्ट्रातील प्रमुख नद्या व उपनद्या
10	महाराष्ट्रातील पर्जन्यमापन व सरितामापन केंद्रे
11	महाराष्ट्रातील पूरप्रवण क्षेत्र लोकसंख्या घनता व बिनतारी संदेश यंत्रणा
12	महाराष्ट्रातील मोठे व मध्यम सिंचन प्रकल्प
13	महाराष्ट्रातील मोठी धरणे
14	महाराष्ट्रातील नागरी प्रभावाखाली सिंचन क्षेत्र
15	महाराष्ट्रातील वन खात्याच्या ताब्यातील जमिन व अडलेले सिंचन व जल विद्युत प्रकल्प
16	महाराष्ट्रातील आंतरखोरे पाणी स्थलांतरण
17	महाराष्ट्रातील प्रमुख कोरडवाहू पिके
18	महाराष्ट्रातील प्रमुख बागायती पिके
19	महाराष्ट्रातील कृषि उद्योग, भांडार व बाजारपेठा
20	महाराष्ट्रातील कृषि विद्यापीठे व संशोधन केंद्रे
21	महाराष्ट्रातील जलविकासाची संलग्न विकास व्यवस्था (औद्योगिक क्षेत्रे, जलविद्युत निर्मिती केंद्रे पर्यटन स्थळे व मत्स्यबीज निर्मिती केंद्रे)
22	महाराष्ट्रातील घरगुती वापर-पाणी पुरवठा योजना

खंड - 5: महाराष्ट्रातील उपखोऱ्यांचे नकाशे

नकाशा क्रमांक	उपखोरे क्रमांक	नकाशाचे शीर्षक
		प्रस्तावना
23		महाराष्ट्राचा दर्शक नकाशा
24	1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) उपखोर-हवामान व पाणी वापर
25	1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
26	2 व 5	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखालील) उपखोरे व गोदावरी सुधा- स्वर्णा उपखोर-हवामान व पाणी वापर
27	2 व 5	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखालील) उपखोरे व गोदावरी सुधा- स्वर्णा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
28	3	पूर्णा(दुधनासहीत) उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
29	3	पूर्णा(दुधनासहीत) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
30	4	मांजरा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
31	4	मांजरा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
32	6	पैनगंगा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
33	6	पैनगंगा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
34	7	वर्धा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
35	7	वर्धा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
36	8	मध्य वैनगंगा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
37	8	मध्य वैनगंगा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
38	9	निम्न वैनगंगा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
39	9	निम्न वैनगंगा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
40	10	पूर्णा(तापी) उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
41	10	पूर्णा(तापी) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
42	11	गिरणा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
43	11	गिरणा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
44	12	पांझरा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
45	12	पांझरा उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
46	13	मध्य तापी उपखोरे-समूह-हवामान व पाणी वापर
47	13	मध्य तापी उपखोरे-समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
48	14	नर्मदा उपखोरे-समूह-हवामान व पाणी वापर
49	14	नर्मदा उपखोरे-समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
50	15	ऊर्ध्व कृष्णा(पश्चिम) उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
51	15	ऊर्ध्व कृष्णा(पश्चिम) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
52	16	ऊर्ध्व कृष्णा(पूर्व) उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
53	16	ऊर्ध्व कृष्णा(पूर्व) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
54	17	ऊर्ध्व भीमा(उजनीपर्यंत) उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
55	17	ऊर्ध्व भीमा(उजनीपर्यंत) उपखोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
56	18	उर्वरित भीमा उपखोरे-हवामान व पाणी वापर
57	18	उर्वरित भीमा उपखोर-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
58	19	सीना-बोरी-बेनेतुरा उपखोरे- समूह-हवामान व पाणी वापर

नकाशा क्रमांक	उपखोरे क्रमांक	नकाशाचे शीर्षक
59	19	सीना-बोरी-बेनेतुरा उपखोरे-समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
60	20	दमणगंगा-पार खोरे समूह-हवामान व पाणी वापर
61	20	दमणगंगा-पार खोरे समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
62	21	उत्तर कोकण खोरे समूह-हवामान व पाणी वापर
63	21	उत्तर कोकण खोरे समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
64	22 व 23	मध्य कोकण खोरे समूह व वाशिष्ठी खोरे-हवामान व पाणी वापर
65	22 व 23	मध्य कोकण खोरे समूह व वाशिष्ठी खोरे-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प
66	24 व 25	दक्षिण कोकण खोरे समूह व तेरेखोल-तिल्लारी खोरे समूह-हवामान व पाणी वापर
67	24 व 25	दक्षिण कोकण खोरे समूह व तेरेखोल-तिल्लारी खोरे समूह-जमिनी व पाटबंधारे प्रकल्प

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग

अहवाल

खंड - 3: परिशिष्टे व तक्ते

प्रस्तावना

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोगाने पाणी व त्याच्या अनुषंगीक बाबींच्या माहितीचे संकलन राज्यातील विविध शासकीय व निमशासकीय यंत्रणा जसे पाटबंधारे, कृषि, अर्थ व सांख्यिकी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, भूजल सर्वेक्षण व विकाय यंत्रणा, जलसंवर्धन, महाराष्ट्र प्रदूषण मंडळ, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, कृषी व कृषितेर विद्यापीठे, कृषि व इतर महाविद्यालये साखर कारखाने, विविध संशोधन संस्था, महाराष्ट्र पणन महामंडळ, भारतीय वेधशाळा इत्यादी कडून माहिती मिळवून करण्यात आले. तसेच केंद्र शासनाचे खाती, त्यांची अधिकृत प्रकाशने, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय प्रकाशने व आयोगाने घेतलेल्या विविध कार्यशाळातून व विविध विचारवंताकडून प्राप्त झालेल्या टिपण्यांतूनही या संकलनात भर पडली आहे.

आयोगाचा अहवाल हा एकूण पाच खंडात सादर करण्यात आला आहे. त्यापैकी खंड - 3 हा परिशिष्टे व तक्ते याचा आहे. यात खंड - 1 मधील प्रकरणांतील लेखनाच्या संदर्भातील माहितीची परिशिष्टे व पूरक आकडेवारीचे तक्ते समाविष्ट आहेत. एकूण 39 परिशिष्टे व 63 तक्ते समाविष्ट आहेत. या व्यतिरिक्त खंड-1 व खंड -2 मधील विवेचनात अंतर्भूत झालेले तक्ते, विवरणपत्रे सारणी, इत्यादींची संख्या 500 च्या जवळपास आहे.

खंड - 3 मध्ये परिशिष्टे व तक्ते असे दोन भाग आहेत. पहिल्या 'परिशिष्टे' या भागात प्रथम आयोगासंबंधीची सर्वसाधारण माहिती, उदा. आयोगाच्या स्थापनेचा शासन निर्णय, आयोगाच्या कार्यकक्षा, आयोगाने दिलेल्या भेटी, आयोगाने केलेल्या कार्यशाळा, विविध मान्यवरांशी साधलेला संवाद, पहिल्या सिंचन आयोगाने केलेल्या शिफारशींवर शासनाने केलेल्या कार्यवाहीची माहिती दिलेली आहे. संदर्भासाठी खंड 1 मधील प्रकरणशः तीन संख्यात्मक क्रमांक दिलेले आहेत. खंड 1 मधील प्रकरणांना पूरक असलेल्या आकडेवारीचे संस्करण व विश्लेषण करून दिसणारे चित्रे तक्त्यांच्या रूपांत करण्यांत आले आहे यावरून काढण्यांत आलेले निष्कर्ष हे खंड - 1 च्या विवेचनाचा मुख्य आधार आहेत. सर्व तक्त्यांना खंड 1 मधील प्रकरणशः तीन संख्यात्मक क्रमांक (जसे 7.3.4) देण्यात आले आहेत. खंड 1 मधील प्रकरणांमधे परिच्छेदांचा पहिला अंक प्रकरणाचा क्रमांक, दुसरा अंक प्रकरणातील विषयाचा क्रमांक, व तिसरा अंक त्या परिच्छेदाचा क्रमांक दर्शवितो. परंतु खंड 3 मधील तक्त्यांत पहिला अंक प्रकरणाचा क्रमांक दुसरा अंक प्रकरणातील विषयाचा क्रमांक तर तिसरा अंक तक्त्यांचा क्रमांक दर्शवितो. यांत संबंधित परिच्छेदाचा क्रमांक येत नाही, म्हणून तक्त्यांच्या शेवटी संबंधित परिच्छेदाचा संदर्भ स्वतंत्रपणे दिला आहे.

पाण्याच्या नियोजन व व्यवस्थापनाच्यादृष्टीने आयोगाने महाराष्ट्राची पंचवीस उपखोऱ्यात (खोरे समूहांत) विभागणी सूचविली आहे. या पंचवीस उपखोऱ्यांची (खोरे समूहांची) सविस्तर माहिती अहवालाच्या खंड - 2 मध्ये आली आहे. महाराष्ट्रातील आजवरच्या माहिती संकलनाची परंपरेप्रमाणे आयोगाकडे उपलब्ध झालेली माहिती मूलतः जिल्हानिहाय आहे. खोरेनिहाय, उपखोरेनिहाय फारशी माहिती संकलित झालेली आढळत नाही. पण खोरेनिहाय व उपखोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन हा विचार आयोगाने पुरस्कारिलेला असल्यामुळे उपखोरेनिहाय नियोजनाला निदान ढोबळ मानाने तरी दिशा देता यावी यादृष्टीने जिल्हानिहाय उपलब्ध झालेल्या मुळ माहितीची फोड भौगोलिक क्षेत्राच्या प्रमाणात उपखोरेनिहाय करण्यात आली आहे व त्यासाठी गाव अथवा तालूका हा घटक त्या त्या माहितीच्या प्रकाराप्रमाणे घेतला आहे. खंड 3 मधील तक्त्यांची सांख्यिकीय माहिती पाणी प्रश्नांच्या विशेष अभ्यासकांनाही विविध विषयांच्या पाठपुराव्यासाठी यापुढे उपयुक्त पडेल असा विश्वास वाटतो.

अ) परिशिष्टे

परिशिष्ट : 1
 महाराष्ट्र राज्याच्या दुसऱ्या सिंचन आयोगाची नियुक्ती
 महाराष्ट्र शासन,
 पाटबंधारे विभाग
 शासन निर्णय क्रमांक - मसिंआ 1095/224/सिं.व्य.(धो),
 मंत्रालय, मुंबई 400032 दिनांक 5 डिसेंबर 1995
शासन निर्णय

कै.स.गो.बर्वे यांच्या अध्यक्षतेखाली 1960 मध्ये महाराष्ट्र राज्याचा पहिला सिंचन आयोग स्थापन झाला होता. त्यानंतरच 35 वर्षात अनेक पाटबंधारे प्रकल्प पूर्ण झाले. खेड्यात आणि शहरात रहाणाऱ्या लोकांच्या टक्केवारीत मोठ्या प्रमाणात बदल झाला. जनतेच्या रहाणीमानात फरक झाला असून, आता शासनाने पिण्याच्या पाण्याची बाब सर्वोच्च प्राधान्याने मान्य केली आहे. त्यानंतर अन्नधान्यासाठी सिंचन, रोजगारासाठी उद्योगधंदे व त्याकरिता पाणी आरक्षण व जलविद्युत निर्मिती या बाबींना प्राधान्यक्रम दिला आहे. या बदलेल्या परिस्थितीचा विचार करता राज्यातील सिंचन विषयक प्रश्न आणि जलसंपत्तीच्या विकासाच्या संबंधित बाबी यांचा अद्यावत अभ्यास करण्यासाठी व त्याबाबत अहवाल सादर करण्यासाठी एक आयोग नियुक्त करण्यास शासनाला आनंद होत आहे हा आयोग महाराष्ट्र राज्याचा दुसरा सिंचन आयोग म्हणून ओळखला जाईल.

या आयोगाची नियुक्ती खालीलप्रमाणे असेल :-

- 1) आयोगाचे प्रमुख सल्लागार : मा. श्री. महादेवराव शिवणकर
मंत्री (पाटबंधारे) (लाक्षेवि)
- 2) आयोगाचे अध्यक्ष : डॉ. मा.आ.चितळे, दिल्ली.
- 3) आयोगाचे सदस्य : 1) श्री. एस.ए.देशपांडे, नागपूर
2) श्री. भुजंगराव कुलकर्णी, माजी पाटबंधारे सचिव,
महाराष्ट्र शासन, संभाजीनगर
3) प्रा. उलेमाले *, पंजाबराव कृषि विद्यापीठ,
4) डॉ. उत्तहास मारोतराव फडके, भंडारा
5) डॉ. बापूराव भाऊराव पुजारी, सांगली
6) श्री. मुंजाजी गणपतराव कदम #, मुक्काम पोस्ट बाभुळगाव
तालुका बसमतनगर, जिल्हा परभणी
7) श्री. भवरलाल जैन, जैन उद्योग समुह, जळगाव
8) श्री. बाळासाहेब वाघ, रानवड, तालुका निफाड,
जिल्हा नाशिक
9) श्री. सर्जेराव टोंबरे, आडगांव जिल्हा औरंगाबाद
10) डॉ. वराडे, वाल्मी, निवृत्त उप संचालक, वाल्मी, संभाजीनगर
11) श्री. देवराम गोर्डे, शिरूर, जिल्हा पुणे.

12) श्री. व्ही.पी.शिंपी, विद्यमान सचिव (पाटबंधारे)

§ 13) पाटबंधारे विभागातील मुख्य अभियंता आयोगाचे सदस्य सचिव म्हणून काम करतील

आयोगाचे मुख्यालय जल भूमी व्यवस्थापन संस्था, संभाजीनगर येथे राहिल.

आयोगाची कार्यकक्षा सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट - 1 मध्ये दिली आहे. त्याप्रमाणे विविध विषयांवर अभ्यास करून आयोग आपला अहवाल 1 वर्षाच्या कालावधीमध्ये सादर करित.

आयोगाच्या कामकाजाच्या संदर्भात आयोग राज्यातील निरनिराळ्या प्रदेशांना भेटी देऊन साक्षीपुरावे नोंदविल. शासनातील पाटबंधारे, कृषि व संबंधित अन्य विभाग आणि त्यांचे क्षेत्रीय कर्मचारी यांच्याकडील आवश्यक असलेली माहिती आयोगाच्या आवश्यकतेनुसार उपलब्ध करून देण्यात येईल.

आयोगाच्या कामकाजासाठी लागणारी आस्थापना व अनुषंगिक खर्च इत्यादि बाबत सविस्तर आदेश स्वतंत्रपणे काढण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

स्वाक्षरीत/-

अ.शं.जैन

शासनाचे अवर सचिव.

§ डॉ. श्री. भा. कद्रेकर, निवृत्त उपकुलगुरु, कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली यांची सदस्य म्हणून शासन निर्णय क्र. मसिं.आ/1096/74872/64/96 सिंचन आयोग दि. 19 जून 1997 अन्वये नियुक्ती करण्यात आली.

श्री. मुंजाजीराव कदम यांनी जुलै 1998 ला त्यांच्या कांही खाजगी कारणास्तव आयोगाच्या कामातून मोकळे होण्याची शासनास विनंती केली.

* प्रा. हि.ब.उलेमाले हे दिनांक 13-4-99 ला स्वर्गवासी झाले.

महाराष्ट्र राज्याच्या दुसऱ्या सिंचन आयोगाची कार्यकक्षा

- 1) महाराष्ट्रात भूपृष्ठावरील व भूपृष्ठाखालील उपलब्ध जलसंपत्तीचा अंदाज बांधणे, उपलब्धता वाढविण्याचे उपाय सुचविणे व सिंचन, विद्युत, उत्पादन, औद्योगिक आणि घरगुती वापर इत्यादी सर्व प्रकारे या जलसंपत्तीचा उपयोग करून त्याचे सुयोग्य आणि न्याय्य वाटप करण्याबाबतचा अहवाल तयार करणे. हा अहवाल तयार करताना एका खोऱ्यातील अतिरिक्त पाणी दुसऱ्या खोऱ्यामध्ये विविध प्रयोजनासाठी वळविण्याबाबतचा देखील विचार व्हावा.
- 2) वरील प्रमाणे उपलब्ध पाण्याचे वाटप करताना विविध विभागांचा अनुशेष भरून काढता येईल या बाबतचा अहवाल तयार करणे.
- 3) अवर्षणप्रवण क्षेत्राला सिंचनाच्या सुविधा करून देण्याच्या दृष्टिकोनातून कोणत्या प्रकारे उपाययोजना करावी याबाबतचा अहवाल तयार करणे.
- 4) पूर्ण झालेले प्रकल्प अपूर्ण अवस्थेतील प्रकल्प व भविष्यकालीन प्रकल्प यांचा आढावा घेऊन सिंचन क्षमता निर्माण करण्याचे नियोजन करण्याविषयी शिफारशी करणे.
- 5) सिंचन समादेशातील पिकांचा प्रकार, पिक रचना आणि पिकवार आखणी, कालवे, आठमाही अथवा बारमाही करण्याबाबतचे धोरण, समादेशातील जमीन उपळणे आणि जमिनीतील अतिरिक्त पाण्याचा निचरा या समस्यांचा विचार, पाणीपट्टीचे दर निश्चित करण्याविषयीचे धोरण, सक्तीचा सिंचन कर करण्याविषयीचे धोरण, पाणी वाटप व पाणी व्यवस्थापन याबाबतचे प्रश्न व या व्यवस्थेच्या कार्यपध्दतीत सोपेपणा आणण्यासाठी करावयाचे बदल, नवीन संशोधन (तुषार सिंचन, टिबक सिंचन) व त्याचा सिंचनासाठीचा वापर या विषयीचे धोरण याबाबतचा अहवाल करणे.
- 6) ज्या प्रकल्पांना पूर्ण होऊन बरीच वर्षे झालेली आहेत (जुने मालगुजारी व तसेच इतर तलाव प्रकल्प अथवा जे प्रकल्प) बराचकाळ अपूर्ण आहेत त्यांच्या बाबतीतील दुरुस्ती विषयीचे व पूर्ण करण्याचे धोरण व त्याकरीता लागणाऱ्या अनुदानासंबंधी मार्गदर्शक तत्वे याबाबत शिफारसी करणे.
- 7) वाढते शहरीकरण व औद्योगिकीकरण यामुळे त्यासाठी लागणाऱ्या साठी लागणाऱ्या पाण्याचा साठा करण्याकरिता लागणाऱ्या खर्चाची तरतूद भागविण्याविषयीचे धोरण तसेच असे करताना सिंचनावर परिणाम होत असल्यास त्यासाठी करावयाची उपाययोजना याबाबत शिफारसी करणे.
- 8) सध्या काही ठराविक प्रकल्पांमध्येच लाक्षेविची कामे करण्यात येतात. हेच धोरण पूर्ण झालेल्या सर्वच पाटबंधारे प्रकल्पांवर राबविण्याविषयीचे योग्यायोग्यतेचे धोरण याबाबत विचार करणे.
- 9) जलसंपत्तीच्या वापरामध्ये लाभधारकांचा सहभाग करण्याबाबत मार्गदर्शक सुत्रे व सिंचन वितरण व्यवस्था कशा प्रकारे हस्तांतरित करण्यात यावी यासंबंधीचे धोरण ठरविण्याबाबत शिफारसी करणे.
- 10) चालू सिंचन कामाच्या वित्त विषयक प्रतिफलांच्या दृष्टिने तपासणी करण्यासंबंधीचे धोरण (Financial Return) सुधार वसुलीसंबंधीचे धोरण Betterment levy विषयी दृष्टिकोन तसेच वार्षिक देखभाल व दुरुस्ती याबाबतचे आर्थिक व भौतिक निकष याबाबत शिफारसी करणे.
- 11) महाराष्ट्रातील सिंचन क्षेत्राचा आर्थिक विकास व सर्वसाधारण भरभराट होण्यास आवश्यक अशा इतर अनुषंगिक बाबी यांचाही विचार करणे.
- 12) वरील विषयांखेरीज मा.मुख्य मंत्री वा मा. मंत्री (पाटबंधारे) यांना आवश्यक वाटतील त्या विषयांबाबतचा समावेश करून शिफारसी करणे.

परिशिष्ट-2

महाराष्ट्र राज्य दुसरा सिंचन आयोगाचे नाव बदलून
'महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग' असे नामाभिधान
करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
पाटबंधारे विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक :- मसिंआ 1097/71360/19/97 सिं.आ.कक्ष

मंत्रालय, मुंबई 400 032.

दिनांक :-20 ऑक्टोबर 1997.

वाचावे : शासन निर्णय क्रमांक मसिंआ 1095/224/ सिं.व्य.(धो)पाटबंधारे विभाग, मंत्रालय,
दिनांक 5/12/95.

शासन निर्णय

कै.स.गो. बर्वे यांचे अध्यक्षतेखाली 1960 मध्ये महाराष्ट्र राज्याचा पहिला सिंचन आयोग स्थापन झाला होता. त्यानंतर 35 वर्षात अनेक पाटबंधारे प्रकल्प सुरु झाले. खेड्यात आणि शहरात राहणाऱ्या लोकांच्या टक्केवारीत मोठ्या प्रमाणात बदल झाला. जनतेच्या राहणीमानात फरक झाला असून शासनाने पिण्याच्या पाण्याची बाब सर्वोच्च प्राधान्याने मान्य केली. त्यानंतर अन्नधान्यासाठी, सिंचन रोजगारासाठी उद्योगधंदे व त्याकरिता पाणी आरक्षण व जलविद्युत निर्मिती या बाबींना प्राधान्यक्रम दिला आहे. या बदलेल्या परिस्थितीचा विचार करण्यासाठी तसेच राज्यातील सिंचन विषयक प्रश्न आणि जलसंपत्तीचा विकासाच्या संबंधित बाबी यांचा अद्यावत अभ्यास करण्यासाठी व त्याबाबत अहवाल सादर करण्यासाठी उपरोक्त शासन निर्णयाद्वारे 'महाराष्ट्र राज्याचा दुसरा सिंचन आयोग' निर्माण करण्यात आला आहे.

तथापी, महाराष्ट्र राज्य दुसऱ्या सिंचन आयोगाची कार्यकक्षा ही केवळ 'सिंचन' या एकाच विषयाशी निगडीत नसून सिंचनाव्यतिरिक्त पाण्याशी निगडीत खालील विषयांचा अंतर्भाव असणारी आहे.

जलविद्युत निर्मिती, कारखानदारीसाठी लागणारे पाणी, पाण्याचा पुनर्वापर/शुध्दीकरण, घरगुती वापराचे पाणी ग्रामीण/शहरे, भूजल, अवर्षण प्रवण प्रदेश, पर्यावरण, पाणी वापरातील लोकांचा सहभाग वन कायदा, पाण्याचे प्रदूषण मृदसंधारण, मत्स्यपालन व पर्यटन.

या सर्व विषयांची व्याप्ती फक्त 'सिंचन' या शब्दामध्ये समाविष्ट करणे प्रस्तुत ठरत नसल्यामुळे तसेच आयोगाच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व विषयांची व्याप्ती लक्षात घेता, आयोगाच्या नावाची व्याप्ती पण विस्तृत करण्याची गरज भासते. या शिवाय आयोगाचे सदस्य, पाण्यासंबंधित समाजातील तज्ज्ञ व्यक्ति व मान्यवर संस्था यांच्याकडून महाराष्ट्र राज्य दुसरा सिंचन आयोगाच्या नावात बदल करण्याविषयीच्या आयोगाकडे प्राप्त झालेल्या प्रतिक्रिया व त्या अनुषंगाने आयोगाकडून शासनाकडे करण्यांत आलेली शिफारस या सर्व बाबींचा सखोल विचार करून शासन पुढील प्रमाणे निर्णय घेत आहे.

महाराष्ट्र राज्य दुसरा सिंचन आयोग यापुढे 'महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग' या नावाने ओळखला जाईल.

सदर आयोगाचे नामाभिधान जरी बदलण्यांत आले असले तरी सदर आयोगाची कामे व कार्यकक्षा तसेच रचना यामध्ये कोणताही बदल झालेला नसून ती पूर्वीच्या शासन निर्णयाप्रमाणेच राहतील, याची कृपया संबंधितांनी नोद घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने

स्वाक्षरीत/-
(ह.क.पसरटे)
शासनाचे उप सचिव.

परिशिष्ट : 3
कार्यशाळांचा तपशील

अ) आयोग पुरस्कृत

अ.क्र.	कार्यशाळेचा विषय	कालावधी	प्रायोजक	ठिकाण
1	पूर्णा (तापी) खोऱ्यातील पाण्याची समस्या	2 ते 4 फेब्रु.96	पूर्णा खोरे विकास मित्र मंडळ	नागपूर
2	पाण्याचे अर्थशास्त्रीय प्रश्न	14 व 15 मे, 97	मराठी अर्थशास्त्र परिषद	सांगली
3	पांझरा खोऱ्याचे भविष्यकालीन नियोजन व फड सिंचन पध्दतीचे आधुनिकीकरण	14 जुलै, 97	सिंचन सहयोग, धुळे	धुळे
4	पाणी व्यवस्थापनातील सेवाभावी संस्थांची कार्यपध्दती	14 व 15 ऑक्टो, 97	'दिलासा' औरंगाबाद	औरंगाबाद
5	मांजरा खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	13 व 14 नोव्हें, 97	'कृषि विज्ञान केंद्र' अंबाजोगाई	अंबाजोगाई
6	सरोवरांची गुणवत्ता	23 एप्रिल, 98	निसर्गमित्र मंडळ, औरंगाबाद	औरंगाबाद
7	पाणी व्यवस्थापनाचे वैज्ञानिक पैलू	24 व 25 एप्रिल, 98	मराठी विज्ञान परिषद व काकासाहेब वाघ अभि. महाविद्यालय, नाशिक	नाशिक
8	कोकण खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	9 व 10 मे, 98	कोकण प्रदेश पाटबंधारे विभाग व युरोपियन आर्थिक समुदाय, ठाणे	रत्नागिरी
9	उत्सर्जित पाण्यावरील सिंचन	23 व 24 मे, 98	इंडियन वॉटर वर्क्स असोसिएशन, पुणे	पुणे
10	मालगुजारी तलावांची फेररचना व वैनगंगा खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	9 जून, 98	जे.एम.पटेल महाविद्यालय, भंडारा	भंडारा
11	सिंचनाखालील पीकरचना व पैनगंगा खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	21 व 22 जून, 98	बाबासाहेब नाईक अभि.महाविद्यालय, पुसद, जि.यवतमाळ	पुसद
12	भूजल पुनर्भरण व वर्धा खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन.	25 व 26 जून, 98	शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती	अमरावती
13	सिंचन व कृषि उद्योग	4 व 5 जुलै,	महाराष्ट्र अॅग्रीकल्चर	औरंगाबाद

अ.क्र.	कार्यशाळेचा विषय	कालावधी	प्रायोजक	ठिकाण
14	ऊर्ध्व गोदावरी खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	98 6 जुलै, 98	इकॉनामिक्स सोसायटी काकासाहेब वाघ अभि.महाविद्यालय, नाशिक	नाशिक
15	सीना खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	8 जुलै, 98	न्यु आर्टस् व सायन्स कॉलेज, अहमदनगर	अहमदनगर
16	माण खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन	10 जुलै, 98	शेतकरी सहकारी सुत गिरणी, सांगोला	सांगोला
17	गोदावरी नदीचे पाणी व्यवस्थापन	29 व 30 जुलै, 98	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ व गुरु गोविंदसिंघजी अभि.महाविद्यालय, सिंचन सहयोग, नांदेड	नांदेड
18	जलाशयाच्या गुणवत्तेचे व्यवस्थापन	3 ऑक्टोबर, 98	निसर्गमित्र मंडळ, औरंगाबाद	औरंगाबाद
ब- अन्य कार्यशाळा ज्यामध्ये आयोगाच्या सदस्यांनी निमंत्रणावरून भाग घेतला				
1	कोकणात जलसमृद्धीसाठी मृद व जलसंधारण आणि भूयोजन	29, 30 एप्रिल 1997	कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन संचालनालय, पुणे	दापोली
2	भूम- परांडा भागाचा पाणी प्रश्न	20 सप्टे, 1997	न्यु कॉलेज परांडा समतादर्शन प्रतिष्ठान बार्शी, शंकरराव पाटील महाविद्यालय, भूम	परांडा
3	तालुका पातळीवरील जलनियोजन- चर्चासत्र	18 ऑक्टो, 1997	किर्लोस्कर समूह व पाणलोट वार्ता	पुणे
4	7 वे नॅशनल कन्व्हेंशन ऑफ इंडियन वॉटर रिसोर्सेस सोसायटी	7,8 व 9 जानेवारी 1998	उत्तर प्रदेश पाटबंधारे विभाग	लखनौ
5	महाराष्ट्र कृषि अर्थशास्त्र परिषद 11 वे अधिवेशन	24,25,26 फेब्रुवारी 99	कोकण कृषि विद्यापीठ	दापोली

परिशिष्ट : 4

आयोगाने निवृत्त / विद्यमान ज्येष्ठ अधिकाऱ्यांशी साधलेला संवाद

अ- निवृत्त

अक्र	मान्यवरांचे नाव	पदनाम	संवादाचा दिनांक	ठिकाण
1	श्री.म.दि.पेंडसे	सचिव (लाक्षेवि), पाटबंधारे विभाग	5 - 10 - 96	औरंगाबाद
2	श्री. ए.के.शेणोलीकर	निवृत्त मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	7 व 8-11-96	नागपूर
3	श्री. एम.बी.देशमुख	निवृत्त अ.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	7 व 8-11-96	नागपूर
4	श्री. शैलेंद्र बहादूर	केंद्रस्थ अधिकारी	7 व 8-11-96	नागपूर
5	डॉ.रा.भा.गुप्ते	निवृत्त भूगर्भशास्त्र प्राध्यापक	19 - 11 -96	पुणे
6	डॉ.बा.मो.करमरकर	निवृत्त भूगर्भशास्त्र प्राध्यापक	19 - 10- 96	पुणे
7	श्री.म.मा.सरमुकन	निवृत्त संचालक भूजल सर्वेक्षण विकास यंत्रणा	19 - 11 -96	पुणे
8	श्री.श्री.ल.वरुडकर	निवृत्त मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	10 -6 -97	औरंगाबाद
9	श्री.गो.प.राळेगांवकर	निवृत्त मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	10 -6 -97	औरंगाबाद
10	श्री.गो.वि.अभंगे	निवृत्त मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	10 -6 -97	औरंगाबाद
11	श्री.या.रा.जाधव	निवृत्त अ.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	10 -6 -97	औरंगाबाद
12	श्री.व्ही.आर.सराफ	निवृत्त प्राध्यापक	10 -6 -97	औरंगाबाद
13	श्री.मधुकर चौबे	माजी सचिव, महसूल वन विभाग	17 - 7 - 97	जळगाव
14	श्री.एस.पी.केळकर	निवृत्त वनसंरक्षक, महाराष्ट्र राज्य	17 - 7 - 97	जळगाव
15	श्री.रा.गो.कुलकर्णी	सचिव(पा), पाटबंधारे विभाग	11- 11- 97	औरंगाबाद
16	श्री.श्री. त्रिं देवकुळे	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	6 - 5 - 98 30.10.98	मुंबई औरंगाबाद
17	श्री. म.दि.काळे	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	6 - 5 - 98	मुंबई
18	श्री. आ.ह.नावकल	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	6 - 5 - 98	मुंबई
19	श्री. के.आर.दाते	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	6 - 5 - 98	मुंबई
20	श्री. श्री.व्हा.प्रधान	माजी मु.अ., महाराष्ट्र जीवन प्राधीकरण	6 - 5 - 98	मुंबई
21	श्री. व. दि. भिडे	माजी मु.अ., महाराष्ट्र जीवन प्राधीकरण	6 - 5 - 98	मुंबई
22	श्री.व्ही आर देऊस्कर	निवृत्त सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
23	श्री. म.टी.तासकर	निवृत्त सल्लागार, दूरसंचार भारत सरकार	27 - 5 - 98	पुणे
24	श्री. अ. भेलके	निवृत्त सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
25	श्री.त्र्यं.ग.रत्नपारखी	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
26	श्री. ना.म.डांगे	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
27	श्री. सु.चि.साखळकर	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
28	श्री. ग. स. नवाथे	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
29	श्री. सु.य.कुलकर्णी	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
30	श्री. के.एन.शुक्ला	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
31	श्री. ह.वि.ढमढेरे	माजी संचालक, जल व भूमी व्यवस्थापन संस्था, औरंगाबाद	27 - 5 - 98	पुणे
32	श्री. दा.ल.गरुड	माजी सचिव, पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
33	श्री.व्ही.एस.ताम्हणकर	निवृत्त मु.अ.(यांत्रिकी), पाटबंधारे विभाग	27 - 5- 98	पुणे
34	श्री. एम.डी.देशमुख	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
35	श्री. एस.एम.भालेराव	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
36	श्री. म.वि.भावे	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
37	श्री. ज.ह.नवरे	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
38	श्री.एस.व्ही.चितळे	खाजगी तांत्रिक सल्लागार	27 - 5 - 98	पुणे
39	श्री.पां.कृ.नगरकर	माजी संचालक, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी	27 - 5 - 98	पुणे

अक्र	मान्यवरांचे नाव	पदनाम	संवादाचा दिनांक	ठिकाण
40	श्री.ज.तु.जंगले	संशोधन संस्था, नाशिक माजी संचालक, जल व भूमि व्यवस्थापन संस्था, औरंगाबाद	27 - 5 - 98 4 - 10 - 98	पुणे औरंगाबाद
41	श्री.पी.आर.कुलकर्णी	माजी मु.अ.महाराष्ट्र जीवन प्राधीकरण	27 - 5 - 98	पुणे
42	श्री.मा.य.ओक	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
43	डॉ. एस.के.दोरगे	माजी कुलगुरु, म. फु. कृ. वि. राहुरी	27 - 5 - 98	पुणे
44	श्री.गो.पां.गोखले	निवृत्त कृषि रसायन शास्त्रज्ञ	27 - 5 - 98	पुणे
45	श्री.वि.म.रानडे	माजी सचिव (पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
46	श्री. जी.एम.वैद्य	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
47	डॉ. जी. के. झेंडे	निवृत्त प्राचार्य, राहुरी	27 - 5 - 98	पुणे
48	श्री.जी.एस.घाणेकर	माजी मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग	27 - 5 - 98	पुणे
49	श्री. वैद्यरामन	माजी संचालक, केंद्रीय जल व उर्जा संशोधन केंद्र, खडकवासला,पुणे	27 - 5 - 98	पुणे
50	श्री. तारपोरे	माजी संचालक, केंद्रीय जल व उर्जा संशोधन केंद्र, पुणे	27 - 5 - 98	पुणे
51	श्री. ग.ना.जोशी	निवृत्त कृषि उपसंचालक, पुणे		
52	श्री. मोकाशी	निवृत्त अतिरिक्त संचालक, केंद्रीय जल व ऊर्जा संशोधन केंद्र, खडकवासला, पुणे		
53	श्री. श्री.य. दफ्तरदार	निवृत्त विभाग प्रमुख, मृदशास्त्र, म.फु. कृ.वि. राहुरी		
54	डॉ. व्ही.के.पांडे	माजी संचालक, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ फॉरेन ट्रेड, नवी दिल्ली	18- 11 - 98	औरंगाबाद
55	श्री. श्री.य. दफ्तरदार	निवृत्त विभाग प्रमुख, मृदशास्त्र, म.फु. कृ.वि. राहुरी		
ब- विद्यमान				
1	श्री.ए.डी.मोहिले	महासंचालक, राष्ट्रीय जलविकास अभिकरण, नवी दिल्ली	16 -10 -96	औरंगाबाद
2	श्री.उमेशचंद्र सरंगी *	सचिव, कृषी विभाग	26 -5 -98 7 -12 -98	पुणे औरंगाबाद
3	श्री.श्री.य.शुक्ल	सचिव(पा), पाटबंधारे विभाग	26 -4 -99	औरंगाबाद

टीप : * कृषि क्षेत्रातील यांच्या प्रगल्भ अनुभवाचा आयोगाला विशेष लाभ झाला.

परिशिष्ट-5
आयोगासाठी टिपणे लिहून देणारे विषयतज्ज्ञ.

अ.क्र.	विषय तज्ज्ञ	पद
1	श्री.आ.ह.नावकल	निवृत्त प्रधान सचिव, पा.वि. महाराष्ट्र राज्य.
2	श्री.एस.ए.भणगे	निवृत्त मुख्य अभियंता, केंद्रीय जल आयोग, नवी दिल्ली.
3	श्री.मा.गो.पाध्ये	निवृत्त सचिव, जल संसाधन मंत्रालय, केंद्र शासन, नवी दिल्ली.
4	श्री.द.ना.कुलकर्णी	निवृत्त सचिव, (पा), पा.वि. महाराष्ट्र राज्य,
5	श्री.श्री.ए.भेलके	निवृत्त सचिव, पा.वि. महाराष्ट्र राज्य.
6	श्री.मा.य.ओक	निवृत्त सचिव, पा.वि. महाराष्ट्र राज्य.
7	श्री.वि.म.रानडे	निवृत्त सचिव, पा.वि. महाराष्ट्र राज्य.
8	श्री.या.रा.जाधव	निवृत्त अधिक्षक अभियंता, पा.वि. महाराष्ट्र राज्य.
9	डॉ.बी.एम.करमरकर	निवृत्त विभाग प्रमुख भूगर्भ शास्त्र विभाग, शासकिय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, औरंगाबाद.
10	डॉ.रा.भि.गुप्ते	निवृत्त विभाग प्रमुख भूगर्भ शास्त्र विभाग, शासकिय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पूणे.
11	श्री.म. मा. सरभूकन	निवृत्त संचालक, भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, महाराष्ट्र राज्य.
12	श्री.एस.के.तासगावकर	निवृत्त सचिव, महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जल निस्सारण मंडळ.
13	श्री.ए.के.म्हसकर	निवृत्त मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जल निस्सारण मंडळ.
14	डॉ.रा.श्री.मोरवंचीकर	निवृत्त विभाग प्रमुख, इतिहास विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.
15	श्री.सु.शा.उदगीरकर	निवृत्त कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ.

परिशिष्ट : 6
आयोगाने कुलगुरुंशी साधलेला संवाद

अक्र	मान्यवरांचे नाव	पदनाम	संवादाचा दिनांक	ठिकाण
1	डॉ. सुर्या गुंजाळ	यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
2	डॉ. भालचंद्र चोपणे	कुलगुरु, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
3	डॉ. श्री.तु.देशमुख	कुलगुरु, अमरावती विद्यापीठ, अमरावती	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
4	डॉ. द. ना. धनागरे	कुलगुरु, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
5	डॉ. शिवराज नाकाडे	कुलगुरु, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
6	डॉ. एस.एफ. पाटील	कुलगुरु, उत्तर महाराष्ट्र प्रदेश विद्यापीठ, जळगाव	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
7	डॉ. गोविंदराव भराड	कुलगुरु, डॉ. पं. दे. कृषि विद्यापीठ अकोला	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
8	डॉ. शंकरराव मगर	अधिष्ठाता, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
9	डॉ. चारुदत्त मायी	कुलगुरु, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ परभणी	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
10	श्री. गो. रा. म्हैसेकर	माजी कुलगुरु, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
11	प्रा. एस. एस. येनकर	संचालक, अमरावती विद्यापीठ, अमरावती,	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
12	डॉ. आर.जी. वाघ	प्रतिनिधी, कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
13	डॉ. जनार्दन वाघमारे	कुलगुरु, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ. नांदेड	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
टीप : याशिवाय खालील मान्यवरांची विशेष उपस्थिती होती.				
1	प्रा. एम. जे. देवधर	प्राचार्य, के. के. वाघ अभियांत्रिकी महाविद्यालय, नाशिक	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
2	श्री. भ. सोहोनी	प्रमुख(स्थापत्य अभि) के. के. वाघ अभियांत्रिकी महाविद्यालय, नाशिक	17 - 10 - 97	औरंगाबाद
3	प्रा. बा. मा. नाईक	प्राचार्य, गुरु गोविंदसिंघजी अभियांत्रिकी व तंत्रशिक्षण महाविद्यालय, नांदेड	17 - 10 - 97	औरंगाबाद

परिशिष्ट : 7

अ-आयोगाने केलेल्या जाहीर आवाहनाच्या अनुषंगाने प्राप्त झालेली निवेदने

अक्र	निवेदकाचे नाव	पत्ता	विषय	आवेदन प्राप्त झाल्याचा दिनांक
	सर्वश्री			
01	एन.टी.तासकर	अंबती, शैलेश सोसायटी पुणे	1. महाराष्ट्र सिंचन धोरण 1997 2. सिंचनाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन	16.6.97 16.6.97
02	दिनेश कुलकर्णी	प्रदेश संघटन मंत्री भारतीय किसान संघ भारत भवन ब - 207, शुक्रवार पेठ, पुणे	पाण्याचे नियोजन प्रत्येक भागानुसार (प्रदेश) व्हावे	20.6.97
03	महेंद्र शर्मा (दाधिच)	जुनी ओली कामठी जि. नागपूर	1. ग्रामविकास मे संतशक्ती के चमत्कार की कथा (तरुण भारत विशेषांक) 2. सेतूबंध 'वृत्तपत्र कात्रण' 3. नेब्युलर पवनचक्की 4. यज्ञ से धुंवा, धुंवा से पानी 5. विदर्भ मे औसत से काफी कम वर्षा पेयजल संकट कायम 6. दै.नवभारत मधील कात्रण	3.7.97 5.7.97 8.8.97 26.8.97 26.8.97
04	विनायक वासनिक	प्रादेशिक मोसम केंद्र विमानतळ नागपूर - 5	हौद पध्दतीने जल संग्रह (तरुण भारत विशेषांक)	16.7.97
05	शेतकरी	अंजाळे वितरिका परिसर	वितरिकेवरील पाणी पुरवठा सुरळीत करणेबाबत	15.7.97
06	विजय जोगळेकर व श्रीकांत फडके	संचालक, श्रीराम टाईल वर्क्स, खेडी रत्नागिरी	श्रीराम टाईल फॉर्म्युला वापरून कोकणातील वाड्यांचा पाणी प्रश्न कायमचा सुटू शकतो.	28.7.97
07	डॉ. संपत जाधव	वसंतदादा शुगर इन्स्टीट्यूट, मांजरी, पुणे	ऊसाच्या उत्पादकतेबाबत	6.8.97
08	विजय जोगळेकर	संचालक, श्रीराम टाईल वर्क्स, खेडी रत्नागिरी	1. कोकणातील डोंगरात जिरलेले व झऱ्यातून वाहून जाणारे पाणी अडवल्यास कोकणाचा प्रश्न सुटेल 2. पर्जन्यमार्ग विकास योजना 3. महाराष्ट्राची पाणीटंचाई कायमची दुर करणारी श्रीराम भूमिगत खतसिंचन पध्दती.	7.8.97 7.8.97 7.8.97
09	ना. चि. शिंदे	निवृत्त अधीक्षक अभियंता पुणे	1. पाणी प्रश्नावर चर्चा	8.8.97

अक्र	निवेदकाचे नाव	पत्ता	विषय	आवेदन प्राप्त झाल्याचा दिनांक
		18 / 31 पीडब्ल्युडी, भरतकुंज सोसायटी, एरंडवणा पुणे	2. ग्रामीण विकासाचा मुलभूत विचार व नैसर्गिक जलसंपत्तीचे समान वाटप	8.8.97
10	व्हाईस चेअरमन	खोडसगाव सहकारी पाणी पुरवठा संस्था मर्यादित लि. शहादा ता. नंदुरबार जि. धुळे	निवेदन	20.8.97
11	पांडुरंग शहादू हिरे	श्रेयस बंगला, जयहिंद कॉलनी, चाळीसगाव	निवेदन	25.8.97
12	चेअरमन	फेस सह. पाणी पुरवठा संस्था, फेस, ता.शहादा जि.धुळे	1. सिंचनासंबंधी सुचना 2. विना सहकार नहि उध्दार	2.9.97 4.3.98
13	प्रमोदकुमार पाटील	मु.पो.भादली (बु) ता.जि.जळगाव	निवेदन	3.10.97
14	भीमराव बालाजी पाटील	न्याय डोंगरी ता.नांदगाव जि.नाशिक	निवेदन	6.11.97
15	प्रा.यु.जी.पाटील	4,इंद्रनील अपार्टमेंट पंपिंग स्टेशन समोर गंगापूर रोड, नाशिक.	टुष्काळी भागात पाण्याचे नियोजन	6.11.97
16	जी.एस.मुळे	निवृत्त सहसंचालक, कापूस एकाधिकार खरेदी योजना, 5 - 2/18 शासकीय वसाहत बांद्रा (पूर्व) मुंबई.	राज्यातील जलसंपत्तीचे सुयोग्य नियोजन	6.11.97
17	साहेबराव बारडकर	आमदार, मुदखेड जि.नांदेड	जलसंपत्तीचे न्याय्य वाटप व सिंचन व्यवस्थापनात सुधारणा	11.11.9 7
18	गंगाधर शंकर लावरे	शाखा अभियंता, खडकेवाके, पो.केरवड,ता.कोपरगाव जि. अ.नगर	सिंचनाबाबत सुचना	13.11.9 7
19	आर.एल.खापरे	सदस्य, ड्रीप इरिगेशन समिती, उगाव जि. नाशिक	निवेदन	19.11.9 7
20	करमाळा तालुक्यातील शेतकरी	करमाळा तालुका	1. कुकडी डाव्या कालव्यावर लिफ्टने पाणी उपसण्याची परवानगी देवू नये 2. कुकडी डाव्या कालवा किमी 249 केमटेकडी पर्यंत वाढविणे बाबत	20.11.9 7 20.11.9
21	आर.बी.नावाडे	सेलू, जि.परभणी	निवेदन	7 23.11.9 7

अक्र	निवेदकाचे नाव	पत्ता	विषय	आवेदन प्राप्त झाल्याचा दिनांक
22	अशोक केशवराव चंदनपूरकर	122/6, एरंडवणा पुणे - 4	खंदक समूह / साखळ्या/ महाखंदक संकल्पना	26.11.97
23	विलास पत्की प्रताप मंटेकर	कार्यकारी अभियंता, शाखा अभियंता, शेतचारी अस्तरीकरण विभाग क्र. 1 परळी वैजनाथ	पाटबंधारे प्रकल्पांचे सिंचन व्यवस्थापन	29.11.97
24	प्रोप्रायटर	मतोबा कृषि प्रयोग परिवार, नैताळे जि. नाशिक	1.निवेदन 2. चर्चेबाबत	29.11.97
25	श्रीमती सुलोचना मुखेडकर	उदयनगर, नांदेड	जलसाक्षरता निर्माण करणेबाबत	2.2.98
26	धरणग्रस्त व ग्रामस्थ	मु.पो.कंदर ता. करमाळा जि. सोलापूर	पुनर्वसनाबाबत	9.7.98
27	शा.पां.कुलकर्णी	निवृत्त उप अभियंता, 386/1 नारायणपेठ पुणे	सदोष बांधकाम व भ्रष्टाचार	27.7.98
28	शंकरराव कोल्हे	संजीवनी सहकारी साखर कारखाना सहजानंदनगर ता.कोपरगांव जि. अहमदनगर	राज्यातील पाटपाण्याचा प्रश्न	9.8.98
29	डॉ. बी.डी. पिंपरकर	कन्सल्टिंग फिजीशियन व गॅस्ट्रोएन्टेरॉलॉजिस्ट, मुंबई	वैराग ता. बार्शी जि. सोलापूर या परिसरातील कायम दुष्काळ भागास उजनीचे पाणी पुरवण्याबाबत	13-11-98

ब - आयोगापुढे निवेदन प्रस्तुत करणाऱ्या अशासकीय व्यक्ती व संस्था

अक्र	मान्यवराचे नांव	संस्थेचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
1	मा.खा.बाळासाहेब विखेपाटील व इतर	महाराष्ट्र पाणी परिषद	11 - 3 - 97	भातसानगर जि. ठाणे
2	सभासद	बजरंगपाणीवाटपसहकारी संस्था, लिहीगाव	10 - 4 - 97	पेंच प्रकल्प
3	सभासद	काळबा पाणीवापर सह. संस्था माथनी	10 - 4 - 97	सांगली
4	सभासद	आदर्श शेतकरी कालवा पाणी वाटप सह.संस्था, येसंबा	10 - 4 - 97	सांगली
5	सभासद, संपतराव पवार	श्री. बळीराजा जल संवर्धन व वितरण विकास संस्था, बलवडी	12 - 5 - 97	सांगली
6	सभासद, बागाईतदार	द्राक्षकुल बागाईतदार संघटना	12 - 5 - 97	सांगली
7	श्री. नानासाहेब चितळे	चितळे डेअरी, भिलवडी जि. सांगली	12 - 5 - 97	सांगली
8	श्री. श्रीपाद दाभोळकर	प्रयोग परिवार, कोल्हापूर	16 - 5 - 97	सांगली
9	सौ. म्हारोळकर	नगराध्यक्षा, सांगली	16 - 5 - 97	सांगली
10	प्रा. श्रीराम कानेटकर	वालचंद अभियांत्रिकी महाविद्यालय सांगली	16 - 5 - 97	सांगली

अक्र	मान्यवराचे नांव	संस्थेचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
11	श्री. ज.एफ पाटील	अधिष्ठाता, अर्थशास्त्र विभाग शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर	16 - 5 - 97	सांगली
12	श्री. अण्णा जांभळे	निवृत्त अभियंता मंडळ, सातारा	16 - 5 - 97	सांगली
13	श्री. दि. मा. दाते	निवृत्त अभियंता मंडळ, सातारा	16 - 5 - 97	सांगली
14	श्री. आर.एम.आगाशे	निवृत्त अभियंता मंडळ, सातारा	16 - 5 - 97	सांगली
15	श्री. अ. पां. इनामदार	निवृत्त अभियंता मंडळ, सातारा	16 - 5 - 97	सांगली
16	श्री.अरुण चव्हाण, काळे, फराटे.	क्षारपडग्रस्त शेतकरी, दिग्रस	16 - 5 - 97	सांगली
17	डॉ.बडवे व प्रा.जोशी	अभियांत्रिकी महाविद्यालय राजाराम नगर	16 - 5 - 97	सांगली
18	श्री. बाबुराव फडके	शेतकरी, आटपाडी	16 - 5 - 97	सांगली
19	श्री. नानासाहेब भोसेकर	स्टेट बँक ऑफ इंडीया, सांगोला	16 - 5 - 97	सांगली
20	डॉ. आर. के. त्रिवेदी	पर्यावरण अभ्यास विभाग यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालय कराड	16 - 5 - 97	सांगली
21	डॉ.जे.बी.चौगुले	भूगोल विभाग, विलींग्डन महाविद्यालय सांगली	16 - 5 - 97	सांगली
22	प्रा. एस. जी. कुलकर्णी	विज्ञान व संगणक विभाग, विलींग्डन महाविद्यालय सांगली	16 - 5 - 97	सांगली
23	डॉ. एस.व्ही.रानडे	उपाध्यक्ष, पर्यावरण संरक्षण व संशोधन संस्था, सांगली	16 - 5 - 97	सांगली
24	कृषिभूषण बापूरावजी फाळके	फाळकेवाडी, सांगली	16-5-97	सांगली
25	डॉ. जयश्री देशपांडे	निसर्ग मित्र मंडळ, औरंगाबाद	9 - 6 - 97	औरंगाबाद
26	प्रा. विजय दिवाण	निसर्ग मित्र मंडळ, औरंगाबाद	9 - 6 - 97	औरंगाबाद
27	श्री. दिलीप यादी	निसर्ग मित्र मंडळ, औरंगाबाद	9 - 6 - 97	औरंगाबाद
28	श्री.काशीनाथराव कुलकर्णी	सदस्य, मराठवाडा जनता विकास परिषद	10 - 6 - 97	औरंगाबाद
29	श्री अजित जैन	जैन चॅरीटीज, वनशेती संशोधन विकास प्रकल्प, वाकोद	15 - 7 - 97	वाकोद
30	विलासराव साळुंके	पाणी पंचायत, पुरंदर	8 व 9 -8-99	पुणे
31	श्री.संजय उन्हाळे व इतर	दिलासा सेवामावी संस्था औरंगाबाद	14/15-10 -97	औरंगाबाद
32	श्री. फिरोज मसानी	फुलशेती प्रकल्प नाशिक परिसर	25 - 4 - 98	नाशिक
33	श्री. तुकाराम बोराडे	कोंफी, मिरे, बेदाणा शेती	26 - 4 - 98	नाशिक
34	—	समाज परिवर्तन केंद्र लोहीयानगर ओझर	26 - 4 - 98	ओझर
35	—	वनवासी कल्याण आश्रम अंतर्गत पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्प व वनवासी शेती विकास प्रकल्प	26 - 4 - 98	पेठ, सुरगणा तालुके
36	समासद	निफाड तालुका उपसा जलसिंचन संघ	27 - 4 - 98	निफाड
37	—	निफाड सह. साखर कारखाना लि. पिपळस	27 - 4 - 98	पिपळस
38	—	कर्मवीर काकासाहेब वाघ सहकारी साखर कारखाना, निफाड	27 - 4 - 98	काकासाहेब नगर निफाड

अक्र	मान्यवराचे नांव	संस्थेचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
39	—	व्हेजिटेबल अँड फ्रुट सहकारी बाजार संस्था मर्यादीत लासलगाव	27 - 4 - 98	लासलगाव
40	—	गोकुळ प्रतिष्ठान गोकुळ बंधारा, वित्ये रत्नागिरी	11 - 5 - 98	वित्ये रत्नागिरी
41	—	श्रीराम टाईल वर्क्स चिपळूण	11 - 5 - 98	चिपळूण
42	श्री.राणे व सहकारी	वसंतदादा साखर तंत्रज्ञान संस्था, मांजरी पुणे	25 - 5 - 98	पुणे
43	श्री. चंद्रकांत पाठक	लो कॉस्ट टेक्नॉलॉजी प्रॉजेक्ट	26 - 5 - 98	पुणे
44	श्री.हिराभाई, सामाजिक कार्यकर्ते	मेंढागाव पाणलोट क्षेत्र विकास व वन संरक्षण कामे	11 - 6 - 98	मेंढागाव
45	श्री. देवाजी तोफा सामाजिक कार्यकर्ते	मेंढागाव पाणलोट क्षेत्र विकास व वन संरक्षण कामे	11 - 6 - 98	मेंढागाव
46	डॉ. प्रकाश आमटे	लोक बिरादरी प्रकल्प हेमलकसा	11 - 6 - 98	हेमलकसा
47	डॉ. विकास आमटे	आनंदवन परिक्षेत्र	11 - 6 - 98	वरोरा
48	श्री. ना.दे.पांढरीपांडे (नेंडेपकाका)	आदर्श गोसेवा केंद्र व नॅडेप कंपोस्ट खतनिर्मिती केंद्र पुसद	22 - 6 - 98	पुसद
49	श्री.सूर्यकांतजी जोग	सैनिकी शाळा, चिखलदरा	25 - 6 - 98	चिखलदरा
50	श्री. सुनील वामन	गोमुख संस्था	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
51	प्रा.विजय परांजपे	गोमुख संस्था	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
52	श्री. हरीकिसन महाले	सदस्य, महाराष्ट्र पाणी परिषद	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
53	श्री. गोपाळ मिरिकर	सदस्य, महाराष्ट्र पाणी परिषद	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
54	श्री. बी.जी.भांगरे	सदस्य, महाराष्ट्र पाणी परिषद	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
55	श्री. एम.एम.फुलाटे	सदस्य, महाराष्ट्र पाणी परिषद	4 - 10 - 98	औरंगाबाद
56	श्री. दत्ता देसाई	भारत ज्ञान विज्ञान समुदाय	6 - 12 - 98	औरंगाबाद
57	श्री. अद्वैत पेडणेकर	भारत ज्ञान विज्ञान समुदाय	6 - 12 - 98	औरंगाबाद
58	कॉ. राजन क्षीरसागर	पदाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य किसान सभा	7 - 12 - 98	औरंगाबाद
59	श्री. अण्णा सावंत	पदाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य किसान सभा	7 - 12 - 98	औरंगाबाद
60	श्री. एल.बी.धनगर	पदाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य किसान सभा	7 - 12 - 98	औरंगाबाद
61	श्री.दामोदर मानकापे	पदाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य किसान सभा	7 - 12 - 98	औरंगाबाद
62	श्री.डॉ.पंढरीनाथ रानडे	निवृत्त इतिहास विभाग प्रमुख डॉ.बा.आं.म.वि. औरंगाबाद	6.1.99	औरंगाबाद

परिशिष्ट : 8

अ - आयोगाने मुलाखती घेतलेल्या माजी मुख्यमंत्री, भूतपूर्व मंत्री व इतर मान्यवर यांची यादी

अक्र	मान्यवरांचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
01	मा. श्री. मोहन धारिया माजी केंद्रीय मंत्री	20 - 11 - 1998	पुणे
02	मा. श्री. शंकरराव चव्हाण माजी मुख्यमंत्री	20 - 8 - 1998	औरंगाबाद
03	मा. श्री. शिवाजीराव पाटील निलंगेकर माजी मुख्यमंत्री	2 - 9 - 1998	औरंगाबाद
04	मा. श्री. यशवंतराव मोहिते पाटील, माजी मंत्री	20 - 11 - 1998	पुणे
05	मा. श्री. शंकरराव बाजीराव पाटील माजी मंत्री	20 - 11 - 1998	पुणे
06	मा. श्री. बी.जे. खताळ, पाटील माजी पाटबंधारे मंत्री	27 - 7 - 1998	औरंगाबाद
07	मा. श्री. गणपतराव देशमुख माजी मंत्री	10 - 7 - 1998	सांगोला
08	मा. श्री. शांतारामजी पोटदुखे माजी केंद्रीय राज्यमंत्री	14 - 6 - 1998	चंद्रपूर
09	मा. श्री. शंकरराव कोल्हे, माजी मंत्री	7 - 7 - 1998	सहजानंदनगर, कोपरगाव
10	मा. श्री. ह. भ. प. बाळासाहेब भारदे माजी सभापती, विधानसभा	26 - 5 - 1998	पुणे
11	मा. श्री. गोविंदभाई श्रॉफ	10 - 6 - 1997	औरंगाबाद

ब - आयोगाने संवाद साधलेल्या विद्यमान मुख्यमंत्री व मंत्री यांची यादी

अक्र	मान्यवरांचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
1	मा. ना. श्री. मनोहररावजी जोशी मुख्यमंत्री	1 - 6 - 1998	मंत्रालय, मुंबई
2	मा. ना. श्री. एकनाथराव खडसे पाटबंधारे मंत्री	7 - 5 - 1998	मंत्रालय, मुंबई
3	मा. ना. सौ. शोभाताई फडणविस रो. ह. यो. व फलोत्पादन मंत्री	14 - 6 - 1998	चंद्रपूर
4	मा. ना. श्री. दौलतराव आहेर आरोग्यमंत्री	27 - 4 - 1998	रानवड, नाशिक
5	मा. ना. श्री. हरीभाऊ बागडे अन्न व नागरी पुरवठा मंत्री	07 - 04 - 1997	औरंगाबाद
6	मा. ना. श्री. दिवाकर रावते तत्कालीन अध्यक्ष, मराठवाडा वैधानिक विकास महामंडळ	14 - 10 - 1997	औरंगाबाद
7	मा. श्री. प्रताप बांगर अध्यक्ष, मराठवाडा वैधानिक विकास महामंडळ	30 - 7 - 1998	नांदेड

क - आयोगाने मुलाखती घेतलेल्या विद्यमान खासदार, आमदार व माजी आमदार यांची यादी

अक्र	मान्यवरांचे नाव	चर्चेचा दिनांक	ठिकाण
विद्यमान:			
1	मा. खा. श्री. बाळासाहेब विखे पाटील	11 - 3 - 1997	भातसानगर
		4 - 10 - 1998	औरंगाबाद
2	मा.आ.श्री. दयाराम कापगते	9 - 6 - 1998	भंडारा
3	मा.आ.श्री. मुनगंटीवार	14 - 6 - 1998	चंद्रपूर
4	मा.आ.श्री. बी.टी.देशमुख	25 - 6 - 1998	अमरावती
5	मा.आ.श्री. बबनराव पाचपुते	8 - 7 - 1998	अहमदनगर
6	मा.आ.श्री. कल्याणराव पाटील	7 - 10 - 1998	औरंगाबाद
7	मा.आ.श्री. साहेबराव बारडकर	10 - 6 - 1997	औरंगाबाद
माजी आमदार			
8	मा. श्री. ना. धों. महानोर	15 - 7 - 1997	पळसखेडा
9	मा. श्री. हिरामणजी वरखेडे	11 - 6 - 1998	मेंढा गाव
10	मा. श्री. डी. के. देशमुख	10 - 6 - 1997	औरंगाबाद

परिशिष्ट : 9

आयोगाने घेतलेल्या बैठका

अक्र	बैठक क्रं	बैठकीचा कालावधी	बैठकीचे ठिकाण
1	पहिली	25 जानेवारी 1996	औरंगाबाद
2	दुसरी	19 व 20 फेब्रुवारी 1996	औरंगाबाद
3	तिसरी	18 व 19 मार्च, 1996	नाशिक
4	चौथी	16 ते 18 ऑक्टोबर, 1996	औरंगाबाद
5	पाचवी	18 व 19 नोव्हेंबर, 1996	पुणे
6	सहावी	17, 18 व 19 डिसेंबर, 1996	औरंगाबाद
7	सातवी	17 ते 19 मार्च, 1997	भातसानगर(ठाणे)
8	आठवी	11 व 12 एप्रिल, 1997	नागपूर
9	नववी	16 मे, 1997	सांगली
10	दहावी	9 व 10 जून, 1997	औरंगाबाद
11	अकरावी	15 ते 17 जुलै, 1997	जळगाव
12	बारावी	9 व 10 ऑगस्ट, 1997	पुणे
13	तेरावी	14 व 15 ऑक्टोबर, 1997	औरंगाबाद
14	चौदावी	11 व 12 नोव्हेंबर 1997	औरंगाबाद
15	पंधरावी	2 व 3 एप्रिल, 1998	औरंगाबाद
16	सोळावी	6 व 7 मे 1998	मुंबई (मंत्रालय)
17	सतरावी	27 जुलै, 1998	औरंगाबाद
18	अठरावी	2 ते 4 सप्टेंबर, 1998	औरंगाबाद
19	एकोणिसावी	4 ते 9 ऑक्टोबर, 1998	औरंगाबाद
20	विसावी	18 नोव्हेंबर, 1998	औरंगाबाद
21	एकविसावी	6 व 7 डिसेंबर, 1998	औरंगाबाद
22	बावीसावी	16, 17, 18 व 19 मे 1999	औरंगाबाद
23	तेविसावी	4, 5 व 6 जून 1999	औरंगाबाद

परिशिष्ट : 10

आयोगाने विविध विषयासाठी नेमलेल्या सदस्यांच्या उपसमित्या

अक्र	विषय	उपसमितीची रचना
1	लाभक्षेत्र विकास	1) डॉ. सु. मी. वराडे 2) श्री. मुजंगराव कुलकर्णी 3) प्रा. हि. ब. उलेमाले 4) डॉ. श्री. आ. देशपांडे
2	वन कायद्यातील तरतूदी व त्यामुळे सिंचन प्रकल्पात येणाऱ्या अडचणी	1) डॉ. उत्तहास फडके. 2) प्रा. हि. ब. उलेमाले 3) डॉ. श्री. आ. देशपांडे
3	जलसिंचनाचे वित्तीय पैलू (पाणीपट्टीचे दर)	1) श्री. मुजंगराव कुलकर्णी 2) डॉ. सु. मी. वराडे 3) डॉ. सर्जेराव ठोंबरे
4	अवर्षणप्रवण प्रदेश	1) डॉ. देवराव गोरडे 2) श्री. बा. मा. पुजारी 3) डॉ. सु. मी. वराडे 4) डॉ. सर्जेराव ठोंबरे
5	सिंचन प्रकल्पांचे आधुनिकीकरण व नवीनीकरण	1) डॉ. श्री. आ. देशपांडे 2) डॉ. उत्तहास फडके 3) प्रा. हि. ब. उलेमाले 4) डॉ. सु. मि. वराडे
6	खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	1) डॉ. मा. आ. चितळे (अध्यक्ष) 2) श्री. मुजंगराव कुलकर्णी 3) श्री. व. प्र. शिंपी 4) श्री. एस. ए. मणगे 5) मु. अ. व सचिव
7	सुखना प्रभावक्षेत्राचा अभ्यास	1) डॉ. सर्जेराव ठोंबरे 2) डॉ. श्री. आ. देशपांडे 3) डॉ. उत्तहास फडके
8	पाणथळ व क्षार जमिन	1) श्री. बा. मा. पुजारी 2) डॉ. सु. मी. वराडे 3) श्री. व. प्र. शिंपी 4) पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय
9	सिंचनाच्या विकासासाठी वित्तीय गरज	1) डॉ. श्री. आ. देशपांडे 2) श्री. मुजंगराव कुलकर्णी 3) श्री. व. प्र. शिंपी 4) मु. अ. व सचिव
10	कोकण प्रदेश खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	1) डॉ. श्री. मा. कट्टेकर 2) श्री. बा. मा. पुजारी 3) श्री. व. प्र. शिंपी 4) श्री. देवराव गोरडे
11	ठिबक सिंचन - पायाभूत सोयी	1) डॉ. मा. आ. चितळे (अध्यक्ष) 2) डॉ. सु. मी. वराडे 3) डॉ. श्री. आ. देशपांडे 4) डॉ. सर्जेराव ठोंबरे
12	मसुदा उपसमिती	1) डॉ. मा. आ. चितळे (अध्यक्ष) 2) विषयासंबंधीत सदस्य 3) मु. अ. व सचिव

परिशिष्ट : 11

आयोगाने विविध विषयासाठी नेमलेल्या उपसमित्यांच्या बैठका

अक्र	विषय	बैठकीचा दिनांक
1	लाभक्षेत्र विकास	6.11.96 11.12.97
2	वन कायद्यातील तरतूदी व त्यामुळे सिंचन प्रकल्पात येणाऱ्या अडचणी	7.11.96 8.11.96
3	जलसिंचनाचे वित्तीय पैलू (पाणीपट्टीचे दर)	13.11.96 14.11.96
4	अवर्षणप्रवण प्रदेश	30.3.97 31.3.97
5	सिंचन प्रकल्पांचे आधुनिकीकरण व नवीनीकरण	13.4.97 5.7.97 9.7.97
6	खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	27.6.97 28.7.97 8.8.97 9.8.97
7	सिंचनाच्या विकासासाठी वित्तीय गरज	22.8.97
8	कोकण प्रदेश खोरेनिहाय नियोजन व व्यवस्थापन	29.8.97 30.8.97 23.10.97 24.10.97 28.11.97 29.11.97
9	टिबक सिंचन - पायाभूत सोयी	5.6.99

परिशिष्ट : 12
क्षेत्रीय भेटीचा तपशील

अ-प्रकल्प

अक्र	दिनांक	प्रकल्पाचे नांव
1	16 व 17 नोव्हेंबर, 1996	1. नीरा प्रकल्प
2	16 डिसेंबर, 1996	1. सुखना मध्यम प्रकल्प जि. औरंगाबाद 2. रोहीलागड लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. जालना 3. कानडगांव लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. जालना 4. मादळमोही लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. बीड 5. जवाहरवाडी लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. बीड 6. गोविंदवाडी लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. बीड
3	8 मार्च, 1997	1. अप्पर वैतरणां प्रकल्प 2. भातसा प्रकल्प.
4	9 मार्च, 1997	1. मुंबई शहराला पाणीपुरवठा करणारे तलाव 2. तानसा तलाव प्रकल्प 3. निम्न वैतरणा प्रकल्प (मोडकसागर) 4. जांभे लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. ठाणे
5	10 एप्रिल, 1997	1. पेंच प्रकल्पाचे लाभक्षेत्र
6	12 मे, 1997	1. येरळावाडी मध्यम प्रकल्प 2. ताकारी उपसा सिंचन योजना 3. म्हैसाळ उपसा सिंचन योजना 4. दिग्रस व कवटेपिरान येथील क्षारपड जमिनी 5. सिध्देवाडी मध्यम प्रकल्प
7	15 जुलै, 1997	1. हतनुर पाटबंधारे प्रकल्प 2. तांदुळवाडी ता.रावेर या पुनर्वसित गावठाणाची पाहाणी.
8	26 एप्रिल, 1998	1. एकलहरे लघु पाटबंधारे प्रकल्प
9	8 मे, 1998	1. पावशी लघु पाटबंधारे प्रकल्प जि. रत्नागिरी.
10	11 मे, 1998	1. मालगुंड खारभुमी विकास प्रकल्प
11	12 मे, 1998	1. कोयना जलविद्युत प्रकल्प
12	10 जून, 1998	1. दवडीपार 2. रावणवाडी 3. अडयाळ 4. मालगुजारी तलाव जि. भंडारा
13	10 जून, 1998	1. गोसीखुर्द प्रकल्प

14	21 जून, 1998	1. उर्ध्व पैनगंगा धरण व उजवा कालवा
15	22 जून, 1998	1. अप्पर पुस प्रकल्प 2. लोअर पुस प्रकल्प
16	23 जून, 1998	1. अरुणावती प्रकल्प 2. अडाण प्रकल्प 3. काटेपूर्णा प्रकल्प
17	24 जून, 1998	1. उर्ध्व तापी प्रकल्प (खारीयागुटी)
18	24 जून, 1998	1. सीमाडोह वनीषधी प्रकल्प 2. कोलखास वनक्षेत्र 3. माकला पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्प
19	7 जुलै, 1998	1. नांदूर मधमेश्वर बंधारा 2. गोदावरी, प्रवरा, मुळा प्रकल्पाचे लाभक्षेत्र (न्याहाळणी)
20	9 जुलै, 1998	1. सीना निमगाव मध्यम प्रकल्प 2. मांगी लघु तलाव (करमाळा) 3. भीमा - सीना जोड कालवा.
21	9 जुलै, 1998	1. मौजे कंदर पुनर्वसित गावठाण (ता.करमाळा) 2. मौजे भोसे पुनर्वसित गावठाण (ता.पंढरपूर) 3. उजनी प्रकल्प, भीमानगर (जि.सोलापूर)
22	28 जुलै, 1998	1. महांकाळ जलनिस्सारण योजना (ता.अंबड) 2. मौजे मंगळूर क्र. 1 पुनर्वसित गावठाण (ता.माजलगांव) 3. माजलगांव धरण व लघु जलविद्युत योजना 4. गंगामसला शाखा कालवा व गतिशील नियमनाचा पथदर्शी प्रकल्प (पी.पी.डी.आर.) 5. माजलगांव प्रकल्प, वाण प्रकल्प व मासोळी प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राची न्याहाळणी.
23	30 जुलै, 1998	1. विष्णूपुरी उपसासिंचन प्रकल्प, नांदेड
24	31 जुलै, 1998	1. उर्ध्व पैनगंगा प्रकल्प, पूर्णा प्रकल्प, व जायकवाडी प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राची न्याहाळणी.

ब- शासकीय / निमशासकीय संस्थांना दिलेल्या भेटी

अक्र	दिनांक	संस्थेचे नाव
1	20 फेब्रुवारी, 1996	जल व भूमि व्यवस्थापन संस्था, 'वाल्मी', औरंगाबाद
2	19 मार्च, 1996	महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था, नाशिक
3	19 मार्च, 1996	अभियांत्रिकी अधिकारी महाविद्यालय, नाशिक
4	19 मार्च, 1996	मध्यवर्ती संकल्प चित्र संघटना, नाशिक
5	19 मार्च, 1996	धरण सुरक्षितता संघटना, नाशिक
6	19 मार्च, 1996	यांत्रिकी संघटना, नाशिक
7	10 एप्रिल, 1997	1. प्रादेशिक सुदूर संवेदन सेवा केंद्र, नागपूर 2. राज्य सुदूर संवेदन उपयोजन केंद्र, नागपूर
8	9 मे, 1998	1. कृषि विद्यापीठ (कोकण) संशोधन केंद्र, भाटये (नारळ व मसाले पदार्थ संशोधन केंद्र)
9	12 मे, 1998	1. कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली.
10	23 मे, 1998	1. पिंपरी चिंचवड सांडपाणी प्रक्रीया प्रकल्प
11	23 मे, 1998	1. पिंपरी चिंचवड पाणी शुध्दीकरण केंद्र.
12	25 मे, 1998	भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
13	27 मे, 1998	दापोडी कर्मशाळा (यांत्रिकी संघटना)
14	8 जून, 1998	नेशनल बोर्ड ऑफ सॉईल सर्व्हे, नागपूर
15	8 जून, 1998	नेशनल एन्वहीरॉनमेंटल इंजिनिअरींग रिसर्च इन्स्टीट्यूट, नागपूर
16	13 जून, 1998	भातशेती संशोधन केंद्र (कृषि विद्यापीठ अकोला अंतर्गत) शिंदेवाडी
17	13 जून, 1998	चंद्रपूर औष्णिक वीज केंद्र
18	23 जून, 1998	डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
19	25 जून, 1998	अमरावती विद्यापीठ, अमरावती
20	7 जुलै, 1998	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी जि. अहमदनगर
21	31 जुलै, 1998	मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
22	20 नोव्हेंबर, 1998	कृषि वेधशाळा, पुणे

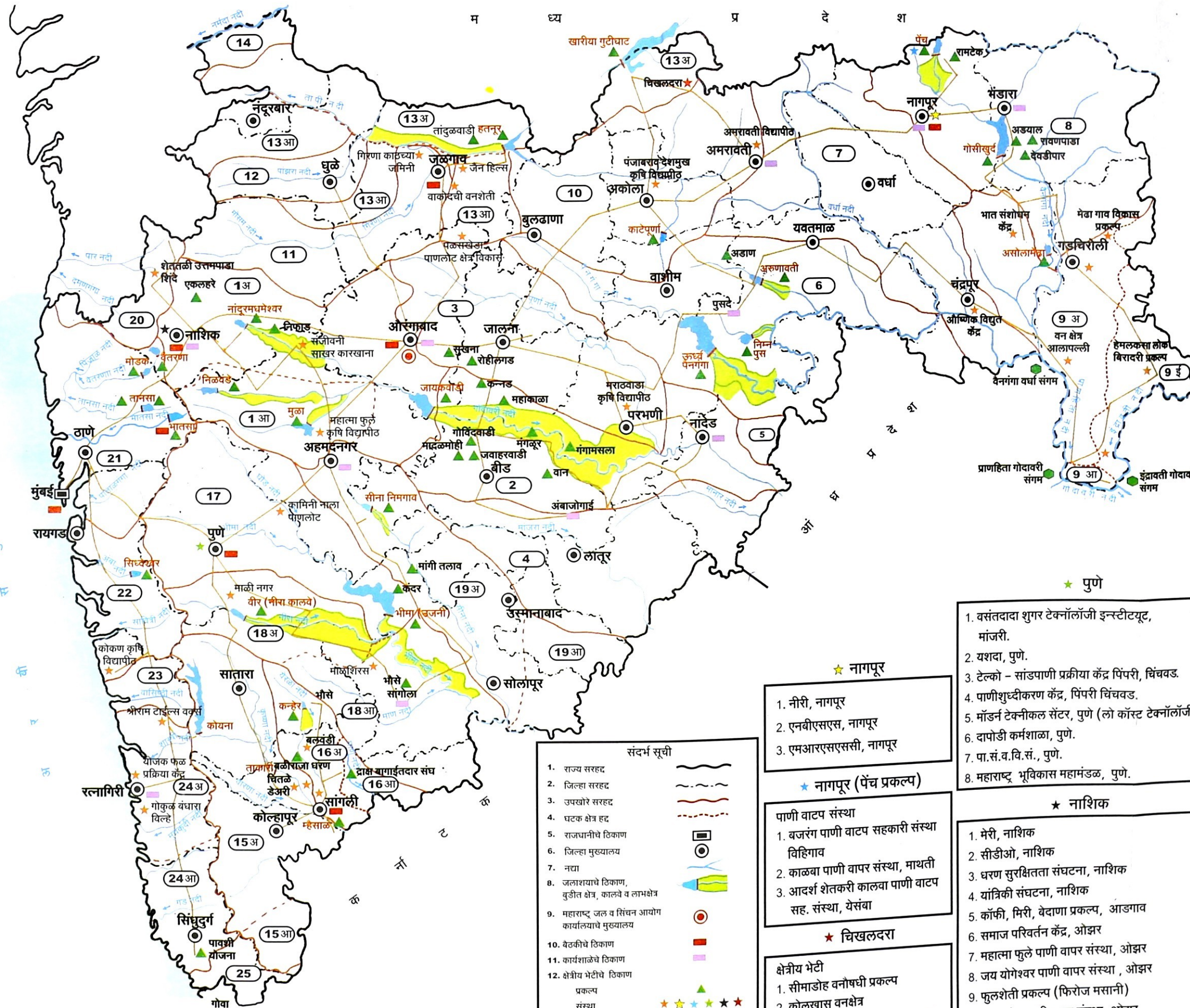
क-अशासकीय संस्थांना दिलेल्या भेटी

अक्र	दिनांक	संस्थेचे नांव / तपशील
1	17 नोव्हेंबर, 1997	1. सासवड - माळी शुगर फॅक्टरी लि. माळीनगर येथील घनमापन पध्दतीने वितरीत केले जाणारे पाणी व सिंचन
2	12 मे, 1997	1. बलवडी येथील बळीराजा धरण. 2. द्राक्षकुल बागाईतदार संघटना, निमणी फाटा. 3. चितळे डेअरी, भिलवडी.
3	15 जुलै, 1997	1. पळसखेडा पाणलोट क्षेत्र विकास कामे. 2. वाकोद येथील वनशेती
4	16 जुलै, 1997	1. जैन हिल्स, जळगाव परिसरातील विविध कृषि व संशोधन विकास विषयक प्रकल्पांची पाहणी 2. गिरणा नदी काठावरील घळीच्या जमिनी.
5	25 एप्रिल, 1997	फुलशेती प्रकल्प, नाशिक परिसर (श्री फिरोज मसानी, फ्लॉरीकल्चर फार्म)

अक्र	दिनांक	संस्थेचे नांव / तपशील
6	26 एप्रिल, 1998	1. श्री तुकाराम बोराडे, आडगाव याच्या बेदाणा प्रकल्प, काफी व मिरी प्रकल्पास भेट. 2. समाज परिवर्तन केंद्र, ओझर, 3. बाणगंगा पाणी वापर संस्था, ओझर. 4. महात्मा ज्योतीराव फुले पाणी वापर संस्था, ओझर 5. जय योगेश्वर पाणी वापर संस्था, ओझर 6. उत्तमपाडा शिंदे, येथील शेततळी.
7	27 एप्रिल, 1998	1. निफाड सहकारी साखर कारखाना, निफाड 2. कर्मवीर काकासाहेब वाघ सहकारी साखर कारखाना, रानवड 3. वेपको कांदा निर्यात केंद्र लासलगाव
8	10 मे, 1998	1. योजक फळ प्रक्रिया केंद्र, रत्नागिरी
9	11 मे, 1998	1. गोकुळबंधारा, विल्ये, जि. रत्नागिरी 2. श्रीराम टाईल वर्क्स, चिपळूण
10	23 मे, 1998	1. टेल्को उद्योगसमूह सांडपाणी प्रक्रीया प्रकल्प व विनियोग केंद्र पिंपरी चिंचवड
11	25 मे, 1998	1. वसंतदादा शुगर टेक्नॉलॉजी इन्स्टीट्यूट मांजरी, पुणे
12	26 मे, 1998	1. लो कॉस्ट टेक्नॉलॉजी प्रकल्प, पुणे
13	11 जून, 1998	1. मेंढा गाव (विकास प्रकल्प)
14	12 जून, 1998	1. आलापल्ली, सिरोंचा वनक्षेत्र
15	13 जून, 1998	1. लोका बिरादरी प्रकल्प, हेमलकसा
16	14 जून, 1998	1. आनंदवन परिक्षेत्र, वरोरा
17	22 जून, 1998	1. आदर्श गोसेवा केंद्र (नॅडेप कंपोस्ट खत निर्मिती) पुसद
18	25 जून, 1998	1. सैनिकी शाळा, चिखलदरा.
19	7 जुलै, 1998	1. संजीवनी सहकारी साखर कारखाना, सहजानंदनगर ता. कोपरगांव जि. अहमदनगर
20	19 नोव्हेंबर, 1998	1. जय मल्हार प्रतिष्ठान, शिरूर घोडनदी जि. पुणे. (कामिनी नाला पाणलोट क्षेत्र विकास कार्यक्रमास भेट)

प्रमाण

उपखोरे क्रमांक.	उपखोरे
1.	ऊर्ध्व गोदावरी (पेठण धरणा पर्यन्त) उपखोरे अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त) घटक आ) मुळा व प्रवरा घटक
2.	गोदावरी निम्नसोल (पेठण धरणाखाली) उपखोरे
3.	पूर्णा (दुधनासहीत) उपखोरे
4.	मांजरा उपखोरे
5.	गोदावरी - राधा - स्वर्णा उपखोरे
6.	पैनगंगा उपखोरे
7.	वर्धा उपखोरे
8.	मध्य वेनगंगा उपखोरे
9.	निम्न वेनगंगा उपखोरे अ) वेनगंगा - प्राणहिता घटक आ) इंदमपलीपरिसर घटक इ) इंद्रावती घटक
10.	पूर्णा (तापी) उपखोरे
11.	गिरणा उपखोरे
12.	पांझरा उपखोरे
13.	मध्य तापी उपखोरे समूह अ) तापी (सातपुडा) घटक समूह आ) तापी (दक्षिण) घटक समूह
14.	नर्मदा उपखोरे समूह
15.	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) उपखोरे अ) (पश्चिम - उत्तर) घटक आ) (पश्चिम - दक्षिण) घटक
16.	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) उपखोरे अ) येरळा घटक आ) अग्रणी घटक
17.	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त) उपखोरे
18.	उर्वरीत भीमा उपखोरे अ) नीरा उपखोरे घटक आ) उजनीखाली (माणसहीत) घटक सीना - बोरी - बनेतुरा उपखोरे समूह अ) सीना घटक आ) बोरी-बनेतुरा घटक
19.	दमणगंगा - पार खोरे समूह उत्तर कोकण खोरे समूह मध्य कोकण खोरे समूह वासिणी खोरे दक्षिण कोकण खोरे समूह अ) रत्नागिरी घटक आ) सिंधुदुर्ग घटक
20.	तेरेखोल - तिल्लारी खोरे समूह
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	

- ★ पुणे**
- वसंतदादा शुगर टेक्नॉलॉजी इन्स्टीट्यूट, मांजरी.
 - यशदा, पुणे.
 - टेल्को - सांडपाणी प्रक्रीया केंद्र पिंपरी, चिंचवड.
 - पाणीशुध्दीकरण केंद्र, पिंपरी चिंचवड.
 - मॉडर्न टेक्नीकल सेंटर, पुणे (लो कॉस्ट टेक्नॉलॉजी)
 - दापोडी कर्मशाळा, पुणे.
 - पा.सं.व.वि.सं., पुणे.
 - महाराष्ट्र भूविकास महामंडळ, पुणे.

- ★ नागपूर**
- नीरी, नागपूर
 - एनबीएसएस, नागपूर
 - एमआरएसएससी, नागपूर

- ★ नागपूर (पेंच प्रकल्प)**
- पाणी वाटप संस्था
- बजरंग पाणी वाटप सहकारी संस्था विहिगाव
 - काळबा पाणी वापर संस्था, माथती
 - आदर्श शेतकरी कालवा पाणी वाटप सह. संस्था, येसंबा

- ★ चिखलदरा**
- क्षेत्रीय भेटी
- सीमाडोह वनोषधी प्रकल्प
 - कोलखास वनक्षेत्र
 - माकला पाणलोट क्षेत्र विकास प्रकल्प

- ★ नाशिक**
- मेरी, नाशिक
 - सीडीओ, नाशिक
 - धरण सुरक्षितता संघटना, नाशिक
 - यांत्रिकी संघटना, नाशिक
 - कॉफी, मिरी, वेदाणा प्रकल्प, आडगाव
 - समाज परिवर्तन केंद्र, ओझर
 - महात्मा फुले पाणी वापर संस्था, ओझर
 - जय योगेश्वर पाणी वापर संस्था, ओझर
 - फुलशेती प्रकल्प (फिरोज मसानी)
 - बाणगंगा पाणी वापर संस्था, ओझर

संदर्भ सूची

1. राज्य सरहद	— — — — —
2. जिल्हा सरहद	— — — — —
3. उपखोरे सरहद	— — — — —
4. घटक क्षेत्र हद	— — — — —
5. राजधानीचे ठिकाण	☐
6. जिल्हा मुख्यालय	●
7. नद्या	—
8. जलाशयाचे ठिकाण, बुडीत क्षेत्र, कालवे व लाभक्षेत्र	☑
9. महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग कार्यालयाचे मुख्यालय	●
10. वेदकीचे ठिकाण	☑
11. कार्यशाळेचे ठिकाण	☑
12. क्षेत्रीय भेटीचे ठिकाण	☑
प्रकल्प संस्था	★ ★ ★ ★ ★
नदीचे संगमस्थान	●
13. प्रवास मार्ग	—

The territorial waters of India extend into the sea to a distance of twelve nautical miles measured from the appropriate base line.

टीप : तपशीलवार अधिक माहिती साठी पहा
1) परिशिष्ट-4 - आयोगाने दिलेल्या क्षेत्र भेटी
2) परिशिष्ट-5 - आयोगाच्या वेतकांची सूची

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोग

महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोगाने भेट दिलेली ठिकाणे व न्याहाळणी केलेला प्रदेश

जून 1999

परिशिष्ट :14

आयोगापुढे साक्ष दिलेल्या तत्कालीन / विद्यमान अधिकाऱ्यांची यादी

अक्र	नांव	पदनाम	संवदाचा दिनांक	ठिकाण
	सर्वश्री			
1	श. धों. कोचरगावकर	मु.अ.(यांत्रिकी)	19 - 3 - 96	नाशिक
2	एस.जी.शिके	मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग पुणे	18 - 11 - 96	पुणे
3	पी.व्ही.पाटील	अ.अ.पुणे पाटबंधारे मंडळ पुणे	18 - 11 - 96	पुणे
4	एफ.जे.जाधव	सहसंचालक, भूजल सर्वेक्षण विकास यंत्रणा पुणे	19 - 11 - 96	पुणे
5	अरविद सालनकर	मु.अ., महाराष्ट्र औ.महामंडळ	17 - 7 - 97	जळगाव
6	विद्याधर फाटक	चीफ प्लॅनर मुंबई, महानगर प्रदेश विकास प्राधीकरण	17 - 7 - 97	जळगाव
7	डौ. का.प. औरंगाबादकर	वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, जळगाव	17 - 7 - 97	जळगाव
8	वि.चिं.शहाणे	मु.अ.कोकण प्रदेश मुंबई	22 - 9 - 97	मुंबई
9	सं.ग.कोळी	अ.अ.पाटबंधारे प्रकल्प व जलसंपत्ती व अन्वेषण मंडळ पुणे	11 - 11 - 97	औरंगाबाद
10	सं.ल.खोलापूरकर	अ.अ.विदर्भ.पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर	11 - 11 - 97	औरंगाबाद
11	सा.जा. काद्री	वित्तीय सल्लागार, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर	11 - 11 - 97	औरंगाबाद
12	एम.डी.पाठक	संचालक, भूजल सर्वेक्षण विकास यंत्रणा पुणे	25 - 5 - 98	पुणे
13	पेंडसे वि.ना.	संचालक, महाराष्ट्र, भूविकास महामंडळ, पुणे	26 - 5 - 98	पुणे
14	पी.बी.कांबळे	मृद सर्वेक्षण अधिकारी, पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय, पुणे	26 - 5 - 98	पुणे
15	पी.के.केसकर	मृद सर्वेक्षण अधिकारी, पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय, पुणे	26 - 5 - 98	पुणे
16	डॉ. कृष्णा लव्हेकर	संचालक फलोत्पादन	26 - 5 - 98	पुणे
17	डॉ.द.रा.परांडेकर	सहसंचालक पशुसंवर्धन खाते पुणे	26 - 5 - 98	पुणे
18	श.दि.मात्रीकर	अ.अ., यांत्रिकी संघटना, पुणे	27 - 5 - 98	पुणे
19	पी.डी.पवनारकर	अ.अ., यांत्रिकी संघटना, पुणे	27 - 5 - 98	पुणे
20	बी. एस. हुडा	जिल्हा वन अधिकारी	12 - 6 - 98	आलापल्ली
21	पत्की	वन अधिकारी	12 - 6 - 98	आलापल्ली
22	वानखेडे	वन अधिकारी	12 - 6 - 98	आलापल्ली
23	गरड	प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी प्रकल्प विभाग, धारणी	24 - 6 - 98	चिखलदरा

अक्र	नांव	पदनाम	संवदाचा दिनांक	ठिकाण
24	प्रमोद लव्हाळे	मृ.सं. अधिकारी, अचलपूर	25 -6 - 98	अमरावती
25	राजेंद्र सगणे	सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण	6 -10 - 98	औरंगाबाद
26	मा.वि.दोमकोंडवार	मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण औरंगाबाद	6 -10 - 98	औरंगाबाद
27	व्हि.वाय. शुक्ला व रा.श. ढाके	महालेखापाल, नागपूर यांचेकडील अधिकारी	6 -10 - 98	औरंगाबाद
28	रा.गो.पेटे	जलप्रदूषण निवारण अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई.	6 -10 - 98	औरंगाबाद
29	मुकूंद कुलकर्णी	प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, औरंगाबाद	6 -10 - 98	औरंगाबाद
30	बी.डी.पवार	कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे	6 -10 - 98	औरंगाबाद
31	भास्कर पाटील	व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे	6 -10 - 98	औरंगाबाद
32	शहाजीराव बावणे	सहाय्यक निबंधक	6 -10 - 98	औरंगाबाद
33	शशिकांत मेढेकर	महाप्रबंधक, राष्ट्रीय कृषि व ग्रामीण विकास बँक	7 -10 - 98	औरंगाबाद
34	डॉ.अजित ताम्हणकर	सहाय्यक महाप्रबंधक, राष्ट्रीय कृषि व ग्रामीण विकास बँक	7 -10 - 98	औरंगाबाद
35	र.य.पेणकर	मु.अ.(स्था.स्तर) पुणे	7 -10 - 98	औरंगाबाद
36	ज्ञा.ल. मोरे	अ.अ.(स्था.स्तर) ल.पा.मंडळ औरंगाबाद	7 -10 - 98	औरंगाबाद
37	जयवंत महल्ले	संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र विकास संचालनालय, पुणे	8 -10 - 98	औरंगाबाद
38	शा. दि. वानखेडे	सहसंचालक, मृ.सं.व पाणलोट क्षेत्र विकास संचालनालय, पुणे	8 -10 - 98	औरंगाबाद
39	सु.गुं.जगताप	सहसंचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय मुंबई	20 -11 - 98	पुणे
40	मि.ज.मल्होत्रा	संशोधन अधिकारी, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई	20 -11 - 98	पुणे
41	ह.मा.थोरात	संशोधन अधिकारी, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई	20 -11 - 98	पुणे
42	र.ना.साठे	अप्पर संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई	7 -12 - 98	औरंगाबाद

परिशिष्ट-15
आयोगाने संवाद साधलेले विविध महामंडळातील ज्येष्ठ अधिकारी

अ.क्र	नाव	पदनाम	संवादाचा दिनांक	ठिकाण
	सर्वश्री/-			
1	रा.गो.कुलकर्णी	कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे	11.11.97	औरंगाबाद
2	सु.शा.उदगीरकर	मुख्य अभियंता, कृष्णा खोरे विकास महामंडळ, पुणे	11.11.97	औरंगाबाद
3	श्री.न.सहस्रबुध्ते	कार्यकारी संचालक, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर	11.11.97	औरंगाबाद
4	स.ल.भिगारे	मुख्य अभियंता, विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर	11.11.97	औरंगाबाद
5	मा.रा.दिघे	कार्यकारी संचालक तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ, जळगाव	5.10.98	औरंगाबाद
6	अ.म.गोखले	कार्यकारी संचालक कोकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे	5.10.98	औरंगाबाद
7	अ.ब.महेंद्रकर	कार्यकारी संचालक (प्रभारी) गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ, औरंगाबाद	5.10.98	औरंगाबाद
8	नं.द.वडनेरे	मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग पुणे	18.11.98	औरंगाबाद
9	व्ही.व्ही.गायकवाड	मु.अ.(विप्र) पाटबंधारे विभाग पुणे	18.11.98	औरंगाबाद
10	शं.आ.नागरे	मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग अमरावती	18.11.98	औरंगाबाद
11	मु.खं.कुलकर्णी	मु.अ., जलविज्ञान प्रकल्प, नाशिक	18.11.98	औरंगाबाद
12	वि.ना.वासाडे	मु.अ., (पा) पाटबंधारे विभाग नागपूर	18.11.98	औरंगाबाद
13	रो.मा.लांडगे	मु.अ., कोकण प्रदेश पाटबंधारे विभाग मुंबई	18.11.98	औरंगाबाद
14	पी.व्ही.पाटील	मु.अ., तापी पाटबंधारे विभाग महामंडळ, जळगाव	18.11.98	औरंगाबाद
15	अ.ब.महेंद्रकर	मु.अ.व.मुख्य प्रशासक लाभक्षेत्र विकास पाटबंधारे विभाग औरंगाबाद	18.11.98	औरंगाबाद
16	आ.अं.जवळेकर	मु.अ.(पा) पाटबंधारे विभाग औरंगाबाद	18.11.98	औरंगाबाद

परिशिष्ट : 16
 आयोगास विविध प्रकारच्या अभ्यासात/ लेखनात
 सहकार्य केलेल्या विविध खात्यातील व्यक्ती / संस्था

अ.क्र.	अधिकार्याचे / संस्थेचे नाव	शेरा
	सर्वश्री/-	
1	डॉ. स्टॅन ब्लोआर्स, सल्लागार, युरोपियन आर्थिक समूह	
2	तनखीवाले, महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, मुंबई	
3	मु. खं. कुलकर्णी, तत्कालीन संचालक, वाल्मी, औरंगाबाद.	
4	डॉ. बी. एम. साहनी, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, अभियांत्रिकी शाखा, वाल्मी, औरंगाबाद	
5	डॉ. एस. जी. भोगले, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, सामाजिक शास्त्र, वाल्मी, औरंगाबाद	
6	डॉ. एम. एस. पळसकर, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, कृषि विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
7	ए. आर. सूर्यवंशी, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, विज्ञान विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
8	डॉ. आर. बी. भारस्वाडकर, सामाजिक शास्त्रे विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
9	प्रा. डी. जी. होळसांबरे, अभियांत्रिकी विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
10	प्रा. पी. आर. छाबडा, कृषि विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
11	प्रा. प्रदीप पुरंदरे, अभियांत्रिकी विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
12	प्रा. सौ. विद्या पुरंदरे, सामाजिक शास्त्रे विभाग, वाल्मी, औरंगाबाद	
13	के. मुरली, सहायक मुख्य अभियंता, पा. वि. कोकण प्रदेश, मुंबई	
14	आर. बी. शुक्ला, कार्यकारी अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक	
15	कु. प्रतिमा नायडू, कार्यकारी अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना, नाशिक	
16	डॉ. रा. श्री. मोरवंचीकर, माजी विभाग प्रमुख, इतिहास, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद	
17	डॉ. पंढरीनाथ रानडे, माजी विभाग प्रमुख, इतिहास, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद	
18	द. मा. रेड्डी, निवृत्त कार्यकारी अभियंता, पाटबंधारे विभाग	
19	प्र. न. पाटे, निवृत्त कार्यकारी अभियंता, पाटबंधारे विभाग	
20	प्रा. जी. ए. निकम, प्राध्यापक व विभाग प्रमुख, वाणिज्य शाखा, डॉ. बा. आं. मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद	

अ.क्र.	अधिकाऱ्याचे / संस्थेचे नाव	शेरा
21	डी.डी.मुळे	शुध्दलेखन तपासणी
22	मु.ल.देऊस्कर	शुध्दलेखन तपासणी
23	का. मा. मांडे	शुध्दलेखन तपासणी
24	श्री.रा. भागवत	शुध्दलेखन तपासणी
25	जोगळेकर	नकाशा तपासणी
26	दिवाकरराव वेल्हाळ	इंग्रजी व्याकरण
30	डॉ.विनायक देशपांडे प्रा.डॉ.अंजली कुलकर्णी श्रीहरी चावा	गडचिरोली जिल्ह्याचा आवक जावक अभ्यास
31	डॉ.सुधीर भोंगळे,तत्कालीन उपविशेष वार्ताहर, दैनिक सकाळ, पुणे	पाणी या विषयात रस घेवून पाण्याच्या अर्थ शास्त्रावर चिंतन करणारे वार्ताहर यांनी हौसेने व उत्साहाने विविध कार्यशाळेत सहभाग घेतला.
32	'गोमुख' पुणे	कामिनी नाला पाणलोट क्षेत्र विकास.
33	प्रा.विजय दिवाण, }	सुखना पाटबंधारे
34	प्रा.सौ.जयश्री देशपांडे }	प्रकल्पाच्या प्रभाव
35	दिलीप यार्दी }	क्षेत्रातील सामाजिक व आर्थिक बदल.
36	कै. भगवान कुर्तडकर, वाहनचालक, पा.वि.रत्नागिरी	आयोगाचे मा.सदस्य डॉ.कद्रेकर यांचे वाहनचालक म्हणून आले असतांना दि. 6 जून 99 रोजी त्यांचे दुखःद निधन झाले.
	संस्था	
37	पाटबंधारे प्रकल्प अन्वेषण मंडळ, औरंगाबाद	या मंडळांनी खूप
38	पाटबंधारे प्रकल्प अन्वेषण मंडळ, नागपूर	परिश्रम घेऊन
39	पाटबंधारे प्रकल्प व जलसंपत्ती अन्वेषण मंडळ, पुणे	उपखोऱ्यातील महत्वाची माहिती उपलब्ध करून दिली.
40	पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय,पुणे	पुणे योथून संदर्भ संहित्य पुरवठा करण्यासाठी बैठका आयोजनात व वाहन व्यवस्था पुरविण्यात मोलाचे सहकार्य केले.

अ.क्र.	अधिकाऱ्याचे / संस्थेचे नाव	शेरा
	कार्यकारी अभियंता	या कार्यकारी अभियंत्यांनी मा. सदस्यांना बैठका/ क्षेत्रीय भेटीसाठी उपस्थित राहण्यास वेळोवेळी वाहन व्यवस्था उपलब्ध करून दिली.
41	लघु पाटबंधारे विभाग, नागपूर	
42	लघु पाटबंधारे विभाग, भंडारा	
43	सांगली पाटबंधारे विभाग, सांगली	
44	मध्यम प्रकल्प विभाग, जळगाव	
45	नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक	
46	चासकमान कालवा विभाग, पुणे	
47	पाटबंधारे प्रकल्प अन्वेषण विभाग, पुणे	
48	औरंगाबाद पाटबंधारे विभाग, औरंगाबाद	
49	पूर्णा पाटबंधारे विभाग, वसमतनगर. जि. परभणी	
50	लघु पाटबंधारे विभाग, परभणी	
51	अमरावती पाटबंधारे विभाग, अमरावती	
52	रत्नागिरी पाटबंधारे विभाग, रत्नागिरी	
53	जायकवाडी प्रकल्प जलनिस्सारण बांधकाम विभाग क्रमांक 1 , औरंगाबाद.	

बैठका / कार्यशाळा / क्षेत्रीय भेटी याबाबतीत सहकार्य केलेल्या अधिकाऱ्यांची यादी

अ.क्र.	नाव	पदनाम
	सर्वश्री /-	
1	श्री. य. शुक्ल	तत्कालीन मुख्य अभियंता, उत्तर महाराष्ट्र प्रदेश, नाशिक
2	सु. य. कुलकर्णी	मुख्य अभियंता (पा), पाटबंधारे विभाग, नागपूर
3	वि. ना. वासाडे	मुख्य अभियंता (पा), पाटबंधारे विभाग, अमरावती.
4	श्री. ना. हुद्दार	मुख्य अभियंता , कोयना प्रकल्प, पुणे
5	रो. मा. लांडगे	मुख्य अभियंता , कोकण प्रदेश, मुंबई
6	व्ही. व्ही. गायकवाड	तत्कालीन अधीक्षक अभियंता, कुकडी प्रकल्प मंडळ. पुणे
7	प्र. वि. पाटील	तत्कालीन अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे मंडळ, पुणे
8	सु. सा. पाखरे	अधीक्षक अभियंता, कोकण पाटबंधारे मंडळ, रत्नागिरी
9	ध. डो. रेवतकर	अधीक्षक अभियंता, ऊर्ध्व वर्धा प्रकल्प मंडळ, अमरावती

अ.क्र.	नाव	पदनाम
10	सु. वा. देशपांडे	अधीक्षक अभियंता, चंद्रपूर पाटबंधारे प्रकल्प मंडळ, चंद्रपूर
11	अशोक जाधव	अधीक्षक अभियंता, लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर) मंडळ, नागपूर
12	सो. ज. शिंदे	अधीक्षक अभियंता, कुकडी प्रकल्प मंडळ, पुणे
13	कॅप्टन पी.पी. निघोट	अधीक्षक अभियंता, ऊर्ध्व पैनगंगा प्रकल्प मंडळ, नांदेड
14	ना. लौ. गवळे	तत्कालीन कार्यकारी अभियंता, धुळे पाटबंधारे विभाग, धुळे
15	प्र. वि. तगारे	कार्यकारी अभियंता, भातसा प्रकल्प विभाग क्र.1 भातसानगर
16	पी. बी. कांबळे	मृद सर्वेक्षण अधिकारी, पाटबंधारेसंशोधन व विकास संचालनालय, पुणे
17	प्र. अ. झळके	कार्यकारी अभियंता, चंद्रपूर पाटबंधारे विभाग, चंद्रपूर
18	र. म. चौहान	कार्यकारी अभियंता, ऊर्ध्व वर्धा कालवे विभाग क्र.3 धामणगांव (रेल्वे) जि. अमरावती.
19	कै.किशोर सूर्यवंशी	कार्यकारी अभियंता, नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक.
20	एम. व्ही. पाटील	कार्यकारी अभियंता, नाशिक कालवा विभाग, नाशिक
21	ए. के. सुरुशे	कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबंधारे विभाग, अंबाजोगाई
22	ए. आर. कांबळे	कार्यकारी अभियंता, उजनी कालवा विभाग क्र.9, मंगळवेढा
23	ए. एस. काळोखे	कार्यकारी अभियंता, ल.पा.वि. अहमदनगर.
24	र.श्री. कुलकर्णी	कार्यकारी अभियंता, ल.पा.वि., ठाणे

परिशिष्ट : 17
 आयोगाच्या उभारणीमध्ये व दैनंदिन प्रशासकीय व्यवस्था
 बसविण्यामध्ये हातभार लावलेले अधिकारी व संस्था

(अ) व्यक्ती

अक्र.	नांव	पदनाम	शेरा
सर्वश्री:			
1.	रा. गो. कुलकर्णी	सचिव (पा), पाटबंधारे विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	1. आयोगाच्या मंत्रालयीन स्तरावरील प्रशासकीय बाबींची काळजी घेतली. 2. श्री. म. दि. पेंडसे यांचे मदतीनेच आयोग उभा ठाकू शकला.
2.	म. दि. पेंडसे	सचिव (लाक्षेवि), पा. वि. मंत्रालय, मुंबई.	
3.	श्री. य. शुक्ल अ. ब. महिंद्रकर मा. रा. दिघे ह. क. पसरटे दे. प. शिर्के व. बा. जोशी प्र. ना. चिटगोपेकर	सचिव (पा) पा. वि. मंत्रालय, मुंबई सचिव (लाक्षेवि), पा. वि. मंत्रालय, मुंबई तत्कालीन मुख्य अभियंता व मुख्य प्रशासक, लाक्षेवि, पा. वि., औरंगाबाद तत्कालीन उपसचिव, पा. वि., औरंगाबाद तत्कालिन अ. अ. जा. प्र. मंडळ, औरंगाबाद उपसंचालक, बांधकाम विभाग, वाल्मी तत्कालिन उप-विभागीय अभियंता, लाक्षेवि. पा. वि. औरंगाबाद	
(ब) संस्था:			
1.	जल व भूमी व्यवस्थापन संस्था, औरंगाबाद.		
2.	अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय.		
3.	कृषि खाते		
4.	महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण		
5.	भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा.		
6.	विवेकानंद कला सरदार दलिपसिंग वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, औरंगाबाद		

(क) आयोग कार्यालयातील अधिकारी / कर्मचारी

1.	कि.ट. शिंदे	मुख्य अभियंता व सचिव (9.5.97 ते 16.3.98)	यांच्या कालावधीत आयोगाच्या अहवालाचा ढोबळ आराखडा तयार करण्यात आला.
2.	दि.मा.मोरे	कार्यप्रबंधक (8-7-96 ते 16-3-98)	
3.	चं.ई.संबुतवाड	मुख्य अभियंता व सचिव अधीक्षक अभियंता(8-6-98 ते 29-7-99)	
4.	अ.स.मुठाळ	अधीक्षक अभियंता (1.11.96 ते 31.3.99)	
5.	स.म.पटेल	अप्पर संचालक,महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण	
6.	म.सु.इंगळे	अधीक्षक भूविकास अधिकारी (1.1.97 ते 31.12.97)	
7.	व.ग.मुसांडे	सहाय्यक प्राध्यापक (सह संचालक कृषि या पदावर)	
8.	मा.च.हेमगड्डी	कार्यकारी अभियंता (8.9.96 ते 17.7.97)	
9.	प्र.र.देशपांडे	कार्यकारी अभियंता	
10.	सु.ना.देहेडकर	कार्यकारी अभियंता	
11.	वि.प.कवटेकर	कार्यकारी अभियंता	
12.	ग.व.व्यवहारे	कार्यकारी अभियंता	
13.	रा.श्री.सोनटक्के	कार्यकारी अभियंता	
14.	प्र.वि.मान्नीकर	कार्यकारी अभियंता	
15.	कृ.दा.चौधरी	उप-विभागीय अभियंता	
16.	ज.अ.कुलकर्णी	उप-विभागीय अभियंता	
17.	श.म.देशपांडे	कनिष्ठ भूवैज्ञानिक	
18.	एस.टी.वाघमारे	उपसंचालक (सांख्यिकी)	
19.	श्री.द.जोशी	सहा.अभियंता श्रेणी-2	
20.	पी.डी.थॉमस	शाखा अभियंता	
21.	दे.य.वारकरी	शाखा अभियंता	
22.	सु.रा.संतान	शाखा अभियंता	
23.	सु.मा.तुळापुरकर	शाखा अभियंता	
24.	ऋ.दि.गोसावी	शाखा अभियंता	
25.	वि.ल.बामनोदकर	स्वीय सहाय्यक	
26.	सं.स.बोनके	सहाय्यक,सिंचन आयोग कक्ष, मंत्रालय, मुंबई	
27.	प्र.ए.आव्हाड	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	
28.	म.अ.खालीक	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	
29.	ज्ञा.म.होळकर	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	
30.	दि.मा.देशपांडे	लघुटंकलेखक	
31.	पां.या.पुंड	सहाय्यक	
32.	भा.गो.चौधरी	आरेखक	
33.	प्र.वि.पगारे	वरिष्ठ लिपीक	
34.	श.द.तांदळे	वरिष्ठ लिपीक	
35.	अ.ना.मगर	वरिष्ठ लिपीक	
36.	स.भा.बहाळकर	कनिष्ठ लिपीक	

37	सु.श.देशपांडे	कनिष्ठ लिपीक
38	श.दि.देशपांडे	कनिष्ठ लिपीक
39	वि.शे.केनेकर	कनिष्ठ लिपीक
40	वि.प्र.दंडे	टंकलेखक
41	म.के.मोरे	टंकलेखक
42	प्र.दे.धुमाळ	टंकलेखक
43	र.रा.कुलकर्णी	टंकलेखक
44	वि.ध.फेगडे	टंकलेखक
45	प्र.वा.दौलताबादकर	टंकलेखक
46	व्ही.यु.पालकर	सहा.आरेखक
47	वि.कों.मगरे	सहा.आरेखक
48	गौ.ह.पखाले	अनुरेखक
49	मि.शे.मोरे	अनुरेखक
50	सी.ए.साळवे	अनुरेखक
51	जे.वाय.शेरे	अनुरेखक
52	ज.वै.मगीरवार	अनुरेखक

टीप: आयोगावर सुरुवातीपासून जून 99 अखेर साधारणतः 205 लक्ष रूपये खर्च झाला. यापैकी आस्थापनेवरील खर्च जवळपास 106 लक्ष आहे तर मानधनावर खर्च रूपये 15 लक्ष आहे.

परिशिष्ट : 2.6.1

गडचिरोली जिल्ह्याचा आवक - जावक अभ्यास - कार्यकारी गोषवारा

The District Statistical Office of Gadchiroli District has estimated the income of the district as originating from the sectors of Agriculture, Animal Husbandry, Agriculture Related Services, forests, Fisheries, Mining, Registered Factories, Unregistered Factories, Electricity, Water Supply and Gas. Agriculture, Animal Husbandry and Agriculture Related Services are together known as Agriculture & Related Services. Agriculture & Related Services, Forests, Fisheries and Mining together constitute the Primary Sector. Registered Factories, Unregistered Factories, Electricity, Water Supply and Gas together constitute the Secondary Sector. No Information is available with respect to Construction and Tertiary Sector.

In respect of Primary Sector estimates of Gross Income and the Cost of Inputs are prepared for each of the individual constituents on the basis of quantitative information collected and analysed from year to year. Net Income is derived by deducting the cost of inputs from gross income. In respect of Secondary Sector, value addition is computed directly and no information relating to the inputs is available.

We have been able to obtain the information for the years from 1990-91 to 1993-94 from the District Statistical Office. The compilation of information for 1994-95 and onwards is still in the process of collection and hence could not be obtained by us.

In order to even out the cyclical fluctuations and to serve as a reasonable simulative model, we have computed a weighted average for each of the items by assigning weights of 1 to 1990-91, 2 to 1991-92, 3 to 1992-93 and 4 to 1993-94 and then dividing the whole by 10.

Population for the period from 1991-92 and onwards has been estimated by us considering an annual growth rate of 2.15 per cent. Per Capita Income is worked out by dividing the income for the year by the Population for the year. In order to absorb the impact of inflation and to enable a realistic comparison, the Per Capita Income is divided by Consumer Price Index for Rural Maharashtra and the Real Per Capita Income is computed.

The data relating to Sector-wise Income of Gadchiroli District for the period from 1990-91 to 1993-94 are furnished in Annexure III and the summarised data are analysed in table. 5

It is evident from table 5 that more than ninety per cent of the Net Income of the district emanates from the Primary Sector. There is no improvement, over the years, in the contribution from the secondary sector.

Sector - wise Net Income of Gadchiroli District.

(Figures in Rs.000s)

sl	Description	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	Weighted Average
A	Primary Sector					
I.	Agriculture & Related Services	1313318 (63.65)	1039615 (67.12)	1362305 (69.41)	1613756 (71.45)	1393449 (69.38)
II.	Forests	549970 (26.65)	291757 (18.84)	481336 (24.52)	360286 (15.95)	401870 (20.01)
III.	Fisheries	58573 (2.84)	71341 (4.61)	46990 (2.39)	89505 (3.96)	70025 (3.49)
IV.	Mining	5982 (0.29)	6268 (0.40)	6711 (0.34)	1867 (0.08)	4612 (0.23)
V.	Sub Total (I.IV)	1927843 (93.43)	1408981 (90.97)	1897362 (96.66)	2065414 (91.45)	1869955 (93.11)
B	Secondary Sector	135623 (6.57)	139912 (9.03)	65468 (3.34)	193044 (8.55)	138403 (6.89)
C	Total	2063466 (100.00)	1548893 (100.00)	1962830 (100.00)	2258458 (100.00)	2008358 (100.00)
D	Population	787010	803931	821215	838871	821400
E	Per Capita Net Income	2.622	1.927	2.390	2.692	2.445
F	Consumer Price Index (1980-81) for Rural Maharashtra	199	238	266	269	255
G	Real Per Capita Income	1.318	0.810	0.898	1.000	0.959

Note : Figures in brackets indicate the percentage to the total.

The Net Income of the district is Rs. 206.34 crores in 1990-91 (Rs.192.78 crores from the Primary Sector and Rs. 13.56 crores from the Secondary Sector) Rs. 154.89 crores in 1991-92 (Rs. 140.90 Crores from the Primary Sector and Rs. 13.99 crores from the Secondary Sector,) Rs. 196.28 crores in 1992-93 (Rs. 189.73 crores from the primary Sector and Rs. 6.55 crores from the Secondary Sector) and Rs. 225.84 Crores in 1993-94 (Rs. 206.54 crores from the Primary Sector and Rs. 19.30 crores from the Secondary Sector.) The weighted average is Rs. 200.84 crores (Rs. 187.00 crores from the Primary Sector and Rs. 13.84 crores from the Secondary Sector.)

The Contribution of Agriculture & Related Services constitutes the lion's share in the Net Income of the district and this has gone up from 63.65 per cent in 1990-91 to 71.45 per cent in 1993-94, the weighted average being 69.38 per cent. The weighted average of the Net Income from forests is 20.01 per cent and that of fisheries is 3.49 per cent. It may be seen that the Net Income from these two sectors is moving up and down from year to year and thus exhibits cyclical fluctuations. The weighted average of the Net Income from Mining at 0.23 per cent is negligible.

It is observed that in respect of Secondary Sector, going by the weighted averages, the Net Value added from unregistered factories is the only significant contribution and works out to 5.33 per cent of the Total Net Income. Surprisingly the Value addition from registered factories is negative (-0.33%) Income from electricity is exhibiting an increasing trend and has gone up from 0.74 per cent in 1990-91 to 1.79 per cent in 1993-94 and corroborates the fact of significant achievement of electrification in the district. The weighted average of the Income from electricity (consumed) is 1.37 percent. The weighted average of the Net Income from Water Supply is 0.14 percent and that of gas is 0.38 per cent.

The weighted average of net Income from Secondary Sector works out to 6.89 per cent of the Total Net Income and is comparatively very low. Even the highest income generated from the Secondary Sector during the period, at 9.03 per cent of the Total Net Income in the year 1991-92, cannot be considered as significant.

The Real Per Capita Net Income works out to Rs. 1,318 for 1990-91, Rs. 810 for 1991-92, Rs. 898 for 1992-93, and Rs. 1,000 for 1993-94. The weighted average is Rs. 959 Thus, the Real Per Capita Net Income of the District is quite meagre and is showing a declining trend over the years.

परिशिष्ट: 2.9.1

महाराष्ट्रातील भूजलशास्त्रीय जलवेध शाळांचा तपशील

अक्र	जिल्हा	गावाचे नाव	तहसिल	चालू करण्यांचे वर्ष	कृषि हवामान विभाग	जलधारक स्तर	दरवर्षी पडणारा पाऊस मिमी	दरवर्षी वाहून जाणारे पाणी मिमी	दरवर्षी जमिनीत मुरणारे पाणी मिमी	जमीनीतील ओलावा मिमी	बाष्पीभवन मिमी	भूजलात पडणारी भंर मिमी	भूजलात पडणाऱ्या भरीची टक्केवारी
1	अहमदनगर	बडमिरे	पारनेर	1976	अवर्षणप्रवण	डेक्कन ट्रॅप	530.00	83.00	447.00	201.00	158.00	88.00	16.66
2	अकोला	वाशिम	वाशिम	1983	विश्वासाहर्ष	डेक्कन ट्रॅप	796.80	334.55	462.24	107.82	228.83	125.57	15.76
3	औरंगाबाद	वारेगांव	औरंगाबाद	1974	अवर्षणप्रवण	डेक्कन ट्रॅप	699.00	77.26	621.74	215.92	243.52	162.30	23.21
4	भंडारा	खुर्सीपार	भंडारा	1979	उच्च पर्जन्यमान	नदीचागाळ	1302.35	654.14	648.14	225.00	165.74	257.50	19.77
5	जळगाव	सातोड	यावल	1974	विश्वासाहर्ष	नदीचागाळ	730.30	10.3	690.00	225.00	264.90	200.10	28.5
6	जळगाव	निमगव्हाण	चांदवड	1974	अवर्षणप्रवण	डेक्कन ट्रॅप	655.40	124.85	531.55	225.00	152.65	153.90	23.4
7	जळगाव	अंजरुण	खालापूर	1974	उच्च पर्जन्यमाण	डेक्कन ट्रॅप	2809.55	2388.11	421.44	100.00	196.01	125.43	4.46
8	सोलापूर	तिर्थ	दक्षिण	1974	अवर्षणप्रवण	डेक्कन ट्रॅप	494.55	38.40	456.15	122.77	236.33	97.05	19.62

आधार : भूजल सर्वेक्षण आणि विकास यंत्रणा, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 2.9.5

परिशिष्ट :3.5.1

पाण्याच्या उपलब्धतेचा हिशोब

(तक्ता 3.5.1 ची उपपत्ती)

1. खालील विवेचनात G-1,G-2,..... आदि गोदावरी पाणी तंटाला लवादाने व K-1, K-2,... आदि कृष्णा पाणी तंटाला लवादाने स्वीकृत केलेली उपखोऱ्यांच्या नावांची संक्षिप्त रूपे समजावीत.
2. पाण्याचे परिमाण (quantity) स्पष्ट निदर्शित केलेले नसल्यास दलघमी मध्ये समजावे.
3. GWDT = गोदावरी पाणी तंटाला लवाद,
KWDT = कृष्णा पाणी तंटाला लवाद,
NWDT = नर्मदा पाणी तंटाला लवाद.
4. परिमाणांचे रूपांतर करताना खालील गुणक वापरले आहेत:

1 मी = 3.281 फूट

1 घमी = 35.319837 घफू

1 अघफू = 28.312701 दलघमी

1 MAF = 43.566313 अघफू = 1233.4799 दलघमी

1 चौमै = 2.5897356 चौकिमी.

1) वापरासाठी मुभा (भूपृष्ठावरील पाणी)

महाराष्ट्रातील गोदावरी, तापी, नर्मदा व कृष्णा ही आंतरराज्यीय खोरी आहेत. या खोऱ्यांतर्गत आयोगाने प्रस्तावित केलेल्या उपखोऱ्यांमध्ये संबंधित लवादानुसार वापरासाठी किती मुभा येते ती खाली उपखोरेनिहाय स्पष्ट करून दाखविली आहे.

1) ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) उपखोरे:

अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)- GWDT नुसार गोदावरी नदीवर पैठण धरण- स्थळापर्यंत 100 % हिस्सा महाराष्ट्राला मिळाला आहे. या उपखोऱ्यापुरती पैठण धरणापर्यंतची वार्षिक सरासरी उपलब्धता 5137 आहे.

आ) मुळा व प्रवरा- GWDT नुसार उपलब्ध असलेले 100 % पाणी वापराची महाराष्ट्राला मुभा आहे. या घटक खोऱ्यातील वार्षिक सरासरी उपलब्धता 2130 आहे.

ऊर्ध्व गोदावरी खोऱ्यात (G-1) पैठण धरणाखाली, पूर्णा खोऱ्यात (G-3) सिध्देश्वर धरणाखाली, मांजरा खोऱ्यात (G-4) निजामसागरचे खाली व मध्य गोदावरी खोऱ्यात (G-5) पोचमपाडचे वर 6-10- 75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर व लवादाने एकत्रित दिलेल्या 60 अघफू पैकीचा वाटा खालील कोष्टकात स्पष्ट करून दाखविला आहे.

(कसातील आकडे दलघमी मध्ये)

	पैठण खाली ऊर्ध्व गोदावरी (G-1)	सिध्देश्वरखाली पूर्णा (G-3)	निजामसागर खाली मांजरा (G-4)	पोचमपाडचे वर मध्य गोदावरी (G-5)	एकूण
6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर	18.93 (536)	6.30 (178)	15.19 (430)	0.40 (12)	40.82 (1156)
60 अघफू मधील हिस्सा	37.10 (1050)	14.43 (409)	9.33 (264)	0.46 (13)	61.32 (1736)
एकूण	56.03 (1586)	20.73 (587)	24.52 (694)	0.86 (25)	102.14 (2892)

वरील कोष्टक ज्या आधारे घेतले आहे त्यात G-5 खो-यांतर्गत (पोचमपाडचे वर) काहीही उल्लेख नाही. तथापि खंड-2 मध्ये प्रकरण-5 मधील क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी पुरविलेल्या माहितीच्या आधारे त्या खो-यापुरती आकडेवारी सुधारीत केली आहे.

2) गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली) :

- 1) 6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर 536
- 2) GWDT नुसार पैठण, सिध्देश्वर व निजामसागर यांच्या खालील व पोचमपाडचे वरील गोदावरी भागात 60 अघफू पैकी केवळ पैठणखालील भागाचा हिस्सा
एकूण: 1050

एकूण: 1586

3) पूर्णा (दुधनासहीत) उपखोरे:

- 1) सिध्देश्वर धरणस्थळापर्यंत उपलब्ध 100% पाणी 1367
- 2) 6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर 178
- 3) GWDT नुसार पैठण, सिध्देश्वर व निजामसागर यांच्या खालील व पोचमपाडचे वरील गोदावरी भागात 60 अघफू पैकी केवळ सिध्देश्वरखालील भागाचा हिस्सा 409

एकूण: 1954

4) मांजरा उपखोरे:

- 1) निजामसागरचे वरील भागात 6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर 230
- 2) निजामसागरचे वरील भागात GWDT नुसार 22 अघफू 623
- 3) निजामसागरचे खालील भागात 6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर 430
- 4) GWDT नुसार पैठण, सिध्देश्वर व निजामसागरचे खालील व पोचमपाडचे वरील गोदावरी भागात 60 अघफू पैकी केवळ निजामसागर खालील भागाचा हिस्सा 264

एकूण : 1547

* क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी पुरविलेल्या माहितीच्या आधारे निजामसागरचे वरील भागात या उपखोऱ्यात 6.10.75 पूर्वी मंजूर झालेला पाणी वापर 8.134 अघफू (230 दलघमी) आहे.

5) गोदावरी उर्वरीत उपखोरे:

1)	पोचमपाडचे वर G-5 उपखो-यात 6.10.75 पूर्वीचा मंजूर पाणी वापर	12
2)	GWDT नुसार पैठण, सिध्देश्वर व निजामसागरचे खालील व पोचमपाडचे वरील गोदावरी भागात 60 अघफू पैकी हिस्सा	13
3)	GWDT नुसार पोचमपाडचे खाली G-5 उपखो-यामधील महाराष्ट्राचा हिस्सा (0.4 अघफू)	11
		एकूण: 36

6) पैनगंगा खोरे:

पैनगंगा उपखो-याच्या खंड-2 मधील प्रकरणामध्ये भूपृष्ठावरील जलसंपत्तीच्या विवेचनामध्ये क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी केवळ 75% विश्वासाहतेची उपलब्धता काढून दाखविली आहे. 50 % विश्वासाहतेची उपलब्धता देखील तिचे 75% विश्वासाहतेच्या उपलब्धतेशी येणारे गुणोत्तर (1.4) वापरून काढली आहे. सरासरी उपलब्धता दिलेली नाही. माहितीच्या अभावी वार्षिक सरासरी ही 50 % विश्वासाहतेच्या उपलब्धतेइतकी मानली आहे.

1)	निम्न पैनगंगा धरणस्थळापर्यंत 100 % पाणी 171.92 अघफू	4867
2)	वाघाडी प्रकल्प धरणस्थळापर्यंत 100 % पाणी (1.4 X 2.01) अघफू	80
3)	साईखेडा धरणस्थळापर्यंत 100 % पाणी (1.4 X 3.31) अघफू	131
4)	उर्वरीत पैनगंगा खो-यातील हिस्सा (9 अघफू) नियमाधीन ¹	255

एकूण: 5333

7) वर्धा उपखोरे:

1)	तुलाना प्रकल्प स्थळापर्यंत 100 % पाणी	2176
2)	म.प्र. च्या 10 अघफू आरक्षणाची वजावट	(-) 283
3)	चारगाव, निर्गुडा व बेंडारा प्रकल्प स्थळांपर्यंत 100% पाणी	104
4)	उर्वरीत वर्धा खो-यातील हिस्सा (26अघफू) नियमाधीन ²	736

एकूण: 2733

8) मध्य वैनगंगा उपखोरे:

या उपखो-यातील पाण्याच्या उपलब्धतेच्या अंदाजासाठी क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या मंजुरीस्तव केंद्रीय जल आयोगाला प्रस्तुत केलेल्या शेरपूती अहवालातील³ 75 % विश्वासाहतेच्या येव्याचा निश्चित केलेला दर वापरलेला आहे. हा दर 0.039 अघफू प्रति चौरस मैल (0.426 दलघमी प्रति चौरस किमी) काढून दाखविलेला आहे.

मध्य वैनगंगा उपखोऱ्यात वापरासाठी मुभा खालीलप्रमाणे निश्चित केली आहे.⁴

¹ कोणत्याही एका प्रकल्पस्थळी वार्षिक पाणी वापर 1.5 अघफू पेक्षा अधिक नको.

² कोणत्याही एका प्रकल्पस्थळी वार्षिक पाणी वापर 1.5 अघफू पेक्षा अधिक नको.

³ Compliance Report, खंड-2, पृष्ठ 152, 158, 159 (जून 1982)

⁴ 'मालगुजारी तलावांची फेररचना व वैनगंगा खोऱ्यातील पाण्याचे नियोजन' या 6/98 मध्ये बंडारा येथे झालेल्या आयोग पुरस्कृत कार्यशाळेत 'प्राणहिता खो-यातील पाण्याचे नियोजन' या श्री.श्री.न.सहस्रबुध्दे व श्री.सु.वा.देशपांडे यांनी प्रस्तुत केलेल्या लेखातील परिशिष्ट-2. सदर परिशिष्टात पाण्याचा

क) गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या वरील भागात सरासरी उपलब्धता राज्यनिहाय अशी आहे.

	मध्यप्रदेश	महाराष्ट्र	एकूण
1) कन्हान खोरे	2953	3393	6346
2) वैनगंगा खोरे	7666	3852	11518
एकूण	10619	7245	17864

गोसीखुर्द प्रकल्प स्थळापर्यंतच्या विसर्ग मालिकेनुसार पाण्याची उपलब्धता खालीलप्रमाणे येते.

वार्षिक सरासरी उपलब्धता 17090.95

75 % विश्वासाहतेची उपलब्धता 14217.16

यांचे गुणोत्तर 1.202 1353 येते. या गुणोत्तराआधारे तळटीपेत उल्लेख केलेल्या परिशिष्ट-2 मधील आकडे रुपांतरित करून घेतले आहेत. शिवाय कन्हान व वैनगंगा खोऱ्यांत GWDT नुसार प्रत्येकी 15 अघफू (424.69 दलघमी) नियंत्रित पुरवठा (regulated release) प्रतिवर्षी मध्यप्रदेशकडून महाराष्ट्राला होणार आहे. तो वेगळा दाखवून नंतर हिशोबात धरला आहे. अघफू चे रुपांतर दलघमी मध्ये करून घेतलेले आहे. एकंदर गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या वरील भागात GWDT नुसार महाराष्ट्राचा हिस्सा 7245 + 849 = 8094 राहिल.

ख) GWDT नुसार गोसीखुर्द प्रकल्पाच्या खालील भागात 16 विनिर्देशित प्रकल्प स्थळापर्यंत पूर्ण वापराचे अधिकार महाराष्ट्राला आहेत. या 16 पैकी खालील 7 स्थळे मध्य वैनगंगा खोऱ्यात येतात. या प्रकल्प स्थळांपर्यंतचे क्षेत्र त्याचप्रमाणे प्रकल्पाखालील क्षेत्र खालील कोष्टकात दर्शविले आहे.

क्षेत्र- चौकिमी

अक्र	विनिर्देशित प्रकल्पस्थळ	स्थळापर्यंतचे क्षेत्र	प्रकल्पा खालील क्षेत्र
1)	सती	360.00	865.63
2)	निम्न तुलतुली	769.20	1081.25
3)	निम्न चुलबंद	1088.66	2780.63
4)	इटियाडोह	704.48	1791.88
5)	बुटीनाला	203.89	310.00
6)	गराडी	66.40	253.75
7)	निंबुघाट	26.55	130.63
	एकूण स्रवणक्षेत्र	3219.18	7213.77

येव्याचा दर 75 % विश्वासाहतेच्या उपलब्धतीसाठी 0.039 अघफू प्रति चौरस मैल आहे. तो सरासरी उपलब्धीसाठी व मेट्रीक पध्दतीत खालीलप्रमाणे रुपांतरित करून घेतला आहे.

$$0.039 \text{ अघफू / चौमे} = \frac{0.039 \times 28.31 \dots \times 1.202 \dots}{2.58 \dots}$$

$$= 0.5125589 \text{ दलघमी / चौकिमी.}$$

$$= 0.5125589 \text{ दलघमी / चौकिमी.}$$

वरील 7 प्रकल्प स्थळापर्यंतचा सरासरी येवा = $3219.18 \times 0.512 \dots = 1650$ दलघमी

9) GWDT नुसार गोसीखुर्द खालील विनिर्देशित 16 प्रकल्पस्थळांच्या खालील भागात 41 अघफू (1160.82 दलघमी) पाणी वापराचे अधिकार आहेत. हे अधिकार नियमाधीन आहेत. या 16 प्रकल्पस्थळांखालील एकूण स्रवणक्षेत्र 19818 चौकिमी आहे. त्यातील मध्य वैनगंगा खोऱ्यात येणाऱ्या 7 प्रकल्पस्थळांचे खालील स्रवणक्षेत्र 7213.77 चौकिमी आहे. (पूर्वीचे कोष्टक पहा) यासाठी 41 अघफू मधील प्रमाणित हिस्सा

$$= \frac{7213.77 \times 1160.82}{19818} = 422.54 \text{ (समजा, 423)}$$

अशा प्रकारे मध्य वैनगंगा उपखोऱ्यात GWDT नुसार वापरासाठी उपलब्धता $8094 + 1650 + 423 = 10167$ येते.

9) निम्न वैनगंगा उपखोऱे:

अ) प्राणहिता- या घटकखोऱ्यात गोसीखुर्द प्रकल्प स्थळाखालील विनिर्देशित 16 पैकी उर्वरित 9 स्थळे येतात. त्यांचे स्रवणक्षेत्र त्या त्या प्रकल्पस्थळापर्यंत खालील कोष्टकात दिले आहे.

क्षेत्र- चौकिमी

अक्र	विनिर्देशित प्रकल्पस्थळ	स्थळापर्यंतचे क्षेत्र
1)	निम्न कटाणी	364.34
2)	कारवाफा	55.43
3)	भीमकुंड	752.00
4)	दीना	192.96
5)	असोला मेंढा	245.15
6)	घोडाझरी	90.51
7)	हुमन नाला	1033.00
8)	नलेश्वर	33.75
9)	अंधारी	424.00
एकूण :-		3191.14

वरील 9 स्थळांपर्यंतचा सरासरी येवा = $3191.14 \times 0.512 \dots = 1635.65$ (समजा, 1635)

या घटकखोऱ्यातील उपर्युक्त 9 प्रकल्पस्थळांखालील भागात GWDT नुसार वापरास मुभा असलेल्या 41 अघफू (1161 दलघमी) पैकी हिस्सा $(1161-423) = 738$ दलघमी येतो. एकंदरीत या घटक खोऱ्यात वापरासाठी मुभा $1635 + 738 = 2373$ दलघमी येते.

(आ) इंचमपल्ली परिसर- आयोगाने प्रस्तावित केलेले हे घटकखोऱे GWDT च्या निम्न गोदावरी (G-10) या खोऱ्यासम आहे. GWDT नुसार या खोऱ्यातील पाणी वापर 1 अघफू (28 दलघमी) एवढा मर्यादित आहे.

(इ) इंद्रावती-

GWDT चे इंद्रावती (G-11) हे खोरे आणि आयोगाने प्रस्तावित केलेले हे घटकखोरे समसमान आहेत. GWDT नुसार या खोऱ्यात पाणी वापराची मुभा खालीलप्रमाणे आहे.

- 1) भोपाळपट्टणम प्रकल्पस्थळापर्यंत 34 अघफू
- 2) भोपाळपट्टणम प्रकल्पाचे खालील भागात 7 अघफू

एकूण वापरासाठी मुभा 41 अघफू(1161 दलघमी) ला मर्यादित राहणार आहे.

10) तापी खोऱ्यांतर्गत उपखोऱ्यांना पाणी वापरासाठी मुभा :

श्री.एम.एस.तिरुमल अय्यंगार, तत्कालिन मुख्य अभियंता, हिराकुडे प्रकल्प यांचे अध्यक्षतेखाली केंद्र शासनाच्या नियोजन आयोगाने ऑगस्ट 1957 मध्ये 'उकाई तांत्रिक समिती' स्थापन केली होती. केंद्रीय जल आयोगाने 1949 मध्ये तापी खोऱ्यातील 75 % विश्वासाहतेची पाण्याची उपलब्धता 9.18 MAF (399.94 अघफू = 11323 दलघमी) निश्चित केलेली होती. समितीच्या शिफारशीनुसार उकाईच्या वरील भागातील पाण्याची उपलब्धता 6 MAF (= 7401 दलघमी) ठरवून देण्यात आली.

महाराष्ट्र व मध्यप्रदेश यांच्यातील आंतरराज्यीय नियंत्रण मंडळाच्या (Interstate Control Board) दिनांक 12.1.86 रोजी झालेल्या 29 व्या बैठकीत दोन्ही राज्यांच्या मुख्य अभियंत्यांच्या सहमतीनुसार महाराष्ट्राला तापी खोऱ्यात 4.39 MAF(192.25 अघफू = 5415 दलघमी) पाणी वापराला मुभा मिळाली. या वाटपावर आधारित पाणीवापराचे नियोजन करण्याबद्दल पाटबंधारे खात्यातील महाराष्ट्र शासनाचे क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना आदेश आहेत.

आयोगाने प्रस्तावित केलेल्या उपखोऱ्यांमध्ये या परिमाणातील वापरासाठी मुभा वार्षिक सरासरी उपलब्धतेच्या प्रमाणातच निश्चित केली आहे. उपखोऱेनिहाय ती खालील कोष्टकात स्पष्ट करून दाखविली आहे.

उपलब्धता/ मुभा - दलघमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	वार्षिक सरासरी उपलब्धता	एकूण उपलब्धतेशी टक्केवारी	वापरासाठी मुभा
10	पूर्णा (तापी)	2536	27.81	1506
11	गिरणा	1551	17.01	921
12	पांझरा	529	5.80	314
13(अ)	मध्यतापी (सातपुडा)	2868	31.45	1704
13(आ)	मध्यतापी (दक्षिण)	1634	17.92	970
एकूण :		9118	100.00	5415

11) नर्मदा उपखोऱेसमूह :

केंद्र शासनाने 1969 मध्ये नर्मदा पाणी तंटा लवाद (NWD) स्थापन केला. त्याचा अहवाल व निर्णय ऑगस्ट 1978 मध्ये तर अंतीम निवाडा डिसेंबर 1979 मध्ये जाहीर झाला. त्यानुसार महाराष्ट्राला 0.25 MAF (10.89 अघफू = 308.37 दलघमी) वाटा मिळाला. हा वाटा नेमका त्या खोऱ्याच्या महाराष्ट्राच्या सवणक्षेत्रातील 75 % विश्वासाहतेच्या उपलब्धतेएवढा (त्यावेळी गृहीत धरलेली उपलब्धता) आहे. सबब या उपखोऱेसमूहात वापरासाठी मुभा 308 दलघमी धरली आहे.

12) कृष्णा खोऱ्यांतर्गत उपखोऱ्यांना पाणी वापरासाठी मुभा :

कृष्णा हे आंतरराज्यीय खोरे असल्यामुळे त्याअंतर्गत उपखोऱ्यांमध्ये वापरासाठी मुभा ही KWDT नुसार राहिल. KWDT ने कृष्णा खोऱ्यात 594 अघफू (16818 दलघमी) पाणी वापरास महाराष्ट्राला मुभा दिलेली आहे. क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी पाण्याचे नियोजन करताना सिंचन पुनर्उदभव (या प्रीत्यर्थ मिळालेल्या 25 अघफू व्यतिरिक्त), नागरी सांडपाणी व औद्योगिक पाणी वापर यांच्यातून पुनर्उदभव हा घटक लक्षात घेऊन सुमारे 723 अघफू पाणी वापराचे नियोजन केले आहे. प्रतिवर्षी कमाल पाणी वापर 594 अघफू पेक्षा अधिक होणार नाही अशी दक्षता यात अर्थातच अभिप्रेत आहे. वापरासाठी मुभा 594 अघफू ला मर्यादित ठेवावयाची असल्यामुळे क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी उपनद्यांच्या खोऱ्यानुसार दिलेल्या तपशीलातील 723 अघफू उपलब्धतेतील हिस्साला त्यांच्यातील गुणकाने रुपांतरित करून घेतले आहे. आयोगाने प्रस्तावित केलेल्या कृष्णा खोऱ्यांतर्गत उपखोऱेनिहाय वापरासाठी मुभा या पार्श्वभूमीवर पुढील तक्त्यामध्ये स्पष्ट करून दाखविली आहे. टीप : स्तंभ (6) मधील आकडे पूर्णांकित करून घेतले आहेत.

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	उपनद्यांची खोरी	नियोजित पाणीवापर अघफू	नियोजित पाणीवापर दलघमी	वापरासाठी मुभा दलघमी
1	2	3	4	5= 4 x 28.312701	6= 5 x 0.8221373
15 (अ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम-उत्तर)	वेदगंगा	5.383	152.407	125
		दूधगंगा	27.048	765.802	630
		पंचगंगा	26.720	756.515	622
		वारणा	41.233	1167.418	960
		कोयना	92.733	2625.522	2159
		कृष्णा खुद्द	126.190	3572.780	2937
		एकूण	319.307	9040.444	7432
15 (आ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम-दक्षिण)	घटप्रभा	10.530	298.133	245
16 (अ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)-येरळा	येरळा	2.773	78.511	65
16 (आ)	ऊर्ध्व कृष्णा(पूर्व) - अग्रणी	अग्रणी	0.649	18.375	15
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनी पर्यंत)	मुळ-मुठा	85.170	2411.393	1982
		घोड	55.843	1581.066	1300
		भीमा खुद्द (अंशतः)	116.670	3303.243	2716
		एकूण	257.683	7295.702	5998
18 (अ)	उर्वरीत भीमा (नीरा)	नीरा	76.229	2158.249	1774
18 (आ)	उर्वरीत भीमा (उजनी खाली-माणसहीत)	माण	7.649	216.564	178
		भीमा खुद्द (अंशतः)	0.320	9.060	7
		एकूण	7.969	225.624	185

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	उपनद्यांची खोरी	नियोजित पाणीवापर अघफू	नियोजित पाणीवापर दलघमी	वापरासाठी मुभा दलघमी
1	2	3	4	5= 4 x 28.312701	6= 5 x 0.8221373
19 (अ)	सीना-बोरी-बेनेतुरा (सीना)	सीना	39.085	1106.602	910
19(आ)	सीना-बोरी-बेनेतुरा (बोरी- बेनेतुरा)	बोरी	3.912	110.759	91
		बेनेतुरा (कागना अंतर्गत)	4.370	123.727	102
		एकूण	8.282	234.486	193
		एकूण कृष्णा	722.507	20456.125	16818

आधार : अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे प्रकल्प व जलसंपत्ती अन्वेषण मंडळ, पुणे यांचे पत्र क्र.प्रशा/2/3240, दिनांक 7.9.98 अन्वये प्राप्त झालेला 'प्रवाह तक्ता- गोपवारा.' केवळ 'नियोजित वापर' या संदर्भाद्वारे घेतला आहे.

टीप : 1) KWDT ने महाराष्ट्राला दिलेली $560 + 25 + 14 - 5 = 594$ अघफू पाणी वापराची मुभा व नियोजित पाणी वापर यांचे गुणोत्तर 0.8221373 येते. उपखोरे क्र.15 (अ) मधून 67.5 अघफू व क्र.17 मधून 42.4 अघफू पाणी दरवर्षी पश्चिमेकडे वळविले जाते. ते वजा केल्यास येणारे गुणोत्तर $484.1 / 612.61 = 0.79...$ दोन्ही गुणोत्तरे जवळपास सारखीच आहेत. यास्तव 'वापरासाठी मुभा' उपखोरेनिहाय निश्चित करण्यासाठी पूर्वोक्त गुणोत्तर वापरले आहे.

2) कृष्णा खोऱ्यातील एकूण वापराची मुभा उपखोऱ्यांमध्ये जी विभागली आहे ती केवळ पाणी वापराच्या नियोजनापुरतीच मर्यादित समजावी.

3) भीमला पुढे कर्नाटकात मिळणाऱ्या कागना या उपनद्याच्या खोऱ्यांतर्गत बेनेतुरा हे उपखोरे येते. त्या उपखोऱ्यातील वर्ष 2030 पर्यंतचा निश्चित झालेला पाणी वापर 3.58 अघफू आहे. संकलनामध्ये हा आकडा सुसूत्रतेसाठी $1/0.822 \dots (=1.22\dots)$ पट करून घेतला आहे.

13 कोकण प्रदेशातील उपखोरेसमूहांमध्ये वापरासाठी उपलब्धता:

कोकण प्रदेशातील विविध उपखोरेसमूहांतील नैसर्गिक सरासरी उपलब्धता तक्ता 2.8.2 मध्ये दर्शविलेली आहेच. पश्चिम घाटातील जलसंपत्तीचा अभ्यास करण्यासाठी केंद्र शासनाच्या नियोजन आयोगाने डॉ. एम.एस.स्वामीनाथन यांच्या अध्यक्षतेखाली 1981 मध्ये एक अभ्यासगट नियुक्त केला होता. कोकण प्रदेशातील 75% विश्वासाहतेनुसार पाण्याची उपलब्धता 1862 अघफू असल्याचा निष्कर्ष त्या गटाने काढला. त्यातील केवळ 730 अघफू चाच कोकण प्रदेशाचा बृहत् आराखडा तयार करण्यासाठी 'वापरण्यायोग्य' असा निर्देश श्री.बी.जे.खताळ यांच्या अध्यक्षतेखाली 1981 मध्ये नियुक्त केलेल्या कोकण सिंचन विकास उच्चाधिकार समितीने तिच्या अहवालात केला आहे. त्या प्रदेशातील विशिष्ट भौगोलिक परिस्थितीमुळे व केवळ सिंचन हे उद्दिष्ट डोळ्यासमोर ठेवून हा अभिप्राय व्यक्त करण्यात आलेला असावा. तथापि आयोगाची धारणा अशी आहे की, कोकणातील विपुल जलसंपत्तीचा वापर सिंचनाव्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनांसाठी (उदा. पाणी पुरवठा, औद्योगिक विकास, अंतर्गत नौकावहन इत्यादी) करून घेणे शक्य आहे. किंबहुना तसे करणे या प्रदेशाच्या आर्थिक उन्नतीला पूरक ठरणार आहे. यास्तव त्या प्रदेशातील उपलब्ध असलेली सर्व जलसंपत्ती वापरास उपलब्ध आहे अशी आयोगाची भूमिका आहे. तदर्थ कोकणातील विविध उपखोरे समूहांसाठी (भूपृष्ठावरील पाण्याची) वापरासाठी उपलब्धता वार्षिक सरासरी इतकीच दर्शविली आहे. ती अशी येते :

उपलब्धता- दलघमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	वापरासाठी उपलब्धता
20	दमणगंगा- पार	4426
21	उत्तर कोकण	21369
22	मध्य कोकण	15116
23	वाशिष्ठी	5496
24 (अ)	दक्षिण कोकण (रत्नागिरी)	11299
24 (आ)	दक्षिण कोकण (सिंधुदुर्ग)	7317
25	तेरेखोल- तिल्लारी	4187
एकूण:		69210

॥) वापरण्यासाठी उपलब्ध भूजल

भूजलाचा मूळ स्रोत पडणारा पाऊस हाच होय. पावसाचे मान नद्यांवरील विसर्गमापनात समायोजित झालेलेच असते. हे विधान विशेषतः महाराष्ट्राच्या बाबतीत अधिक लागू आहे. तथापि वर्ष 1980 नंतर शेतकरी सिंचनासाठी भूजलाचा उपसा मोठ्या प्रमाणात करू लागले. त्यामुळे भूजल नदीपात्रात येणे कमी झाले. परिणामी नद्यांच्या प्रवाहात भूजलाचे मान नाममात्र राहिले. यास्तव एखाद्या उपखोऱ्यातील एकूण जलसंपत्तीचा अंदाज बांधताना त्यात भूजल अधिक करणे क्रमप्राप्त ठरते.

महाराष्ट्रात गोदावरी, तापी, नर्मदा व कृष्णा ही चारही खोरी आंतरराज्यीय आहेत. पाणी वापरावर लवादांच्या निवाड्यानुसार (तापीच्या बाबतीत अयंगार समितीच्या शिफारशीनुसार) मर्यादा आलेल्या आहेत. या खोऱ्यांमध्ये भूपृष्ठावरील नैसर्गिक उपलब्धतेपेक्षा काही प्रमाणात कमी पाणी महाराष्ट्राच्या वाट्याला आलेले आहे. तथापि क्षेत्रातील भूजलाच्या वापरावर मात्र कोणताही निर्बंध नाही. त्यामुळे 'भूपृष्ठावरील पाण्याची वापरासाठी मुभा' यामध्ये भूजल अधिक करणे युक्त आहे. हे अधिक करावयाचे भूजल वास्तविक 'निव्वळ वार्षिक पुनर्भरणा' इतके पाहिजे. तथापि व्यवहारात सर्व उपलब्ध भूजलाचा उपसा करता येणे शक्य नसल्यामुळे निव्वळ वार्षिक पुनर्भरणाच्या 65 टक्के परिमाण हिशोबात घेतले आहे ज्यास 'वापरण्यासाठी उपलब्ध भूजल' असे संबोधले आहे. तथापि GWDI नुसार काही उपखोऱ्यांमध्ये महाराष्ट्राला विवक्षित स्थळांपर्यंत 100 % पाणीवापरासाठी मुभा आहे. अशा क्षेत्रासाठी (जेथे वार्षिक उपलब्धतेइतकीच वापरण्यासाठी मुभा आहे) भूजल अधिक करावयाची आवश्यकता नाही. कोकणातील सर्व उपखोऱेसमूहांमध्ये (लवादाचा संबंध नसल्यामुळे) वापरण्यासाठी उपलब्धता वार्षिक सरासरी इतकीच राहिल. त्यामुळे तेथेही भूजल अधिक करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. या पार्श्वभूमीवर वापरासाठी उपलब्ध भूजल निश्चित करण्याचे संबंधात उपखोऱ्यांचे खालील 3 गट संभवतात. (निर्देश वापरण्यायोग्य भूजलाचा आहे.):

1) अजिबात भूजल अधिक न करावी लागणारी उपखोरी

- ऊर्ध्व गोदावरी (पैठणपर्यंत) यातील दोन्हीही घटकखोरी, कोकणातील सर्व उपखोऱेसमूह.

2) अंशतः क्षेत्रासाठी भूजल अधिक करावी लागणारी उपखोरी

- लवादानुसार 100 टक्के वापरास मुभा असलेल्या क्षेत्राव्यतिरिक्तचे त्या त्या उपखोऱ्यातील स्रवणक्षेत्र.

3) पूर्ण क्षेत्रासाठी भूजल अधिक करावी लागणारी उपखोरी

- गोदावरी निम्न स्रोत, मांजरा, गोदावरी उर्वरीत, निम्न वैनगंगा (इंचमपल्ली परिसर व इंद्रावती), तापी व कृष्णा खोऱ्यातील सर्व उपखोरी.

गट 2 मधील उपखोऱ्यांसाठी (अशी उपखोरी केवळ गोदावरी खोऱ्यांतर्गतच आली आहेत) अधिक कराव्या लागणाऱ्या भूजलाचा हिशोब खालील कोष्टकात करून दाखविला आहे. या व गट 3 मध्ये अशा अधिक कराव्या लागणाऱ्या भूजलाचा वापरण्यासाठी उपलब्ध भूजल असा निर्देश केला आहे.

क्षेत्र- चौकिमी, भूजल- चौकिमी

उ.खो क्र.	उपखोरे	एकूण क्षेत्र	100 टक्के मुभा असलेले क्षेत्र *	भूजल अधिक करण्यासाठीचे क्षेत्र (3) - (4)	पूर्ण क्षेत्राला वापरण्यायोग्य भूजल	वापरण्यासाठी उपलब्ध भूजल (5)/(3)X(6)
1	2	3	4	5	6	7
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	17252	7769.21	9482.79	1238.25	681
6	पैनगंगा	21462	18630.44	2831.56	1591.85	210
7	वर्धा	22312	19123.53	3188.47	1493.70	213
8	मध्य वैनगंगा	21445	14306.31	7138.69	1974.05	657
9(अ)	निम्न वैनगंगा (प्राणहिता)	8830	3191.14	5638.86	844.35	539

* लवादानुसार 100 टक्के पाणी वापरास मुभा असलेले क्षेत्र खालील कोष्टकात काढून दाखविले आहे.

अक्र	प्रकल्प स्थळपर्यंत	उपखोरे	सवणक्षेत्र (चौकिमी)
1	सिध्देश्वर	पूर्णा (दुधनासहीत)	7769.21
2	निम्न वैनगंगा	पैनगंगा	17983.00
3	साईखेडा	पैनगंगा	409.18
4	वाघाडी	पैनगंगा	238.26
		एकूण :	18630.44
5	तुलाना	वर्धा	18803.00
6	चारगाव	वर्धा	148.03
7	निर्गुडा	वर्धा	11.50
8	बेंडारा	वर्धा	161.00
		एकूण :	19123.53
9	गोसीखुर्द	मध्य वैनगंगा	11087.13
10	गोसीखुर्द खालील 7 विनिर्देशित स्थळे (सती, निम्न तुलतुली, निम्न चुःबंद इटियाडोह, बुटीनाला, गराडी, निबुघाट)	मध्य वैनगंगा	3219.18
		एकूण :	14306.31
11	गोसीखुर्द खालील 9 विनिर्देशित स्थळे (निम्न कटाणी, कारवाफा, भीमकूड, दीना, असोलामेंडा, घोडाझरी, हुमन नाला, नलेश्वर, अंधारी)	निम्न वैनगंगा (प्राणहिता)	3191.14

III) उपखोऱ्यांना विभागणा-या जलाशयांच्या स्थानपरत्वे अधःस्थित उपखोऱ्यांच्या पाणी वापराच्या नियोजनासाठीच्या उपलब्धतेत वाढ

आयोगाने प्रस्तावित केलेल्या उपखोऱ्यांपैकी काहींच्या विभाजन रेषेवर मोठे जलाशय आहेत. ऊर्ध्वस्थित उपखोऱ्याला अशा प्रकल्पाचा लाभ जवळ जवळ मिळत नाही. बऱ्हांशी पाणी वापराचा लाभ अधःस्थित उपखोऱ्यालाच होतो असे आढळते. खालील कोष्टकात अशी उपखोऱी व अनुषंगिक तपशील दर्शविले आहे.

क्र	जलाशय (प्रकल्प)	प्रकल्पीय पाणी वापर	ऊर्ध्वस्थित वापर	उपखोऱ्यातील	अधःस्थित उपखोऱ्यातील वापर
1	2	3	4	5	
1	पैठण (जायकवाडी टप्पा-1)	2293	130	2163	
	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठणपर्यंत)--गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त) मधून गोदावरी निम्नस्रोत मध्ये				
2	उजनी (भीमा प्रकल्प)	2177	417	1760	
	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यंत) मधून उर्वरीत भीमा (उजनी खाली--माणसहीत) मध्ये				
3	असोलामेंढा (गोसीखुर्द प्रकल्प)	433	200	233	
	मध्य वैनगंगा मधून निम्न वैनगंगा (प्राणहिता) मध्ये				

टीप : 1) पैठण व उजनी जलाशयावरील अनुज्ञेय उपसा अनुक्रमे 130 व 417 दलघमी आहे.

2) असोलामेंढा हा वर्ष 1916 मध्ये बांधलेला प्रकल्प आहे. प्रकल्प अहवालानुसार सिंचनासाठी पाणीवापर 75 दलघमी आहे. या जलाशयात गोसीखुर्द प्रकल्पातून पावसाळ्याचे पाणी कालव्याद्वारे सोडून 49227 हेक्टर सिंचन क्षमता वाढविली जाणार आहे. लाभक्षेत्राचे मध्य वैनगंगा व निम्न वैनगंगा (प्राणहिता) या उपखोऱ्यांत झालेले विभाजन पाहता या अतिरिक्त पाणीवापराची अनुक्रमे 200 व 233 दलघमी अशी विभागणी योजिली आहे.

उपर्युक्त कोष्टकानुसार त्या त्या उपखोऱ्यातील निर्देशित परिमाणाइतकी पाणी वापरासाठी उपलब्धता विभाजक जलाशयांच्या स्थानपरत्वे अधःस्थित उपखोऱ्यांत वर्ग केली आहे.

IV) आंतरखोरे पाणी स्थलांतरामुळे उपखो-यांच्या वापरासाठी उपलब्धतेतील वाढ / घट

महाराष्ट्रात काही उपखो-यांतून जलसंपत्ती प्रकल्पांद्वारे पाण्याचे स्थलांतर करण्यात आले आहे. यामध्ये अशा पूर्ण झालेल्या योजनांबरोबरच बांधकामाधीन, प्रस्तावित व दृष्टिक्षेपातील योजनाही अंतर्भूत आहेत. पाण्याच्या अशा आदानप्रदानामुळे काही उपखो-यांतील पाण्याची उपलब्धता कमी झालेली आहे तर परिणामी लाभान्वित उपखो-यांत तितक्याच परिमाणाने वाढ झाली आहे. खाली आयोगाने प्रस्तावित केलेल्या प्रत्येक उपखो-यामध्ये आंतरखोरे (वाखो-यांतर्गत) पाण्याच्या स्थलांतरामुळे पाणी वापराच्या नियोजनासाठीच्या उपलब्धतेत किती वाढ वा घट झाली आहे हे क्रमशः दाखविले आहे. प्रमाणभूत म्हणून विवरणपत्र 3.7.1 पहावे. त्या सूचीतील केवळ पूर्ण झालेल्या व बांधकामाधीन योजनांचाच परिणाम सद्यःस्थितीत गृहीत धरलेला आहे; अन्य योजनांचा यासाठी विचार केलेला नाही.

टीप : ठळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधित उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
1 (अ)	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) - गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)			
	1) मुळा पाटबंधारे प्रकल्प	215.00		1 (आ)
	2) मंडारदरा (प्रवरा) प्रकल्प	135.00		1 (आ)

¹ विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ, नागपूर ची निवेदनात्मक टिप्पणी (नोव्हेंबर, 1997).

टीप : ठळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधीत उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
	3) भोजापूर पाटबंधारे प्रकल्प	5.00		1 (आ)
	एकूण :	355		
1 (आ)	ऊर्ध्व गोदावरी (पेटण धरणापर्यंत) - मुळा व प्रवरा			
	1) मुळा पाटबंधारे प्रकल्प		215.00	1 अ)
	2) मंडारदरा (प्रवरा) प्रकल्प		135.00	1 (अ)
	3) भोजापूर पाटबंधारे प्रकल्प		5.00	1 (अ)
	एकूण :		355	
2	गोदावरी निम्न स्रोत (पेटणखाली)			
	1) गोदावरी-मानार शाखा कालवा (1,2)	132.00		4
	2) ऊर्ध्व पेनगंगा प्रकल्प (टप्पा-1)	655.00		6
	3) ऊर्ध्व मानार प्रकल्प	42.00		4
	4) पूर्णा पाटबंधारे प्रकल्प	434.00		3
	5) जायकवाडी प्रकल्प (टप्पा-1)		405.00	3
	एकूण :	1263	405	
3	पूर्णा (दुधनासहीत)			
	1) जायकवाडी प्रकल्प (टप्पा-1)	405.00		2
	2) पूर्णा पाटबंधारे प्रकल्प		434.00	2
	3) खडकपूर्णा पाटबंधारे प्रकल्प		15.00	6
	एकूण :	405	449	
4	मांजरा			
	1) गोदावरी-मानार शाखा कालवा (1,2)		132.00	2
	2) ऊर्ध्व मानार		42.00	2
	एकूण :		174	
6	पेनगंगा			
	1) उर्ध्व पेनगंगा प्रकल्प (टप्पा-1)		655.00	2
	2) पेनटाकळी सिंचन प्रकल्प		26.00	10
	3) खडकपूर्णा पाटबंधारे प्रकल्प	15.00		3
	एकूण :	15	681	
7	वर्धा			
	उर्ध्व वर्धा प्रकल्प (महाराष्ट्र औद्योगिक विकास		681.00	10

टीप : टळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधीत उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
	महामंडळ, अमरावती, पाणीपुरवठा)			
10	पूर्णा (तापी) 1) पेनटाकळी सिंचन प्रकल्प 2) ऊर्ध्व वर्धा प्रकल्प (महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, अमरावती, पाणी पुरवठा)	26.00 681.00		6 7
	एकूण :	707		
15(अ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - उत्तर) 1) धोम - बलकवडी बोगदा 2) धोम - बलकवडी बोगदा 3) जिहे काठापूर उपसा सिंचन योजना 4) जिहे काठापूर उपसा सिंचन योजना 5) तारळी पाटबंधारे प्रकल्प 6) तारळी पाटबंधारे प्रकल्प 7) उरमोडी पाटबंधारे प्रकल्प 8) उरमोडी पाटबंधारे प्रकल्प 9) टेंभू उपसा सिंचन योजना		94.56 15.00 38.23 21.52 47.95 47.95 105.04 169.59 286.13	18 (अ) 18 (आ) 16 (अ) 18 (आ) 16 (अ) 18 (आ) 18 (आ) 16 (अ) 16 (अ)
	10) टेंभू उपसा सिंचन योजना 11) टेंभू उपसा सिंचन योजना 12) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (ताकारी) 13) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (ताकारी) 14) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (म्हैसाळ) 15) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (म्हैसाळ) 16) कोयना जलविद्युत् प्रकल्प		54.76 281.99 710.65 135.90 65.68 65.97 1911.11	16 (आ) 18 (आ) 16 (अ) 16 (आ) 16 (आ) 18 (आ) 23
	एकूण :		4052	
16(अ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)- येरळा 1) जिहे काठापूर उपसा सिंचन योजना 2) उरमोडी पाटबंधारे प्रकल्प 3) टेंभू उपसा सिंचन योजना 4) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (ताकारी) 5) तारळी पाटबंधारे प्रकल्प	38.23 169.59 286.13 710.65 47.95		15 (अ) 15 (अ) 15 (अ) 15 (अ) 15 (अ)
	एकूण :	1253		

टीप : ठळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधीत उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
16(आ)	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)-अग्रणी 1) टेंभू उपसा सिंचन योजना 2) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (ताकारी) 3) कृष्णा-कोयना उपसा सिंचन योजना (म्हैसाळ)	54.76 135.90 65.68		15 (अ) 15 (अ) 15 (अ)
	एकूण :	256		
17	उर्ध्व भीमा (उजनी पर्यंत) 1) पुरंदर उपसा सिंचन योजना 2) जनाई - सिरसाई उपसा सिंचन योजना 3) सणसर जोड कालवा 4) कर्जत शाखा कालवा (कुकडी) - चौडी को.प. बंधारा 5) कर्जत शाखा कालवा (कुकडी)- मांगी तलाव 6) कुकडी-सीना-मेहेकरी जोड कालवा 7) टाटा जलविद्युत् प्रकल्प i आंधा (भिवपुरी) ii शिरवटा, वळवण, लोणावळा (खोपोली) iii मुळशी (भिरा)		103.06 104.76 110.42 28.31 28.31 33.98 341.20 179.40 680.00	18 (अ) 18 (अ) 18 (अ) 19 (अ) 19 (अ) 19 (अ) 21 21 22
	एकूण :		1610	
18(अ)	उर्वरीत भीमा (नीरा) 1) धीम - बलकवडी बोगदा 2) पुरंदर उपसा सिंचन योजना 3) जनाई-शिरसाई उपसा सिंचन योजना 4) सणसर जोड कालवा 5) सांगोला शाखा क्र.5 6) नीरा उजवा कालवा	94.56 103.06 104.76 110.42 41.62 173.84		15 (अ) 17 17 17 18 (आ) 18 (आ)
	एकूण :	413	216	
18(आ)	उर्वरीत भीमा (उजनीखाली-माणसहीत) 1) सांगोला शाखा क्र.5 2) नीरा उजवा कालवा 3) तारळी पाटबंधारे प्रकल्प	41.62 173.84 47.95		18 (अ) 18 (अ) 15 (अ)

टीप : ठळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधित उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
	4) धोम- बलकवडी बोगदा	15.00		15 (अ)
	5) जिहे काठापूर उपसा सिंचन योजना	21.52		15 (अ)
	6) उरमोडी पाटबंधारे प्रकल्प	105.04		15 (अ)
	7) टेंभू उपसा सिंचन योजना	281.99		15 (अ)
	8) कृष्णा- कोयना उपसा सिंचन योजना (म्हैसाळ)	65.97		15 (अ)
	9) बार्शी उपसा सिंचन योजना		73.33	19 (अ)
	10) शिरापूर उपसा सिंचन योजना		49.00	19 (अ)
	11) दहिगाव उपसा सिंचन योजना		51.25	19 (अ)
	12) आष्टी उपसा सिंचन योजना		43.88	19 (अ)
	13) भीमा - सीना जोड कालवा		108.72	19 (अ)
	14) सीना-माढा उपसा सिंचन योजना		106.17	19 (अ)
	एकूण :	753	432	
19(अ)	सीना - बोरी- बेनेतुरा (सीना)			
	1. शिरापूर उपसा सिंचन योजना	49.45	49.00	18 (आ)
	2. बार्शी उपसा सिंचन योजना	73.33		18 (आ)
	3. दहिगाव उपसा सिंचन योजना	51.25		18 (आ)
	4. आष्टी उपसा सिंचन योजना	43.88		18 (आ)
	5. भीमा - सीना जोड कालवा	108.72		18 (आ)
	6. सीना - माढा उपसा सिंचन योजना	106.17		18 (आ)
	7. कर्जत शाखा कालवा (कुकडी)- चौडी को.प.बंधारा	28.31		17
	8. कर्जत शाखा कालवा (कुकडी)- मांगी तलाव	28.31		17
	9. कुकडी- सीना-मेहेकरी जोड कालवा	33.98		17
	10. एकरुख उपसा सिंचन योजना (हरणी)		53.79	19 (आ)
	11. एकरुख उपसा सिंचन योजना (दरगनहळ्ळी)		36.81	19 (आ)
	एकूण :	523	91	
19(आ)	सीना- बोरी-बेनेतुरा (बोरी-बेनेतुरा)			
	1. एकरुख उपसा सिंचन योजना (हरणी)	53.79		19(अ)
	2. एकरुख उपसा सिंचन योजना (दरगनहळ्ळी)	36.81		19(अ)
	एकूण :	91		

टीप : टळक आकडे पूर्णांकित केलेले आहेत.

आयात / निर्यात पाणी-दलघमी

उप खोरे क्र.	उपखोरे / आंतरखोरे पाणी स्थलांतर योजना	आयात पाणी	निर्यात पाणी	संबंधित उपखोरे क्रमांक
1	2	3	4	5
21	उत्तर कोकण टाटा जलविद्युत् प्रकल्प i आंध्रा (भिवपुरी) ii शिरवटा, वळवण, लोणावळा (खोपोली)	341.20 179.40		17 17
	एकूण :	521		
22	मध्य कोकण टाटा जलविद्युत् प्रकल्प मुळशी (भिरा)	680		17
23	वाशिष्ठी कोयना जलविद्युत् प्रकल्प (टप्पा 1 ते 4)	1911		15(अ)

परिच्छेद संदर्भ : 3.5.2

अ. क्र.	कृषि हवामान विभाग	विभागातील क्षेत्र	पर्जन्यमान	हवामान	समुद्रसपाटीपासूनचा उंचसखलपणा	जमिनीचे प्रकार	प्रमुख पिके	नैसर्गिक वनस्पती
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1)	जास्त पावसाळी प्रदेश (जांभ्या जमिनी असलेला दक्षिण कोकण)	रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, दक्षिण रायगडचे महाड व पोलादपूर तालुके आणि पश्चिम कोल्हापूर जिल्हा एकूण क्षेत्रफळ 15631 चौकिमी	2000 ते 3000 मिमी	उष्ण व दमट तापमान कमाल-30° ते 31° सेण्टेग्रेड किमान-22° ते 24° सेण्टेग्रेड	समुद्रसपाटीपासून ते 500 मी.पर्यंत अधून मधून काही जास्त उंचीचा डोंगर भाग	जांभ्या दगडापासून बनलेल्या जमिनी 1) माथ्यावरील उथळ तांबूस, तपकिरी, जांभ्या, आम्ल जमिनी (जंगलाखालील) 2) उतारावरील तांबूस, तपकिरी, जांभ्या, आम्ल जमिनी, गवती रानाखालच्या वरकस जमिनी. 3) सखल भागातील तपकिरी रंगाच्या खोल मात खाचराच्या जमिनी 4) समुद्र किनाऱ्यालगतच्या गाळाच्या जमिनी 5) खाडी किनाऱ्याच्या खार जमिनी, बेसॉल्ट खडकापासून बनलेल्या जमिनी	मात, नागली, वरई, सावा इ. पिके. आंबा, नारळ, फणस, काजू, सुपारी आदी फळ झाडे, ऑस्ट्रेलियन बामूळ, सुरु, भेंडी, बांबू, निलगिरी, करंज इ. वनस्पती	दमट हवामानातील जंगल वनस्पती, साग, हिरडा, बेहडावर्गीय झाडांचे जंगल
2)	जास्त पावसाळी प्रदेश (जांभ्या जमिनीविरहित उत्तर कोकण)	ठाणे, रायगड आणि नाशिक जिल्ह्याचा अति पश्चिमेकडील भाग एकूण क्षेत्रफळ 11438 चौकिमी	2000 ते 3000 मिमी	उष्ण व दमट तापमान कमाल-30° ते 32° सेण्टेग्रेड किमान-22° ते 24° सेण्टेग्रेड	समुद्रसपाटीपासून ते 500 मीपर्यंत अधून-मधून काही जास्त उंचीचा डोंगर भाग	1) माथ्यावरील तांबूस ते तांबूस तपकिरी उथळ हलक्या पोताच्या जमिनी (गाळाच्या जमिनी) 2) उताराचे मध्यावरील साधारण कमी चढ-उताराच्या भागातील मध्यम खोल, तपकिरी रंगाच्या व मध्यम पोताच्या जमिनी 3) सखल भागातील खोल, मारी पोताच्या, गडद तपकिरी रंगाच्या जमिनी (मातट) 4) समुद्रकाठाच्या गाळाच्या जमिनी 5) खाडी किनाऱ्याच्या खार जमिनी	मात, नागली आणि बाल, पावट्यासारखी रबी पिके, चिकू, पपई, केळी, नारळ, आंबा, आदी फळझाडे.	दमट हवामानातील जंगल. साग, बेहडा धावडावर्गीय झाडे
3)	घाटमाथ्याचा प्रदेश	सह्याद्री पर्वताच्या पहाडाचा भाग महाबळेश्वर, इगतपुरी, पुणे जिल्ह्याचा अति पश्चिमेचा भाग तसेच नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यांचा पश्चिमेचा भाग एकूण क्षेत्रफळ 9111 चौकिमी	3000 ते 5000 मिमी	साधारण थंड व दमट. कमाल व किमान तापमानात कमी फरक	समुद्रसपाटीपासून 500 ते 1500 मी. उंचीचा कमी अधिक उंचीचा पर्वताचा भाग	1) माथ्यावरील तांबूस तपकिरी, उथळ, जांभ्या जमिनी 2) फिकट तपकिरी ते गडद तपकिरी रंगाच्या रंगाच्या उथळ ते मध्यम खोलीच्या भरड पोताच्या जंगलाखालील जमिनी	डोंगरी पिके, नागली, वरई, सावा इ. पिके तसेच विविध फळझाडे	थंड व दमट हवामानातील हिरवीगार जंगले, अंजन, जांभूळ, धावडावर्गीय वनस्पती
4)	संक्रमण विभाग-1 (तांबूस व तांबूस-तपकिरी मातीचा प्रदेश)	सह्याद्री पर्वताचा पूर्व उताराकडील भाग, सातारा, पुणे, नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यांचा पश्चिमेकडील भाग व कोल्हापूर जिल्ह्यांचा मध्यप्रदेश एकूण क्षेत्रफळ 11472 चौकिमी	1250 ते 2500 मिमी	पावसाळी पण थोडे कोरडे कमाल व किमान तापमानात थोडा जास्त फरक	कमी अधिक उंचीचा परंतु सर्वसाधारणपणे 500 ते 1000 मी. उंची असलेला भाग.	बेसॉल्ट खडकापासून बनलेल्या जमिनी, तांबूस-तपकिरी ते तपकिरी रंगाच्या कमी-जास्त खोलीच्या व विविध पोताच्या कमी चुन्याच्या जमिनी 1) माथ्याच्या उथळ 2) उतारावरील मध्यम पोताच्या व लवणातील अगर सखल भागातील मारी पोताच्या जमिनी 3)	मात, नागली व वरई सारखी डोंगरी पिके, क्वचित ठिकाणी खरीप पिके, तीळ, कारळे इ.	सह्याद्रीवर्गीय वनस्पती, हिरडा, बेहडा, धावडा, साग इ. वनस्पती

अ. क्र.	कृषि हवामान विभाग	विभागातील क्षेत्र	पर्जन्यमान	हवामान	समुद्रसपाटीपासूनचा उंचसखलपणा	जमिनीचे प्रकार	प्रमुख पिके	नैसर्गिक वनस्पती
1	2	3	4	5	6	7	8	9
5)	संक्रमण विभाग-2 (करडी व काळी जमीन असलेला प्रदेश)	धुळे, नाशिक आणि अहमदनगर जिल्ह्यांचा पश्चिम भाग, पुणे, सातारा, सांगली, जिल्ह्यांचा मध्य पश्चिम भाग व कोल्हापूरचा ईशान्य भाग	700 ते 1250 मिमी	उन्हाळा कांहीसा तीव्र, हिवाळा साधारण थंड, कमान व किमान तापमानात जास्त फरक	चढ उताराचा प्रदेश, अधून-मधून डोंगर विखुरलेले, सर्वसाधारण 300 ते 1000 मी उंची असलेला भाग	1) मुरकट तपकिरी व गडद तपकिरी, कमी चुन्याच्या विविध खोलीच्या आणि पोताच्या जमिनी 2) माथ्यावर उथळ, हलक्या पोताच्या, उताराच्या मध्यावर साधारण ते मध्यम	खरीप पिके ज्वारी, बाजरी, मुईमूग, कापूस, भात, गहू व हरभरा इत्यादी	सह्याद्रीवर्गीय वनस्पती, झाडे विखुरलेली. शिरस, बाभूळ, लिंबूवर्गीय वनस्पती, अंजन, सिसू, ऑस्ट्रेलियन- बाभूळ, जांभूळ, आंबा, निलगिरी, शेवगा इ.
6)	अवर्षणग्रस्त विभाग (प्रमुखतः खरीप व रबी पिकांचा विभाग)	पुणे, नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यांचा पूर्व भाग, सातारा, सांगली जिल्ह्यांचा अतिपूर्व भाग, औरंगाबाद, सोलापूर बीड, उस्मानाबाद जिल्ह्यांचा पश्चिम भाग एकूण क्षेत्रफळ 77032 चौकिमी	500 ते 700 मिमी	कोरडे व उष्ण उन्हाळ्यातील व हिवाळ्यातील तापमानात जास्त फरक	साधारण चढ-उताराचा मैदानी प्रदेश, सर्वसाधारण उंची 600 मी. पेक्षा कमी	या विभागातील जास्तीत जास्त क्षेत्र द. कालवा विभागात येते व त्या भागातील जमिनींची सखोल तपासणी करण्यात आली आहे. जमिनीचे उतारानुसार प्रकार बदलत असल्याचे आढळते. ह्या सर्व जमिनी बेसॉल्ट खडकापासून बनलेल्या आहेत. माथ्यावरील उथळ जमिनी : 1) माथ्यावरील कमी चुन्याच्या तांबूस-तपकिरी उथळ जमिनी (ह) 2) माथ्यावरील मध्यम चुन्याच्या जमिनी : तपकिरी ते गडद तपकिरी, मध्यम पोताची उथळ जमीन. (ग प्रकार) 3) माथ्याच्या उतारावरील साधारण कमी चुन्याची, मुरकट तपकिरी रंगाची, हलक्या ते मध्यम पोताची उथळ जमीन (फ) उताराचे मध्यावरील जमिनी : 1) उताराच्या मध्यावरील मध्यम खोल, मध्यम चुन्याची, काळसर जांभळ्या रंगाची चिकण पोयट्याची जमीन (अ प्रकार) 2) उताराचे मध्यावरील मध्यम खोल, मुरकट- तपकिरी ते तपकिरी रंगाची, जास्त चुन्याची, चिकण पोयट्याची जमीन, खाली चुन्याचा थर असलेली (ड प्रकार) सखल भागातील मारी खोल जमिनी : 1) जास्त चुन्याची, खोल, गडद-तपकिरी ते काळसर रंगाची, मारी पोताची जमीन, खाली पिवळसर-पिकिरी, जाडसर थर असलेली (ब प्रकार) 2) सखल भागातील, खोल काळसर मारी पोताची, कमी निच-याची, खाली चुनखडीचा अगर चुन्याचा थर असलेली (क प्रकार) 3) या शिवाय ह्या दोन्ही प्रकारच्या जमिनीत निचरा नीट न झाल्याने खारवट, चोपण जमिनीचा उपप्रकार आढळतो.	खरीप पिके हलक्या जमिनीवर व रबी पिके मारी जमिनीवर ज्वारी, बाजरी, मुईमूग, डाळीची पिके, गहू व हरभरा इत्यादी	काटेरी झाडे-झुडपे व बुटकी गवते, बाभूळ, लिंबू, धावडावर्गीय वनस्पती विखुरलेल्या. शिसू, आवळा, बोर, व करवंद, सिताफळ, आंबा, शिरस, काशिर, खैर, चिंच, शेवगा

अ. क्र.	कृषि हवामान विभाग	विभागातील क्षेत्र	पर्जन्यमान	हवामान	समुद्रसपाटीपासूनचा उंचसखलपणा	जमिनीचे प्रकार	प्रमुख पिके	नैसर्गिक वनस्पती
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
						नदीकाठच्या गाळाच्या जमिनी :पिवळसर-तपकिरी रंगाच्या, साधारण चुन्याच्या गाळाच्या जमिनी(यू)		
7)	निश्चित पावसाळी प्रदेश (प्रमुखतः खरीप पिकांचा विभाग)	जळगाव, उत्तर सोलापूर, अक्कलकोट, औरंगाबादचा पूर्व भाग व उत्तर भाग, जालना, परभणी, बीड जिहल्ल्यातील मेवराई, केज, अंबेजोगाई, माजलगाव तालुके व उस्मानाबादचा उत्तर भाग, नांदेड, लातूरचा दक्षिण भाग बुलडाणा, अकोला, अमरावती. एकूण क्षेत्रफळ 84814 चौकिमी	700 ते 900 मिमी	विषम हवामान, उन्हाळ्यातील व हिवाळ्यातील तापमानात जास्त फरक	साधारण सखलपणा, किंचित चढ-उताराचा प्रदेश, सर्वसाधारण उंची 600 मी.चे खाली, तुरळक कमी उंचीचे डोंगर व टेकड्या	वरील सर्व प्रकारच्या जमिनीत्याच अनुषंगाने आढळतात.	प्रमुखतः खरीप पिके ज्वारी, कापूस आणि भुईमूग	काटेरी झाडे-झुडपे व गवती रान-बाभूळ, धावडा, लिंबवर्गीय झाडे
8)	अधिक पावसाचा प्रदेश (खरीप, रबी संमिश्र पीक पध्दतीचा विभाग)	परभणी उत्तर व पूर्व भाग, नांदेड उत्तरभाग, वाशिम, यवतमाळ, वर्धा, अमरावती पूर्व भाग, नागपूर प. भाग एकूण क्षेत्रफळ 49590 चौकिमी	900 ते 1250 मिमी	विषम हवामान उन्हाळ्यातील व हिवाळ्यातील तापमानात जास्त फरक	साधारण चढ-उताराचा मैदानी प्रदेश. सर्वसाधारण उंची 600 मीपेक्षा कमी. तुरळक उंचीचे डोंगर व टेकड्या.	बेसॉल्ट प्रस्तरापासून बनलेल्या जमिनी. वरीलप्रमाणे सर्व प्रकारच्या जमिनी आढळतात.	खरीप व रबी पिके ज्वारी, भुईमूग, कापूस गहू.	धावडा, बेहडा, हिगणा, पळसवर्गीय झाडे, मध्यम उंचीची गवते, साग पळसाची जंगले.
9)	जास्त पावसाचा प्रदेश (संमिश्र खडकापासून बनलेल्या जमिनीचा विभाग)	मंडारा, चंद्रपूर, गडचिरोली आणि नागपूर उत्तर पूर्व भाग एकूण क्षेत्रफळ -32022 चौकिमी	1250 ते 1700 मिमी	विषम हवामान, तीव्र उन्हाळा	साधारण सपाटीचा व किंचित चढ-उताराचा प्रदेश. उंची 600 मीपेक्षा कमी.	ग्रॅनाईट, नीस वगैरे आम्ल अभिक्रिया असलेल्या खडकापासून झालेल्या जमिनी. तसेच गाळाच्या अगर वाळूच्या रूपांतरीत खडकापासून बनलेल्या जमिनी. या विभागात तांबड्या आणि काळ्या जमिनी आढळतात.	खरीप पिकात मात प्रमुख पीक, जवस आणि गहू रबी पिके.	जंगले जास्त, साग, पळसवर्गीय झाडे तसेच बेहडा, शिरसवर्गीय झाडे.

आधार : आपत्कालीन पर्यायी पीक योजना कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (क)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 1,2, व 3)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस/केळी	5	5
ब)	इतर बारमाही पिके		
2	फळपिके	5	5
क)	खरीप हंगामी पिके (सिंचीत)		
3	जास्त उत्पादन देणारा भात	45	
4	खरीप भाजीपाला	5	
ड)	खरीप हंगामी पिके (पर्जन्याधारीत)		
5	कमी कालावधीचा भात	30	
6	पडीक	10	
एकूण :		20	10
इ)	रब्बी पिके		
7	भात	40	40
8	भाजीपाला	10	10
9	वाल (साठवलेल्या ओलाव्यावर)	20	
10	उन्हाळी भाजीपाला व चारा पिके	10	10
एकूण :		170	70

आधार: कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (ख)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 4 व 5)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस (सुरु, पूर्वहंगामी, आडसाळी)	10	10
ब)	द्विहंगामी पिके		
2	हळद/आले/ कापूस	5	5
3	मिरची	5	5
क)	खरीप हंगामी पिके (सिंचित)		
4	जास्त उत्पादन देणारा भात	20	
5	खरीप भाज्या	10	
6	खरीप मूईमुग	10	
7	खरीप ज्वारी	10	
ड)	खरीप हंगामी पिके (पर्जन्याधारीत)		
8	बाजरी	10	
9	पडीक	10	
इ)	खरीप पिकानंतर रब्बी पिके		
10	गहू	20	20
11	रब्बी भाज्या (बटाटा)	10	10
12	चारा पिके (मका/ज्वारी)	10	10
13	हरभरा (साठवलेल्या ओलाव्यावर)	10	
13	उन्हाळी मूईमुग	5	5
एकूण :		135	65

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (ग)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 6)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस (सुरु, पूर्वहंगामी, आडसाळी)	7	7
ब)	इतर बारमाही		
2	फळझाडे/द्राक्षे	2	2
3	लुसर्ण घास	1	1
क)	द्विहंगामी पिके		
4	कापूस (पेरणी-1 एप्रिल)	7	7
5	मिरची	3	3
ड)	खरीप हंगामी पिके		
6	भात (लावणीचा)	5	5
7	संकरीत ज्वारी	10	10
8	संकरीत बाजरी	15	15
9	खरीप भाज्या	5	5
10	भूईमुग/ सूर्यफुल	5	5
इ)	खरीप हंगामी पिके (पर्जन्याधारीत)		
11	खरीप कडधान्ये (तूर)	10	
12	हिरवळीचे पीक/पडीक	30	
ई)	खरीप पिकानंतर रब्बी पिके		
13	गहू	15	15
14	ज्वारी	20	20
15	रब्बी भाज्या	5	5
16	उन्हाळी भूईमुग	10	10
17	हरभरा	5	0
एकूण :		125	110

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (घ)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 7)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस (सुरु, पूर्वहंगामी, आडसाळी)	3	3
2	केळी	3	3
ब)	इतर बारमाही पिके		
3	फळपिके	3	3
4	लुसर्ण घास	1	1
क)	द्विहंगामी पिके		
5	कापूस (पेरणी-15 मे)	15	15
6	मिरची	3	3
7	हळद/आले	2	2
ड)	खरीप हंगामी पिके		
8	खरीप भात (पेरणीचा)	5	5
9	खरीप ज्वारी	15	15
10	खरीप भाज्या	5	5
11	खरीप भूईमुग	5	5
12	सूर्यफुल	5	5
इ)	खरीप हंगामी पिके		
13	बाजरी	5	
14	खरीप कडधान्ये (तूर)	20	
15	पडीक	10	
ई)	रब्बी पिके		
16	गहू	25	25
17	ज्वारी	5	5
18	भाज्या	5	5
19	हरभरा	5	5
20	चारा पिके	5	5
21	उन्हाळी भाज्या	5	5
एकूण :		140	115

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (च)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 8)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस	5	5
ब)	इतर बारमाही पिके		
2	फळपिके	4	4
3	लुसर्ण घास	1	1
क)	द्विहंगामी पिके		
4	कापूस (मे पेरणी)	20	20
5	कापूस (जून पेरणी)	10	10
6	मिरची	3	3
7	हळद/आले	2	2
ड)	खरीप हंगामी पिके		
8	भात (लावणी)	2	2
9	भात (पेरणी)	3	3
10	ज्वारी	20	20
11	भाज्या	5	5
12	भूईमुग	5	5
13	सूर्यफुल	5	5
इ)	खरीप हंगामी पिके (पर्जन्याधारीत)		
14	कडधान्ये	5	
15	पडीक	5	
ई)	रब्बी पिके		
16	गहू	25	25
17	भाज्या	5	5
18	हरभरा	10	10
20	उन्हाळी भूईमुग	10	10
एकूण :		140	135

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट 4.2.2 (छ)
सिंचित क्षेत्रासाठी शिफारस केलेली पीकरचना
(कृषि हवामान विभाग क्र 9)

अ.क्र.	पिके	सिंचित क्षेत्राशी टक्केवारी	सिंचित क्षेत्र टक्केवारी
अ)	बारमाही पिके		
1	ऊस	3	3
ब)	इतर बारमाही पिके		
2	फळपिके	2	2
क)	द्विहंगामी पिके		
3	हळद	5	5
4	मिरची	5	5
ड)	खरीप हंगामी पिके		
5	भात	40	40
6	ज्वारी	5	5
7	भाज्या (टोमॅटो)	5	5
इ)	खरीप हंगामी पिके (पर्जन्याधारीत)		
8	भात	20	
9	भूईमुग	5	
10	पडीक	10	
ई)	रब्बी पिके		
11	भात	20	20
12	भाज्या	5	5
13	गहू	15	15
14	हरभरा	10	10
एकूण :		140	115

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट : 4.2.3

कृषि हवामान विभागनिहाय पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार पिके व पीकपध्दती

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता					
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर		7000 घमी प्रति हेक्टर		10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त	
				खरीप	रब्बी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)	खरीप	रब्बी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)	खरीप	रब्बी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)
1	जास्त पावसाळी प्रदेश (जांभ्या जमिनी असलेला दक्षिण कोकण) हंगामी/व्हिहंगामी पिके	भात नागली वरई सावा कारळ		भात भात भात भात	घेवडा मोहरी वाल / पावटा नागली/चवळी कुळीथ	भात भात भात भात भात भात	टोमॅटो भेंडी कलिंगड वांगी भुईमूग तोंडली/ वेलवर्गीय भाज्या	भात भात भात भात भात भात भात भात	मिरची टोमॅटो- मुग टोमॅटो- काकडी ढोबली मिरची कलिंगड - काकडी टोमॅटो- कोथीबीर कलिंगड- मुग भुईमुग भात
	बारमाही पिके	आंबा काजू कोकम फणस	आंबा काजू कोकम फणस	आंबा काजू कोकम फणस	उस केळी नारळ + मसाला पिके. चिकू रबर				

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारित पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता					
		खरीप	रबी	3000 घमी प्रति हेक्टर		7000 घमी प्रति हेक्टर		10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त	
				खरीप	रबी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)	खरीप	रबी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)	खरीप	रबी-उन्हाळी (कोकण हंगाम)
2.	जास्त पावसाळी प्रदेश (जांभ्या जमिनी विरहीत) हंगामी/व्हिहंगामी पिके	भात नागली वरई सावा कारळ		भात भात भात भात भात भात	घेवडा मोहरी वाल नागली चवळी हरभरा/ सुर्यफुल	भात भात भात भात भात भात	मिरची टोमॅटो भेंडी कलिंगड वांगी भुईमुग वेलवर्गीय भाज्या/तोंडली	भात भात भात भात भात भात भात	मिरची टोमॅटो - मुग टोमॅटो - काकडी ढोबळी - मिरची कलिंगड - काकडी टोमॅटो - कोथीबीर कलिंगड - मुग भात
	बारमाही पिके	आंबा काजू कोकम फणस		आंबा काजू कोकम फणस		आंबा काजू कोकम फणस		उस केळी चिकू नारळ + मसाला पिके	

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
3.	घाट माथ्याचा प्रदेश हंगामी/ द्विहंगामी पिके	भात		भात	घेवडा		भात	बटाटा/रताळे		भात	-	उ. भुईमुग
		नागली		भात	नागली		भात	मिरची		भात	बटाटा	भुईमुग
		कारळ		भात	चवळी		भात	टोमॅटो		भात	मिरची	-
		सावा		भात	वाल		भात	वांगे/ भाज्या		भात	टोमॅटो	-
		वरई		भात	हरभरा							
		मका.										
	बारमाही पिके	आंबा		आंबा			आंबा			नारळ		
		काजू		काजू			काजू			उस		

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
4.	संक्रमण प्रदेश विभाग-1 तांबूस तपिकरी मातीचा प्रदेश हंगामी/ हिहंगामी पिके	भात ज्वारी भुईमुग नागली तूर सुर्यफुल कारळ वरई बाजरी.		भात ज्वारी तूर सावा/ वरई नागली/ बाजरी	हरभरा/ बाटाणा मोहरी/ वाल हरभरा मोहरी हरभरा/सुर्यफुल		भात भात सावा/ वरई हळद आले	गहु/बटाटा वांगे/कोबी/ हरभरा कांटे		भात नागली ज्वारी भुईमुग भुईमुग सुर्यफुल सुर्यफुल	गहु टोमॅटो बटाटा बटाटा कांटे वांगे गहू	मका चारापिके भुईमुग भुईमुग चारापिके मुग.
	बारमाही पिके	बोर आंबा	बोर आंबा	आवळा सिताफळ आंबा	सिताफळ पेरू उस अंजीर चिकू आंबा घास (लुसर्न)							

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
5.	संक्रमण विभाग-2 करडी व काळी जमिन असलेला प्रदेश हंगामी / द्विहंगामी पिके	ज्वारी बाजरी भुईमुग उडीद तूर	ज्वारी करडई	ज्वारी बाजरी मुग/ उडीद तूर	हरभरा/ सुर्यफुल/ बटाणा हरभरा ज्वारी सुर्यफुल		ज्वारी बाजरी ज्वारी/ बाजरी आले/ हळद बाजरी	गहु बटाटा/ कांदे हरबरा		ज्वारी भात नागली कापूस	गहु/ हरभरा गहु / कांदे	भुईमुग/ मका भेंडी/ मिरची भुईमुग भुईमुग
	बारमाही पिके	बोर आवळा आंबा सिताफळ	बोर आवळा आंबा सिताफळ	बोर आवळा आंबा सिताफळ		बोर आवळा आंबा सिताफळ			उस अंजिर पेरु द्राक्षे केळी बोर आवळा आंबा सिताफळ घास (लुसर्न)			

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
6.	अदवर्षण ग्रस्त विभाग हंगामी/द्विहंगामी पिके	बाजरी ज्वारी तूर हुलगा मटकी सुर्यफुल कापूस मुग/उडीद एरंडी मूग -	रब्बी ज्वारी करडई	बाजरी / तुर कापूस मुग ज्वारी सुर्यफुल	करडई/हरभरा - ज्वारी मोहरी /करडई /हरभरा ज्वारी		बाजरी/ज्वारी ज्वारी / सुर्यफुल/ बाजरी तुर मिरची हळद/आले बाजरी ज्वारी	कांदा गहू गहू/बटाटा हरभरा - टोमॅटो मोहरी		बाजरी/ज्वारी सुर्यफुल भूईमुग तूर मुग/उडीद हळद आले बाजरी/ज्वारी	गहू/ बटाटा कांदे गहू - ज्वारी - - टोमॅटो/कोबी	भुईमुग भुईमुग मूग मिरची भुईमुग मका मिरची/भेंडी भेंडी
	बारमाही पिके	आंबा चिंच बोर सिताफळ आवळा	आंबा चिंच सिताफळ आवळा बोर	आंबा चिंच सिताफळ आवळा बोर	उस डाळीव बोर पेरु मोसंबी पपया द्राक्षे सिताफळ घास (लुसर्न)							

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
7.	निश्चित पावसाळी प्रदेश (प्रमुखतः खरीप पिकांचा) हंगामी/द्विहंगामी पिके	कापूस भुईमुग ज्वारी तूर सोयाबीन पेरसाळ मुग/उडीद/ तीळ सुर्यफुल - - -	ज्वारी करडई हरभरा	कापूस ज्वारी ज्वारी मुग/उडीद सोयाबीन सोयाबीन सोयाबीन पेरसाळ सोयाबीन तीळ ज्वारी/सुर्यफुल /मका भात	हरभरा करडई ज्वारी सुर्यफुल करडई ज्वारी हरभरा मोहरी सुर्यफुल चवळी करडई/ हरभरा / जवस		भुईमुग भुईमुग ज्वारी कापूस सोयाबीन तूर सोयाबीन भात हळद आले कापूस	कांदा गहू गहू मका गहू गहू भुईमुग गहू - - कांदा	-	कापूस ज्वारी कापूस भुईमुग तीळ ज्वारी सोयाबीन तूर उडीद ज्वारी ज्वारी ज्वारी मिरची ज्वारी भात कापूस हळद/आले कापूस	- सुर्यफुल - सुर्यफुल सुर्यफुल सुर्यफुल हरभरा - कांदा - गहू हरभरा - बटाटा मोहरी - -	भुईमुग भुईमुग मिरची तीळ भुईमुग भेंडी तीळ भुईमुग मका - मुग चवळी भुईमुग भुईमुग मुग/ भुईमुग भुईमुग
	बारमाही पिके	आंबा चिंच सिताफळ बोर	आंबा चिंच सिताफळ बोर		आंबा चिंच सिताफळ बोर		उस केळी लसूण संत्रा चिंकू पेरू लिंब मोसंबी घास (लुसर्न)					

अ क्र.	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रति हेक्टर			7000 घमी प्रति हेक्टर			10000 घमी प्रति हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
8.	अधिक पावसाचा प्रदेश हंगामी/ द्विहंगामी पिके	कापूस भुईमुग ज्वारी भात तूर उडीद सोयाबीन पेरगाळ	- - - - जवस करडई/हर भरा जवस	कापूस भुईमुग भुईमुग भुईमुग सोयाबीन	- हरभरा सुर्यफुल मोहरी ज्वारी		कापूस भुईमुग ज्वारी हळद आले	गहु गहु	-	कापूस भुईमुग/ज्वारी सोयाबीन हळद आले सोयाबीन भात भिरची कापूस ज्वारी	गहु मोहरी - - गहु राजमा - - मोहरी	भुईमुग - भुईमुग भुईमुग भुईमुग मुग भुईमुग भुईमुग मुग भुईमुग
	बारमाही पिके	आंबा		आंबा			आंबा			उस संत्रा चिकू कागदी लिंबू पेरू केळी घास (लुसर्न)		

अ क्र	हवामान विभागाचे नाव	पर्जन्याधारीत पीक रचना		साठविलेल्या पाण्याची उपलब्धता								
		खरीप	रब्बी	3000 घमी प्रती हेक्टर			7000 घमी प्रती हेक्टर			10000 घमी प्रती हेक्टर पेक्षा जास्त		
				खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी	खरीप	रब्बी-	उन्हाळी
9.	जास्त पावसाचा प्रदेश हंगामी/ द्विहंगामी पिके	भात	पावटा	भात	पावटा		भात	-	भुईमुग	भात	राजमा	भुईमुग
		भात	करडई	भात	हरभरा		भात	-	सोयाबीन	भात	-	भुईमुग
		भात	-	भात	करडई		भात	गहु	-	भात	-	भात
		सोयाबीन	जवस	सोयाबीन	सुर्यफुल		सोयाबीन	गहु	-	भात	मका	चवळी
		-		सोयाबीन	ज्वारी		हळद	-		भात	गहु/मका	मुग
				भात	जवस					भात	सुर्यफुल	चवळी
										सोयाबीन	गहु	मुग
										सोयाबीन	गहु	चवळी
	बारमाही पिके	आंबा		आंबा			आंबा			उस चिकू संत्री पेरू		

टीप : कोकणात हिवाळा अत्यल्प असल्यामुळे फक्त दोन हंगाम असतात. खरीप व कोकण हंगाम
आधार: कृषि विद्यापिठांकडून प्राप्त टिपण्यातून संकलित माहिती.
परिच्छेद संदर्भ : 4.2.9

परिशिष्ट : 4.8.1

कृषि उत्पन्न बाजार समित्या

अक्र	जिल्हा	बाजार समिती	अक्र	जिल्हा	बाजार समिती
1	मुंबई	मुंबई	35	धुळे	नवापूर
2	रायगड	अलिबाग	36	धुळे	साक्री
3	रायगड	कर्जत	37	धुळे	शहादा
4	रायगड	खालापूर	38	धुळे	शिरपूर
5	रायगड	महाड	39	धुळे	तळोदा
6	रायगड	माणगाव(भादव)	40	जळगाव	अमळनेर
7	रायगड	मुरुड	41	जळगाव	भुसावळ
8	रायगड	पनवेल	42	जळगाव	बोदवड
9	रायगड	पेण	43	जळगाव	चाळीसगाव
10	रायगड	रोहा	44	जळगाव	चोपडा
11	रत्नागिरी	रत्नागिरी	45	जळगाव	धरणगाव
12	ठाणे	भिवंडी	46	जळगाव	जळगाव
13	ठाणे	कल्याण	47	जळगाव	जामनेर
14	ठाणे	मुरबाड	48	जळगाव	पाचोरा
15	ठाणे	पालघर(बेवूर)	49	जळगाव	पारोळा
16	ठाणे	शहापूर	50	जळगाव	रावेर
17	ठाणे	वसई	51	जळगाव	यावल
18	ठाणे	उल्हासनगर	52	नाशिक	चांदवड
19	अहमदनगर	अहमदनगर	53	नाशिक	घोटी
20	अहमदनगर	जामखेड	54	नाशिक	कळवण
21	अहमदनगर	कर्जत	55	नाशिक	लासलगाव
22	अहमदनगर	कोपरगाव	56	नाशिक	मालेगाव
23	अहमदनगर	नेवासा	57	नाशिक	मनमाड
24	अहमदनगर	पारनेर	58	नाशिक	नांदगाव
25	अहमदनगर	पाथर्डी	59	नाशिक	नाशिक
26	अहमदनगर	राहुरी	60	नाशिक	सटाणा
27	अहमदनगर	संगमनेर	61	नाशिक	सिन्नर
28	अहमदनगर	शेवगाव	62	नाशिक	येवला
29	अहमदनगर	श्रीगोंदा	63	नाशिक	दिंडोरी
30	अहमदनगर	श्रीरामपूर	64	नाशिक	पिंपळगाव बसवंत
31	अहमदनगर	अकोले	65	कोल्हापूर	गडहिंग्लज
32	धुळे	धुळे	66	कोल्हापूर	जयसिंगपूर
33	धुळे	दोंडाईचा	67	कोल्हापूर	कोल्हापूर
34	धुळे	नंदूरबार	68	कोल्हापूर	वडगाव पेठ

अक्र	जिल्हा	बाजार समिती	अक्र	जिल्हा	बाजार समिती
69	पुणे	बारामती	106	औरंगाबाद	कन्नड
70	पुणे	भोर	107	औरंगाबाद	लासूर स्टेशन
71	पुणे	दौंड	108	औरंगाबाद	पैठण
72	पुणे	इन्दापूर	109	औरंगाबाद	सिल्लोड
73	पुणे	जुन्नर	110	औरंगाबाद	सोयगाव
74	पुणे	खेड	111	औरंगाबाद	वैजापूर
75	पुणे	मंचर	112	बीड	अंबाजोगाई
76	पुणे	नीरा	113	बीड	बीड
77	पुणे	पुणे	114	बीड	किल्लेधारुर
78	पुणे	शिरूर	115	बीड	गेवराई
79	पुणे	तळेगाव दाभाडे	116	बीड	कडा
80	सांगली	आटपाटी	117	बीड	माजलगांव
81	सांगली	इस्लामपूर	118	बीड	परळी वैजनाथ
82	सांगली	सांगली	119	बीड	पाटोदा
83	सांगली	तासगाव	120	जालना	अंबड
84	सांगली	विटा	121	जालना	भोकरदन
85	सांगली	दहिवडी	122	जालना	जालना
86	सातारा	कराड	123	जालना	मंठा
87	सातारा	कोरेगाव	124	जालना	परतूर
88	सातारा	लोणंद	125	लातूर	अहमदपूर
89	सातारा	पाटण	126	लातूर	औसा
90	सातारा	फलटण	127	लातूर	लातूर
91	सातारा	सातारा	128	लातूर	निलंगा
92	सातारा	वडूज	129	लातूर	उदगीर
93	सातारा	वाई	130	लातूर	चाकूर
94	सोलापूर	अक्कलकोट	131	नांदेड	भोकर
95	सोलापूर	अकलूज	132	नांदेड	देगतूर
96	सोलापूर	बार्शी	133	नांदेड	धर्माबाद
97	सोलापूर	करमाळा	134	नांदेड	हदगाव
98	सोलापूर	कुर्डूवाडी	135	नांदेड	कंधार
99	सोलापूर	मंगळवेढा	136	नांदेड	किनवट
100	सोलापूर	मोहोळ	137	नांदेड	कुंडलवाडी
101	सोलापूर	पंढरपूर	138	नांदेड	लोहा
102	सोलापूर	सांगोला	139	नांदेड	मुदखेड
103	सोलापूर	सोलापूर	140	नांदेड	मुखेड
104	औरंगाबाद	औरंगाबाद	141	नांदेड	नायगाव

अक्र	जिल्हा	बाजार समिती	अक्र	जिल्हा	बाजार समिती
105	औरंगाबाद	गंगापूर	142	नांदेड	नांदेड
143	नांदेड	उमरी	180	अमरावती	अमरावती
144	नांदेड	हिमायतनगर	181	अमरावती	अंजनगाव सुर्जी
145	उस्मानाबाद	हनेगाव	182	अमरावती	चांदूर रेल्वे
146	उस्मानाबाद	भूम	183	अमरावती	चांदूर बाजार
147	उस्मानाबाद	कळंब	184	अमरावती	दर्यापूर
148	उस्मानाबाद	मुरुम	185	अमरावती	धामणगाव रेल्वे
149	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	186	अमरावती	धरणी
150	उस्मानाबाद	परांडा	187	अमरावती	मोर्शी
151	उस्मानाबाद	तुळजापूर	188	अमरावती	नांदगाव खंडेश्वर
152	उस्मानाबाद	उमरगा	189	अमरावती	तिवासा
153	परभणी	आखाडा बाळापूर	190	अमरावती	वरुड
154	परभणी	बसमत	191	बुलढाणा	चिखली
155	परभणी	गंगारखेड	192	बुलढाणा	देऊळगाव राजा
156	परभणी	हिंगोली	193	बुलढाणा	जळगाव जामोद
157	परभणी	जिंतूर	194	बुलढाणा	खामगाव
158	परभणी	कळमनुरी	195	बुलढाणा	लोणार
159	परभणी	मानवत	196	बुलढाणा	मलकापूर
160	परभणी	परभणी	197	बुलढाणा	मेहकर
161	परभणी	शेनगाव	198	बुलढाणा	मोताळा
162	परभणी	पूर्णा	199	बुलढाणा	नांदूर
163	परभणी	सेलू	200	बुलढाणा	संग्रामपूर
164	परभणी	जवळा बाजार	201	बुलढाणा	शेगाव
165	परभणी	पाथरी	202	बुलढाणा	बोरी अरब
166	अकोला	अकोला	203	यवतमाळ	दारव्हा
167	अकोला	अकोट	204	यवतमाळ	दिग्रस
168	अकोला	बाळापूर	205	यवतमाळ	धाटंजी
169	अकोला	बार्शी टाकळी	206	यवतमाळ	महागाव
170	अकोला	कारंजा	207	यवतमाळ	मोरगाव
171	अकोला	मालेगाव	208	यवतमाळ	नेर परसोपंत
172	अकोला	मुंगरुळपीर	209	यवतमाळ	पांढरकवडा
173	अकोला	मानोरा	210	यवतमाळ	पुसद
174	अकोला	मुर्तिजापूर	211	यवतमाळ	राळेगाव
175	अकोला	पातूर	212	यवतमाळ	उमरखेड
176	अकोला	रिसोड	213	यवतमाळ	वणी
177	अकोला	तेल्हारा	214	यवतमाळ	यवतमाळ

अक्र.	जिल्हा	बाजार समिती	अक्र.	जिल्हा	बाजार समिती
178	अकोला	वाशिम	215	यवतमाळ	कळंब
179	अमरावती	अचलपूर	216	यवतमाळ	बाभूळगाव
217	भंडारा	आमगाव	238	चंद्रपूर	सावली
218	भंडारा	अर्जुनी मोरगाव	239	गडचिरोली	आरमोरी
219	भंडारा	भंडारा	240	गडचिरोली	गडचिरोली
220	भंडारा	गोंदीया	241	गडचिरोली	अहेरी
221	भंडारा	लाखंदूर	242	गडचिरोली	भिवापूर
222	भंडारा	लाखरी	243	नागपूर	कळमेश्वर
223	भंडारा	पवनी	244	नागपूर	काटोळ
224	भंडारा	तिघेडा	245	नागपूर	मांढळ
225	भंडारा	तुमसर	246	नागपूर	नागपूर
226	भंडारा	मोहाडी	247	नागपूर	नरखेड
227	भंडारा	गोरेगाव	248	नागपूर	रामटेक
228	चंद्रपूर	ब्रम्हपूरी	249	नागपूर	सावनेर
229	चंद्रपूर	चंद्रपूर	250	नागपूर	उमरेड
230	चंद्रपूर	चिमूर	251	नागपूर	पारशिवणी
231	चंद्रपूर	मूल	252	वर्धा	आर्वी
232	चंद्रपूर	नागभीड	253	वर्धा	आष्टी
233	चंद्रपूर	राजूरा	254	वर्धा	हिंगणघाट
234	चंद्रपूर	सिंदेवाही	255	वर्धा	पुलगाव
235	चंद्रपूर	बरोरा	256	वर्धा	सिंदी
236	चंद्रपूर	गोंडपिंपरी	257	वर्धा	वर्धा
237	चंद्रपूर	भद्रावती			

आधार: महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पूणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.8.5

परिशिष्ट : 4.8.2

शीतगृहे

अक्र	जिल्हा	नाव	
1.	अहमदनगर	श्रीरामपूर	प्रवरा फळे व भाजीपाला उत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, प्रवरानगर
2.	सोलापूर	सांगोला	पंढरीप्रसाद फलोत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, सांगोला
3.	सोलापूर	सांगोला	कृषि विकास सहकारी संस्था मर्यादित, सांगोला
4.	सांगली	वालवा	क्रांतीसिंग ग्रेप ग्रोवर्स - सहकारी संस्था मर्यादित, वालवा
5.	पुणे	बारामती	बारामती तालुका सहकारी फलोत्पादक संघ, बारामती
6.	सोलापूर	पंढरपूर	विठ्ठल ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, कासेगाव
7.	सांगली	तासगाव	चैतन्य ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, पातूस
8.	सोलापूर	माळशिरस	शिवस्मृती फलोत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, अकलुज
9.	पुणे	हवेली	पुना ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, हवेली
10.	सोलापूर	नॉर्थ सोलापूर	सोलापूर ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, नानज
11.	नाशिक	निफाड	पाराशर फळे व भाजीपाला सहकारी संस्था मर्यादित, पिंपळगाव(बु)
12.	अहमदनगर	कोपरगाव	संजीवनी अॅग्री प्रोड्यूसर सहकारी संस्था मर्यादित, कोपरगाव
13.	नाशिक	निफाड	कॅनाल बागायतदार सहकारी संस्था मर्यादित, निफाड
14.	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	पृथ्वीजीत ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, उस्मानाबाद
15.	उस्मानाबाद	तांब्री विभाग	भागीरथी फुलबाग खरेदी विक्री व प्रक्रिया सहकारी संस्था मर्यादित, उस्मानाबाद गडपती
16.	औरंगाबाद	औरंगाबाद	जयकिसन भाजीपाला व फलोत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, औरंगाबाद
17.	पुणे	जुन्नर	अभिनव ग्रेप गोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, जुन्नर.
18.	पुणे	जुन्नर	विघ्नहर ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, जुन्नर
19.	नाशिक	नाशिक	आनंद ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, नाशिक
20.	नाशिक	निफाड	श्रीराम ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, निफाड
21.	नाशिक	सटाणा	बगलन तालुका ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, सटाना
22.	धुळे	धुळे	करमरकर ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, धुळे
23.	धुळे	धुळे	धुळे तालुका द्राक्ष बागायतदार शेतकरी सहकारी संस्था मर्यादित, धुळे
24.	उस्मानाबाद	तुळजापूर	श्री. खंडोबा पपन सहकारी संस्था मर्यादित, अंदुर, तुळजापूर
25.	लातूर	लातूर	लातूर जिल्हा द्राक्ष उत्पादक शेतकरी सहकारी संस्था मर्यादित, लातूर
26.	अहमदनगर	कोपरगाव	साईबाबा ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, साकुरी, कोपरगाव

अक्र	जिल्हा	नाव	नाव
27.	पुणे	जुन्नर	ज्ञानेश्वर ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, मंजरवाडी, जुन्नर
28.	नाशिक	मालेगाव	मोगी ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, मालेगाव
29.	नाशिक	मालेगाव	मल्टा ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, मालेगाव
30.	सांगली	तासगाव	श्री. कामधेनू ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, तासगाव
31.	सांगली	तासगाव	श्री सिध्देश्वर ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, तासगाव
32.	सांगली	शिरोल	नंदानी फळे व फुले उत्पादक सहकारी संस्था मर्यादित, नंदानी, शिरोल
33.	सिंधुदुर्ग	कुडाल	महामंगो- कुडाल, सिंधुदुर्ग
34.	नाशिक	निफाड	वेस्टर्न इंडिया ग्रेप ग्रोवर्स सहकारी संस्था मर्यादित, निफाड
35.	अहमदनगर	जामखेड	त्रिमुर्ती ग्रेप ग्रावर्स सहकारी संस्था मर्यादित, नानज, जामखेड

आधार : महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन महामंडळ, पुणे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.8.2

परिशिष्ट : 3.7.3

साठवण व्यवस्था

महाराष्ट्र राज्य वखार महामंडळ

अक्र.	जिल्हा	वखार केंद्राची नावे
1	पुणे	1. बारामती 2. भोसरी 3. गुलटेकडी पुणे 4. निरा 5. चिंचवड 6. डोंडरी
2	अहमदनगर	1. अहमदनगर 2. संगमनेर 3. कोपरगांव 4. श्रीरामपूर 5. नेवासा 6. वांबोरी
3	नाशिक	1. कलवण 2. नामपूर 3. लासलगाव 4. ओझर 5. मनमाड 6. माळेगाव 7. सटाणा 8. वाणी
4	सातारा	1. कराड 2. फलटण 3. लोणंद 4. सातारा
5	सांगली	1. मिरज 2. तासगांव
6	कोल्हापूर	1. कोल्हापूर 2. टाकळी 3. इचलकरंजी
7	ठाणे	1. मानपाडा (बीडब्ल्यू) 2. मानपाडा (ओपन बीडब्ल्यू) 3. वाशी 4. पालघर
8	रायगड	1. कालंबोळी (सीएफएस) 2. कालंबोळी (बीडब्ल्यू) 3. तालोजा 6. पनवेल 7. कर्जत
9	रत्नागिरी	1. रत्नागिरी

अक्र.	जिल्हा	वखार केंद्राची नावे
10	सिंधुदूर्ग	
11	लातूर	1.लातूर 2.उदगीर
12	उस्मानाबाद	1.उस्मानाबाद 2.कळंब
13	सोलापूर	1.अक्कलकोट 2.मंगळवेढा 3.अकलूज 4.मोहोळ 5.बाशी 6.पंढरपूर 7.करमाळा 8.सोलापूर 9.कुर्डुवाडी 10.वैराग
14	औरंगाबाद	1.औरंगाबाद 2.पैठण 3.कन्नड 4.वैजापूर 5.लासूर 6.विहामांडवा
15	बीड	1.बीड 2.परळी वैजनाथ 3.किल्ले धारूर 4.गेवराई
16	जालना	1.जालना 2.तीर्थपुरी 3.आष्टी 4.वडीगोदरी
17	अकोला	1.अकोट 2.मुर्तीजापूर 3.मालेगाव 4.वाशिम 5.रिसोड
18	बुलढाणा	1.चिखली 2.मेहकर 3.खामगाव 4.शेगाव 5.मलकापूर 6.उंद्री
19	धुळे	1.धुळे 2.नवापूर 3.डोंडैच 4.शाहादा

अक्र	जिल्हा	वखार केंद्राची नावे
20	जळगाव	1.अमळनेर 2.धारणगाव 3.भुसावळ 4.जळगाव 5.बोदवड 6.कासोदा 7.चाळीसगांव 8.पाचोरा 9.चोपडा
21	अमरावती	1.अचलपूर 2.धामणगाव 3.वरूड 4.आमगाव
22	भंडारा	1.अर्जुनी (एम) 2.भंडारा रोड 3.तुमसर 4.ब्रम्हपुरी
23	चंद्रपूर	1.चंद्रपूर 2.वरोरा
24	गडचिरोली	1.गडचिरोली 2.वडसा
25	नागपूर	1.काटोल 2.वाडीहिगणा
26	वर्धा	1.वर्धा 2.अरबी 3.हिगणघाट
27	यवतमाळ	1.वणी 2.पुसद 3.उमरखेड
28	परभणी	1.वसमतनगर 2.मानवत 3.हाट्टा 4.परभणी 5.हिंगोली 6.पूर्णा 7.जिंतूर 8.सेलू 9.जवळा बाजार 10.दारव्हा
29	नांदेड	1.धर्माबाद 2.नांदेड

आधार : महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ

परिच्छेद संदर्भ : 4.8.2

परिशिष्ट : 4.9.1
महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी सूत गिरण्या

अक्र	सूतगिरण्या	जिल्हा
1	कोल्हापूर जिल्हा शेतकरी विणकरी सह.सूतगिरणी लि.ता.इचलकरंजी	कोल्हापूर
2	गणेश को.ऑप.स्पिनिंग मिल्स लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
3	डेक्कन को.ऑ.स्पिनिंग मिल्स लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
4	इचलकरंजी जनता सहकारी सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
5	नवमहाराष्ट्र सह.सूत गिरणी लि.साजणी,हातकणंगले	कोल्हापूर
6	व्यंकटेश शेतकरी विणकरी सह.सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर
7	श्रीस्वामी समर्थ शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. वळसंग	सोलापूर
8	श्री जगदंबा अनुसूचित जाती शेतकरी विणकरी सह.सूत गिरणी माढा	सोलापूर
9	सोलापूर विणकर सह.सूत गिरणी लि. गंगाधरनगर	सोलापूर
10	श्रीरामपूर ता.कापूस उत्पा.सह.सूत गिरणी लि.	सोलापूर
11	यशवंत सह.सूत गिरणी लि. गंगाधरनगर	सोलापूर
12	शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. सांगोला	सोलापूर
13	शंकरराव मोहिती पाटील सह.सूत गिरणी लि.अकलूज	सोलापूर
14	जालना विभाग सह.सूत गिरणी लि. उध्दवराव पाटीलनगर जालना	जालना
15	लोकनायक जय प्रकाश नारायण शेतकरी सह.सूत गिरणी लि.उंटाव दहोळ	नंदूरबार
16	जवाहर शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. मोराने	नंदूरबार
17	अमरावती ग्रोअर्स को.ऑप.स्पिनिंग मिल्स लि. बडनेरा रोड	अमरावती
18	औरंगाबाद जिल्हा कापूस उत्पा.सह.सूत गिरणी लि.	औरंगाबाद
19	वसंतदादा सह.सूत गिरणी लि.	सांगली
20	जळगाव कापूस सह.सूत गिरणी लि. नगरदेवळा ता.पाचोरा	जळगाव
21	महाराष्ट्र सह.कापूस उत्पादक सूत गिरणी लि.भुसावळ	जळगाव
22	जवाहर सह.सूत कापूस उत्पादक सूत गिरणी लि. सिग्नल कॅंप	लातूर
23	मालेगाव सह.सूत गिरणी लि. मालेगाव	नाशिक
24	नाशिक लिळा सह.सूत गिरणी कामगार औद्यो.उत्पा संस्था. लि. बागलाण,	नाशिक
25	नागपूर विणकर सह.सूत गिरणी लि. उमरेड रोड	नागपूर
26	नागपूर जि.शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. हिगणा	नागपूर
27	नांदेड सह.सूत गिरणी लि. वाजेगाव	नांदेड
28	निलकंठ सह.सूत गिरणी लि.अमरावती रोड	अकोला
29	राहुरी ता.शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. राहुरी	नगर
30	मार्कडेय हातमाग विणकर सह.सूत गिरणी लि. भाटघर	पुणे
31	बारामती सह.सूत गिरणी लि. बारामती	पुणे
32	वसंत शेतकरी सह.सूत व कापड गिरणी लि. केळापूर	यवतमाळ
33	यवतमाळ जिल्हा सह.सूत व कापड गिरणी लि. कार्लारोड पुसद	यवतमाळ
34	विश्वभारती स्पिनिंग को.ऑप.सोसा.लि.भिंवडी	ठाणे
35	प्रभावती सह.सूत गिरणी लि. शिवरामनगर	परभणी
36	स.म.स्व बापूरावजी देशमुख शेतकरी सह.सूत गिरणी लि.	वर्धा
37	नलगंगा सह.सूत गिरणी लि. मलकापूर	बुलढाणा
38	वीर जगदेवराव कापूस उत्पादक सह.सूत गिरणी मलकापूर	बुलढाणा
39	संत जगन्मित्र सह. सूत गिरणी लि. परळी वैजनाथ	बीड

नव्याने सुरु झालेल्या सूत गिरण्या

अक्र.	सुतगिरण्या	जिल्हा
1	अकोट ता.सह. सूत गिरणी लि. अकोट	अकोला
2	बाबासाहेब नाईक कापूस उत्पादक सह.सूत गिरणी लि. पुसद	यवतमाळ
3	संत गाडगेबाब सह.सूत गिरणी लि. दर्यापूर	अमरावती
4	हेमवर्ण भवानीमाता हातमाग विणकर सह.सूत गिरणी लि.	सोलापूर
5	इंदिरा सह.सूत गिरणी लि. उद्धवराव नगर	वर्धा
6	पैनगंगा सह. सूत गिरणी लि. साखरखेडा	बुलढाणा
7	रत्नागिरी पॉवरलूम विहर्स को.ऑप.स्पिनिंग मिल्स लि. •	मुंबई
8	संजय गांधी कापूस उत्पादक सह. सूत गिरणी लि. जळगाव (जामोद)	बुलढाणा
9	सिद्धेश्वर सह. सूत गिरणी लि. सिल्लोड	औरंगाबाद
10	यावल सह. सूत गिरणी लि. यावल	जळगाव
11	हातकणंगले ता.सह.सूत गिरणी लि. वडगाव	कोल्हापूर
12	राजारामबापू सह. सूत गिरणी लि. इस्लामपूर	सांगली
13	रेणुका आदिवासी सह. सूत गिरणी लि. किनवट	नांदेड
14	चौडेश्वरी सह. सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
15	रत्नागिरी सह.सूत गिरणी लि. सावंतवाडी	सिंधुदूर्ग.
16	खानापूर ता.सह.सूत गिरणी लि. गाडी - धानवड	सांगली
17	जे.टी.महाजन सह.सूत गिरणी लि. यावल	जळगाव

उभारणी खालील सूत गिरण्या

अ.क्र.	सुतगिरण्या	जिल्हा
1	आजरा ता.सह.सूत गिरणी लि. आजरा	कोल्हापूर
2	आगाशिव शेतकरी वि.सह.सूत गिरणी लि. कराड,	सातारा
3	भिवंडी सह. सूत गिरणी लि. भिवंडी	ठाणे
4	दत्त शेतकरी सह. सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
5	जनता शेतकरी वि.सह.सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
6	किसान कामागार सह. सूत गिरणी लि. आजरा	कोल्हापूर
7	किसान सह.सूत गिरणी लि.वरोरा	चंद्रपूर
8	पार्वती सह.सूत गिरणी लि. शिरोळ	कोल्हापूर
9	फलटण सह.सूत गिरणी लि. फलटण	सातारा
10	स.म.दत्ताजीराव कदउम सह.सूत गिरणी लि. गडहिंग्लज	कोल्हापूर
11	सांगली सह.सूत गिरणी लि. शिवाजीनगर	सांगली
12	श्री लक्ष्मी सह.सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
13	श्रीरामकृष्ण वि.सह.सूत गिरणी लि. गंगाधरनगर	सोलापूर
14	श्री संत दासगणू सह.सूत गिरणी लि. भोकर	नांदेड
15	पद्मभूषण वसंतदादा सह.सूत गिरणी लि. पंढरपूर	सोलापूर
16	भारत सह. सूत गिरणी लि.	सोलापूर
17	शारदा यंत्रमाग सह.सूत गिरणी लि. साखरपेठ	सोलापूर
18	कुलस्वामिनी सह.सूत गिरणी लि. तुळजापूर	उस्मानाबाद
19	इंदिरा गांधी महिला सह.सूत गिरणी लि. शिरोळ	कोल्हापूर
20	डोंगराई शेतकरी वि.सह.सूत गिरणी लि. खानापूर	सांगली
21	इंदिरा सह.सूत गिरणी लि. विलासनगर	लातूर
22	जवाहर सह.सूत गिरणी लि.	अमरावती
23	महात्मा फुले सह.सूत गिरणी लि. उदगीर	लातूर
24	मत्सोदरी सह.सूत गिरणी लि. घनसावंगी	जालना
25	माऊली सह.सूत गिरणी लि. गेवराई	बीड
26	शरद सह.सूत गिरणी लि. भवानीपेठ	सोलापूर
27	शेतकरी सह. सूत गिरणी लि.दारव्हा	यवतमाळ
28	मुंगसाजी महाराज सह.सूत गिरणी लि. चिखली	बुलढाणा
29	यशवंत सह.सूत गिरणी लि. अंबड	जालना
30	योगेश्वरी सह.सूत गिरणी लि. आंबेजोगाई	बीड
31	अजिंक्यतारा सह.सूत गिरणी लि. शाहूनगर -शेंद्रे	सातारा
32	अजंठा सह.सूत गिरणी लि. जामनेर	जळगाव
33	अअनंत शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. वाशिम	अकोला
34	बाबासाहेब देशमुख सह.सूत गिरणी लि. आटपाडी	सांगली
35	बॅरि.शेषराव वानखेडे सह.सूत गिरणी लि.	नागपूर
36	चोपडे ता.शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. चोपडे	जळगाव
37	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय सह.सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर

अक्र	सुतगिरण्या	जिल्हा
38	इंदिरा सह.सूत गिरणी वणी	यवतमाळ
39	महात्मा फुले मागासवर्गीय सह.सूत गिरणी लि.मुखेड	नांदेड
40	महात्मा फुले मागासवर्गीय शेतकरी विणकरी सह.सूत गिरणी लि. वाठार	कोल्हापूर
41	राजीवजी सह.सूत गिरणी लि.फुलेवाडी	कोल्हापूर
42	सागेश्वर सह.सूत गिरणी लि. खानापूर	सांगली
43	साने गुरुजी सह.सूत गिरणी लि. अंमळनेर	जळगाव
44	शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. आष्टी	बीड
45	शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. सिंदखेडा	धुळे
46	श्री नृसिंह सह.सूत गिरणी लि. देगलूर	नांदेड
47	तेरणा सह.सूत गिरणी लि.	उस्मानाबाद
48	यशवंतराव चव्हाण सह.सूत गिरणी लि. मिरज	सांगली
49	यशवंत सह.सूत गिरणी लि. अहमदपूर	लातूर
50	नृसिंह आदिवासी सह.सूत गिरणी लि. खापा	नागपूर
51	श्री गजानन सह.सूत गिरणी लि. जालना रोड	बीड
52	जवाहर महिला सह.सूत गिरणी लि. अंजग	धुळे
53	वसंतराव नाईक सह.सूत गिरणी लि. अकोला-बुलढाणा	अकोला
54	नागपूर जि.कापूस उत्पादक सह.सूत गिरणी लि.	नागपूर
55	प्रियदर्शनी सह.सूत गिरण लि.	यवतमाळ
56	पूर्णा सह.सूत गिरणी लि. गोंदिया	भंडारा
57	वाई तालुका सह.सूत गिरणी लि. वाई	सातारा
58	अरुणावती सह.सूत गिरणी लि. शिरपूर	धुळे
59	भूम परांडा शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. परांडा	उस्मानाबाद
60	हरसिद्धी सह.सूत गिरणी लि. हर्सूल	औरंगाबाद
61	कारंजा सह.सूत गिरणी लि. कारंजा	अकोला
62	खडकपूर्णा सह.सूत गिरणी लि. देऊळगावराजा	बुलढाणा
63	महाराष्ट्र राज्य कापूस उत्पा.पणन महासंघ कर्म.व शेत.सह.सूत गिरणी लि.	अकोला
64	प्रिमियर सह.सूत गिरणी लि. महल	नागपूर
65	रत्नसागर सह.सूत गिरणी लि. चिपळूण	रत्नागिरी
66	सुधाकरराव नाईक सह.सूत गिरणी लि. संग्रामपूर	बुलढाणा
67	भद्रावती सह.हातमाग विणकर सूत गिरणी लि.	सोलापूर
68	बालाजी सह.सूत गिरणी लि. रिसोड	अकोला
69	केदारलिंग सह.सूत गिरणी लि. पन्हाळा	कोल्हापूर
70	श्री विठ्ठल सह.सूत गिरणी लि.पंढरपूर	सोलापूर
71	श्री सोमनाथ महाराज सह.सूत गिरणी लि. चैतन्यवाडी	बुलढाणा
72	सहयाद्री सह.सूत गिरणी लि. माणगाव	रायगड
73	सातपुडा सह.सूत गिरणी यावल	जळगाव
74	शिराळा तालुका सह.सूत गिरणी लि. शिराळा	सांगली
75	वसंतदादा सह.सूत गिरणी लि. आटपाडी	सांगली
76	वसंतदादा सह.सूत गिरणी लि.	सांगली

अक्र	सूतगिरण्या	जिल्हा
77	जवाहर शेतकरी सह.सूत गिरणी लि.	धुळे
78	पार्वती सह.सूत गिरणी लि. कुरुदवाड	कोल्हापूर
79	प्रियदर्शनी सह.सूत गिरणी लि. शिरपूर	धुळे
80	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज सह.सूत गिरणी लि. आर्वी	वर्धा
81	गणेश सह.सूत गिरणी लि.	सांगली
82	दीनदयाळ मागासवर्गीय सह.सूत गिरणी लि.इस्लामपूर	सांगली
83	सांगोला महिला सह.सूत गिरणी सांगोला	सोलापूर
84	अदिशक्ती मुक्ताई सह.सूत गिरणी लि. एदलाबाद	जळगाव
85	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मागासवर्गीय सह.सूत गिरणी लि.	परभणी
86	हुतात्मा स्वामी बारके सह.सूत गिरणी लि. भुदरगड	कोल्हापूर
87	खटाव ता.सह.सूत गिरणी लि.	सातारा
88	महात्मा फुले अनुसूचित जाती सह.सूत गिरणी लि.	सोलापूर
89	प्रियदर्शनी अनुसूचित जाती सह.सूत गिरणी लि.	लातूर
90	प्रबोधनकार ठाकरे शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. खटाव	सातारा
91	रोकडेश्वर सह.सूत गिरणी लि. वसमतनगर	परभणी
92	संगमनेर तालुका सह.सूत गिरणी लि.	अहमदनगर
93	स्वामी रामानंद सह.सूत गिरणी लि. तासगाव	सांगली
94	शरदचंद्र पवार सह.सूत गिरणी लि. मिरज	सांगली
95	शरद सह.सूत गिरणी लि. कागल	कोल्हापूर
96	महेश सह.सूत गिरणी लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
97	शहूवाडी ता.शेतकरी सह.सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर
98	श्री गजानन सह.सूत गिरणी लि. चांदूर रेल्वे,	अमरावती
99	तेरणा सह.सूत गिरणी लि.	उस्मानाबाद
100	वसंतराव नाईक भटक्या विमुक्त जाती सह.सूत गिरणी	सोलापूर
101	गोविंद सह.सूत गिरणी लि.	अहमदनगर
102	जवाहरलाल नेहरू सह.सूत गिरणी लि. शिरोळ	कोल्हापूर
103	कर्मवीर सहकारी सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर
104	जयप्रकाश सहकारी सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर
105	करवीर निवासिनी सहाकरी सूत गिरणी लि.	कोल्हापूर
106	मुळा शेतकरी सह.सूत गिरणी राहुरी	अहमदनगर
107	मनमंदिर शेतकरी सह.सूत गिरणी लि. विटा	सांगली
108	पंचगंगा को.ऑप सिपनिंग मिल्स लि. इचलकरंजी	कोल्हापूर
109	श्रीदत्त रेशीम व प्रक्रिया सह.संस्था लि.	सांगली
110	पंढरपूर तालुका सह.सूत गिरणी लि.	सोलापूर
111	बालाजी सह.सूत गिरणी लि. पारोळा	जळगाव
112	शरदराव पवार शेतकरी सह.सूत गिरणी लि.	धुळे
113	विमलाताई तिडके सह.सूत गिरणी लि.	नागपूर

आधार : सहकार डायरी 1999

परिच्छेद संदर्भ : 4.9.3

परिशिष्ट: 4.10.1

जिल्हानिहाय एकूण (मंजूर उत्पादनाखाली, व उभारणीखाली) व प्रस्तावित साखर कारखाने दर्शविणारी 1.6.97 ची स्थिति

अक्र.	जिल्हा	एकूण मंजूर कारखाने	मंजूर कारखान्यापैकी		प्रस्तावित साखर कारखाने
			उत्पादनाखालील कारखाने	उभारणीखालील कारखाने	
1	कोल्हापूर	21	12	9	8
2	सांगली	16	9	7	12
3	पुणे	12	9	3	5
4	सातारा	12	8	4	10
5	सोलापूर	13	10	3	13
6	अहमदनगर	18	15	3	7
7	नाशिक	7	7	0	2
8	औरंगाबाद	8	6	2	13
9	जालना	4	3	1	7
10	बीड	9	5	4	15
11	धुळे	7	5	2	0
12	जळगांव	6	4	2	9
13	नांदेड	8	4	4	9
14	परभणी	8	4	4	11
15	उस्मानाबाद	4	2	2	10
16	लातूर	6	3	3	15
17	अमरावती	3	1	2	3
18	अकोला	2	2	0	5
19	बुलढाणा	2	1	1	9
20	यवतमाळ	4	4	0	5
21	नागपूर	3	1	2	3
22	वर्धा	2	1	1	1
23	चंद्रपूर	0	0	0	3
24	भंडारा	1	1	0	2
25	गडचिरोली	0	0	0	3
26	रायगड	0	0	0	1
27	ठाणे	0	0	0	1
एकूण:-		176	117	59	182

आधार : साखर आयुक्तालय, पुणे

या परिशिष्टात दिलेली कारखान्यांची संख्या ही केंद्र शासनाकडे सादर झालेल्या साखर कारखान्यांच्या प्रस्तावांची आहे. यांत एका तालुक्यातून व कांही तालुक्यात एका गावातून 2 ते 3 सादर झालेल्या प्रस्तावाचा समावेश आहे. त्यामुळे ही संख्या राज्य शासनाने प्रस्तावित केलेल्या साखर कारखान्यांची आहे. असे ग्राह्य धरण्यात येऊ नये. सध्यातरी राज्याच्या कोणत्याही जिल्ह्यात केंद्र शासनाने साखर कारखाने मंजूर करू नये असेच धोरण राज्य शासनाचे आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 4.10.2

परिशिष्ट : 6.2.1

राज्यातील निवडक जलाशयांचे पेयजलाच्या योग्यतेसाठी जैविक / रासायनिक घटक चाचण्याचे निष्कर्ष

अ.क्र.	तलावाचे नाव घटक	प्रमाणित मर्यादा	घाणेवाडी तलाव जि.जालना	हर्सूल तलाव जि. औरंगाबाद	सुखना तलाव जि. औरंगाबाद	सांगवी तलाव जि. अहमदनगर	येळगाव तलाव जि. बुलढाणा	रंकाळा तलाव जि. कोल्हापूर
1	2	3	4	5	6	7	8	9
पाहणीचे वर्ष			उ.ना	उ.ना	जुलै 1997	मार्च 1998	1998	1987-1988
1	सामू	6.5 ते 8.5	6.5	6.5	7.51 - 7.68	7	7.07 - 7.61	5.48-7.20
2	गढूळपणा	5 एन.टी.यु	1.8	2.5				
3	एकूण कठीणता	300 पीपीएम	101	80		154	194 - 234	6 - 244
4	एकूण विगलीत घनपदार्थ	500 पीपीएम	2000	1450	219 - 231	1035	164 - 210	102 - 118
5	विस्लता	200 पीपीएम	19	13.3		108	169 - 220	100 - 250
6	क्लोराईड्स	250 पीपीएम	11	10	30 - 33	24	59 - 80	11.4 - 72.92
7	विगलीत प्राणवायु	5 ते 6 पीपीएम	6.23	9.56	10.5 - 11.4	8.8	7.2 - 8.5	6 - 11
8	बी.ओ.डी.	0	6.7	1.32	17 - 53	-	-	100 - 240
9	एकूण कोलीफॉर्म जिवाणू	500 एमपीएन प्रति 100 एमएल	-	-	115 - 550	-	-	-

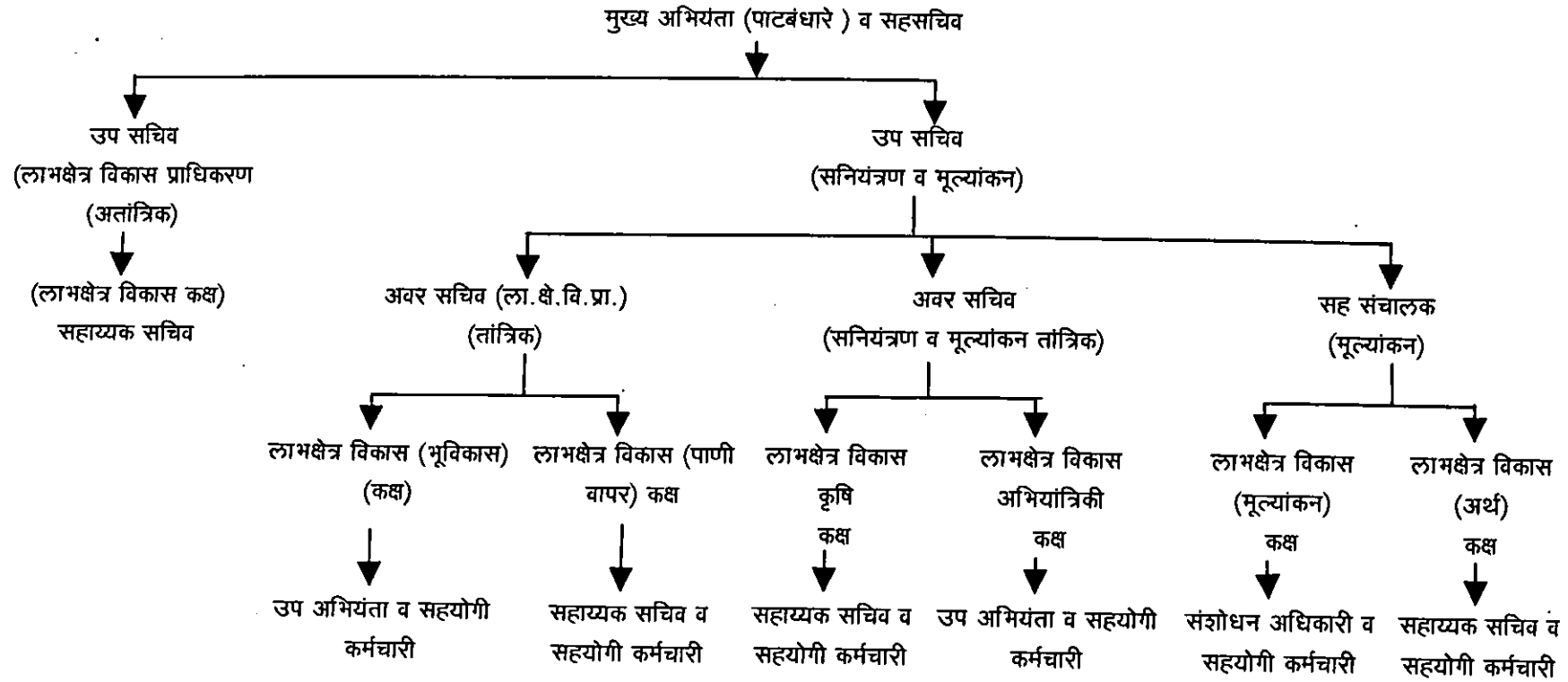
आधार : "जलाशयाची गुणवत्ता" या विषयावरील कार्यशाळेत देण्यात आलेली माहिती. -रकाना (4 व 5) श्री. इंगोले व सादिक,

रकाना (6 व 9) श्री त्रिवेदी, रकाना (7) श्री सदगिर व श्री. कोल्हे, रकाना (8) श्री. आगरकर.

निष्कर्ष : नागरी वस्ती जवळील जलाशयांची गुणवत्ता कमी होत आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 6.2.3

परिशिष्ट : 7.2.1 अ
लाभक्षेत्र विकासासाठी आंतरशाखीय मंत्रालयीन संघटना (प्रारंभिक स्थिती)
लाभक्षेत्र आयुक्त व सचिव - 2
पाटबंधारे विभाग

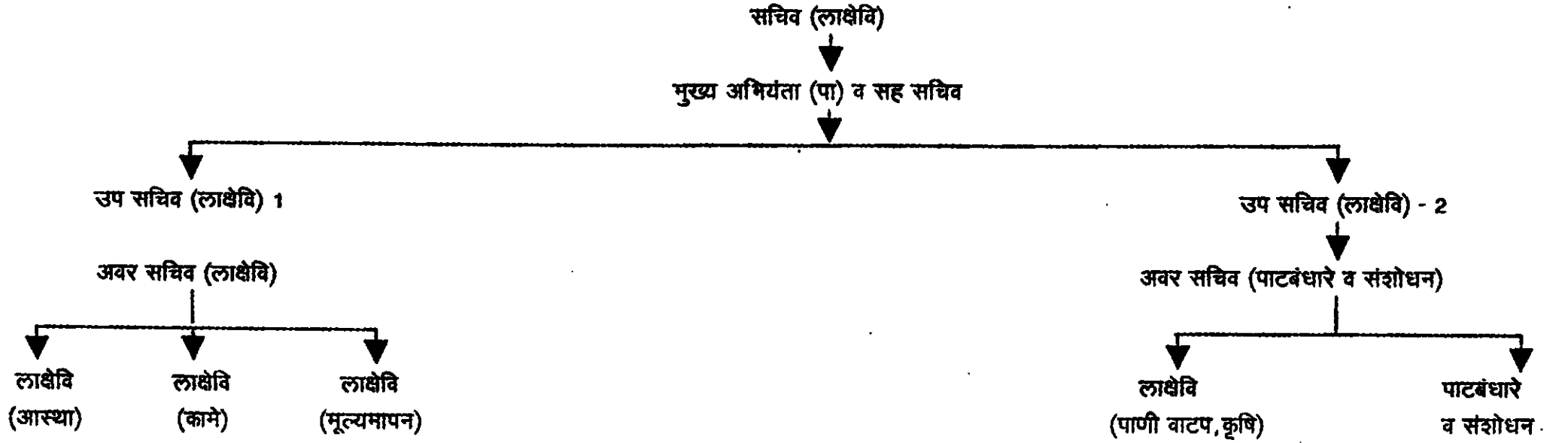
टिप : एकूण वैज्ञानिक, विषयतज्ञ व अभियांत्रिकी कर्मचारी - 12

आधार : 1) शासनपत्र क्र. मसिआ - 1098 / 422 / (81/98) / सिं.आ.कक्ष दि. 1.12.1998

2) शासनपत्र क्र. मसिआ - 1099 / 254 / 37 / सिं.आ.कक्ष दि. 28.6.1999

संदर्भ परिच्छेद : 7.2.2

परिशिष्ट 7.2.1 (ब)
लाभक्षेत्र विकास मंत्रालयीन संघटना (विद्यमानस्थिती)

टिप : एकूण वैज्ञानिक, विषयतज्ञ व अभियांत्रिकी कर्मचारी - 11

आधार : 1) शासनपत्र क्र. मसिआ - 1098 / 422 / (81/98) / सि.आ.कक्ष दि. 1.12.1998

2) शासनपत्र क्र. मसिआ - 1099 / 254 / 37 / सि.आ.कक्ष दि. 28.6.1999

संदर्भ परिच्छेद : 7.2.2

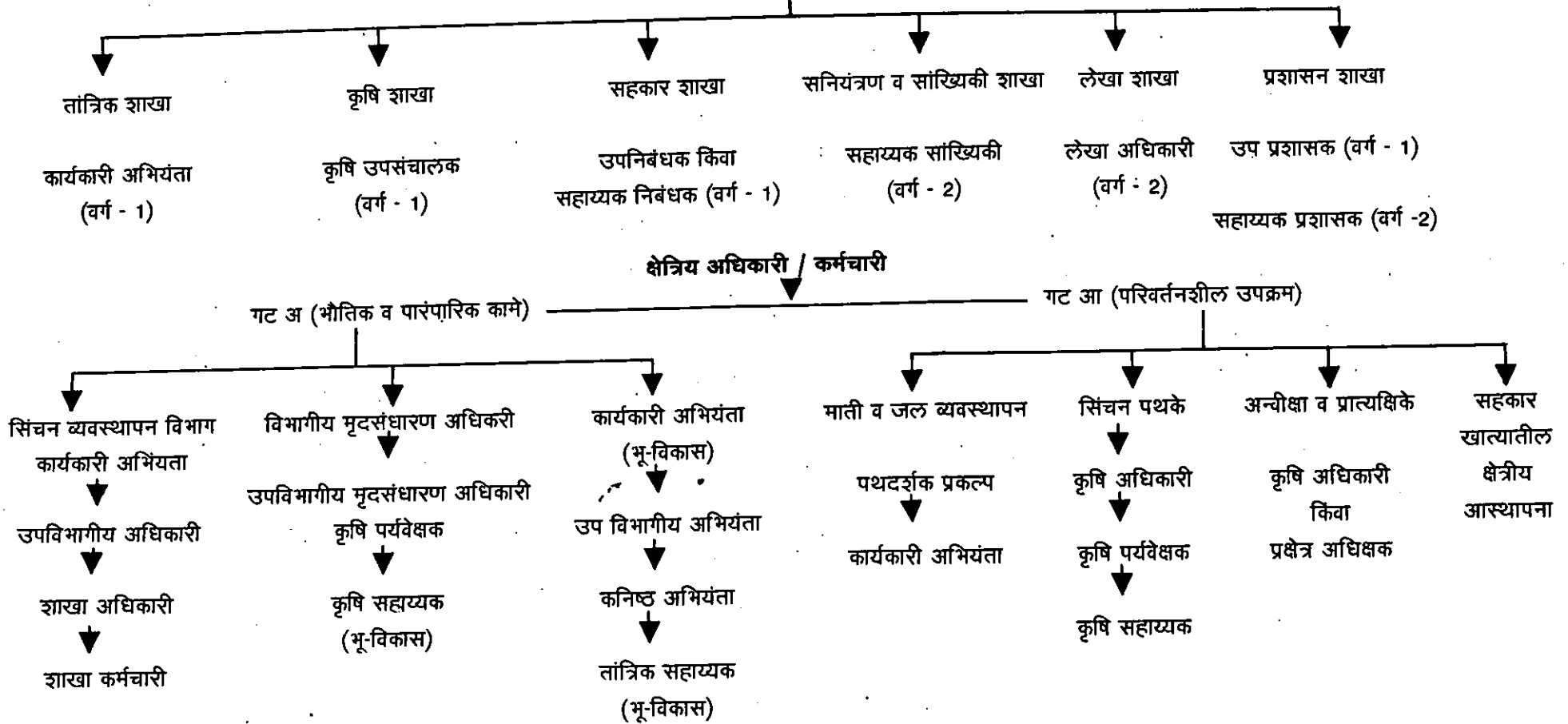
परिशिष्ट : 7.2.2

लाभक्षेत्र विकास कामासाठी प्रकल्पस्तरावरील प्रचलित संघटना

अधीक्षक अभियंता तथा प्रशासक

(लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरण)

प्रशासकांचे कार्यालय

आधार : लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरण संहिता, पाटबंधारे विभाग (जानेवारी 1987)

संदर्भ परिच्छेद : 7.2.2

परिशिष्ट : 7.2.3

राज्यातील लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरणे व त्यांच्याकडील प्रकल्प (डिसेंबर 1998)

अ.क्र.	प्राधिकरण	मुख्यस्थान	निर्मितीच्या शासन निर्णयाचा दिनांक	निर्मितीच्या वेळेचे प्रकल्प	सद्यःस्थिती (1.4.98)	सद्याचे प्रकल्प
1	ला.क्षे.वि.प्रा.	औरंगाबाद	15.4.74	पूर्णा, जायकवाडी	कार्यान्वित आहे.	पूर्णा, जायकवाडी डावा कालवा, उर्ध्व पेनगंगा, विष्णुपुरी
2	ला.क्षे.वि.प्रा.	पुणे	15.4.74	घोड *, भीमा	कार्यान्वित आहे.	कृष्णा, कुकडी खडकवासला, वारणा, चासकमान
3	ला.क्षे.वि.प्रा.	जळगांव	15.4.74	गिरणा, उर्ध्व तापी (हतनुर)	कार्यान्वित आहे.	गिरणा, उर्ध्व तापी (हतनुर), पांझण
4	ला.क्षे.वि.प्रा.	नागपूर	15.4.74	बाघ *, इटियाडोह *, पेंच	कार्यान्वित आहे	पेंच, उर्ध्व वर्धा, निम्न वेण्णा, अरुणावती
5	ला.क्षे.वि.प्रा.	सातारा सोलापूर	15.4.74 14.8.89	कृष्णा	ऑगस्ट 1989 मध्ये सोलापूरला स्थलांतरीत ऑक्टोबर 1997 मध्ये बंद करण्यात आले. व ऑक्टोबर 1998 मध्ये पुन्हा कार्यान्वित झाले.	भीमा (उजनी)
6	ला.क्षे.वि.प्रा.	अहमदनगर	10.10.79	कुकडी, मुळा	ऑक्टोबर 1997 मध्ये बंद करण्यात आले. व ऑक्टोबर 1998 मध्ये पुन्हा कार्यान्वित झाले.	मुळा
7	ला.क्षे.वि.प्रा.	नांदेड*	17.9.81	पूर्णा, उर्ध्व पेनगंगा	जून 1995 मध्ये बंद करण्यात आले.	

अ.क्र.	प्राधिकरण	मुख्यस्थान	निर्मितीच्या शासन निर्णयाचा दिनांक	निर्मितीच्या वेळेचे प्रकल्प	सद्यःस्थिती (1.4.98)	सद्याचे प्रकल्प
8	ला.क्षे.वि.प्रा.	पेण कळवा ठाणे	17.9.81	कोकण प्रदेशातील पाटबंधारे प्रकल्प	जुलै 1993 मध्ये कळवा ठाणे येथे स्थलांतरीत	सूर्या, भातसा, युरोपियनसमुदायसहाय्यित महाराष्ट्रातील पीक वैविध्यते करीता जलनियंत्रण व्यवस्थित सुधारणा प्रकल्पांतर्गत 57 लघु पाटबंधारे प्रकल्प
9	ला.क्षे.वि.प्रा.	परभणी *	5.5.83	जायकवाडी डावा कालवा कि.मी122 ते 208	सप्टेंबर 1992 मध्ये बंद करण्यात आले	
10	ला.क्षे.वि.प्रा.	बीड	9.9.85	जायकवाडी उजवा कालवा	कार्यान्वित आहे.	जायकवाडी उजवा कालवा, मांजलगांव, मांजरा, निम्न तेरणा
11	ला.क्षे.वि.प्रा.	परळी *	9.9.85	मांजलगांव	ऑगस्ट 1994 मध्ये बंद करण्यात आले.	

- टीप: 1) उर्ध्व गोदावरी व कडवा प्रकल्प सध्या लाक्षेवि प्राधीकरणाबाहेर नाशिक पाटबंधारे मंडळाकडे आहेत.
2) अरुणावती, निम्न तेरणा व भातसा प्रकल्प केंद्र पुरस्कृत लाक्षेवि कार्यक्रमात समाविष्ट करण्याचे प्रस्तावित आहे.
3) बंद करण्यात आलेली प्राधीकरणे व वगळण्यात आलेली लाभक्षेत्रे * अशी दर्शविली आहेत.

संदर्भ परिच्छेद : 7.2.2

परिशिष्ट : 7.2.4

लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरणाची कर्तव्यकक्षा

अक्र.	तपशील
1	एक घनफुटापर्यन्तच्या विमोचकांची देखभाल कार्यक्षमपणे करणे व आधुनिकीकरण करणे.
2	मुख्य व उप निचरा करणाऱ्या नात्यांचा विकास, जलनिःस्सारण कार्यक्रम व देखभाल करणे.
3	लाभक्षेत्रातील मातीच्या नमून्यांचे सर्वेक्षण करणे.
4	गरज भासल्यास, संबंधित बागायतदार किंवा प्राधिकरणाकडून लाभधारकाच्या वतीने शेतचारी व शेतचर यांचा विकास करणे, तसेच कार्यक्षमरित्या देखभाल करणे.
5	भूविकासाची कामे (सपाटीकरण) बागायतदार स्वतः किंवा इतर अभिकरणामार्फत लाभधारकांच्या वतीने करणे.
6	पाणी वाटपासाठी वाराबंदी पध्दत पुरस्कृत करून या पध्दतीच्या अंगीकरणासाठी लाभधारकांना अद्युक्त करणे.
7	भूजलसंपत्तीच्या साधनांचा विकास करणे व कालवा सिंचना बरोबर या संपत्तीचा संयुक्त रित्या उपयोग करणे.
8	नवीन पिक-पध्दतीची निवड करणे, त्या पध्दतीचा अंतर्भाव करून त्याच्या अंगीकरणासाठी प्रोत्साहन देणे.
9	विविध पिकांसाठी जमिनीची उपयुक्तता दर्शविणे
10	शेतीसाठी लागणाऱ्या सर्व प्राथमिक गरजांचा खात्रीपूर्वक पुरवठा करणे व पतपुरवट्याची सेवा उपलब्ध करणे.
11	बाजारांच्या प्रक्रिया करण्यांच्या व साठवणुकीच्या सुविधांचा विकास करणे व दळणवळणाच्या पुरेशा सुविधा उपलब्ध करून देणे.
12	शेतीला पुरक व्यवसाय उदा. कुक्कुटपालन, पशुपालन, दुग्ध, वन संवर्धन, मत्स्यपालन, फलोद्यान इत्यादी.
13	गरजेनुसार मृदसंधारण व वनीकरण करणे.
14	गरजेनुसार जमीनीचे एकत्रीकरण व जमिनीच्या पारसीमा निश्चित करून विमोचकांतरित लाभक्षेत्राचा विकास, तथा पुनर्रचना करणे.
15	कृषि सहकारी संस्थांचे संघटन करणे.
16	लाभक्षेत्रातील शहरांचे नियोजन व उदयोन्मुख केंद्राचा विकास करणे.
17	पतपुरवटा
18	कृषि विद्यापीठांतर्गत होणाऱ्या संशोधनाच्या कार्यात परस्परांना सहकार्य करणे.
19	महसूल (राजस्व) व इतर शासकीय खात्यांमधे समन्वय साधणे.
20	कार्यान्वित असलेल्या तसेच अनुकरणीय संशोधनात प्राप्त झालेल्या अनुभवांच्या व संलग्न बाबींचा, माती व पाणी यांच्या व्यवस्थापनेत कार्यक्षमरित्या वापर व अनुकरण करणे, तसेच निरनिराळ्या पिकांच्या विविधतेचा लाभक्षेत्रात उपयोग करावयास लावणे.
21	शेतकऱ्यांच्या विविध सहकारी सेवांचा विकास करणे, तसेच पाण्याचा काटेकोर व कार्यक्षमरित्या वापर करण्यासाठी शेतकऱ्यांची शिबीरे आयोजित करून अधिक धान्योत्पादनास त्यांना उद्युक्त करणे.
22	विस्तार सेवा बळकट करणे.

आधार : शासन निर्णय क्र. आयपीएम-1074/आय (5) सीएडीए दि. 15.4.1974

संदर्भ परिच्छेद : 7.2.2

उपखोरे क्र.	उपखोऱ्याचे नाव	लाक्षेविअंतर्गत सिंचन					लाक्षेविबाहेरील सिंचन					एकूण				
		कार्यान्वित संस्था संख्या/क्षेत्र	करारनामा झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	नोंदणी झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	प्रस्तावित संस्था संख्या/क्षेत्र	एकूण संस्था संख्या/क्षेत्र	कार्यान्वित संस्था संख्या/क्षेत्र	करारनामा झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	नोंदणी झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	प्रस्तावित संस्था संख्या/क्षेत्र	एकूण संस्था संख्या/क्षेत्र	कार्यान्वित संस्था संख्या/क्षेत्र	करारनामा झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	नोंदणी झालेल्या संस्था संख्या/क्षेत्र	प्रस्तावित संस्था संख्या/क्षेत्र	एकूण संस्था संख्या/क्षेत्र
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
16 अ	उर्ध्वकृष्णा (पूर्व) येरळा															
16 आ	उर्ध्वकृष्णा (पूर्व) अग्रणी															
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यंत)	<u>32</u> 11298		<u>11</u> 3236	<u>12</u> 4333	<u>55</u> 18867	<u>4</u> 513	<u>1</u> 400			<u>5</u> 913	<u>36</u> 11811	<u>1</u> 400	<u>11</u> 3236	<u>12</u> 4333	<u>60</u> 19780
18 अ	उर्वरित भीमा - नीरा						<u>1</u> 7666	<u>2</u> 800	<u>1</u> 400		<u>4</u> 8866	<u>1</u> 7666	<u>2</u> 800	<u>1</u> 400		<u>4</u> 8866
18 आ	उर्वरित भीमा उजनीखाली - माण	<u>21</u> 4733	<u>1</u> 374	<u>50</u> 15340	<u>6</u> 2400	<u>78</u> 22847					<u>21</u> 4733	<u>1</u> 374	<u>50</u> 15340	<u>6</u> 2400	<u>78</u> 22847	
19 अ	सीना - बोरी-बेनेतूरा अ) सीना							<u>2</u> 741			<u>2</u> 741		<u>2</u> 741			<u>2</u> 741
19आ	सीना - बोरी-बेनेतूरा आ) बोरी-बेनेतूरा						<u>1</u> 270				<u>1</u> 270	<u>1</u> 270				<u>1</u> 270
20	दमणगंगा - पार															
21	उत्तर कोकण								<u>7</u> 1678	<u>5</u> 1769	<u>12</u> 3447		<u>7</u> 1678	<u>5</u> 1769	<u>12</u> 3447	
22	मध्य कोकण								<u>3</u> 1200	<u>1</u> 351	<u>4</u> 1551		<u>3</u> 1200	<u>1</u> 351	<u>4</u> 1551	
23	वासिष्ठी									<u>2</u> 800	<u>2</u> 800				<u>2</u> 800	<u>2</u> 800
24 अ	दक्षिण कोकण - रत्नागिरी								<u>3</u> 1200		<u>3</u> 1200		<u>3</u> 1200		<u>3</u> 1200	
24 आ	दक्षिण कोकण - सिंधुदुर्ग								<u>2</u> 800	<u>1</u> 400	<u>3</u> 1200		<u>2</u> 800	<u>1</u> 400	<u>3</u> 1200	
25	तेरेखोल तिल्लारी								<u>1</u> 400		<u>1</u> 400		<u>1</u> 400		<u>1</u> 400	
महाराष्ट्र राज्य		<u>178</u> 62828	<u>16</u> 4714	<u>185</u> 66503	<u>155</u> 54371	<u>534</u> 188416	<u>28</u> 15528	<u>14</u> 5762	<u>35</u> 11550	<u>34</u> 12315	<u>111</u> 45155	<u>208</u> 78356	<u>30</u> 10476	<u>220</u> 78053	<u>189</u> 66686	<u>645</u> 233571

आधार : पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय, पुणे यांचा अहवाल

परिशिष्ट : 11.2.1

महाराष्ट्रातील मृद संधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापनाच्या
विविध उपचारांची सुरुवातीपासून मार्च -98 पर्यंत झालेली कामे

क्षेत्र -हजार हेक्टर

अ.क्र.	उपचाराचे नाव	एकक	झालेली कामे			
			सुरुवातीपासून 1983 पर्यंत	1983 ते 1992	1992 ते मार्च 98	सुरुवातीपासून मार्च 98 पर्यंत एकूण
1	2	3	4	5	6	7
1	समपातळी / ढाळीचे बांध	Ha.	8726	788	131	9645
2	मजगी	Ha.	182	121	146	449
3	भूविकास तथा फलोद्यान	Ha.	27	23	0	50
4	झार व चोपण जमिनीचे पुर्नप्राकलण	Ha.	20	10	10	40
5	जमिन सपाटीकरण	Ha.	11	220	0	231
6	समपातळी मशागत	Ha.	0	11	147	158
7	समपातळी जैविक बांध बंदिस्ती	Ha.	0	0	182	182
8	सलग समतल चर	Ha.	0	0	122	122
9	नाला बंडिंग मातीचे	Nos	32880	40540	72428	145848
10	नाला बंडिंग सिमेंटचे	Nos	0	2877	25421	28298
11	जैविक बांध	Ha.	0	0	177092	177092
12	फांदी बांध	Ha.	0	0	204445	204445
13	लूज बोल्टर स्ट्रक्चर	Nos	0	0	852539	852539
14	लहान मातीचे बांध	Nos	0	0	181186	181186
15	गोंबियन स्ट्रक्चर	Nos	0	0	1501	1501
16	भूमिगत बंधारा	Nos	0	0	4852	4852
17	वळण बंधारा	Nos	0	0	1573	1573
18	शेततळे	Nos	0	0	4426	4426

आधार : मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन संचालनालय, पुणे

परिच्छेद संदर्भ : 11.2.4

परिशिष्ट 11.2.2

जिल्हानिहाय 1998 अखेर मृद संधारण व पाणलोट संबंधीची उपचार प्रगती व त्या व त्यापासून भूगर्भात जिरणारे पाणी (सन 1992 पासून)

पाणी : हजार घमी

क्षेत्र : हजार हेक्टर

अ.क्र.	जिल्हा	जिल्हयातील एकूण		कार्यक्रमासाठी निवडलेली		मजगी		नालाबांध माती		नालाबांध सिमेंट		शेततळे		समतल चर		दगडी बांध बंदिस्ती		गंवियन बांधारे		वळण बांधारे		अर्दन स्ट्रक्चर		एकूण जिरणारे पाणी (8+10+12+14+16+18+ 16+18+20+22+24)
		गावे	क्षेत्र	गावे	क्षेत्र	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	झालेले काम	जिरणारे पाणी	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	ठाणे	1979	9337	299	269869	6687	10030.5	1471	8826	211	1688	173	150.51	1622	291.96	36066	7213.2	17	8.5	12	6	1599	159.9	28374.57
2	रायगड	1945	6879	430	215455	985	1477.5	457	2742	142	1136	36	31.32	2914	524.52	96420	19284	39	19.5	128	64	7841	784.1	26062.94
3	रत्नागिरी	1446	8165	509	230179	201	301.5	63	378	24	192	37	32.19	2819	507.42	173487	34697	0	0	136	68	6716	671.6	36848.11
4	सिंधुदूर्ग	726	6039	240	255202	152	228	45	270	2	16	57	49.59	3340	601.2	52033	10407	0	0	192	96	56	5.6	11672.99
एकूण कोकण विभाग		6096	30420	1478	970705	8025	12037.5	2036	12216	379	3032	303	263.61	10695	1925.1	3588006	71601	56	28	468	234	16212	1621.2	102958.61
5	नाशिक	1818	15633	747	309580	24897	37345.5	2535	15210	390	3120	149	129.63	3178	572.04	44620	8924	15	7.5	206	103	5154	515.4	65927.07
6	धुळे	1603	14380	456	390688	1878	2817	2007	12042	880	7040	59	51.33	566	101.88	30936	6187.2	1	0.5	10	5	3177	317.7	28562.61
7	जळगाव	1510	11640	563	340493	0	0	1499	8994	1918	15344	109	94.83	828	149.04	6141	1228.2	6	3	0	0	1015	101.5	25914.57
एकूण नाशिक विभाग		4931	41653	1766	1040761	26775	40162.5	6041	36246	3188	25504	317	275.79	4572	822.96	81697	16339	22	11	216	108	9346	934.6	120404.25
8	अहमदनगर	1473	17020	727	842843	11072	16603	8928	53568	337	2696	2	1.74	9633	1733.9	7892	1578.4	0	0	0	0	5415	541.5	76727.58
9	पुणे	1822	15620	832	472965	14811	22216.5	4858	29148	330	2640	24	20.88	5964	1073.5	36073	7214.6	0	0	15	7.5	1039	103.9	62424.9
10	सोलापूर	1125	15010	724	984891	0	0	17862	107172	1150	9200	9	7.83	17850	3213	7259	1451.8	312	156	0	0	6870	687	121887.63
एकूण पुणे विभाग		4420	47650	2283	2300699	25883	38824.5	31648	189888	1817	14536	35	30.45	33447	6020.5	51224	10245	312	156	15	7.5	13324	1332.4	261040.11
11	सातारा	1539	105852	634	623586	1219	1828.5	4580	27480	253	2024	5	4.35	6612	1190.2	69693	13939	24	12	228	114	23748	2374.8	48966.41
12	सांगली	743	8610	486	510271	738	1107	3779	22674	374	2992	3	2.61	3513	632.34	34497	6899.4	0	0	35	17.5	2015	201.5	34526.35
13	कोल्हापूर	1201	7763	541	235556	10945	16417.5	357	2142	399	3192	4	3.48	3834	690.12	36064	7212.8	0	0	276	138	2342	234.2	30030.1
एकूण कोल्हापूर विभाग		3483	122225	1661	1369413	12902	19353	8716	52296	1026	8208	12	10.44	13959	2512.6	140254	28051	24	12	539	269.5	28105	2810.5	113522.86
14	औरंगाबाद	1369	1077	225	325221	0	0	2175	13050	811	6488	47	40.89	1706	307.08	5229	1045.8	2	1	0	0	10599	1059.9	21992.67
15	जालना	996	5726	294	427350	0	0	3020	18120	1115	8920	127	110.49	2687	483.66	6042	1208.4	0	0	0	0	22193	2219.3	31061.85
16	बीड	1226	11169	293	345000	0	0	1038	6228	1223	9784	70	60.9	2992	538.56	27904	5580.8	23	11.5	10	5	12496	1249.6	23458.36
एकूण औरंगाबाद विभाग		3591	26972	812	109751	0	0	6233	37398	3149	25192	244	212.28	7385	1329.3	39175	7835	25	12.5	10	5	45288	4528.8	76512.88
17	लातूर	926	6675	317	231361	0	0	2011	12066	2114	16912	16	13.92	7318	1317.2	9528	1905.6	23	11.5	0	0	6094	609.4	32835.66
18	उस्मानाबाद	734	7352	448	478878	0	0	5519	33114	1438	11504	30	26.1	9409	1693.6	22695	4539	45	22.5	0	0	23271	2327.1	53226.32
19	नांदेड	1501	10331	255	313721	0	0	2239	13434	1954	15632	100	87	4216	758.88	41890	8378	254	127	22	11	9180	918	39345.88
20	परभणी	1466	10972	480	265272	0	0	588	3528	877	7016	37	32.19	7459	1342.6	26710	5342	25	12.5	1	0.5	6714	671.4	17945.21
एकूण लातूर विभाग		4627	35330	1500	1289032	0	0	10357	62142	6383	51064	183	159.21	28402	5112.4	100823	20165	347	173.5	23	11.5	45259	4525.9	143353.07
21	बुलढाणा	1400	9671	354	210170	0	0	1169	7014	990	7920	218	189.66	2727	490.86	2801	560.2	76	38	0	0	3457	345.7	16558.42
22	अकोला	1792	10560	544	206121	0	0	1068	6408	845	6760	1652	1437.2	4715	848.7	15623	3124.6	40	20	0	0	5036	503.6	19102.14
23	अमरावती	1984	12217	502	324421	95	145.5	993	5958	1342	10736	515	448.05	5898	1061.6	16950	3390	1	0.5	0	0	2454	245.4	21982.09
24	येवतमाळ	2007	13519	333	274020	0	0	1882	11292	854	6832	413	359.31	8514	1532.5	10784	2156.8	162	81	37	18.5	3349	334.9	22607.03
एकूण अमरावती विभाग		7183	45967	173	1014732	95	142.5	5112	30672	4031	32248	2798	2434.3	21854	3933.7	46158	9231.6	279	139.5	37	18.5	14296	1429.6	80249.68
25	वर्धा	1371	6589	138	105139	0	0	511	3066	423	3384	162	140.94	638	114.84	14321	2864.2	319	159.5	0	0	908	90.8	9820.28
26	नागपूर	1874	9864	351	202125	5329	7993.5	546	3276	3076	24608	99	86.13	1015	182.7	13608	2721.6	17	8.5	17	8.5	7396	739.6	39624.53
27	मंडारा	1774	9279	228	145428	19683	29524.5	731	4386	495	3960	5	4.35	35	6.3	811	162.2	0	0	47	23.5	171	17.1	38083.95
28	चंद्रपुर	1764	10918	324	153584	30396	45594	232	1392	1267	10136	170	147.9	230	41.4	3596	719.2	97	48.5	99	49.5	688	68.8	58197.3
29	गडचिरोली	1664	14916	341	126087	23940	35910	307	1842	256	2048	77	66.99	6	1.08	3966	793.2	3	1.5	107	53.5	193	19.3	40735.57
एकूण नागपूर विभाग		8447	51566	1382	732363	79348	119022	2327	13962	5517	44136	513	446.31	1924	346.32	36302	7260.4	436	218	270	135	9356	935.6	186461.63
महाराष्ट्र राज्य		42778	401783	12615	9815276	153028	229542	72470	434820	25490	203920	4405	3832	122238	22003	853639	170728	1501	750.5	1578	789	181186	18119	1084503.09

आधार : मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन संचालनालय, पुणे

परिच्छेद संदर्भ : 11.2.8

परिशिष्ट: 11.2.3
पाणलोट क्षेत्र विकास कार्यक्रम:फलनिष्पत्ती

अक्र	गावाचे नाव	भौगोलिक क्षेत्र	पाणलोट क्षेत्र विकासा पुर्वीचे सिंचन क्षेत्र	टक्केवारी	पाणलोट क्षेत्र विकासा नंतरचे सिंचन क्षेत्र	टक्केवारी	वाढीव टक्केवारी
1	आडगांव	1049	83	8	500	48	40
2	राळेगण सिध्दी	971	26	3	340	35	32
3	नायगांव	1528	60	4	400	26	22
4	चिंचोली	1325	76	6	284	21	16
5	शास्ताबाद						
5	कान्हूर म्हेसाई	2281	68	3	315	14	11
6	धुमाळवाडी	1221	32	3	235	19	17
7	हिवरे बाजार	977	190	19	375	38	19
8	कचफळ	4241	281	7	979	23	16
9	खवसापूर	1375	162	12	817	59	48
10	पाचेगांव	2356	221	9	364	15	6
11	तिपेहाळी	1457	220	15	430	30	14
12	आलेगाव	2411	167	7	416	17	10
13	घेरडी	5383	289	5	372	7	2
14	नराळे	1760	224	13	464	26	14
15	अजनाळे	3872	625	16	705	18	2
16	शिवणे	2892	576	20	810	28	8
17	मेडशिंंगी	2966	101	3	136	5	1
18	भांडगांव	604	22	4	197	33	29
19	वडनेर(हवेली)	1157	110	10	536	46	37
20	उमरड	2316	1533	66	1988	86	20
	एकूण	42142	5066	12	10663	25	13

आधार :

- 1) संचालक मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन संचालनालय पुणे यांचेकडून 8.10.98 रोजी निवेदनासाठी प्राप्त झालेली टिप्पणी.
 - 2) गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती, सांगोला पत्र क्र. पससा/कृषि/858/ 97 दिनांक 2.9.97.
 - 3) गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती, पारनेर पत्र क्र. कृषि 2/46/97 दिनांक 13.6.97
- परिच्छेद संदर्भ : 11.2.9

परिशिष्ट 11.4.1

वेगवेगळ्या समित्या व आयोग यांनी निर्देशित केलेले अवर्षण प्रवण तालुके

अ.क्र.	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखठणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
1	ठाणे								
2	नाशिक	नाशिक (08)गावे दिंडोरी (11)गावे कळवण (15)गावे इगतपुरी (04)गावे निफाड (87)गावे सित्रर (49)गावे येवला (48)गावे चांदवड (87)गावे मालेगाव (82)गावे बागलाण (12)गावे नांदगाव (31)गावे	कळवण निफाड सित्रर येवला चांदवड मालेगाव बागलाण नांदगाव	दिंडोरी (वणी व दिंडोरी सर्कल) कळवण निफाड (मोठ्या जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून) सित्रर (मोठ्या जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून) येवला (मोठ्या जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून) मालेगाव (मोठ्या जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून) बागलाण (मोठ्या जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून) चांदवड नांदगाव	दिंडोरी कळवण सित्रर येवला चांदवड मालेगाव बागलाण नांदगाव	नाशिक दिंडोरी कळवण इगतपुरी निफाड सित्रर येवला चांदवड मालेगाव बागलाण नांदगाव	नाशिक दिंडोरी कळवण निफाड सित्रर येवला चांदवड मालेगाव बागलाण नांदगाव	कळवण सुरगाना बागलाण पेठ दिंडोरी इगतपुरी नाशिक चांदवड नांदगाव सित्रर येवला मालेगाव निफाड	
3	धुळे	नाही	नाही	धुळे साक्री सिंदखेडा नंदूरबार (धानोरा सर्कल सोडून)	धुळे साक्री सिंदखेडा नंदूरबार	धुळे साक्री सिंदखेडा नंदूरबार	धुळे साक्री सिंदखेडा नंदूरबार	धुळे साक्री सिंदखेडा नंदूरबार	तळोदा अक्राणी अक्कलकुवा साक्री नंदूरबार धुळे सिंदखेडा

अ. क्र	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखटणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9	
4	जळगाव	नाही	नाही	एदलाबाद (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून चाळीसगाव (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून भडगाव (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून पारोळा (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून एरंडोल (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून पाचोरा (नगर देवळा सर्कल) अंमळनेर (अंमळनेर व सिरसाळा सर्कल)	जलसिंचन	एदलाबाद	एदलाबाद	एदलाबाद	एदलाबाद	एदलाबाद
				चाळीसगाव (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून अंमळनेर	जलसिंचन	चाळीसगाव	चाळीसगाव	पाचोरा	चाळीसगाव	अंमळनेर
				अंमळनेर	जलसिंचन	पाचोरा	पाचोरा	अंमळनेर	पाचोरा	चाळीसगाव
				पारोळा (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून	जलसिंचन	पारोळा	भडगाव	पारोळा	भडगाव	पारोळा
				एरंडोल (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून	जलसिंचन		अंमळनेर	चाळीसगाव	अंमळनेर	जळगाव
				पाचोरा (नगर देवळा सर्कल)			पारोळा	पारोळा	पारोळा	जामनेर
				अंमळनेर (अंमळनेर व सिरसाळा सर्कल)			एरंडोल	एरंडोल	एरंडोल	पाचोरा
								जामनेर	जामनेर	
5	अहमदनगर	संगमनेर	संगमनेर	संगमनेर(मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जल सिंचन	अकोला	अकोला	अकोला	अकोला	अकोला
	पाथर्डी	पाथर्डी	पाथर्डी	श्रीरामपूर(मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जल सिंचन	संगमनेर	संगमनेर	संगमनेर	संगमनेर	अहमदनगर
	पारनेर	पारनेर	पारनेर	कोपरगाव(मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जल सिंचन	शेवगांव	श्रीरामपूर	नेवासा	श्रीरामपूर	जामखेड
	श्रीगोंदा	श्रीगोंदा	श्रीगोंदा	राहुरी(मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जल सिंचन	पाथर्डी	कोपरगाव	शेवगांव	कोपरगाव	पाथर्डी
	कर्जत	कर्जत	कर्जत	नेवासा(मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जल सिंचन	पारनेर	राहुरी	पाथर्डी	राहुरी	संगमनेर
	जामखेड	जामखेड	जामखेड	अकोला(अकोला व कोटूल सर्कल)		श्रीगोंदा	नेवासा	पारनेर	नेवासा	शेवगांव
	अहमदनगर	अहमदनगर	अहमदनगर	शेवगांव		जामखेड	शेवगांव	श्रीगोंदा	शेवगांव	श्रीगोंदा
				पाथर्डी		अहमदनगर	पाथर्डी	कर्जत	पाथर्डी	पारनेर
							पारनेर	जामखेड	पारनेर	कर्जत

अ. क्र.	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखठणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
						श्रीगोंदा कर्जत जामखेड अहमदनगर	अहमदनगर	श्रीगोंदा कर्जत जामखेड अहमदनगर	नेवासा
6	पुणे	हवेली(पुर्वेकडील 17 गावे)	हवेली	बारामती(मोठया जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	नाही	हवेली	हवेली	हवेली	जुन्नर
		इंदापूर(उत्तर भाग)	इंदापूर	इंदापूर(मोठया जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)		बारामती	बारामती	बारामती	आंबेगाव
		पुरंदर(अंशतः)	पुरंदर	पुरंदर(मोठया जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)		इंदापूर	इंदापूर	इंदापूर	खेड
		दोंड	दोंड	दोंड(मोठया जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)		पुरंदर	पुरंदर	पुरंदर	भोर
		शिरूर	शिरूर	शिरूर(मोठया जल सिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)		दोंड	दोंड	दोंड	मुळशी
		बारामती(अंशतः)		खेड(खड व चाकण सर्कल) जुन्नर(नारायणगाव सर्कल) आंबेगाव(मंचर सर्कल)		खेड जुन्नर आंबेगाव शिरूर	खेड जुन्नर आंबेगाव शिरूर	खेड जुन्नर आंबेगाव शिरूर	मावळ हवेली शिरूर दोंड इंदापूर बारामती पुरंदर
7	सोलापूर	उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी (इर्शान्येकडील 18 गावे) अक्कलकोट पंढरपूर	उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी	उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी		उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी	उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी	उत्तर सोलापूर दक्षिण सोलापूर बाशी	अक्कलकोट बाशी करमाळा माढा भंगळवेढा
				पंढरपूर (मोठया जलसिंचन कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	सांगोला	पंढरपूर	पंढरपूर	पंढरपूर	

अ.क्र.	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखठणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
	माळशिरस (दक्षिणभाग)	सांगोला	माळशिरस (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जलसिंचन मंगळवेढा	माळशिरस	सांगोला	सांगोला	माळशिरस	मोहोळ
	सांगोला	मंगळवेढा	मंगळवेढा	माढा	सांगोला	मंगळवेढा	सांगोला	सांगोला	सांगोला
	मंगळवेढा	माढा	माढा	मोहोळ	मंगळवेढा	माढा	मंगळवेढा	मंगळवेढा	उत्तर सोलापूर
	माढा	मोहोळ	मोहोळ	करमाळा	माढा	मोहोळ	माढा	माढा	दक्षिण सोलापूर
	मोहोळ	करमाळा	करमाळा		मोहोळ	करमाळा	मोहोळ	मोहोळ	पंढरपूर
	करमाळा				करमाळा	करमाळा	करमाळा	करमाळा	
8	सांगली	जत खानापूर (पाढी व सर्कलची 16 गावे)	जत खरसुंडी खानापूर	मिरज (भालगांव सर्कल) कवठेमहाकाळ	मिरज कवठेमहाकाळ	मिरज कवठेमहाकाळ	मिरज कवठेमहाकाळ	मिरज कवठेमहाकाळ	जत आटपाडी
				जत तासगांव (सावळज व विसापूर सर्कल)	जत खानापूर	तासगांव खानापूर	जत तासगांव	जत तासगांव	खानापूर मिरज
				खानापूर (खानापूर व विटा सर्कल) आटपाडी	आटपाडी	आटपाडी	खानापूर आटपाडी	खानापूर आटपाडी	कवठेमहाकाळ तासगांव
9	सातारा	फलटण(द.भाग)	माण	फलटण (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जलसिंचन कोरेगाव	कोरेगाव	कोरेगाव	कोरेगाव	खंडाळा
		माण	खटाव	कोरेगाव (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जलसिंचन माण	माण	माण	फलटण	कोरेगाव
		खटाव(धुसेवाडीचा भाग सोडून)	खंडाळा	खंडाळा (मोठ्या कालव्याचे क्षेत्र वगळून)	जलसिंचन खटाव	खटाव	खटाव	माण	माण
		खंडाळा(लोणद सर्कल)		माण खटाव	खंडाळा	खंडाळा	खंडाळा	खटाव खंडाळा	खटाव
10	औरंगाबाद	वैजापूर गंगापूर	वैजापूर गंगापूर	औरंगाबाद पैठण वैजापूर कन्नड खुलताबाद	पैठण वैजापूर कन्नड गंगापूर	औरंगाबाद पैठण वैजापूर कन्नड खुलताबाद	औरंगाबाद पैठण वैजापूर कन्नड खुलताबाद	औरंगाबाद पैठण वैजापूर कन्नड खुलताबाद	कन्नड गंगापूर वैजापूर औरंगाबाद खुलताबाद

अ.क्र.	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखठणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
11	जालना	नाही	नाही	गंगापूर अंबड(वडीगोद्री व अंबड सर्कल)	अंबड	गंगापूर अंबड	गंगापूर अंबड	गंगापूर अंबड जालना जाफराबाद	पैठण अंबड जाफराबाद
12	बीड	बीड (बीड व पिपळनेर) गेवराई आष्टी माजलगाव पाटोदा	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी माजलगाव (निझुड व तालखेड सर्कल) केज(दिगुलंबा सर्कल सोडून)	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी माजलगाव	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी माजलगाव	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी माजलगाव	बीड गेवराई पाटोदा आष्टी माजलगाव केज अंबाजोगाई	गेवराई पाटोदा बीड माजलगाव केज आष्टी
13	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद (अंशतः) भूम कळंब(अंशतः) परंडा(अंशतः परंडा व अक्कला सर्कल)	उस्मानाबाद भूम कळंब परंडा	उस्मानाबाद (थीर सर्कल सोडून) तुळजापूर भूम कळंब(कळंब व मोहा सर्कल) परंडा	नाही	भूम परंडा कळंब उस्मानाबाद तुळजापूर	भूम कळंब परंडा उस्मानाबाद	उस्मानाबाद तुळजापूर भूम कळंब परंडा	भूम कळंब परंडा
14	लातूर	अहमदपूर (अंशतः)	नाही	नाही	नाही	अहमदपूर	नाही	अहमदपूर लातूर ओसा	अहमदपूर उदगीर निलंगा ओसा
15	बुलढाणा	नाही	नाही	मलकापूर (मोताळा सर्कल) खामगाव (खामगाव सर्कल)	नाही	मलकापूर	नाही	नांदुरा मोताळा खामगाव शेगाव	बुलढाणा चिखली देऊळगावराजा नांदुरा जळगाव (जामोद) संग्रामपूर

अ.क्र.	जिल्हा	परदासानी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुखठणकर समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	अवर्षण प्रवण क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुके) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
									खामगाव मेहकर लोणार
16	नांदेड								किनवट भोकर देगलूर मुखेड
17	परभणी								जितुर हिंगोली गंगाखेड कळमनुरी
18	अमरावती								घारणी भातकुली नांदगाव अचलपूर चांदुरबाजार मोर्शी चांदुर रेंव्हे तिवसा दर्यापूर
19	यवतमाळ								भारेगाव यवतमाळ बाभुळगाव राळेगाव घाटजी पुसद उमरखेड

अ क्र	जिल्हा	परताराम्नी समिती -1960	दुसरा केंद्रीय सिंचन आयोग -1972	सुरवठाकार समिती -1973	स्वामीनाथन समिती 1982	महाराष्ट्र शासन निर्देशित	भारत शासन निर्देशित	आवर्षी प्रयोग क्षेत्र पुनर्विलोकन समिती 1987	आवर्षी प्रयोग क्षेत्र कार्यक्रम निर्देशित (तालुकें) गट
1	2	3	4	5	6	7	8	9	9
									केळापूर दिग्रस यणी दारखा नेर
20	अकोला								अकोला बार्शीटाकळी अकोट तेल्हारा मुर्तीजापूर कारंजा मंगरुळपीर मानोरा वाशिम रिसोड मालेगाव बाळापूर पातूर
21	नागपूर								कुही
22	भंडारा								राजूर गोडपिपरी वरोरा
23	चंद्रपूर								सिरोंचा अहेरी इटापल्ली

परिच्छेद संदर्भ : 11.4.5

परिशिष्ट 12.5.1

टँकरग्रस्त व निश्चित जलसंधारण कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कार्यक्रमाचा गोषवारा - (विभागनिहाय)

अक्र	विभाग	टँकरफेड कार्यक्रमांतर्गत राबविलेले प्रकल्प								नियमित जलसंधारण कार्यक्रमांतर्गत प्रकल्प								एकूण राबविलेले प्रकल्प							
		एफएससी बीबीटी जॅकेट वेल जलिय भंजन इतर प्रकल्प				हाताळलेली गावे/वाड्या				एफएससी बीबीटी जॅकेट वेल जलिय भंजन इतर प्रकल्प				हाताळलेली गावे/वाड्या				एफएससी बीबीटी जॅकेट वेल जलिय भंजन इतर प्रकल्प		हाताळलेली गावे/वाड्या					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
कालावधी-सन 1990(सुरूवातीपासून) ते मार्च 94 अखेर																									
1	कोकण	—	—	—	—	—	—	—	—	31	15	14	60	80	200	174	34.32	31	15	14	60	80	200	174	34.32
2	नाशिक	—	—	—	—	—	—	—	—	81	24	30	63	17	215	167	75	81	24	30	63	17	215	167	75
3	पुणे	—	—	—	—	—	—	—	—	51	43	55	81	11	241	127	102.62	51	43	55	81	11	241	127	102.62
4	औरंगाबाद	—	—	—	—	—	—	—	—	59	66	4	6	17	152	127	41.34	59	66	4	6	17	152	127	41.34
5	अमरावती	—	—	—	—	—	—	—	—	39	36	22	40	14	151	92	32.10	39	36	22	40	14	151	92	32.10
6	नागपूर	—	—	—	—	—	—	—	—	50	53	10	83	40	236	191	47.46	50	53	10	83	40	236	191	47.46
एकूण		—	—	—	—	—	—	—	—	311	237	135	333	179	1195	878	332.84	311	237	135	333	179	1195	878	332.84
कालावधी एप्रिल 94 ते मार्च 96 अखेर																									
1	कोकण	13	16	55	60	23	167	159	37.94	1	1	37	9	—	48	48	13.05	14	17	92	69	23	215	207	50.99
2	नाशिक	71	9	105	183	11	379	283	90.47	25	—	11	11	—	47	47	11.71	96	9	116	194	11	426	330	102.18
3	पुणे	88	10	67	109	16	290	200	91.87	10	—	8	32	3	53	37	9.68	98	10	75	141	19	343	237	101.55
4	औरंगाबाद	212	109	93	567	17	998	728	221.27	8	4	—	37	—	49	41	8.95	220	113	93	604	17	1047	769	230.22
5	अमरावती	55	—	48	52	3	158	111	36.58	13	—	6	18	1	38	31	6.51	68	—	54	70	4	196	142	43.09
6	नागपूर	12	33	6	92	6	149	93	27.04	5	16	—	73	5	99	94	16.86	17	49	6	165	11	248	187	43.90
एकूण		451	177	374	1063	76	2141	1574	505.17	62	21	62	180	9	334	298	66.76	513	198	436	1243	85	2475	1872	571.93
कालावधी एप्रिल 96 ते फेब्रुवारी 97 अखेर																									
1	कोकण	—	—	—	46	—	46	45	6.53	1	—	—	35	—	36	35	5.45	1	—	—	81	—	82	80	11.98
2	नाशिक	2	—	15	135	—	152	106	21.33	1	—	—	11	—	12	9	1.79	3	—	15	146	—	164	115	23.12
3	पुणे	7	1	2	100	1	111	92	16.31	6	—	1	—	—	7	7	2.19	13	1	3	100	1	118	99	18.50
4	औरंगाबाद	18	11	3	52	2	86	68	17.19	1	1	—	3	—	5	3	0.95	19	12	3	55	2	91	71	18.14
5	अमरावती	7	6	—	93	1	107	75	15.90	2	3	—	22	—	27	19	4.13	9	9	—	115	1	134	94	20.03
6	नागपूर	—	1	—	19	—	21	8	2.99	—	—	—	35	—	35	35	4.55	—	1	—	54	1	56	43	7.54
एकूण		34	19	20	445	5	523	394	80.25	11	4	—	106	—	122	108	19.06	45	23	21	551	5	645	502	99.31
एकूण सुरुवाती पासून फेब्रुवारी 97 अखेर		485	196	394	1508	81	2664	1968	585.42	384	262	198	619	188	1651	1284	418.66	869	458	592	2127	269	4315	3252	1004.08

आधार : जलसंधारण मार्गदर्शिका, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागे, महाराष्ट्र शासन. 1998

परिच्छेद संदर्भ : 12.5.1

ब) तक्ते

तक्ता: 2.5.1
हवामान केंद्र निहाय सरासरी कमाल व किमान तपमान

अ.क्र.	जिल्हा	केंद्र	संबंधित उपखोरे	जानेवारी		फेब्रुवारी		मार्च		एप्रिल		मे		जून		जुलै		ऑगस्ट		सप्टेंबर		ऑक्टोबर		नोव्हेंबर		डिसेंबर		वार्षिक	
				कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	मुंबई शहर व उपनगर	मुंबई	उत्तर कोकण	29.5	19.3	29.8	20.1	31.2	22.7	32.4	25.1	33.4	26.9	31.9	26.2	29.9	25.2	29.5	24.9	30.3	24.8	32.3	24.7	32.8	23.1	31.4	21.0	31.2	23.7
2	सायगड	अलीबाग	उत्तर कोकण	28.6	17.6	29.0	18.3	30.4	21.2	31.5	24.2	32.1	26.5	30.9	25.9	29.3	25.2	28.9	24.8	29.6	24.3	31.6	23.6	31.9	21.1	30.1	18.9	30.3	22.8
3	---	भीरा	उत्तर कोकण	33.7	14.3	35.5	14.9	38.6	18.2	40.1	22.1	38.6	23.9	31.6	23.5	27.7	22.7	27.1	22.4	29.4	22.2	33.8	21.2	34.2	18.6	33.2	16.7	33.6	20.1
4	रत्नागिरी	हर्ण	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	28.2	21.8	28.1	22.2	29.0	23.8	30.0	25.7	30.6	26.9	30.0	25.5	27.6	24.7	28.0	24.5	28.6	24.4	30.3	24.8	31.3	24.2	29.8	23.0	29.4	24.3
5	---	देवगड	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	30.1	20.6	30.0	21.3	30.8	23.6	31.9	26.1	32.7	27.0	30.3	25.0	28.7	24.5	28.3	24.2	29.0	24.0	30.8	24.0	32.1	22.6	31.2	21.2	30.5	23.7
6	---	रत्नागिरी	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	30.9	19.1	30.8	19.6	31.4	22.4	32.2	25.3	32.7	26.5	30.5	24.9	28.8	24.2	28.5	24.0	29.3	23.6	31.5	23.5	32.9	21.6	32.2	20.2	31.0	22.9
7	सिंधुदूर्ग	वेंगुर्ला	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदूर्ग	31.8	18.1	31.7	18.6	32.0	21.5	32.7	24.4	32.8	25.7	30.2	24.4	28.9	24.0	28.9	23.9	29.5	23.4	31.4	23.1	33.0	21.0	32.6	18.8	31.3	22.2
8	नाशिक	ओझर	सिना बोरी - बेनेतुरा आ) बेनेतुरा	29.0	10.0	31.3	11.7	35.1	15.9	38.1	19.7	37.8	21.4	33.0	22.3	28.9	21.5	27.7	20.8	29.6	19.7	32.5	17.3	30.6	13.6	28.4	10.7	31.8	17.1
9	धुळे	नंदूरबार	पांझरा	30.2	15.4	33.1	17.4	37.2	21.6	40.4	25.1	40.4	25.7	36.2	25.1	31.0	23.6	29.9	23.2	31.6	23.0	35.0	22.1	33.1	19.0	30.5	16.3	34.1	21.5
10	जळगाव	जळगाव	गिरणा	30.4	11.9	33.7	14.1	38.0	18.8	41.7	24.5	42.7	27.1	38.2	25.8	33.1	24.1	31.1	23.3	32.6	22.8	34.8	19.3	32.5	15.2	30.3	12.4	34.9	19.9
11	अहमदनगर	अहमदनगर	सिना बोरी - बेनेतुरा आ) बेनेतुरा	30.5	12.4	33.2	14.3	36.6	18.1	39.1	21.9	39.4	22.9	34.1	22.3	30.1	21.6	29.3	20.8	30.8	20.2	32.5	19.1	30.9	15.4	30.0	12.6	33.0	18.5
12	पुणे	पुणे	उर्ध्व भिमा (उजनीपर्यंत)	30.3	11.4	32.8	12.7	36.0	16.5	38.1	20.7	37.2	22.5	32.1	22.9	28.3	22.0	27.6	21.4	29.3	20.7	31.8	18.8	30.5	14.7	29.6	12.0	32.0	18.0
13	---	बारामती	उर्वरित भिमा अ) नीरा	30.3	13.1	33.1	14.6	36.6	18.7	39.0	22.3	38.9	23.1	33.6	22.7	30.0	22.2	29.5	21.4	30.8	20.9	32.3	20.0	30.7	16.4	29.5	13.5	32.9	19.1
14	सातारा	महाबळेश्वर	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	25.4	13.4	27.7	14.9	29.8	17.2	31.0	18.8	29.4	18.2	22.5	16.5	19.5	16.4	19.2	16.3	21.0	15.9	24.7	16.2	24.8	14.9	24.5	13.9	25.0	16.1
15	सोलापूर	जेवूर	सिना बोरी - बेनेतुरा अ) सिना	30.7	12.8	33.8	14.6	37.3	18.9	39.5	22.9	40.0	24.0	35.2	22.5	31.7	21.5	30.8	20.9	31.5	20.5	32.4	19.1	30.0	15.8	29.8	13.2	33.6	18.9
16	---	सोलापूर	सिना बोरी - बेनेतुरा अ) सिना	30.9	16.0	34.0	18.0	37.4	21.6	39.7	24.8	40.1	25.3	35.0	23.4	31.7	22.4	31.0	21.9	31.8	21.6	32.5	20.9	31.0	17.9	30.0	15.5	33.8	20.8
17	कोल्हापूर	कोल्हापूर	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	30.6	14.6	33.2	16.0	36.1	19.1	37.4	21.5	35.9	22.3	30.2	21.9	26.6	21.3	26.5	20.9	28.7	20.6	31.1	20.0	30.5	17.2	29.8	15.0	31.4	18.2
18	औरंगाबाद	चिकलठाणा	पूर्णा (दुधनासहित)	29.0	10.4	31.9	12.6	35.6	17.3	38.5	22.0	39.5	23.8	34.7	22.7	30.5	21.5	29.2	20.8	30.3	20.3	31.9	17.6	30.0	13.1	28.5	10.3	32.5	17.7
19	बीड	बीड	गोदावरी निम्नस्त्रोत (पैठण धरणाखाली)	30.1	12.2	32.8	14.2	36.5	18.3	39.8	22.9	40.6	24.7	35.7	23.9	31.8	23.0	30.6	22.3	31.6	21.6	32.9	19.3	30.7	15.1	28.9	11.9	33.5	19.1
20	नांदेड	नांदेड	गोदावरी निम्नस्त्रोत (पैठण धरणाखाली)	30.6	13.5	33.9	15.9	37.6	19.5	40.7	23.4	41.7	25.9	36.8	24.0	32.4	22.7	31.1	22.1	31.9	22.0	33.2	19.6	31.2	15.4	29.9	12.6	34.3	19.7
21	अकोला	अकोला	पूर्णा (तापी)	29.9	13.5	33.2	15.7	37.2	20.0	40.7	24.8	42.1	28.0	37.4	26.1	32.0	24.1	30.5	23.4	32.1	23.0	33.8	20.1	31.5	15.9	29.4	13.2	34.2	20.7
22	अमरावती	अमरावती	पूर्णा (तापी)	29.3	15.2	32.6	17.7	36.8	21.4	40.4	25.4	42.1	27.7	37.2	25.7	31.3	23.6	29.9	23.1	31.5	22.8	33.1	21.2	30.9	17.9	29.0	15.3	33.7	21.4
23	वर्धा	वर्धा	वर्धा	29.2	14.1	32.4	16.9	37.0	20.7	41.2	24.8	43.1	27.7	37.5	25.6	31.8	23.7	30.1	22.9	31.9	22.6	33.4	20.3	30.9	16.7	28.5	13.7	33.9	20.8
24	नागपूर	सोनेगाव	मध्य वैनगंगा	28.6	12.4	32.1	15.0	36.3	19.0	40.2	23.9	42.6	27.9	37.8	26.3	31.5	24.1	30.4	23.6	31.8	22.9	32.6	19.8	30.4	14.9	28.2	12.1	33.5	20.2
25	भंडारा	गोंदिया	मध्य वैनगंगा	27.6	13.1	30.9	15.6	35.4	19.9	39.6	24.8	42.1	28.4	37.5	26.8	30.8	24.2	30.0	24.0	31.2	23.9	31.9	21.2	29.9	16.3	27.5	13.0	32.9	20.9
26	चंद्रपूर	चंद्रपूर	वर्धा	29.7	13.9	33.2	16.7	37.2	20.9	40.5	25.5	42.8	28.5	36.8	27.0	31.6	24.6	30.6	24.1	31.6	23.9	32.2	21.2	30.2	16.0	28.8	12.8	33.9	21.3
27	गडचिरोली	बाळापूरी	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदूर्ग	28.6	13.6	32.0	16.0	36.2	20.0	40.2	24.8	42.4	27.6	37.6	26.5	31.1	24.0	30.1	23.8	31.3	23.7	32.3	21.4	30.4	16.7	28.2	13.1	33.4	20.9

आधार: भारत हवामान विभाग, पुणे. 1951 ते 1980 या कालावधीतील माहिती.

- निष्कर्ष : 1) कोकण किनारपट्टीच्या जिल्ह्यात कमाल तपमान 27° ते 40° व किमान तपमान 14° ते 27° सेल्सिअस
2) नाशिक, पुणे, सातारा, कोल्हापूर या जिल्ह्यात कमाल तपमान 26° ते 39° किमान तपमान 8° ते 23° सेल्सिअस
3) अहमदनगर, सांगली, सोलापूर, औरंगाबाद, जालना बीड, उस्मानाबाद, या जिल्ह्यात कमाल तपमान 36° ते 41° व किमान तपमान 10° ते 16° सेल्सिअस.
4) तापी खोऱ्यात कमाल तपमान 39° ते 43° व किमान तपमान 12° ते 15° सेल्सिअस
5) वैनगंगा खोऱ्यात कमाल तपमान 39° ते 43° व किमान तपमान 12° ते 14° सेल्सिअस.
6) सर्वाधिक वार्षिक सरासरी तपमान गोदावरी (निम्नस्त्रोत) पूर्णा (तापी), तापी (दक्षिण - पांझरा / गिरणा) या उपखोऱ्यात असते.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.1

तक्ता: 2.5.2

हवामान केंद्र निहाय सरासरी सापेक्ष आर्द्रता

अ.क्र.	जिल्हा	केंद्र	संबंधित उपखोरे / खोरेसमुह	जानेवारी		फेब्रुवारी		मार्च		एप्रिल		मे		जून		जुलै		ऑगस्ट		सप्टेंबर		ऑक्टोबर		नोव्हेंबर		डिसेंबर		वार्षिक	
				कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान	कमाल	किमान
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1	मुंबई शहर व उपनगर	मुंबई	उत्तर कोकण	73	61	73	61	74	62	74	66	72	67	81	76	87	84	87	83	86	78	81	73	75	65	74	64	78	70
2	रायगड	अलीबाग	उत्तर कोकण	70	64	71	65	74	67	76	73	78	76	87	84	90	87	89	86	88	81	81	74	72	67	71	65	79	74
3	रायगड	भीरा	उत्तर कोकण	73	37	74	30	64	28	68	39	70	45	87	75	94	89	95	90	94	83	81	69	69	62	66	54	78	58
4	रत्नागिरी	हर्णे	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	70	59	74	61	78	69	79	76	79	79	87	85	89	87	88	86	87	83	78	75	70	60	79	58	78	74
5	रत्नागिरी	देवगड	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	71	60	73	64	77	68	77	70	77	70	87	83	90	87	90	87	90	83	84	77	71	65	67	60	80	73
6	रत्नागिरी	रत्नागिरी	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	65	58	67	59	73	64	74	68	74	69	86	81	90	87	89	86	88	82	80	74	63	64	60	58	76	71
7	सिंधुदूर्ग	वेगुर्ला	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदूर्ग	77	56	78	58	77	62	73	65	74	68	87	82	89	87	90	85	90	82	86	76	77	65	75	69	81	70
8	नाशिक	ओझर	सिना बोरी - बेनेतुरा आ) बेनेतुरा	59	21	49	23	40	20	41	23	57	32	75	60	85	78	87	78	84	70	65	42	58	37	64	36	64	44
9	धुळे	नंदूरबार	पांझरा	51	33	44	26	43	23	47	24	61	30	73	52	86	74	88	77	83	66	59	40	48	37	49	36	61	43
10	जळगाव	जळगाव	गिरणा	58	28	43	19	36	15	36	14	54	19	73	44	85	65	88	72	85	60	68	37	59	32	62	34	62	37
11	अहमदनगर	अहमदनगर	सिना बोरी - बेनेतुरा आ) बेनेतुरा	57	32	45	23	36	18	36	19	49	25	74	53	83	67	84	67	82	63	67	45	61	42	62	38	61	41
12	पूणे	पूणे	उर्ध्व भिमा (उजनीपर्यंत)	74	31	61	23	50	21	48	26	58	38	75	62	84	76	86	78	83	71	56	51	72	42	74	37	70	46
13	पूणे	बारामती	उर्वरित भिमा अ) नीरा	61	32	52	25	43	21	47	23	58	30	74	55	80	66	81	66	81	60	71	45	65	42	65	38	65	42
14	सातारा	महाबळेश्वर	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	55	49	43	38	41	39	54	42	69	62	96	94	99	98	99	98	98	96	79	75	64	62	61	56	70	69
15	सोलापूर	जेवूर	सिना बोरी - बेनेतुरा अ) सिना	59	34	50	28	43	25	47	24	57	27	75	52	81	62	84	64	83	59	70	46	65	43	64	38	65	42
16	सोलापूर	सोलापूर	सिना बोरी - बेनेतुरा अ) सिना	54	32	44	25	39	22	45	24	56	28	75	51	81	63	82	62	80	58	68	46	60	38	58	36	62	40
17	कोल्हापूर	कोल्हापूर	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	63	30	57	24	56	27	65	39	73	50	84	71	90	83	91	82	88	74	78	57	66	43	63	35	73	51
18	औरंगाबाद	चिकलठाणा	पूर्णा (दुधनासहित)	53	32	43	26	35	22	33	20	47	25	72	49	82	66	84	68	79	61	58	40	54	38	55	37	58	40
19	बीड	बीड	गोदावरी निम्नस्त्रोत (पैठण धरणाखाली)	68	39	60	33	50	29	44	26	52	28	74	51	80	66	82	66	83	64	72	48	67	46	72	42	67	45
20	नांदेड	नांदेड	गोदावरी निम्नस्त्रोत (पैठण धरणाखाली)	61	36	49	28	42	25	38	23	42	26	68	47	80	65	82	69	79	63	68	47	63	42	64	40	61	43
21	अकोला	अकोला	पूर्णा (तापी)	55	28	42	21	35	12	32	17	39	18	67	43	81	66	84	68	80	60	65	40	57	34	58	33	58	37
22	अमरावती	अमरावती	पूर्णा (तापी)	48	28	37	21	34	21	33	19	39	21	66	45	83	67	85	70	81	63	59	39	48	32	50	32	55	38
23	वर्धा	वर्धा	वर्धा	53	33	43	25	34	18	29	16	32	19	64	46	81	68	84	73	79	65	62	44	54	39	54	36	56	40
24	नागपूर	सोनेगाव	मध्य वैनगंगा	63	38	49	27	38	31	34	20	32	19	61	47	83	71	85	75	80	68	67	50	60	44	64	43	60	44
25	मंडारा	गोंदिया	मध्य वैनगंगा	68	38	58	30	45	22	37	18	36	19	64	48	85	77	86	79	83	72	75	54	68	43	70	43	65	45
26	चंद्रपूर	चंद्रपूर	वर्धा	70	37	57	27	44	21	41	21	38	21	64	48	82	72	84	74	82	71	76	61	72	51	73	45	65	46
27	गडचिरोली	बाळापूरी	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदूर्ग	73	40	64	31	52	25	45	22	41	21	66	48	85	75	87	78	85	72	79	56	73	45	74	42	69	46

आधार : भारत हवामान विभाग, पूणे. 1951 ते 1980 या कालावधीतील माहिती.

निष्कर्ष : सापेक्ष आर्द्रतेचे प्रमाण

- 1) कोकण किनारपट्टीच्या जिल्ह्यांत जून ते ऑगस्ट या काळात 82 ते 95 टक्के तर जानेवारी ते फेब्रुवारीमध्ये 30 ते 65 टक्के असते.
- 2) नाशिक, पुणे, सातारा, कोल्हापूर, या जिल्ह्यात ऑगस्ट महिन्यात 81 ते 99 टक्के (महाबळेश्वर) तर मार्च महिन्यात 20 ते 39 टक्के असते.
- 3) अहमदनगर, सांगली, सोलापूर, औरंगाबाद, जालना, बीड, उस्मानाबाद, या जिल्ह्यात ऑगस्ट महिन्यात 82 ते 84 टक्के तर एप्रिलमध्ये 19 ते 26 टक्के असते.
- 4) तापी खोऱ्यात ऑगस्ट मध्ये 82 ते 87 टक्के तर मार्च - एप्रिल मध्ये 12 ते 31 टक्के असते.
- 5) वैनगंगा खोऱ्यात ऑगस्ट मध्ये 85 ते 87 टक्के तर एप्रिलमध्ये 18 ते 22 टक्के असते.
- 6) सर्वात कमी आर्द्रता वर्धा व पूर्णा (तापी) या उपखोऱ्यात तर सर्वात अधिक आर्द्रता दक्षिण रत्नागिरी खोरे समूहात असते.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.1

तक्ता:2.5.3
जिल्हावार सरासरी मासिक पर्जन्यमान

पर्जन्यमान - मिमी

अ.क्र.	जिल्हा	पर्जन्यमापन केद्रांची संख्या	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	मुंबई	5	1.4	1.0	0.4	0.9	12.6	511.7	797.6	541.9	322.9	76.3	8.5	3.0	2278.2
2	ठाणे	12	1.9	0.8	0.8	2.1	15.5	446.3	994.7	596.3	335.9	84.7	16.5	2.2	2497.7
3	रायगड अलिबाग	16	1.0	0.6	0.6	2.8	25.1	649.2	1235.4	836.7	405.3	117.7	16.9	4.5	3295.8
4	रत्नागिरी	12	1.3	0.4	0.8	6.8	37.6	806.6	1229.2	756.5	363.2	141.0	30.3	6.3	3380.0
5	सिंधुदुर्ग	9	2.4	0.2	1.5	9.9	71.3	915.0	1237.8	734.1	363.2	141.0	34.9	10.8	3522.1
	कोकण विभाग	49	1.6	0.5	0.9	4.9	34.3	686.9	1175.4	739.3	370.3	117.6	23.4	5.5	3160.6
6	नाशिक	20	2.7	0.9	2.3	6.4	19.8	142.9	322.9	231.2	174.2	64.1	25.9	4.8	998.1
7	धुळे	13	4.4	1.1	1.9	2.1	10.2	115.3	252.8	177.3	148.2	40.4	12.7	4.7	771.1
8	जळगाव	13	6.6	2.7	3.8	2.1	11.2	134.6	207.5	162.6	147.2	39.2	20.4	6.9	744.8
9	अहमदनगर	14	4.1	1.7	3.3	7.6	20.5	107.6	103.5	79.6	149.2	61.5	31.8	6.7	577.1
	नाशिक विभाग	60	4.2	1.5	2.8	4.8	16.0	126.9	231.5	169.3	156.9	53.0	23.2	5.7	795.8
10	पुणे	21	1.8	0.7	2.6	10.7	31.4	169.5	402.2	255.4	177.5	82.6	30.3	6.4	1171.1
11	सातारा	15	3.4	0.8	4.4	19.0	40.1	176.9	435.5	267.4	164.9	89.4	38.6	7.7	1248.1
12	सांगली	9	3.2	0.7	5.1	27.2	50.7	98.2	170.2	107.0	115.0	99.4	34.4	7.4	718.5
13	सोलापूर	12	3.7	2.0	3.9	12.1	28.8	97.5	95.6	91.4	168.1	69.6	27.3	7.2	607.2
14	कोल्हापूर	16	1.8	0.9	6.6	31.1	68.6	259.5	660.6	391.6	174.0	121.5	37.8	10.2	1764.2
	पुणे विभाग	73	2.6	1.0	4.4	19.1	43.3	170.1	386.7	242.2	164.9	92.5	33.7	7.8	1168.3
15	औरंगाबाद	9	2.0	1.4	3.4	3.8	16.5	141.5	177.0	174.0	153.0	50.3	18.5	13.2	754.6
16	जालना	5	2.8	1.9	4.5	4.6	17.5	140.5	185.4	169.1	154.7	53.5	21.5	8.7	764.7
17	परभणी	7	4.3	5.4	7.7	7.7	13.8	158.3	240.1	217.5	200.1	54.7	20.0	11.9	941.5
18	बीड	9	2.7	3.0	4.2	10.5	23.3	118.3	157.9	134.5	181.2	62.7	23.5	10.1	731.9
19	नांदेड	6	5.9	6.3	11.1	14.2	16.4	154.0	256.3	226.5	193.8	48.4	16.0	6.3	955.2
20	उस्मानाबाद	4	1.3	3.4	5.1	10.0	27.3	140.3	180.4	151.9	191.0	66.5	16.5	5.5	799.2
21	लातूर	2	1.7	4.3	10.1	13.8	19.7	165.9	249.5	223.5	191.8	61.1	20.2	4.1	965.7
	औरंगाबाद विभाग	42	3.1	3.5	6.0	8.5	18.8	142.0	199.5	180.1	178.4	55.9	19.7	9.6	825.1
22	बुलढाणा	13	8.6	6.7	6.8	6.2	11.9	146.9	213.7	163.0	153.8	45.3	23.1	9.8	795.8
23	अकोला	11	9.5	9.8	8.6	7.1	11.3	146.6	243.6	174.9	159.2	41.1	22.1	8.7	842.5
24	अमरावती	13	12.0	12.3	8.8	6.7	11.9	149.2	279.5	208.2	174.3	45.8	20.8	8.2	937.7
25	यवतमाळ	10	9.1	11.4	14.5	12.9	14.8	171.0	291.4	225.6	181.7	48.0	18.0	9.2	1007.6
	अमरावती विभाग	48	9.9	10.0	9.4	8.0	12.4	152.6	255.4	191.6	166.7	45.0	21.1	9.0	891.1

अ. क्र.	जिल्हा	पर्जन्यमापन केद्रांची संख्या	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
26	वर्धा	3	10.9	14.1	12.2	12.2	14.3	179.7	326.5	237.8	190.2	46.4	16.0	10.3	1070.6
27	नागपूर विभाग	11	14.6	15.9	17.6	14.3	14.4	177.2	349.4	277.2	200.5	49.5	13.3	9.8	1153.7
28	भंडारा	12	14.6	19.2	17.8	14.0	10.2	181.9	465.9	408.5	233.9	52.7	11.3	8.8	1438.8
29	चंद्रपूर	10	10.8	16.3	19.5	15.9	12.8	188.3	439.4	357.5	230.0	51.9	11.9	7.7	1362.0
30	गडचिरोली	9	8.6	15.3	14.8	15.3	12.4	195.5	480.3	405.1	226.9	62.2	12.0	4.8	1453.2
	नागपूर विभाग	45	12.3	16.6	17.2	14.6	12.5	184.7	425.1	353.0	220.5	53.2	12.4	8.1	1330.2
	महाराष्ट्र	321	5.2	4.8	6.2	10.3	24.3	242.1	446.2	309.2	207.0	71.5	23.1	7.4	1357.3

विभागीय गोषवारा

1	मुंबईसह कोकण	54	1.6	0.5	0.8	4.5	32.7	670.7	1140.4	721.0	365.9	113.8	22.0	5.3	3079.2
2	पश्चिम महाराष्ट्र पुणे नाशिक	25	3.3	1.2	3.7	12.6	31.0	150.6	316.7	209.5	161.3	74.7	29.0	6.8	1000.4
3	मराठवाडा	4	3.1	3.5	6.0	8.5	18.8	142.0	199.5	180.1	178.4	55.9	19.7	9.6	825.1
4	विदर्भ	23	11.1	13.2	13.2	11.2	12.4	188.3	338.4	270.5	193.0	49.0	16.8	8.6	1105.7
5	महाराष्ट्र मुंबई सोडून	316	5.3	4.9	6.3	10.5	24.5	237.8	440.6	305.5	205.2	71.4	23.3	7.5	1342.8
6	मुंबईसह महाराष्ट्र	321	5.2	4.8	6.2	10.3	24.3	242.1	446.2	309.2	207.0	71.5	23.1	7.4	1357.3

आधार : भारत मौसम विभाग, पुणे. 1901 ते 1970 च्या कालावधीतल केंद्रनिहाय सरासरी पर्जन्यमानावर आधारित.

निष्कर्ष : 1) महाराष्ट्राचे सरासरी वार्षिक पर्जन्यमान अंदाजे 1360 मिमी असते.

2) कोकणाचे सरासरी वार्षिक पर्जन्यमान सर्वात जास्त 3160 मिमी (मुंबई वगळून), व मुंबई धरून 3079 मिमी आढळते.

3) विदर्भाचे सरासरी वार्षिक पर्जन्यमान 1105 मिमी पश्चिम महाराष्ट्रातील सरासरी वार्षिक पर्जन्यमान 1000 मिमी व सर्वात कमी पर्जन्यमान मराठवाड्यात 825 मिमी दिसते.

4) जून ते सप्टेंबर या पावसाळ्यात (खरीप हंगाम) पडणाऱ्या पावसाचे एकूण वार्षिक पर्जन्यमानाचे प्रमाण कोकणात 94 टक्के, पश्चिम महाराष्ट्रात 84 टक्के मराठवाड्यात 85 टक्के तर विदर्भात 88 टक्के आढळते.

5) सर्वात कमी वार्षिक सरासरी पर्जन्यमान अहमदनगर व सोलापूर या जिल्ह्यांचे आहे. व सर्वाधिक वार्षिक सरासरी पर्जन्यमान सिंधुदूर्ग जिल्ह्याचे आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.2

तक्ता: 2.5.4
जिल्हावार सरासरी मासिक पर्जन्य दिवस

(संख्या)

अ.क्र.	जिल्हा	पर्जन्यमान केंद्रांची संख्या	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	मुंबई	5	0.1	0.0	0.0	0.1	0.9	14.6	24.0	21.2	13.5	3.4	0.6	0.2	78.6
2	ठाणे	12	0.1	0.0	0.1	0.2	0.8	13.9	25.8	23.8	14.5	3.5	0.7	0.2	83.6
3	रायगड अलिबाग	16	0.1	0.0	0.0	0.2	1.4	16.9	27.4	25.8	16.6	4.9	1.0	0.3	94.6
4	रत्नागिरी	12	0.1	0.0	0.1	0.5	2.0	20.2	28.3	26.0	16.7	6.4	1.6	0.3	102.2
5	सिंधुदुर्ग	9	0.1	0.0	0.1	0.6	3.0	21.7	27.6	24.6	16.1	8.1	1.9	0.3	104.1
	मुंबईसह कोकण विभाग	54	0.1	0.0	0.1	0.4	1.7	17.9	27.3	25.1	16.0	5.3	1.2	0.3	95.4
6	नाशिक	20	0.2	0.1	0.2	0.5	1.3	7.6	19.1	12.0	9.1	3.5	1.3	0.4	55.3
7	धुळे	13	0.3	0.1	0.2	0.2	0.7	6.1	13.8	11.7	7.7	2.1	0.8	0.4	44.1
8	जळगाव	13	0.5	0.3	0.4	0.2	0.8	7.0	12.7	10.4	7.8	2.0	1.1	0.5	43.7
9	अहमदनगर	14	0.3	0.2	0.3	0.7	1.5	6.2	7.4	5.7	7.6	3.6	1.5	0.5	35.5
	नाशिक विभाग	60	0.3	0.2	0.3	0.4	1.1	6.8	12.2	10.1	8.2	2.9	1.2	0.4	44.1
10	पुणे	21	0.1	0.1	0.2	0.9	2.0	8.1	14.5	12.0	9.0	4.7	1.7	0.4	53.7
11	सातारा	15	0.2	0.1	0.4	1.4	2.6	8.4	14.7	11.9	8.6	5.4	2.1	0.5	56.3
12	सांगली	9	0.2	0.1	0.5	2.0	3.1	6.9	12.4	9.2	7.1	5.8	2.0	0.5	49.8
13	सोलापूर	12	0.3	0.2	0.4	1.2	2.2	6.1	7.0	6.1	8.0	4.2	1.6	0.5	37.8
14	कोल्हापूर	16	0.1	0.1	0.5	2.3	3.9	11.2	21.2	17.8	10.5	6.9	2.1	0.6	77.2
	पुणे विभाग	73	0.2	0.1	0.4	1.5	2.7	8.4	14.5	11.9	8.8	8.4	1.9	0.5	59.3
15	औरंगाबाद	9	0.2	0.1	0.4	0.4	1.1	7.5	11.6	10.6	8.1	2.5	1.0	0.7	44.2
16	जालंधर	5	0.2	0.3	0.5	0.5	1.0	7.3	10.7	9.9	7.5	2.4	1.1	0.7	42.1
17	परभणी	7	0.4	0.4	0.4	0.7	1.1	8.1	12.5	10.7	8.8	2.7	1.0	0.5	47.3
18	बीड	9	0.3	0.5	0.7	1.1	1.3	8.3	13.6	11.4	9.4	2.5	0.9	0.4	50.4
19	नांदेड	6	0.3	0.2	0.4	0.8	1.5	7.1	9.5	8.2	8.9	3.3	1.3	0.6	42.1
20	उस्मानाबाद	4	0.1	0.3	0.4	1.0	2.5	7.9	10.7	9.5	9.8	3.9	1.0	0.4	47.5
21	लातूर	2	0.2	0.2	0.5	1.2	1.4	8.7	13.0	11.8	9.7	3.2	1.0	0.4	51.3
	औरंगाबाद विभाग	42	0.2	0.3	0.5	0.7	1.3	7.7	11.5	10.1	8.7	2.9	1.1	0.6	45.6

अ.क्र.	जिल्हा	पर्जन्यमान													
		केंद्रांची संख्या	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
22	बुलढाणा	13	0.6	0.5	0.6	0.6	1.0	7.5	12.6	10.3	7.8	2.4	1.2	0.7	45.8
23	अकोला	11	0.8	0.7	0.8	0.7	1.0	7.8	13.2	10.4	8.2	2.4	1.2	0.6	47.8
24	अमरावती	13	1.0	0.9	1.0	0.7	1.1	8.0	13.9	11.2	8.9	2.5	1.0	0.7	50.9
25	यवतमाळ	10	0.7	0.9	1.2	1.2	1.2	8.7	14.7	12.1	8.8	2.6	1.0	0.6	53.7
अमरावती विभाग		47	0.8	0.7	0.9	0.8	1.1	8.0	13.5	10.9	8.4	2.5	1.1	0.6	49.3
26	वर्धा	3	0.8	1.1	1.1	1.1	1.3	8.6	15.1	11.8	9.6	2.6	0.9	0.7	54.7
27	नागपूर विभाग	11	1.1	1.2	1.6	1.3	1.3	8.7	15.9	13.4	9.9	2.8	0.7	0.5	58.4
28	मंडारा	12	1.1	1.4	1.5	1.2	0.9	8.4	17.7	16.2	10.7	2.8	0.7	0.5	63.1
29	चंद्रपूर	10	0.7	1.1	1.5	1.5	1.1	8.9	17.7	15.2	10.3	2.8	0.7	0.5	62.0
30	गडचिरोली	9	0.6	1.0	1.1	1.2	0.9	8.9	8.1	16.1	10.9	3.3	0.7	0.5	53.3
नागपूर विभाग		45	0.9	1.2	1.4	1.3	1.0	8.7	17.1	15.0	10.4	2.9	0.7	0.5	61.1
मुंबईसह कोकण विभाग		54	0.1	0.0	0.1	0.4	1.7	17.9	27.3	25.1	16.0	5.3	1.2	0.3	95.4
पश्चिम महाराष्ट्र		133	0.2	0.1	0.3	0.1	2.0	7.7	13.4	11.1	8.5	4.3	1.6	0.5	49.8
मराठवाडा		42	0.2	0.3	0.5	0.7	1.3	7.7	10.5	10.1	8.7	2.9	1.1	0.6	44.6
विदर्भ		92.0	0.8	0.1	0.1	0.1	1.1	8.3	15.3	12.1	9.4	2.7	0.9	0.6	51.5
महाराष्ट्र मुंबई सोडून		316		0.4	0.5	0.9	1.6	9.4	15.8	17.7	10.0	3.8	1.3	0.5	61.9
मुंबईसह महाराष्ट्र		321	0.4	0.4	0.5	0.9	1.6	9.5	16.0	13.8	10.0	3.8	1.3	0.5	58.7

टीप : 2.5 मिमी किंवा त्यापेक्षा जास्त पावसाची नोंद ज्या दिवशी झाली असेल त्या दिवसाला पर्जन्य दिवस समजण्यात येते.

आधार: भारत मोसम विभाग, पुणे, 1901 ते 1970 या कालावधीतील केंद्रनिहाय सरासरी पर्जन्यदिवसांवर आधारीत.

निष्कर्ष : 1) महाराष्ट्राचे सरासरी वार्षिक पर्जन्य दिवसांची संख्या 59 दिवस दिसून येते. यापैकी जून ते सप्टेंबर पावसाळ्याच्या काळातील सरासरी पर्जन्य दिवसांची संख्या 49 असल्याचे दिसते.

2) कोकणाचे सरासरी वार्षिक पर्जन्य दिवसांची संख्या सर्वात जास्त 95 दिवस आहे. या खालोखाल 55 दिवस विदर्भात 51 दिवस पश्चिम महाराष्ट्रात तर सर्वात कमी पर्जन्यकाळ 46 दिवस मराठवाड्यात आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 2.5.3

तक्ता: 2.5.5
निवडक पर्जन्यमापन केंद्रातील पर्जन्यमानातील दोलायमानता

अ.क्र.	केंद्र	संबंधित उपखोरे	कालावधी	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक	दोलायमानता गुणांक	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1	कर्जत (रायगड)	उत्तर कोकण	अ) 1901-50	1.54	0.71	1.67	2.81	18.85	506.20	1299.20	848.46	431.20	119.40	20.63	3.11	3253.78	20.69	
			ब) 1951-90	0	0	0.32	1.24	18.31	576.60	1312.40	978.64	408.80	95.43	14.01	0.21	3405.96	21.97	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-100)	(-100)	(-81)	(-56)	(-3)	(+14)	(+1)	(+15)	(-5)	(-20)	(-32)	(-93)	(+5)	X	
			ड) 1901-90	0.90	0.41	1.10	2.15	18.62	535.67	1304.73	902.95	421.82	109.37	17.86	1.90	3327.48	21.39	
2	देवगड (रत्नागिरी)	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदुर्ग	अ) 1901-50	2.15	0.14	0.61	6.43	39.98	682.00	707.68	385.42	307.50	91.54	32.21	4.70	2260.36	21.87	
			ब) 1951-90	1.11	0.06	0.08	2.74	56.54	778.10	778.56	551.88	234.40	91.43	15.46	5.58	2515.93	19.02	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-)	48	(-57)	(-87)	(-57)	(+41)	(+14)	(+)	10	(+43)	(-24)	(-52)	(+19)	(-11)	X
			ड) 1901-90	1.71	0.11	0.39	4.89	46.91	722.23	737.35	455.10	276.90	91.49	25.20	5.07	2367.35	21.30	
3	इगतपुरी (नाशिक)	दमणगंगा- पार	अ) 1901-50	2.77	1.11	0.68	7.22	24.54	459.10	1315.60	908.70	437.70	116.20	24.91	2.87	3297.24	11.45	
			ब) 1951-90	0.72	0.08	1.65	8.73	441.20	441.20	1193.60	1035.80	440.50	83.09	26.51	6.05	3262.37	11.95	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-74)	(-93)	(+143)	(+29)	(+17)	(-4)	(-9)	(+14)	(-28)	(+8)	(+111)	(-)	X		
			ड) 1901-90	1.91	0.68	1.09	7.85	22.49	451.61	1264.53	961.54	438.83	102.34	25.58	4.20	3282.85	11.96	
अकोला अहमदनगर	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	अ) 1901-50	3.36	0.20	1.50	10.10	19.20	97.43	155.12	83.53	122.60	59.61	35.57	2.69	590.91	30.20		
		ब) 1951-90	0.24	0.05	1.81	6.67	19.60	85.33	132.98	86.63	113.90	65.12	22.95	5.36	539.64	37.14		
		क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-93)	(-75)	(+21)	(-34)	(-3)	(-12)	(-14)	(+4)	(-7)	(+9)	(-35)	(+99)	(-9)	X		
		ड) 1901-90	1.97	0.13	1.64	8.58	18.93	96.50	145.28	84.91	118.73	62.06	29.96	3.88	572.57	33.49		
5	भोर (पुणे)	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	अ) 1901-50	2.05	1.11	3.92	11.70	26.51	133.10	353.45	190.53	120.20	72.25	33.29	4.47	925.58	25.10	
			ब) 1951-90	0.43	0	0.82	12.90	31.66	156.40	377.69	280.80	145.70	86.44	26.20	4.33	1123.37	44.69	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-79)	(-100)	(-79)	(+10)	(+19)	(+18)	(+7)	(+47)	(+21)	(+20)	(-21)	(-3)	(+21)	X	
			ड) 1901-90	1.33	0.68	2.54	12.23	28.80	143.46	364.22	230.65	131.53	78.56	30.14	4.41	1028.55	37.78	
6	बार्शी (सोलापूर)	सीना-बोरी-बेनेतुरा आ) बोरी-बेनेतुरा	अ) 1901-50	5.82	3.45	3.67	9.24	19.92	120.90	105.80	103.82	190.00	59.46	30.71	7.46	660.25	28.90	
			ब) 1951-90	1.63	0.72	5.72	8.41	28.23	108.90	130.95	121.32	174.10	66.65	25.67	4.34	676.64	20.90	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-72)	(-79)	(+56)	(-9)	(+42)	(-10)	(+24)	(+17)	(-8)	(+12)	(-16)	(-16)	(+2)	X	
			ड) 1901-90	3.98	2.25	4.57	8.88	23.56	115.64	116.82	111.49	183.03	62.48	28.50	6.09	667.29	25.64	
7	औरंगाबाद (औरंगाबाद)	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) आ) मुळा व प्रवरा	अ) 1901-50	7.06	4.00	4.04	5.71	16.37	134.50	173.40	123.14	169.80	46.90	31.10	8.91	724.93	28.30	
			ब) 1951-90	4.46	2.28	4.45	4.49	24.19	130.87	165.08	161.97	153.58	65.71	23.83	10.53	751.44	28.18	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-37)	(-43)	(+10)	(-21)	(+48)	(-3)	(-5)	(+32)	(-10)	(+40)	(-23)	(+18)	(+4)	X	
			ड) 1901-90	5.90	3.24	4.22	5.17	19.85	132.89	169.70	140.40	162.59	55.26	27.87	9.63	736.72	28.29	
8	मोर्शी (अमरावती)	वर्धा	अ) 1901-50	11.60	17.40	7.65	6.66	9.50	141.80	239.80	184.83	146.80	49.59	18.76	6.98	841.37	29.92	
			ब) 1951-90	9.61	6.27	4.20	3.31	4.50	148.00	259.78	206.73	113.00	39.76	9.21	3.98	808.35	26.82	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-17)	(-64)	(-45)	(-50)	(-53)	(+4)	(+8)	(+12)	(-23)	(-20)	(-51)	(-43)	(-4)	X	
			ड) 1901-90	10.81	12.97	6.28	5.33	7.51	144.27	247.74	193.54	133.36	45.68	14.96	5.79	828.24	28.85	
9	आरमोरी चंद्रपूर	निम्न वैनगंगा (अ) वैनगंगा - प्राणहिता	अ) 1901-50	10.73	23.30	13.20	14.90	12.25	201.10	471.75	391.93	199.10	55.71	13.28	4.25	1411.50	25.11	
			ब) 1951-90	6.35	2.58	11.30	6.55	9.68	165.10	347.11	363.24	154.50	52.76	9.57	1.22	1129.96	40.23	
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-41)	(-89)	(-14)	(-56)	(-21)	(-18)	(-28)	(-7)	(-22)	(-5)	(-28)	(-71)	(-20)	X	
			ड) 1901-90	9.09	15.53	12.45	11.77	10.27	187.60	425.01	381.17	182.38	54.60	11.89	4.98	1306.74	31.94	

टीप :- * एक पेक्षा कमी टक्केवारी दर्शवितात

आधार :- 1) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन मुंबई

2) राज्य सांख्यिकी, गोषवारा 1989 - 90 व 1990 - 91 अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय महाराष्ट्र शासन

निष्कर्ष :- 1) पावसाळ्या मधील तत्पूर्वीच्या 50 वर्षांच्या सरासरी पर्जन्यमाना मध्ये सन 1951 ते 90 या कालावधीतील सरासरी पेक्षा जास्तीत जास्त वाढ ऑगस्ट महिन्यात 35 ते 47 टक्के तर जास्तीत जास्त घट सप्टेंबर महिन्यात 22 ते 24 टक्के दिसून येते.

2) सन 1901 - 90 या कालावधीतील वार्षिक पर्जन्यमानाची वर्षा वर्षाची बदलाची दोलायमानता पहला सर्वात कमी दोलायमानता 12 टक्के इगतपुरी, केंद्रात, 21 टक्के कर्जत व देवगड केंद्रात 26 टक्के बार्शी

केंद्रात 28 ते 34 टक्के उर्वरीत केंद्रात आढळते. या तक्त्यातील सर्वाधिक दोलायमानता अकोला, भोर, आरमोरी, अहमदनगर, चंद्रपूर या हवामान केंद्रामध्ये दिसते.

निसर्गातील इतकी दोलायमानता ही भरोश्याचे जलव्यवस्थापन निर्माण करण्यातील एक प्रमुख अडचण आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.5

तक्ता:2.5.6
निवडक पर्जन्यमापन केंद्रातील पर्जन्य दिवसातील दोलायमानता

अ.क्र.	केंद्र	संबंधित उपखोरे	कालावधी	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक	दोलायमानता	दिवस - संख्या	गुणांक	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	कर्जत (रायगड)	उत्तर कोकण	अ) 1901-50	0.18	0.08	0.06	0.30	0.90	16.0	27.70	26.40	17.30	5.16	1.3	0.24	95.62	12.98			
			ब) 1951-90	0	0	0.03	0.11	1.33	16.0	28.20	27.60	16.30	4.53	1	0.06	95.16	13.02			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-100)	(-100)	(-50)	(-63)	(+48)	0	(+2)	(+5)	(-6)	(-12)	(-23)	(-75)	(-)*				
			ड) 1901-1990	0.10	0.05	0.09	0.22	1.08	16.0	27.91	26.90	16.88	4.90	1.17	0.16	95.42	13.00			
2	देवगड (रत्नागिरी)	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदुर्ग	अ) 1901-50	0.20	0.02	0.04	0.34	2.16	20	25.10	21.90	15.00	5.30	1.74	0.28	92.08	12.07			
			ब) 1951-90	0.03	0	0.03	0.33	2.31	20	24.70	22.4	12.30	4.56	1.36	0.22	88.24	15.97			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-85)	(-100)	(-25)	(-3)	(+7)	0	(-2)	(+2)	(-18)	(-14)	(-22)	(-21)	(-4)				
			ड) 1901-90	0.13	0.01	0.04	0.34	2.22	20	24.93	22.11	13.87	4.99	1.58	0.25	90.47	13.87			
3	इगतपुरी नाशिक	दमणगंगा- पार	अ) 1901-50	0.28	0.12	0.10	0.46	1.26	16	28.40	27.50	19.30	4.92	1.34	0.28	99.96	11.45			
			ब) 1951-90	0.03	0.03	0.14	0.42	0.81	16	27.90	27.90	17.00	4.72	1.31	0.25	96.51	11.95			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-89)	(-75)	(+40)	(-9)	(-36)	0	(-2)	(+1)	(-12)	(-4)	(-2)	(-11)	(-3)				
			ड) 1901 - 90	0.18	0.07	0.12	0.44	1.07	16.00	28.19	27.67	18.34	4.84	1.33	0.27	98.52	11.96			
4	भोर (पुणे)	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	अ) 1901-50	0.18	0.08	0.36	0.90	2.00	9.10	20.30	15.90	8.38	4.98	2.02	0.36	64.56	17.15			
			ब) 1951-90	0.03	0	0.10	0.95	1.88	8.90	19.60	18.90	9.90	4.73	1.63	0.40	67.02	17.16			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-83)	(-100)	(-72)	(+6)	(-6)	(-2)	(-3)	(+19)	(+18)	(-5)	(+19)	(+11)	(+4)				
			ड) 1901-90	0.11	0.04	0.24	0.92	1.97	9.01	19.99	17.23	9.61	4.87	1.86	0.38	66.24	17.40			
5	अकोला अहमदनगर	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) आ) मुळा व प्रवरा	अ) 1901-50	0.20	0	0.18	0.78	1.42	6.30	11.90	8.20	6.72	3.54	1.74	0.35	41.32	22.20			
			ब) 1951-90	0.03	0	0.20	0.70	1.53	5.70	9.60	7.88	6.40	3.28	1.25	0.35	36.92	27.82			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-85)	0	(+11)	(-10)	(+8)	(-10)	(-19)	(-4)	(-5)	(-7)	(+28)	(+3)	(-11)				
			ड) 1901-90	0.12	0	0.19	0.74	1.47	6.03	10.88	8.06	6.58	3.42	1.52	0.34	39.35	25.21			
6	बाशी (सोलापूर)	सीना-बोरी-बेनेतुरा आ) बोरी-बेनेतुरा	अ) 1901-50	0.44	0.36	0.44	0.96	1.72	7	8.62	7.32	9.24	4	1.78	0.6	42.48	19.65			
			ब) 1951-90	0.13	0.10	0.59	0.97	2.26	6.80	8.49	7.59	9.59	4.44	1.54	0.46	42.96	19.36			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-70)	(-72)	(+34)	(+1)	(+31)	(-3)	(-2)	(+4)	(+4)	(+11)	(-13)	(-23)	(+1)				
			ड) 1901-90	0.30	0.25	0.51	0.96	1.96	6.91	8.56	7.44	9.39	4.19	1.67	0.54	42.68	19.53			
7	औरंगाबाद (औरंगाबाद)	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) आ) मुळा व प्रवरा	अ) 1901-50	0.54	0.46	0.46	0.58	1.18	7.70	11.70	8.92	8.86	3	1.62	0.52	45.54	22.17			
			ब) 1951-90	0.23	0.09	0.42	0.47	1.30	7.60	11.60	10.40	7.95	3.19	1.30	0.79	45.34	21.64			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-57)	(-80)	(-9)	(-19)	(+10)	(-1)	(-1)	(+17)	(-10)	(+6)	(-20)	(+52)	(-)*				
			ड) 1901 - 90	0.40	0.30	0.44	0.53	1.23	7.66	11.66	9.58	8.46	3.08	1.48	0.64	45.46	22.03			
8	मोशी (अमरावती)	वर्धा	अ) 1901-50	1.02	1.04	0.84	0.50	1.10	7.90	13.20	10.0	8.40	2.46	1.12	0.8	48.38	23.88			
			ब) 1951-90	0.76	0.52	0.52	0.42	0.30	7.40	12.30	11.70	6.42	1.97	0.36	0.18	42.85	19.72			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-25)	(-50)	(-38)	(-16)	(-73)	(-6)	(-7)	(+17)	(-24)	(-20)	(-68)	(-77)	(-13)				
			ड) 1901-90	0.92	0.83	0.71	0.47	0.78	7.70	12.84	10.68	7.61	2.27	0.82	0.55	46.18	22.99			
9	आरमोरी चंद्रपूर	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	अ) 1901-50	0.76	1.62	1.22	1.38	1.46	8.60	17.50	15.60	10.40	2.64	0.82	0.40	62.40	21.43			
			ब) 1951-90	0.43	0.23	0.80	0.53	0.77	7.40	14.20	13.40	7.17	2.63	0.47	0.17	48.20	39.17			
			क) (अ) पेक्षा (ब) मधील वाढ/घट (%)	(-43)	(-86)	(-34)	(-62)	(-47)	(-14)	(-81)	(-14)	(-31)	(-)*	(-43)	(-57)	(-23)				
			ड) 1901-90	0.64	1.10	1.06	1.06	1.20	8.15	16.26	14.78	9.19	2.64	0.69	0.31	57.08	29.94			

टीप : * - एकपेक्षा कमी टक्केवारी दर्शवितात

आधार:- 1) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

2) राज्य सांख्यिकी गोष्टवारा 1989-90 व 1990-91, अर्थ सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

निष्कर्ष : 1) सप्टेंबर महिन्यातील पावसाच्या दिवसात वाढ किंवा घट वेगवेगळ्या केंद्रात झाली आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.5

तक्ता : 2.5.7

जिल्हावार सरासरी बाष्पीभवन

बाष्पीभवन - मिमी

अ.क्र.	जिल्हा	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	बृहन्मुंबई	133	155	212	235	247	127	54	58	69	155	125	121	1651
2	ठाणे	132	155	213	236	248	127	54	58	69	153	125	121	1653
3	रायगड	156	176	234	252	265	171	77	81	89	135	128	141	1874
4	रत्नागिरी	121	149	182	183	210	121	59	67	82	99	102	176	1478
5	सिंधुदुर्ग	155	167	201	222	243	122	69	70	105	120	131	129	1734
6	नाशिक	134	165	226	264	301	227	152	134	153	155	128	117	2156
7	धुळे	131	164	239	310	390	271	158	113	134	157	157	136	2367
8	जळगांव	135	172	245	318	398	298	182	137	155	160	143	129	2472
9	अहमदनगर	107	125	196	223	239	169	119	116	124	130	110	99	1757
10	पुणे	99	119	221	259	269	186	113	107	116	113	100	91	1793
11	सातारा	107	163	217	234	188	113	92	95	103	98	94	96	1607
12	सांगली	103	122	209	234	219	117	111	103	111	98	73	94	1614
13	सोलापूर	89	114	226	264	269	172	86	80	98	100	84	79	1661
14	कोल्हापूर	112	196	215	216	139	84	78	91	97	92	91	99	1510
15	औरंगाबाद	136	156	205	231	257	191	142	134	151	161	41	127	2032
16	जालना	139	156	204	228	249	191	142	139	149	160	140	127	2024
17	परभणी	145	152	205	240	254	174	129	128	145	156	136	123	1987
18	बीड	130	148	207	230	244	167	126	123	145	154	133	121	1928
19	नांदेड	152	150	208	252	258	152	116	117	140	153	131	120	1949
20	उस्मानाबाद	107	128	218	247	251	169	107	103	116	122	105	101	1774

अ.क्र.	जिल्हा	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	वार्षिक
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
21	लातूर	143	159	206	224	239	163	139	132	146	160	141	133	1985
22	बुलढाणा	150	157	237	317	268	224	151	132	165	177	154	135	2367
23	अकोला	154	154	242	332	382	218	143	125	164	175	149	131	2369
24	अमरावती	124	154	244	324	413	271	166	138	153	164	145	120	2416
25	यवतमाळ	151	132	210	284	298	149	95	101	121	134	109	96	1880
26	वर्धा	86	116	191	225	325	226	139	128	115	121	101	81	1854
27	नागपूर	96	125	183	225	335	236	117	110	116	128	109	89	1869
28	भंडारा	100	130	180	225	339	241	107	101	116	131	113	93	1876
29	चंद्रपूर	107	102	193	227	301	167	122	110	113	100	126	102	1740
30	गडचिरोली	98	112	160	228	276	186	119	100	103	97	103	83	1695

आधार: राज्याच्या पाटबंधारे प्रकल्प सर्वेक्षण व अन्वेषण मंडळ कार्यालयाकडून प्राप्त झालेल्या खोरेनिहाय माहितीवर आधारीत

निष्कर्ष: 1) रत्नागिरी जिल्ह्यात सर्वात कमी बाष्पीभवन म्हणजे वर्षभरात 1478 मिमी आहे. तर नाशिक, धुळे, जळगाव

या तीन जिल्ह्यात वार्षिक सरासरी बाष्पीभवन बरेच जास्त म्हणजे 2475 मिमी पर्यंत

आहे. बुलढाणा, अकोला, व अमरावती या जिल्ह्यात ते 2360 ते 2420 मिमी असल्याचे दिसून येते. मराठवाडा विभागात

वार्षिक सरासरी बाष्पीभवनाचे प्रमाण 1770 ते 2035 मिमी असते.

2) मासिक सरासरी बाष्पीभवन व मासिक सरासरी पर्जन्यमान यांची तुलना केली तर जुलै, व ऑगस्ट महिन्यात नगर

जिल्ह्यात व सप्टेंबर महिन्यात जळगांव, बुलढाणा, अकोला या जिल्ह्यात बाष्पीभवनाचे

प्रमाण पर्जन्यमानापेक्षा जास्त असल्यामुळे पावसाळ्याच्या या महिन्यामध्ये सुध्दा तेथील पिकांना सिंचनाची आवश्यकता

जाणवेल.

संदर्भ परिच्छेद : 2.5.6

तक्रा : 2.5.8
उपखोरेनिहाय सरासरी भासिक पर्जन्यमान, पर्जन्यदिवस व त्यातील दोलायमानता

पर्जन्यमान - व प्रमाण विचलन - मिमी
पर्जन्यदिवस-संख्या

उपखोरे क्रमांक	उपखोरेच्या नाव	पर्जन्यमान केद्रीय संख्या	जानेवारी		फेब्रुवारी		मार्च		एप्रिल		मे		जून		जुलै		ऑगस्ट		सप्टेंबर		ऑक्टोबर		नोव्हेंबर		डिसेंबर		वार्षिक		पर्जन्यमानातील प्रमाण विचलन	पर्जन्यमानातील दोलायमानता गुणांक
			पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस	पर्जन्यमान	पर्जन्यदिवस		
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण घरणा पर्यन्त)																													
	अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	22	3.1	0	1.3	0	2.3	0	4.8	0	16.9	1	133.2	7	235.3	12	179.3	10	160.0	8	55.5	3	24.9	1	6.4	0	822.8	44	250	30
	आ) मुळा व प्रवरा	5	2.4	0	0.9	0	3.4	0	4.2	0	17.1	1	104.6	6	113.4	7	87.2	6	137.6	7	59.4	3	28.6	1	7.7	1	566.4	34	181	32
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण घरणाखाली)	13	3.7	0	3.4	0	5.0	0	7.8	1	15.4	1	121.2	7	157.6	9	144.9	8	178.1	9	60.7	3	21.6	1	8.7	1	728.3	40	239	33
3	पूर्णा दुधनासहीत	11	3.7	0	3.9	0	5.2	0	4.5	0	14.2	1	138.1	7	186.1	11	175.8	10	160.3	8	50.1	3	23.4	1	7.4	0	772.4	42	229	30
4	मांजरा	6	3.6	0	4.5	0	7.8	0	9.5	1	16.6	1	144.3	8	216.4	12	202.3	11	175.4	9	67.7	3	18.8	1	3.9	0	870.6	47	283	32
5	गोदावरी उर्वरीत	1	5.7	0	7.4	1	4.8	0	17.4	1	23.6	1	114.9	7	218.5	12	168.8	9	152.5	7	59.9	3	24.1	1	5.1	0	802.8	42	306	38
6	पैनगंगा	19	7.7	1	8.4	1	8.0	1	8.0	1	11.5	1	163.6	8	244.3	13	210.3	11	161.1	8	48.9	3	18.9	1	7.9	1	898.6	49	246	27
7	वर्धा	19	10.3	1	18.7	1	11.4	1	9.7	1	12.4	1	163.1	8	288.6	14	238.0	12	162.7	8	47.5	3	14.4	1	8.8	1	985.7	51	258	26
8	मध्य वैनगंगा	28	13.9	1	18.0	1	16.0	1	12.7	1	11.3	1	180.9	8	402.1	16	355.0	15	202.4	10	52.8	3	13.4	1	10.1	1	1288.6	59	337	28
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	8	9.9	1	15.6	1	13.5	1	12.7	1	9.7	1	202.8	9	448.2	17	390.8	15	213.8	10	57.9	3	11.0	1	5.1	0	1391.0	60	387	29
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर	3	8.8	1	11.6	1	13.6	1	15.7	1	18.5	1	184.9	9	427.0	17	372.6	15	202.4	10	66.6	4	12.0	1	5.7	0	1339.6	61	333	25
10	पूर्णा (तापी)	20	10.0	1	9.1	1	7.2	1	5.1	0	10.8	1	136.9	7	218.5	12	171.5	10	138.8	7	39.6	2	19.6	1	7.9	1	775.0	44	220	28
11	गिरणा	10	4.7	0	2.4	0	3.1	0	3.2	0	12.5	1	124.0	7	172.2	11	145.9	9	139.2	7	43.5	2	24.9	1	5.8	0	825.9	40	187	30
12	पांझरा	6	4.4	0	1.6	0	3.1	0	2.5	0	12.5	1	110.0	6	141.7	9	111.1	8	127.4	7	42.0	2	23.6	1	5.2	0	401.5	36	118	29
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	7	5.3	0	3.8	0	3.3	0	2.4	0	10.1	1	149.4	7	342.1	16	294.4	15	185.6	9	43.0	2	19.0	1	5.5	0	1084.0	52	317	30
	(आ) तापी (दक्षिण)	11	4.8	0	2.5	0	2.7	0	1.8	0	8.1	1	123.8	6	206.1	13	165.6	11	125.9	7	35.8	2	16.9	1	5.0	0	898.2	42	211	30
14	नर्मदा खोरे	1	2.5	0	0.2	0	1.7	0	0.8	0	11.6	1	110.8	6	220.5	13	177.8	12	173.4	8	37.8	2	5.1	0	4.1	0	746.2	42	348	46
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	21	1.7	0	1.2	0	5.2	0	22.3	2	48.4	3	316.7	12	732.7	21	486.3	19	219.1	11	107.0	6	38.7	2	7.0	0	1986.3	76	477	24
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	6	1.2	0	1.1	0	7.0	1	37.6	2	64.5	4	218.7	11	453.0	20	247.9	16	121.2	9	104.2	6	30.2	2	10.9	1	1297.4	73	269	21
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा	5	3.4	0	0.8	0	4.0	0	23.1	2	43.4	3	101.1	7	161.1	12	95.2	9	117.4	7	90.9	5	32.3	2	6.6	0	879.2	48	200	29
	(आ) अग्रणी	6	2.4	0	1.0	0	6.2	0	23.7	2	42.7	3	105.4	6	175.9	10	97.7	8	113.6	6	82.8	5	35.3	2	4.7	0	891.4	43	450	85
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	21	2.2	0	1.0	0	2.1	0	8.6	1	23.6	2	155.1	8	257.5	11	191.5	10	161.5	8	70.2	4	31.0	2	4.6	0	908.9	46	283	31
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	8	1.7	0	0.7	0	2.5	0	10.0	1	29.4	2	199.7	8	437.1	14	313.2	12	192.5	9	83.5	5	27.4	2	4.8	0	1302.5	53	375	29
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	8	3.6	0	1.6	0	3.4	0	12.4	1	29.6	2	82.7	5	63.7	5	65.9	5	157.5	8	81.0	5	31.9	2	6.6	0	539.8	34	185	34
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	8	3.4	0	2.3	0	3.2	0	9.4	1	23.0	2	109.5	6	103.1	7	95.0	6	169.5	8	67.1	4	29.0	2	6.2	0	620.6	38	197	32
	आ) बोरी-बेनेतुरा	5	3.8	0	3.7	0	9.3	1	11.0	1	26.4	2	114.7	7	133.9	9	133.5	9	176.6	9	67.9	4	28.4	2	5.2	0	714.4	44	235	33
20	दमणगंगा- पार	2	1.3	0	1.1	0	0.5	0	2.7	0	14.4	1	245.1	11	822.2	25	628.1	25	310.6	14	73.6	4	20.8	1	4.5	0	2124.8	82	640	30
21	उत्तर कोकण	25	1.2	0	0.7	0	0.5	0	1.7	0	14.0	1	509.9	14	988.8	25	666.0	23	339.4	14	80.8	4	16.9	1	2.2	0	2822.3	82	725	28
22	मध्य कोकण	10	0.9	0	0.4	0	0.4	0	3.0	0	23.6	1	679.6	17	1131.9	27	753.8	25	365.0	16	97.3	4	24.7	1	4.2	0	3074.1	92	773	25
23	वाशिष्ठी	2	1.2	0	0.6	0	0.4	0	5.1	0	26.6	1	828.7	20	1292.7	29	814.0	27	379.0	17	120.1	6	27.2	1	3.2	0	3496.4	101	667	19
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	6	0.9	0	0.3	0	0.7	0	5.5	0	38.6	2	828.0	20	1110.0	27	701.3	25	339.6	16	131.4	6	38.4	2	5.7	0	3198.4	100	684	21
	आ) सिंधुदुर्ग	9	0.8	0	0.2	0	0.9	0	5.6	0	52.5	2	819.9	21	1015.5	27	617.9	24	304.5	15	120.2	6	35.6	2	7.0	0	2980.8	97	696	23
25	तेरेखोल - तिल्लारी	1	1.3	0	0.2	0	0.4	0	8.2	1	56.1	3	1033.6	23	1415.7	29	859.6	27	365.6	17	184.0	9	43.1	2	9.4	0	3977.2	111	749	19
	महाराष्ट्र	332	5.0	0	5.3	0	5.6	0	9.0	1	21.1	1	237.3	9	411.9	15	301.6	13	195.3	9	67.3	4	23.5	1	6.5	0	1284.1	56	351	27

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई यांचेकडून प्राप्त भारत हवामान विभागाची हवामान केंद्रनिहाय पर्जन्यमान व पर्जन्यदिवसांची संगणकीय माहिती.

परिच्छेद संदर्भ : 2.5.5

तक्ता: 2.6.1

औद्योगिक स्रोतानुसार राज्य उत्पन्न - तद्वर्षीय घालू किमतीनुसार

रुपये कोटीत

अक्र	उद्योग	1980-81	1984-85	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94*	1994-95*	1995-96*	1996-97^
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	कृषि	3749	5455	8931	11393	11715	11679	16868	18480	21002	24283	29012
2	वन संवर्धन आणि ऑडके पाडणे	371	610	744	1301	1355	1244	1382	1406	1664	1685	1796
3	मासेमारी	88	119	169	182	301	329	459	516	518	740	949
4	खाण व दगड खाणकाम	53	145	162	236	276	262	386	421	564	615	687
	एकूण - प्राथमिक	4261	6329	10006	13112	13647	13514	19095	20823	23748	27323	32444
	निव्वळ राज्य उत्पन्नातील भाग	28.1%	23.9%	24.7%	26.2%	23.5%	20.5%	23.3%	21.3%	21.3%	20.5%	21.3%
5	वस्तुनिर्माण (कास्तखाने)-											
	अ) नोंदणीकृत	2901	4917	7366	9112	11071	11666	13456	15603	17885	23492	25617
	ब) अनोदणीकृत	1251	1850	2402	3077	3354	3845	5031	6406	6999	8800	10828
6	बांधकाम	1004	2100	3163	3639	4175	5114	6043	6876	7909	9156	10611
7	वीज, वीयू (गॅस) आणि पाणीपुरवठा	165	485	609	642	888	1099	1496	2158	2665	3350	3873
	एकूण - द्वितीय	5321	9352	13540	16470	19488	21724	26026	31043	35478	44798	50929
	निव्वळ राज्य उत्पन्नातील भाग	35.1%	35.3%	33.5%	32.8%	33.5%	33.0%	31.7%	31.7%	31.8%	33.6%	33.5%
8	परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल्स व उपहारगृहे	2540	4750	7324	8917	10603	12130	14665	17408	20143	24610	27661
	निव्वळ राज्य उत्पन्नातील भाग	16.8%	17.9%	18.1%	17.8%	18.2%	18.4%	17.9%	17.8%	18.0%	18.4%	18.2%
9	बँका व वीमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, व्यवसाय सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	3041	6036	9602	11640	14399	18440	22290	28706	32357	36690	41095
	निव्वळ राज्य उत्पन्नातील भाग	20.1%	22.8%	23.7%	23.2%	24.8%	28.0%	27.2%	29.3%	29.0%	27.5%	27.0%
	एकूण - तृतीय	5581	10786	16926	20557	25002	30570	36955	46114	52500	61300	68756
	निव्वळ राज्य उत्पन्नातील भाग	36.8%	40.8%	41.8%	41.0%	43.0%	46.5%	45.0%	47.1%	47.0%	45.9%	45.2%
	एकूण - निव्वळ राज्य उत्पन्न	15163	26467	40472	50139	58137	65808	82076	97980	111726	133421	152129
	एकूण - दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपये)	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
		2435	3826	5430	6570	7439	8242	10080	11799	13195	14457	17295

* अस्थायी ^ प्राथमिक अंदाज

टिपा: 1) टक्केवारीचे (%) आकडे निव्वळ राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी दर्शवितात

2) आकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

आधार: अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

निष्कर्ष: 1) 1996-97 या वर्षाच्या राज्य उत्पन्नात प्राथमिक, द्वितीय व तृतीय क्षेत्रातील वाटा अनुक्रमे 21.3, 33.5 व 45.2 टक्के होता.

1980-81 मध्ये या क्षेत्राची तत्सम टक्केवारी अनुक्रमे 28.1, 35.1 व 36.8 टक्के होती. म्हणजे या कालावधीत प्राथमिक क्षेत्राचा वाटा कमी

दरडोई राज्य उत्पन्न 1996-97 मध्ये 1995-96 पेक्षा 11.9 टक्क्यांनी जास्त होता

परिच्छेद संदर्भ: 2.6.15

तक्ता: 2.6.2

औद्योगिक स्रोतानुसार राज्य उत्पन्न - स्थिर (1980-81) किमतीनुसार

रुपये कोटीत

अक्र	उद्योग	1980-81	1984-85	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94*	1994-95*	1995-96*	1996-97 [^]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	कृषि	3749	3786	4656	5836	5468	4301	6134	6089	5892	6355	7431
2	वन संवर्धन आणि ऑडके पाडणे	371	348	385	529	483	485	465	402	447	447	445
3	मासेमारी	88	83	94	101	101	98	129	113	91	128	158
4	खाण व दगड खाणकाम	53	89	76	100	118	105	122	105	131	139	148
	एकूण - प्राथमिक	4261	4306	5211	6566	6170	4989	6850	6709	6561	7069	8182
		100.0%	101.1%	122.3%	154.1%	144.8%	117.1%	160.8%	157.5%	154.0%	165.9%	192.0%
5	वस्तुनिर्माण (कारखाने)-											
	अ) नोंदणीकृत	2901	3656	4528	5200	5797	5495	5754	6205	6984	7917	8297
	ब) अनोंदणीकृत	1251	1450	1618	1916	1878	2044	2488	2983	3306	3902	4013
6	बांधकाम	1004	1197	1331	1379	1429	1480	1534	1589	1646	1705	1766
7	बीज, वीय (गॅस) आणि पाणीपुरवठा	165	258	327	370	407	469	464	526	581	653	680
	एकूण - द्वितीय	5321	6561	7804	8865	9511	9488	10240	11283	12517	14177	14756
		100.0%	123.3%	146.7%	166.6%	178.7%	178.3%	192.4%	212.0%	235.2%	266.4%	277.3%
8	परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल्स व उपहारगृहे	2540	3318	3976	4481	4815	4700	5270	5513	6055	6954	7396
		100.0%	130.6%	156.5%	176.4%	189.6%	185.0%	207.5%	217.0%	238.4%	273.8%	291.2%
9	बँका व बीमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी, व्यवसाय सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	3041	4529	5371	6139	6728	7862	8983	10621	11058	11488	12351
		100.0%	148.9%	176.6%	201.9%	221.2%	261.8%	295.4%	349.3%	363.6%	377.8%	406.1%
	एकूण - तृतीय	5581	7847	9347	10620	11543	12662	14253	16134	17113	18442	19747
		100.0%	140.6%	167.5%	190.3%	206.8%	226.9%	255.4%	289.1%	306.6%	330.4%	353.8%
	एकूण - निव्वळ राज्य उत्पन्न	15163	18714	22362	26051	27224	27139	31343	34128	36191	39688	42685
		100.0%	123.4%	147.5%	171.8%	179.5%	179.0%	206.7%	225.1%	238.7%	261.7%	281.5%
	एकूण-दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपये)	2435	2705	3000	3414	3483	3399	3849	4110	4274	4598	4853
		100.0%	111.1%	123.2%	140.2%	143.0%	139.6%	158.1%	168.8%	175.5%	188.8%	199.3%

* अस्थायी ^ प्राथमिक अंदाज

टिपा: 1) टक्केवारीचे (%) आकडे निव्वळ राज्य उत्पन्नाशी टक्केवारी दर्शविताने.

2) आकडे संश्लेषित दिव्यामुळे बेरजा जुळविलेले असे नाही.

आधार: अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

निष्कर्ष: 1) 1980 - 97 या 16 वर्षांच्या कालावधीत राज्य उत्पन्नाचा वार्षिक वृद्धीदर 7 टक्के होता याच कालावधीत

लोकसंख्या वाढीमुळे दरडोई राज्य उत्पन्नाचा वार्षिक सरासरी वृद्धीदर मात्र 4.7 टक्के होता.

संदर्भ परिच्छेद : 2.6.15

तक्ता :
आर्थिक स्रोतानुसार दरडोई जिल्हा उत्पन्न 1993 - 94

लोकसंख्या - हजारात, उत्पन्न - रुपये

अक्र	जिल्हा	प्रक्षेपित लोकसंख्या	प्राथमिक क्षेत्र				द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार (7+8+9)	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण (10+11)
			कृषि व संलग्न	मत्स्योत्पादन	इतर	एकूण (4+5+6)					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	बृहन्मुंबई	10315	500 2.5%	202	0	702 3.5%	7429 36.7%	12116 59.8%	20247 100.0%	3107 15.3%	23354
2	ठाणे	5839	885 7.0%	123	21	1029 8.2%	6159 48.9%	5396 42.9%	12584 100.0%	1931 15.3%	14515
3	रायगड	1906	2249 11.5%	116	17	2382 12.2%	14362 73.5%	2787 14.3%	19531 100.0%	2997 15.3%	22528
4	रत्नागिरी	1577	2584 34.9%	263	5	2852 38.5%	2076 28.1%	2437 32.9%	7401 100.0%	1136 15.3%	8537
5	सिंधुदुर्ग	850	4716 53.1%	209	29	4954 55.8%	1429 16.1%	2499 28.1%	8882 100.0%	1364 15.4%	10246
मुंबई विभाग		20487	1108 6.7%	176	9	1293 7.8%	7051 42.6%	8192 49.5%	16536 100.0%	2538 15.3%	19074
कोकण विभाग		10172	1724 13.5%	151	18	1893 14.8%	6668 52.2%	4212 33.0%	12773 100.0%	1960 15.3%	14733
6	नाशिक	4072	2485 28.1%	10	16	2511 28.4%	3301 37.4%	3023 34.2%	8835 100.0%	1355 15.3%	10190
7	धुळे	2654	1731 32.9%	12	40	1783 33.8%	1783 33.8%	2399 45.5%	5269 100.0%	813 15.4%	6082
8	जळगाव	3322	2955 42.3%	8	12	2975 42.6%	2975 42.6%	2541 36.4%	6986 100.0%	1072 15.3%	8058
9	अहमदनगर	3536	2179 32.9%	11	3	2193 33.2%	2193 33.2%	2699 40.8%	6615 100.0%	1016 15.4%	7631
नाशिक विभाग		13584	2373 33.4%	10	16	2399 33.8%	2010 28.3%	2699 38.0%	7108 100.0%	1092 15.4%	8200
10	पुणे	5898	2084 17.3%	6	3	2093 17.4%	5202 43.2%	4757 39.5%	12052 100.0%	1850 15.4%	13902
11	सातारा	547	3318 40.2%	16	1	3335 40.4%	2209 26.7%	2717 32.9%	8261 100.0%	1268 15.3%	9529
12	सांगली	2297	3584 42.8%	20		3604 43.1%	1752 20.9%	3013 36.0%	8369 100.0%	1285 15.4%	9654
13	सोलापूर	3382	2153 32.1%	17	1	2171 32.4%	2082 31.1%	2445 36.5%	6698 100.0%	1028 15.3%	7726
14	कोल्हापूर	3099	3601 38.9%	16	12	3629 39.2%	2343 25.3%	3295 35.6%	9267 100.0%	1423 15.4%	10690

अक्र	जिल्हा	प्रक्षेपित लोकसंख्या	प्राथमिक क्षेत्र			द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार (7+8+9)	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण (10+11)	
			कृषि व संलग्न	मत्स्योत्पादन	इतर						एकूण (4+5+6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	पुणे विभाग	17223	2753 29.1%	13	4	2770 29.3%	3172 33.6%	3506 37.1%	9448 100.0%	1210 12.8%	10898
15	औरंगाबाद	2423	2266 28.7%	33	4	2303 29.2%	3574 45.3%	2008 25.5%	7885 100.0%	1210 15.3%	9095
16	जातना	1493	2232 44.5%	14	1	2247 44.8%	777 15.5%	1993 39.7%	5017 100.0%	1995 39.8%	5787
17	परभणी	2178	3670 47.1%	4	4	3678 47.2%	1312 16.8%	2801 36.0%	7791 100.0%	1304 16.7%	8986
18	बीड	1902	3869 45.5%	23		3892 45.8%	2276 26.8%	2330 27.4%	8498 100.0%	907 10.7%	9802
19	नांदेड	2486	2512 42.5%	16	5	2533 42.9%	942 15.9%	2425 41.0%	5910 100.0%	978 16.5%	6817
20	उस्मानाबाद	1359	3529 55.3%	25		3554 55.7%	562 8.8%	2260 35.4%	6376 100.0%	865 13.6%	7354
21	लातूर	1786	2705 48.0%	17		2722 48.3%	671 11.9%	2244 39.8%	5637 100.0%	1049 18.6%	6502
	औरंगाबाद विभाग	13627	2939 43.0%	19	2	2960 43.3%	1564 22.9%	2312 33.8%	6836 100.0%	1049 15.3%	7885
22	बुलढाणा	1979	2617 45.8%	16	4	2637 46.2%	733 12.8%	2340 41.0%	5710 100.0%	877 15.4%	6587
23	अकोला	2305	2906 46.2%	12	10	2928 46.6%	794 12.6%	2566 40.8%	6288 100.0%	965 15.3%	7253
24	अमरावती	2275	2737 43.6%	23	48	2808 44.7%	861 13.7%	2613 41.6%	6282 100.0%	963 15.3%	7245
25	यवतमाळ	2155	3259 49.7%	22	94	2375 36.2%	1117 17.0%	2071 31.6%	6563 100.0%	1006 15.3%	7569
	अमरावती विभाग	8714	2884 46.3%	18	39	2941 47.3%	877 14.1%	2405 38.6%	6223 100.0%	955 15.3%	7178
26	वर्धा	1097	2687 41.3%	33	18	2738 42.1%	1124 17.3%	2646 40.7%	6508 100.0%	998 15.3%	7506
27	नागपूर	3463	1493 15.4%	39	63	2095 21.6%	3346 34.5%	4262 43.9%	9703 100.0%	1489 15.3%	11192
28	भंडारा	2163	1495 23.9%	182	124	1801 28.8%	1829 29.3%	2621 41.9%	6251 100.0%	959 15.3%	7210
29	चंद्रपूर	1857	1852 25.3%	80	1106	3038 41.5%	1922 26.3%	2354 32.2%	7314 100.0%	1123 15.4%	8437

लोकसंख्या - हजारात, उत्पन्न - रुपये

अक्र	जिल्हा	प्रक्षेपित लोकसंख्या	प्राथमिक क्षेत्र			द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार (7+8+9)	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण (10+11)	
			कृषि व संलग्न	मत्स्योत्पादन	इतर						एकूण (4+5+6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
30	गडचिरोली	825	1849	90	803	2742	1037	2357	6136	942	7078
			30.1%			44.7%	16.9%	38.4%	100.0%	15.4%	
	नागपूर विभाग	9405	1735	84	527	2346	2254	3152	7752	1189	8941
			22.38%			30.26%	29.08%	40.66%	100.00%	15.34%	
	एकूण महाराष्ट्र	83040	2214	62	71	2347	3330	4178	9855	1512	11367
			22.47%			23.82%	33.79%	42.39%	100.00%	15.34%	

टिप : 1)(%)आकडे स्तंभ 10 शी टक्केवारी दर्शवितात.

2)अशी टक्केवारी 1 पेक्षा कमी येत असलेल्या स्थानी आकडेवारी दर्शविण्यात आलेली नाही.

आधार:अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन मुंबई (यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या माहितीवर आधारित)

निष्कर्ष 1) दरडोई अविभाजीत सरासरी दरडोई राज्य उत्पन्नाच्या 70 टक्केपेक्षाही कमी दरडोई जिल्हा उत्पन्न असलेले जिल्हे

1) जालना 2) धुळे 3) लातूर 4) बुलढाणा 5) नांदेड असे आहेत.

2) दरडोई सरासरी राज्य उत्पन्नापेक्षा जास्त दरडोई जिल्हा उत्पन्न असणारे जिल्हे

1) पुणे 2) ठाणे 3) रायगड 4) बृहन्मुंबई

3) दरडोई राज्य उत्पन्नातील प्राथमिक क्षेत्रापासूनच्या दरडोई उत्पन्नाच्या प्रमाणापेक्षा दरडोई जिल्हा उत्पन्नात कमी प्रमाण असलेले जिल्हे

1) बृहन्मुंबई 2) ठाणे 3) रायगड 4) पुणे 5) नागपूर

4) दरडोई राज्य उत्पन्नात द्वितीय क्षेत्रापासून मिळणाऱ्या दरडोई उत्पन्नाच्या प्रमाणापेक्षा दरडोई जिल्हा उत्पन्नात सर्वात कमी प्रमाण असलेले जिल्हे

1) जालना 2) अमरावती 3) बुलढाणा 4) अकोला 5) लातूर 6) उस्मानाबाद

परिच्छेद संदर्भ : 2.6.16

तक्ता: 2.6.4

जिल्हानिहाय आर्थिक वर्गीकरणानुसार काम करणाऱ्यांची प्रक्षेपित लोकसंख्येनुसार संख्या (1993-94)

उत्पन्न - रुपयात

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र				एकूण प्राथमिक	द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण काम करणारे	एकूण काम न करणारे	एकूण प्रक्षेपित लोकसंख्या
		कृषि व संलग्न शेतकरी	मत्स्योत्पादन शेतकरी व शेतमजूर	इतर							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	बृहन्मुंबई	3	3	16	8	30	1497	2110	3637	6678	10315
		0.03%	0.03%	0.16%	0.08%	0.29%	14.5%	20.5%	35.26%	64.74%	100.00
2	ठाणे	48	238	42	15	3	787	767	2327	3512	5839
		0.82%	4.08%	0.72%	0.26%	0.05%	13.5%	13.1%	39.85%	60.15%	100.00
3	रायगड	375	148	42	3	568	132	136	836	1070	1906
		19.67%	7.76%	2.20%	0.16%	29.80%	6.9%	7.1%	43.86%	56.14%	100.00
4	रत्नागिरी	449	68	25	4	546	57	104	707	870	1577
		28.47%	4.31%	1.59%	0.25%	34.62%	3.6%	6.6%	44.83%	55.17%	100.00
5	सिंधुदुर्ग	244	49	10	8	311	29	64	404	446	850
		28.71%	5.76%	1.18%	0.94%	36.59%	3.4%	7.5%	47.53%	52.47%	100.00
	मुंबई विभाग	1549	506	135	38	2228	2502	3181	7911	12576	20487
		7.56%	2.47%	0.66%	0.19%	10.88%	12.2%	15.5%	38.61%	61.39%	100.00
	कोकण विभाग	1546	503	119	30	2198	1005	1071	4274	5898	10172
		15.20%	4.94%	1.17%	0.29%	21.61%	9.9%	10.5%	42.02%	57.98%	100.00
6	नाशिक	769	429	2	20	1220	253	302	1775	2297	4072
		18.89%	10.54%	0.05%	0.49%	29.96%	6.2%	7.4%	43.59%	56.41%	100.00
7	धुळे	451	476	2	16	945	83	174	1202	1452	2654
		16.99%	17.94%	0.08%	0.60%	35.81%	3.1%	6.6%	45.29%	54.71%	100.00
8	जळगाव	428	632	9	12	1081	111	233	1425	1897	3322
		12.88%	19.02%	0.27%	0.36%	32.54%	3.3%	7.0%	42.90%	57.10%	100.00
9	अहमदनगर	769	432	3	23	1227	170	226	1623	1913	3536
		21.75%	12.22%	0.08%	0.65%	34.70%	4.8%	6.4%	45.90%	54.10%	100.00
	नाशिक विभाग	2417	1969	16	71	4473	617	935	6025	7559	13584
		17.79%	14.49%	0.12%	0.52%	32.93%	4.5%	6.9%	44.35%	55.65%	100.00
10	पुणे	746	333	2	40	1121	555	702	2378	3520	5898
		12.65%	5.65%	0.03%	0.68%	19.01%	9.4%	11.9%	40.32%	59.68%	100.00
11	सातारा	559	245	1	21	826	115	193	1134	1413	2547
		21.95%	9.62%	0.04%	0.82%	32.43%	4.5%	7.6%	44.52%	55.48%	100.00
12	सांगली	440	245	0.3	22	707	112	194	1013	1284	2297
		19.16%	10.67%	0.01%	0.96%	30.78%	4.9%	8.4%	44.10%	55.90%	100.00

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र			एकूण प्राथमिक	द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण काम करणारे	एकूण काम न करणारे	एकूण प्रक्षेपित लोकसंख्या	
		कृषि व संलग्न शेतकरी	संतान शेतकरी व शेतमजूर	मत्स्योत्पादन							इतर
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	सीतापूर	491 14.52%	460 13.60%	1 0.03%	31 0.92%	983 29.07%	213 6.3%	260 7.7%	1456 43.05%	1926 56.95%	3382 100.00
14	कोल्हापूर	656 21.17%	243 7.84%	2 0.06%	24 0.77%	925 29.85%	241 7.8%	264 8.5%	1430 46.14%	1669 53.86%	3099 100.00
पुणे विभाग		2892 16.79%	1526 8.86%	63 0.37%	138 0.80%	4562 26.49%	1236 7.2%	1613 9.4%	7411 43.03%	9812 56.97%	17223 100.00
15	औरंगाबाद	426 17.58%	293 12.09%	3 0.12%	11 0.45%	733 30.25%	118 4.9%	184 7.6%	1035 42.72%	1388 57.28%	2423 100.00
16	जालना	333 22.30%	254 17.01%	2 0.13%	8 0.54%	597 39.99%	39 2.6%	76 5.1%	712 47.69%	781 52.31%	1493 100.00
17	परभणी	387 17.77%	412 18.92%	2 0.09%	12 0.55%	813 37.33%	60 2.8%	122 5.6%	995 45.68%	1183 54.32%	2178 100.00
18	बीड	439 23.08%	272 14.30%	3 0.16%	13 0.68%	727 38.22%	52 2.7%	115 6.0%	894 47.00%	1008 53.00%	1902 100.00
19	नांदेड	409 16.45%	460 18.50%	3 0.12%	12 0.48%	884 35.56%	80 3.2%	146 5.9%	1112 44.73%	1374 55.27%	2486 100.00
20	उस्मानाबाद	250 18.40%	253 18.62%	0.2 0.01%	8 0.59%	511 37.60%	34 2.5%	71 5.2%	616 45.33%	743 54.67%	1359 100.00
21	लातूर	309 17.30%	306 17.13%	0.3 0.02%	8 0.45%	623 34.88%	48 2.7%	112 6.3%	783 43.84%	1003 56.16%	1786 100.00
औरंगाबाद विभाग		2553 18.73%	2250 16.51%	13.5 0.10%	72 0.53%	4888 35.87%	431 3.2%	828 6.1%	6147 45.11%	7480 54.89%	13627 100.00
22	बुलढाणा	367 18.54%	410 20.72%	1 0.05%	8 0.40%	786 39.72%	46 2.3%	111 5.6%	943 47.65%	1036 52.35%	1979 100.00
23	अकोला	263 11.41%	513 22.26%	1 0.04%	9 0.39%	786 34.10%	63 2.7%	160 6.9%	1009 43.77%	1296 56.23%	2305 100.00
24	अमरावती	218 9.58%	530 23.30%	3 0.13%	12 0.53%	763 33.54%	68 3.0%	179 7.9%	1010 44.40%	1205 52.97%	2275 100.00
25	यवतमाळ	278 12.90%	550 25.52%	6 0.28%	14 0.65%	848 39.35%	58 2.7%	122 5.7%	1028 47.70%	1127 52.30%	2155 100.00
अमरावती विभाग		1126 12.92%	2003 22.99%	11 0.13%	43 0.49%	3183 36.53%	235 2.7%	572 6.6%	3990 45.79%	4724 54.21%	8714 100.00
26	वर्धा	136 12.40%	225 20.51%	3 0.27%	6 0.55%	370 33.73%	40 3.6%	79 7.2%	489 44.58%	608 55.42%	1097 100.00

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र				एकूण प्राथमिक	द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण काम करणारे	एकूण काम न करणारे	एकूण प्रक्षेपित लोकसंख्या
		कृषि व संलग्न शेतकरी व शेतमजूर	मत्स्योत्पादन	इतर							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
27	नागपूर	239 6.90%	312 9.01%	8 0.23%	46 1.33%	605 17.47%	265 7.7%	429 12.4%	1299 37.51%	2164 62.49%	3463 100.00
28	भंडारा	436 20.16%	354 16.37%	18 0.83%	8 0.37%	816 37.73%	146 6.7%	122 5.8%	1084 50.12%	1079 49.88%	2163 100.00
29	चंद्रपूर	279 15.02%	305 16.42%	14 0.75%	40 2.15%	638 34.36%	87 4.7%	132 7.1%	857 46.15%	1000 53.85%	1857 100.00
30	गडचिरोली	349 42.30%	128 15.52%	6 0.73%	5 0.61%	388 47.03%	18 2.2%	38 4.6%	444 53.82%	381 46.18%	825 100.00
नागपूर विभाग		1339 14.24%	1324 14.08%	49 0.52%	105 1.12%	2817 29.95%	556 5.9%	800 8.5%	4173 44.37%	5232 55.63%	9405 100.00
महाराष्ट्र		11876 14.30%	9578 11.53%	230.8 0.28%	467 0.56%	22151 26.68%	5577 6.7%	7929 9.5%	35657 42.94%	47383 57.06%	83040 100.00

आधार अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन मुंबई (यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या माहितीवर आधारित)

निष्कर्ष : 1) तृतीय क्षेत्रात काम करणाऱ्या व्यक्तींची टक्केवारी मुंबई, ठाणे, पूणे, नागपूर येथे एकूण लोकसंख्येच्या 10 टक्क्यांहून अधिक (20 टक्के पर्यंत) तर उर्वरीत सर्व जिल्ह्यांमध्ये समप्रमाणात म्हणजे 6 ते 8 टक्केच्या दरम्यान आहे.

2) तृतीय क्षेत्रात काम करणाऱ्यांचे प्रमाण कमी असलेले जिल्हे गडचिरोली व जालना : त्यांची टक्केवारी अनुक्रमे 4.6 व 5.1 आहे. या दोन जिल्ह्यात प्राथमिक क्षेत्र व तृतीय क्षेत्र यातील काम करणाऱ्यांचा अनुपात सर्वात कमी म्हणजे 1/8 ते 1/10 टक्के आहे. अन्य सर्वत्र तो साधारणतः 1/4 ते 1/6 आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 2.6.18

तक्ता: 2.6.5

काम करणाऱ्यांच्या संख्येनुसार संबंधित क्षेत्रातील प्रति व्यक्ति निव्वळ जिल्हा उत्पन्न 1993-94

उत्पन्न - रुपयात

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र					द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण
		कृषि व संलग्न शेतकरी	मत्स्योत्पादन शेतकरी व शेतमजूर	इतर	एकूण	एकूण					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	बृहन्मुंबई			130025		241147	51190	59231	57422	8813	66235
2	ठाणे	10815	7220	17120	7693	7769	45697	40180	31576	4846	36422
3	रायगड	11431	8196	5250	10600	7991	207392	39053	44529	6832	51361
4	रत्नागिरी	9076	7882	16580	1200	8236	57423	37508	16507	2533	19040
5	सिंधुदुर्ग	16428	13681	1960	3025	13529	41890	33192	18687	2869	21556
	मुंबई विभाग	14652	11044	26772	4703	11889	57737	52757	42822	6572	49394
	कोकण विभाग	11345	8560	12889	5957	8759	67490	40004	30399	4665	35064
6	नाशिक	13157	8446	20500	3235	8380	53132	40759	20268	3110	23378
7	धुळे	10187	4956	15450	6744	5009	34769	36587	11635	1794	13429
8	जळगाव	22932	3086	2956	3417	9142	44007	36226	16286	2500	18786
9	अहमदनगर	10019	6415	12500	491	6319	35852	42229	14413	2212	16626
	नाशिक विभाग	13335	7349	8500	3168	7286	44259	39209	16027	2461	18488
10	पुणे	16477	11392	18801	343	11011	55287	39966	29892	4587	34479
11	सातारा	15117	10510	41800	67	10283	48933	35857	18555	2847	21402
12	सांगली	18708	12017	136446	27	11708	35945	35673	18977	2913	21890
13	सोलापूर	14832	7658	56500	106	7469	33053	31808	15558	2387	17945
14	कोल्हापूर	17010	12412	24100	1600	12157	30129	38682	20083	3083	23166
	पुणे विभाग	16395	10732	38233	416	10456	42206	37433	21956	3370	25326

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र				द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण	
		कृषि व संलग्न शेतकरी	संलग्न शेतकरी व शेतमजूर	मत्स्योत्पादन	इतर						एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
15	औरंगाबाद	12889	7637	26533	878	7613	73391	26441	18459	2833	21292
16	जालना	10005	5676	10850	38	5618	29762	39151	10519	1616	12135
17	परभणी	20656	10005	4100	700	9853	47625	49999	17053	2616	19669
18	बीड	16761	10349	14700	108	10183	83242	38529	18079	2774	20853
19	नांदेड	15267	7185	13200	1167	7124	29260	40950	13212	2028	15240
20	उस्मानाबाद	19181	9533	149558	75	9451	35226	42252	14066	2158	16224
21	लातूर	15632	7854	5200	350	7805	24952	35784	12858	1972	14830
औरंगाबाद विभाग		15685	8337	19862	486	8252	49442	38048	15154	2325	17479
22	बुलढाणा	14112	6665	31100	1000	6639	31548	41723	11984	1840	13824
23	अकोला	25465	8631	27700	2756	8588	29060	36967	14366	2204	16570
24	अमरावती	28567	8326	15567	9067	8374	28791	33212	14150	2169	16319
25	यवतमाळ	25266	8483	7983	14336	8576	41510	36584	13758	2109	15867
अमरावती विभाग		23090	8031	14491	7960	8052	35542	36633	13592	2085	15677
26	वर्धा	21674	8165	12233	3250	8118	30838	36738	14600	2239	16839
27	नागपूर	21631	9383	16888	42807	11993	43720	34403	25867	3969	29836
28	भंडारा	7418	4094	21839	33500	4774	27097	46466	12473	1913	14386
29	चंद्रपूर	12329	5890	10607	51325	8842	41031	33120	15849	2432	18281
30	गडचिरोली	6128	4102	12367	132650	5832	47517	51166	11402	1749	13151
नागपूर विभाग		12186	6127	16073	16073	7831	38131	37058	17471	2681	20152
महाराष्ट्र		15479	8569	22543	22543	8771	49590	43559	22950	3522	26472
बृहमुंबई वगळून महाराष्ट्र		15049	8331	14507	14507	8456	49003	38162	19035	2921	21956

अक्र	जिल्हा	प्राथमिक क्षेत्र				द्वितीय क्षेत्र	तृतीय क्षेत्र	एकूण भाग वाटपानुसार	एकूण बिना भाग वाटपानुसार	एकूण	
		कृषि व संलग्न शेतकरी	मत्स्योत्पादन शेतकरी व शेतमजूर	इतर	एकूण						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय महाराष्ट्र शासन मुंबई यांच्या कडून प्राप्त झालेल्या माहितीवर आधारीत.

1) प्राथमिक क्षेत्रांत राज्यस्तरावरील प्रति व्यक्ती सरासरी राज्य उत्पन्नापेक्षा फार कमी सरासरी जिल्हा उत्पन्न (रुपये 7,000) पर्यंत ज्या जिल्ह्यांना मिळते ते म्हणजे. 1) मंडारा 2) धुळे 3) जालना 4) गडचिरोली 5) बुलढाणा

2) प्रति शेतकरी संख्येच्या संदर्भात राज्याचे सरासरी वार्षिक उत्पन्न रूपये 15479 असून जिल्हानिहाय प्रति शेतकरी जिल्हा उत्पन्नामध्ये फार तफावत आहे, अमरावती, अकोला, यवतमाळ, जळगाव, वर्धा, नागपूर, परभणी या जिल्ह्यांनी 20,000 रूपयाच्यावर मिळकत सिध्द केली आहे तर गडचिरोली व मंडारा या जिल्ह्यामध्ये ते सरासरीच्या निम्न्याहून ही कमी आहे शेतकरी व शेतमजूर यांना कृषिसंलग्न गणले आहे व त्यांचा एकत्रित विचार केला तर दरडोई कृषिक्षेत्रातील जिल्हा उत्पन्न रकाना 4 मध्ये दिले

3) शेतकऱ्यांच्या संख्येच्या संदर्भात पाहिले किंवा शेतमजुरांच्या संख्येच्या प्रमाणत पाहिले तरी, गडचिरोली, मंडारा, जालना व धुळे जिल्ह्याची आर्थिक स्थिती कमकुवत आहे.

4) द्वितीय क्षेत्रापासून प्रती व्यक्ती मिळणारे उत्पन्न राज्यस्तरावर सरासरीने रूपये 49590 म्हणजे प्राथमिक क्षेत्रापासून मिळणाऱ्या सरासरी राज्य उत्पन्नाच्या पाचपट आहे ही तफावत फार आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 2.6.17

तक्ता : 2.6.6

अखिल भारतीय स्तरावरील देशांतर्गत बचत

(रु. कोटी)

अंक	बाब	1980-81	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	कौटुंबिक क्षेत्र	21848	109623	109359	124825	149673	195403	210417	259543
	1.1 रोखीच्या स्वरूपात	8610	49700	62139	63395	94517	108893	95715	136844
	1.2 भौतिक मत्तेच्या स्वरूपात	13238	59923	47220	59430	55158	86510	114702	122899
2	संयुक्त (खाजगी) क्षेत्र	2284	14950	20004	19635	29480	34193	47391	49545
	एकूण खाजगी क्षेत्र (1 + 2)	24132	124563	129363	144460	179153	229596	257808	309088
3	सार्वजनिक क्षेत्र	4654	5436	11888	10765	4557	17491	25195	24728
	एकूण देशांतर्गत बचत	28786	129999	141251	155225	183710	247087	283003	333816
	चातू किमतीनुसार एकूण राष्ट्रीय उत्पन्न बाजार भावानुसार एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाशी बचतीची टक्केवारी	136013	535534	616799	705918	810749	963492	1118964	1276974
	1. खाजगी क्षेत्र	17.74	23.26	20.97	20.46	22.1	23.83	23.04	24.2
	2. सार्वजनिक क्षेत्र	3.42	1.02	1.93	1.52	0.56	1.82	2.25	1.94
	एकूण	21.16	24.27	22.9	21.99	22.66	25.64	25.29	26.14
	एकूण बचतीमध्ये क्षेत्रानेहाय बचतीची टक्केवारी								
	1. खाजगी क्षेत्र	83.83	95.82	91.58	93.06	97.52	92.92	91.1	92.59
	2. सार्वजनिक क्षेत्र	16.17	4.18	8.42	6.94	2.48	7.08	8.9	7.41
	दरडोई बचत (रुपये)	423.95	1549.45	1650.13	1780.1	2068.81	2733.26	3076.12	3566.41
	लोकसंख्या (कोटी)	679	839	856	872	888	904	920	936

आधार 1. राष्ट्रीय लेखा सांख्यिकी, 1998, केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिल्ली (विवरण पत्र क्र. 18)

2. अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

निष्कर्ष : खाजगी क्षेत्राच्या बचतीमध्ये कौटुंबिक क्षेत्राच्या बचतीचे प्रमाण 84 टक्के होते. यामध्ये रोखीच्या स्वरूपात बचतीचे प्रमाण 53 टक्के असल्याचे दिसून येते.

परिच्छेद संदर्भ : 2.6.19

विविध अभिकरणांच्या स्वामित्वाखाली असलेली उपखोरे निहाय पर्जन्यमापन केंद्रे

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	पाटबंधारे खाते			IMD			CWC		महसूल खाते		कृषी खाते	कृषी विद्यापीठे			GSDA साधे व स्वयंचलीत	टाटा कंपनी		रेल्वे साधे	एकूण पर्जन्य मापन केंद्रे
		साधे	साधे व स्वयंचलीत	स्वयंचलीत	साधे	साधे व स्वयंचलीत	स्वयंचलीत	साधे	साधे व स्वयंचलीत	साधे	स्वयंचलीत		साधे	साधे व स्वयंचलीत	स्वयंचलीत		साधे	स्वयंचलीत		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1 अ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	2			5	1		6					10			1				25
1 आ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) आ) मुळा व प्रवरा				6	1		1	1	1			1							11
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)							5	1	11	5		14							36
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	6						2		5			9							22
4	मांजरा							1	1	8			16			1				27
5	गोदावरी उर्वरीत									2			1							3
6	पैनगंगा	16		30				1					7							54
7	वर्धा	58											1							59
8	मध्य वैनगंगा	20	25					5	2				5	1		1				59
9अ	निम्न वैनगंगा अ) प्राणहिता				12	11			2				2							27
9आ	निम्न वैनगंगा आ) इचमपल्ली																			0
9इ	निम्न वैनगंगा ई) इंद्रावती				5															5
गोदावरी खोरे		102	25	30	28	13	0	21	7	27	5	0	66	1	0	3	0	0	0	328
10	पूर्णा (तापी)	34		2									4	3		1				44
11	गिरणा									8			1			1				10
12	पांझरा									3			1							4
13अ	मध्य तापी (अ) तापी(सातपुडा)	18										5								23
13आ	मध्य तापी(आ) तापी(दक्षिण)									6			1							7
तापी खोरे		52	0	2	0	0	0	0	0	17	0	5	7	3	0	2	0	0	0	68
14	नर्मदा खोरे	4								1										5
15 अ	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - उत्तर)							23	1				4							28
15 आ	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - दक्षिण)							3					1							4
16 अ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) अ) येरळ	9										4								13
16 आ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) आ) अग्रणी	7										1	1						4	9
17	ऊर्ध्व भीमा (ऊजनीपर्यन्त)	67	17									1	3							92
18 अ	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	35		9					1			3	1							49
18 आ	उर्वरीत भीमा आ) उजनीखाली माण	31		4					1			5								41
19अ	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	35							1			8	8			2				54
19आ	सीना - बोरी-बेनेतुरा आ) बोरी - बेनेतुरा	3										1	3							7
कृष्णा खोरे		187	17	13	0	0	26	4	0	0	0	23	21	0	0	2	4	0	0	297
20	दमणगंगा- पार	23										4								27
21	उत्तर कोकण	95		92				1	1		16		2		1		2		1	211
22	मध्य कोकण	31		15	1			1	1		8		2		2	1			1	63
23	वाशिष्ठी	1	21								3		1				1			27
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी आ) सिंधुदुर्ग		22		1						3		1			2				27
25	तेरेखोल - तित्लारी		12								1									35
एकूण कोकणातील पश्चिमवाहिनी नद्यांची खोरी		150	77	107	2	0	2	2	3	38	3	0	8	0	5	1	3	1	1	403
एकूण महाराष्ट्र		495	119	152	30	13	28	27	10	83	8	28	102	4	5	8	7	1	1	1121

टीप :

* असे चिन्हांकित स्वयंचलित आहे.

निष्कर्ष : महाराष्ट्रातील एकूण साधी पर्जन्यमापन केंद्रे 773
महाराष्ट्रातील एकूण साधीस्वयंचलित प.मा. केंद्रे 154
महाराष्ट्रातील एकूण स्वयंचलित पर्जन्यमापन केंद्रे 194
परिच्छेद संदर्भ : 2.8.3 1121

348 एकूण स्वयंचलित प.मा. केंद्रे
एकूण प.मा. केंद्रे

WMO च्याप्रमाणकानुसार हे गुणोत्तर 20 टक्केपेक्षा अधिक असावे.

तक्ता: 2.8.2

उपखोरेनिहाय एकूण उपलब्ध नैसर्गिक जलसंपत्ती, लोकसंख्या व लागवडी योग्य क्षेत्र

उपलब्धता - दलघमी.

लोकसंख्या - हजार

लागवडी योग्य क्षेत्र - हजारहेक्टर

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	वार्षिक सरासरी उपलब्धता	एकूण लोकसंख्या	लागवडी योग्य क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	3594	4576	5137	4246	1188
	आ) मुळा व प्रवरा	1648	2141	2130	1197	531
2	गोदावरी निम्नर्रोत (पैठण धरणाखाली)	2703	3887	4778	3445	1616
3	पूणा (दुधनासहोत)	2094	2899	3316	3164	1556
4	माजरा	1488	2598	3770	3010	1337
5	गोदावरी उर्वरीत	135	216	274	120	59
6	पैनगगा	4584	6417	5500	3638	1709
7	वधां	4177	5067	5633	3713	1567
8	मध्य वैनगगा	8328	9985	10026	5359	1209
9	निम्न वैनगगा (अ)वैनगगा - प्राणहिता	5033	6055	6311	788	353
	(आ) इंचमपल्लीपारिसर	221	243	252	16	6
	(इ) इद्रावती	3295	3624	3753	285	125
	गोदावरी खोरे	37300	47708	50880	28981	11256
10	पूणा (तापी)	2162	2910	2536	3930	1400
11	गिरणा	1097	1388	1551	2678	731
12	पाझरा	405	533	529	712	170
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	2072	3278	2868	1828	701
	(आ) तापी (दोक्षण)	1241	1671	1634	2207	729
	तापी खोरे	6977	9780	9118	11355	3731
14	नर्मदा खोरे	315	482	580	161	64
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	15877	18950	18097	4253	988
	(आ) (पश्चिम-दोक्षण)	2942	3407	3227	522	124
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा	20	50	130	1258	320
	(आ) अग्रणी	5	13	87	260	110
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	6293	7416	7594	5263	1122
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	2241	3024	2812	1387	531
	आ) उजनीखाली-माणसहोत	319	505	469	1954	915
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	478	722	1110	3068	1160

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	वार्षिक सरासरी उपलब्धता	एकूण लोकसंख्या	लागवडी योग्य क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7
	आ) बारा-बनेतुरा	196	417	506	666	357
	कृष्णा खोरे	28371	34504	34032	18632	5627
20	दमणगंगा- पार	3786	4424	4426	414	152
21	उत्तर कोकण	17607	21085	21369	15819	531
22	मध्य कोकण	13293	15127	15116	1280	310
23	वाशिष्ठी	4522	5479	5496	428	154
24अ	दक्षिण कोकण					
	अ) रत्नागिरी	9704	11558	11299	905	328
	आ) सिधुदुर्ग	5970	7177	7317	684	289
25	तेरेखोल - तिल्लारी	3717	4450	4187	264	100
	कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्याचे खोरे	58599	69300	69210	19794	1864
	महाराष्ट्र राज्य -दलघमी	131562	161774	163820	78922	22542
	महाराष्ट्र राज्य - अघफू	4647	5714	5786		

आधार: पाटबंधारे खात्यातील क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी उपलब्ध करून दिलेल्या मर्यादित कालावधीच्या पजन्यमान/ दिसर्ग मालिका.

परिच्छेद संदर्भ : 2.8.4

तक्ता : 2.8.3

महाराष्ट्राच्या संघात मधुकावरील पाण्याच्या उपलब्धतेचे अंदाज

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	महाराष्ट्र सिंचन आयोग(1962) 75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	राष्ट्रीय सिंचन आयोग (1972)		लगाव/समित्या		पाटबंधारे खात्याचे उपखोरेनिहाय अभ्यास(1998)		
			75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता	
					6	7	8	9	
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पेटण घरणा पर्यंत) अ)गोदावरी (मुख्य व प्रवरा व्यतिरिक्त) आ) मुख्य व प्रवरा							3594	4576
2	गोदावरी निम्नतीत (पेटण घरणाखाली)							1648	2141
3	पुर्णा (दुधनासहीत)							2703	3878
4	मांजरा							2094	2899
5	गोदावरी उर्वरीत	31795						1488	2598
6	पैनगंगा		37830			3879	5153	135	218
7	वर्धा					4671	8201	4584	6417
8	मध्य वेनगंगा							4177	5067
9	निम्न वेनगंगा (अ)वेनगंगा - प्राणहिता (आ) ईशमपल्लीपरिसर (इ) इंद्रावली							8328	9885
	एकूण वेनगंगा (8 + 9 अ)							5033	6055
	एकूण प्राणहिता (8 + 7 + 8 + 9अ)	20385				113	150	221	243
	एकूण गोदावरी (प्राणहिता वगळून)	11410				2631	3788	3295	3824
	गोदावरी खोरे	31795	37830			0	0	13381	16040
10	पुर्णा (तापी)					22678	30125	22122	27524
11	गिरणा					0	20159	15178	20184
12	पांझरा					37825	50284	37300	47708
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा) (आ) तापी (दक्षिण)	6484	7250	147730		1982	2548	2182	2910
	तापी खोरे	6484	7250			5047		1097	1388
14	चर्मदा	308	820					405	533
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)	21772						2072	3278
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरवळ (आ) अग्रणी		27920					1241	1671
	एकूण कृष्णा (बीना वगळून)	21772	27920			7028	10235	6977	9780
17	ऊर्ध्व भीमा(उजनीपर्यंत)					308	377	315	482
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा								
19	आ) उजनीखाली-भाणसाहीत सीना - बोरी - बेनेतुरा अ) सीना आ) बोरी-बेनेतुरा	8772							
	एकूण भीमा	8772							
	कृष्णा खोरे	30549	27920						
20	दयनगंगा- पार							15877	18950
21	उत्तर कोकण							2942	3407
22	मध्य कोकण							20	50
23	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी आ) सिंधुदुर्ग	42489	42480					5	13
24	तेरेंखोल - तिल्लारी							18998	18944
	कोकणातील पश्चिम बाहिरी नद्यांचे खोरे	42489	42480					6293	7416
	महाराष्ट्र राज्य	111805	118100	147730				2241	3024
								478	722
								196	417
								11653	8527
								27251	30351
								28371	34504
								2757	3786
								15278	17607
								9837	13293
								4491	4522
								6632	9704
								8264	5970
								2232	3717
								49288	61014
								68589	69300
								121702	162261
								131562	181774

टीप: * महाराष्ट्र सिंचन आयोगाने (1962) नर्मदा खोरे विद्यारत घेतलेले नाही. तथापि महाराष्ट्राच्या एकूण जलसंपत्तीच्या तालमिक अभ्यासासाठी नर्मदा पाणी तंट लक्षात घ्यावे लागेल. महाराष्ट्र बाबतचा अंदाज दर्शविला आहे.

साधारण: 1) गोदावरी खोऱ्याचा हिस्सा (संन 4) Masbar Plans: Krishna-Godavari Basins (Manerikar Committee) (March 1960) वर अवलंबून घेतला आहे.

2) तापी खोऱ्याचा हिस्सा (संन 4) जानेवारी 1988 मध्ये आंतरराष्ट्रीय नियंत्रण संस्थाच्या (महाराष्ट्र-म.मध्य प्रदेस) 21वा बैठकीतील सिंचन नुसार आहे. संपूर्ण उष्णकटिबंधीय समिती (अयंनार समिती)ने 1958 मध्ये उष्णकटिबंधीय खोऱ्याचा पाणीवाटपातील हिस्सा 7401 दलघणी (261.4 जपूज) असा दर्शवला होता.

3) नर्मदा पाणी तंट लक्षात घ्यावे (1978) केलेल्या पाणी वाटपातुसार नर्मदा खोऱ्याचा पाण्याचा हिस्सा (संन 4) दर्शविला आहे.

4) कृष्णा पाणी तंट लक्षात घ्यावे (1975) संन-2 नुसार कृष्णा खोऱ्याचा पाण्याचा हिस्सा (संन-4) दर्शविला आहे.

5) कोकण प्रदेशातील पाण्याची उपलब्धता (संन- 4 व 5) कोकण सिंचन विकास उच्चाधिकार समिती (वताळ समिती, जून 1981) वर अवलंबून संन-2 नुसार संक्षेपित केले आहे.

सिंचन : 1) महाराष्ट्र सिंचन आयोगाने (1962) अनुमानित केलेली जलसंपत्ती महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोगासाठी पाटबंधारे खात्याने केलेल्या अभ्यासात 15 टक्के कमी होती. (गोदावरी 14.78 टक्के कमी, तापी 7 टक्के कमी, कृष्णा 7 टक्के अधिक परंतु बीना 8.5 टक्के कमी, कोकण 27.5 टक्के कमी).

2) राष्ट्रीय सिंचन आयोगाने (1972) विद्यारतघेतलेल्या उपलब्धतेच्या अंदाजाच्या तुलनेत पाटबंधारे खात्याने केलेल्या अभ्यासातुन प्राप्त झालेली 75 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता 11.76 टक्के अधिक आहे. (गोदावरी 1.34 टक्के अधिक, तापी 4 टक्के अधिक, नर्मदा 97 टक्के कमी, कृष्णा 1.8 टक्के अधिक तर कोकणत 27.5 टक्के अधिक). तसेच 50 टक्के विश्वासाहतेची उपलब्धता देतील 8.66 टक्के अधिक आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 2.8.5

तक्ता: 3.2.1

उपखोरेनिहाय नैसर्गिक उपलब्धता, पाणीवापराची सद्यस्थिती, दरडोई/दरहेक्दरी उपलब्धता

उपलब्धता - दलघमी

पाणीवापर -दलघमी

दरडोई उपलब्धता - घमी

दरहेक्दरी उपलब्धता - घमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	नैसर्गिक सरासरी उपलब्धता	पाणीवापराची सद्यस्थिती (1996)	दरडोई उपलब्धता (सन 1991 आधारित)	दरहेक्दरी उपलब्धता	नियोजनासाठी वर्गीकरण
1	2	3	4	5	6	7
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पेटण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त) आ) मुळा व प्रवरा	5137 2130	3531 1352	1210 1780	4324 4011	सर्वसाधारण सर्वसाधारण
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पेटण धरणाखाली)	4778	1052	1387	2957	तुटीचे
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	3316	1229	1048	2131	तुटीचे
4	माजरा	3770	1077	1252	2820	तुटीचे
5	गोदावरी उर्वरीत	274	16	2283	4644	सर्वसाधारण
6	पैनगंगा	5500	799	1512	3218	सर्वसाधारण
7	वधा	5633	694	1517	3595	सर्वसाधारण
8	मध्य वैनगंगा	10026	2172	1871	8293	विपुलतेचे
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता (आ) इंचमपल्लोपॉरिसर (इ) इद्रावती	6311 252 3753	867 3 3	8009 15750 13168	17878 42000 30024	अतिविपुलतेचे अतिविपुलतेचे अतिविपुलतेचे
	गोदावरी खोरे	50880	12795	1756	4520	सर्वसाधारण
10	पूर्णा (तापी)	2536	598	645	1811	तुटीचे
11	गिरणा	1551	913	579	2122	तुटीचे
12	पांझरा	529	186	743	3112	सर्वसाधारण
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा) (आ) तापी (दक्षिण) तापी खोरे	2868 1634 9118	829 221 2747	1569 740 803	4091 2241 2444	सर्वसाधारण तुटीचे तुटीचे
14	नर्मदा खोरे	580	24	3602	9063	विपुलतेचे
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)	18097 3227	2512 6	4255 6177	18317 26024	अतिविपुलतेचे अतिविपुलतेचे
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा (आ) अग्रणी	130 87	166 49	103 335	406 791	अतितुटीचे अतितुटीचे
17	ऊर्ध्व भोमा (उजनीपर्यन्त)	7594	2103	1443	6768	सर्वसाधारण
18	उर्वरीत भोमा अ) नीरा आ) उजनीखाली-माणसहीत	2812 469	1375 114	2027 240	5296 513	सर्वसाधारण अतितुटीचे
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना आ) बोरी-बेनेतुरा कृष्णा खोरे	1110 506 34032	454 102 6881	362 760 1827	957 1417 6048	अतितुटीचे अतितुटीचे सर्वसाधारण
20	दमणगंगा- पार	4426	42	10691	29118	अतिविपुलतेचे
21	उत्तर कोकण	21369	2602	1351	40243	अतिविपुलतेचे

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	नैसर्गिक सरासरी उपलब्धता	पाणीवापराची सद्यस्थिती (1996)	दरडोई उपलब्धता (सन 1991 आधारित)	दरहेक्टेरी उपलब्धता	नियोजनासाठी वर्गीकरण
1	2	3	4	5	6	7
22	मध्य कोकण	15116	260	11813	48761	अतिविपुलतेचे
23	वाशिष्ठी	5496	30	12854	35688	अतिविपुलतेचे
24अ	दक्षिण कोकण					
	अ) रत्नागिरी	11299	47	12485	34448	अतिविपुलतेचे
	आ) सिंधुदुर्ग	7317	77	10697	25318	अतिविपुलतेचे
25	तेरेंखोल - तिल्लारी	4187	18	15841	41870	अतिविपुलतेचे
	कोकणातील पश्चिम बाहिनी नद्याची खोरी	69210	3076	3497	37130	अतिविपुलतेचे
	महाराष्ट्र राज्य	163820	25523	2076	7267	सर्वसाधारण

टीप: 1) स्तंभ (3) मधील आकडेवारी तक्ता 2.8.2 मधील स्तंभ (5) नुसार आहे.

2) स्तंभ (4) मधील आकडेवारी खंड-2 मधील त्या त्या उपखोऱ्यांच्या प्रकरणातील 'प्रकल्पाची सद्यःस्थिती' या शीर्षकाच्या सारणीनुसार आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 3.2.2

तक्का : 3.2.2

पाण्याच्या नैसर्गिक उपलब्धतेनुसार उपखोऱ्यांची नियोजन गटात विभागणी व नियमनाची वैशिष्ट्ये

भौगोलिक क्षेत्र - हजार चौकमी
लागवडीयोग्य क्षेत्र - लक्ष हेक्टर
लोकसंख्या - लक्ष

उपखोरे क्रमांक	नियोजन गट/ उपखोऱ्याची नावे	भौगोलिक क्षेत्र	लागवडीयोग्य क्षेत्र	लोकसंख्या (1991)	प्रस्तावित नियमनाची वैशिष्ट्ये
1	2	3	4	5	6
I) अतितुटीचे क्षेत्र		32.20	28.62	72.06	अधिक निकांवर आधारित आंतरखोरे पाणी स्थलांतराची आवश्यकता. फक्त ठिबक सिंचनास व कमी पाणी लागणाऱ्या पिकांसच मंजुरी. फळबागा व्यतिरिक्तच्या बारमाही पिकांवर पूर्ण प्रतिबंध. कमी पाणी लागणाऱ्या आर्थिक व्यवहारांना प्रोत्साहन.
16अ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) अ) येरळा				
16आ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (आ) अग्रणी				
18आ	उर्वरीत मीमा आ) उजनीखाली-माणसहीत				
19अ	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना				
19आ	सीना - बोरी-बेनेतुरा आ) बोरी-बेनेतुरा				
II) तुटीचे क्षेत्र		88.06	73.69	184.34	पिकरचनेचा फेरविचार व कमी पाणी लागणाऱ्या पिकांना व ठिबक सिंचनास प्रोत्साहन.
2	गोदावरी निम्नस्त्रोत (पैठण धरणाखाली)				
3	पूर्णा दुधनासहीत				
4	मांजरा				
10	पूर्णा (तापी)				
11	गिरणा				
13आ	मध्य तापी (आ) तापी - दक्षिण				
III) सर्वसाधारण क्षेत्र		101.47	75.78	221.04	पाण्याच्या पुनर्वापरावर भर आवश्यक. मूजलाचा आधार असेल तर बारमाही पिकांना अपवादात्मक अनुमती.
1अ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)				
1आ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) आ) मुळा व प्रवरा				
5	गोदावरी उर्वरीत				
6	पैनगंगा				
7	वर्धा				
12	पांझरा				
13अ	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)				
17	ऊर्ध्व मीमा (उजनीपर्यन्त)				
18अ	उर्वरीत मीमा आ) नीरा				
IV) विपुलतेचे क्षेत्र		22.49	12.73	55.20	पीकसमुह पध्दतीत बारमाहीस सरसकट अनुमती.
8	मध्य वैनगंगा				
14	नर्मदा				
V) अतिविपुलतेचे क्षेत्र		63.20	34.60	256.58	पाणीवापराचे मुक्त नियोजन. जास्त पाणी लागणारे औद्योगिक प्रकल्प/अणुमदत्ता/ औद्योगिक वीज निर्मिती यांना प्रोत्साहन.
9अ	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता				
9आ	निम्न वैनगंगा (आ) इंचमपल्लीपरिसर				
9इ	निम्न वैनगंगा (इ) इंद्रावती				
15अ	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)				
15आ	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)				
20	दमणगंगा- पार				
21	उत्तर कोकण				
22	मध्य कोकण				
23	वाशिष्ठी				
24अ	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी				
24आ	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदुर्ग				
25	तेरेखोल - तिल्लारी				
एकूण महाराष्ट्र		307.42	225.42	789.22	

टीप: पाण्याच्या नैसर्गिक उपलब्धतेच्या परिमाणानुसार उपखोऱ्यांची नियोजन गटात विभागणी केली आहे.

नियोजन गट	हरहेक्टरी उपलब्धता(घमी)
I अतितुटीची	1500 पेक्षा कमी
II तुटीची	1501-3000
III सर्वसाधारण क्षेत्र	3001-8000
IV विपुलतेची	8001-12000
V अतिविपुलतेची	12000 पेक्षा जास्त

परिच्छेद संदर्भ : 3.2.4

तक्ता: 3.5.1

उपखोरेनिहाय पाणीवापराच्या नियोजनासाठी उपलब्धता

उपलब्धता -दलघमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	वार्षिक सरासरी उपलब्धता	वापरासाठी मुभा (भूपृष्ठावरील पाणी)	वापरासाठी अतिरिक्त उपलब्धता			पाणी वापराच्या नियोजनासाठी उपलब्धता (4+5+6+7)
				वापरण्या- साठी उपलब्ध भूजल	विभाजक जलाशयाच्या स्थानपरत्वे वाढ/घट	आंतरखोरे स्थलांतरामुळे वाढ/ घट	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	5137	5137	-2163	355	3329	
	आ) मुळा व प्रवरा	2130	2130		-355	1775	
2	गोदावरी निम्नत्रोत (पैठण धरणाखाली)	4778	1586	1623	2163	858	6230
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	3316	1954	681		-44	2591
4	मांजरा	3770	1547	1117		-174	2490
5	गोदावरी उर्वरीत	274	36	43			79
6	पैनगंगा	5500	5333	210		-666	4877
7	वर्धा	5633	2733	213		-681	2265
8	मध्य वेनगंगा	10026	10167	657		-233	10591
9	निम्न वेनगंगा (अ)वेनगंगा - प्राणहिता	6311	2373	539	233		3145
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर	252	28	61			89
	(इ) इंद्रावती	3753	1161	260			1421
	गोदावरी खोरे	50880	34185	5404	0	-707	38882
10	पूर्णा (तापी)	2536	1506	1149		707	3362
11	गिरणा	1551	921	738			1659
12	पांझरा	529	314	201			515
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	2868	1704	493			2197
	(आ) तापी (दक्षिण)	1634	970	621			1591
	तापी खोरे	9118	5415	3202	0	707	9324
14	नर्मदा खोरे	580	308	35			343
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	18097	7433	1011		-4052	4392
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	3227	245	139			384
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा	130	65	275		1253	1593
	(आ) अग्रणी	87	15	86		256	357
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	7594	5997	916		-1760	-1610
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	2812	1774	490		197	2461
	आ) उजनीखाली-भाणसहीत	469	186	752	1760	321	3019
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	1110	910	737		432	2079
	आ) बोरी-बेनेतुरा	506	193	244		91	528
	कृष्णा खोरे	34032	16818	4650	0	-3112	18356
20	दमणगंगा- पार	4426	4426				4426
21	उत्तर कोकण	21369	21369			521	21890
22	मध्य कोकण	15116	15116			680	15796
23	वाशिष्ठी	5496	5496			1911	7407
24अ	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	11299	11299				11299
	आ) सिधुदुर्ग	7317	7317				7317

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे ढाव	वार्षिक सरासरी उपलब्धता	वापरसाठी मुढा (ढूढुढावरील पाणी)	वापरसाठी अतिरिक्त उपलब्धता			पाणी वापराच्या ढियोजनासाठी उपलब्धता (4+5+6+7)
				वापरण्या-साठी उपलब्ध ढूजल	विभाजक जलाशयाच्या स्थानपरत्वे वाढ/घट	आंतरखोरे स्थलांतरामुळे वाढ/घट	
1	2	3	4	5	6	7	8
25	तेरखोल - तित्तलारा	4187	4187				4187
	क्रेकणातीत पडिढ वारिनी ढद्याचे खोरी	69210	69210	0	0	3112	72322
	ढहाराष्ट्र ऱाज्य	163820	125936	13291	0	0	139227

टोप. 1) ज्या उपखोऱ्यांढध्ये लढादानुसार 100 टक्के पाणी वापराची मुढा आहे त्यात वापरण्यायोग्य ढूजल अधिक केलेले ढाही.

ज्या उपखोऱ्यात काही ढागासाठी 100 टक्के पाणी वापरण्याची मुढा व उर्वरीत ढागासाठी ढर्यादा आहे तेथे उर्वरीत ढागाच्या

खेत्रापुरते वापरण्यायोग्य ढूजल अधिक केलेले आहे.

2) कृष्णा खोऱ्याअंतर्गत उपखोऱ्यांढध्ये विविध ढ्रकल्पांचे जे ँकूण ढियोजढ खेत्रीय अधिकार्यांनी केले आहे त्याचा वापर 20456

दलघढी (722.51 अघफू) येतो. ढरंतु कृष्णा लढादानुसार वार्षिक पाणीवापर 16818 दलघढी(594 अघफू) ढेखा अधिक होता कामा ढये.

यास्तव खेत्रीय अधिकार्यांनी ढियोजनासाठी दर्शाविलेली उपलब्धता त्या त्या उपखोऱ्यात $20456/16818 = 0.822....$ या ढ्रढाणात कढी करून घेतली आहे.

3) या तत्त्वाच्या हिशोबाची उपढती ढरिशिष्ट 3.5.1 ढध्ये विस्ताराने दिली आहे.

ढरिच्छेट सदढं : 3.5.2

तक्ता: 4.2.1
कृषि - हवामान विभाग निहाय प्रमुख पिकांची पाण्याची व सिंचनाची गरज

अ.क्र.	पिके	पेरणीची वेळ	पीक कालावधी (दिवस)	अतिपावसाचा जांभ्या खडकाचा जमिनीचा विभाग		अतिपावसाचा जांभ्या खडकाच्या जमिनी नसलेला प्रदेश		घाट विभाग		संक्रमण विभाग 1 लाल ते लालसर तपकिरी रंगाच्या जमिनीचा विभाग		संक्रमण विभाग 2 करड्या रंगाच्या जमिनीचा विभाग		अवर्षण (कमी पावसाचा) विभाग		निश्चित पावसाचा मुख्यतः खरीप पिकांचा विभाग		मध्यम ते साधारण जास्त पावसाचा, कर खडकापासून बनलेला जमिनीचा विभाग		जास्त पावसाचा, मिश्र खडकापासून बनलेल्या जमिनीचा विभाग	
				वासिष्ठी, दक्षिण कोकण, तेरेखोल-तिडारी उपखोरे	उत्तर कोकण व मध्य कोकण उपखोरे	पश्चिमवाहिनी नदी खोऱ्यांचा पुर्वकडील घाटाचा भाग	दमणगंगा-पार, उच्च गोदावरी उच्च भीमा, उर्वरीत भीमा (निरा) उच्च कृष्णा उपखोऱ्यांचा पश्चिम भाग	नर्मदा, मध्य तापी (दक्षिण बुराई), पांझरा, गिरणा चा पश्चिम भाग उच्च गोदावरी, उच्च भीमा व उर्वरीत भीमा (निरा) उपखोऱ्यांचा मध्य-पश्चिम भाग व उच्च कृष्णा उपखोऱ्यांचा मध्य भाग	मध्य तापी, गिरणा, गोदावरी खोऱ्यांचा मध्य भाग, पांझरा, उच्च भीमा व उच्च कृष्णा (पश्चिम-दक्षिण) उपखोऱ्यांचा पुर्व भाग, उच्च कृष्णा (पुर्व), उर्वरीत भीमा व सिना बोरी-वेनेतुरा व सिना उपखोऱ्यांचा जवळजवळ संपुर्ण भाग	पूर्णा (तापी), गोदावरी निम्नरसोत, पूर्णा दुधनासहीत, मांजरा व बोरी-बोनोतुरा उपखोऱ्यांचा संपुर्ण भाग, गिरणा, मध्य तापी उपखोऱ्यांचा पूर्व भाग	वर्धा, पेनगंगा व गोदावरी (स्वर्णा) उपखोरे	मध्य पेनगंगा न निम्न पेनगंगा उपखोरे									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1	खरीप सं. ज्वारी	1 जुलै	120	-	-	-	-	-	-	400-450	100-150	400-450	150-200	400-450	150-200	400-450	75-100	400-450	75-100	-	-
	रबी ज्वारी	1 ऑक्टोबर	135	-	-	-	-	-	-	450-500	300-350	450-500	300-350	400-450	300-350	400-450	300-350	425-475	300-350	400-450	300-350
2	कापूस	16 मे	170-190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	700-800	225-325	750-850	200-300	750-850	200-300	-	-
		15 जून	170-190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600-700	250-350	625-675	200-300	625-700	225-325	-	-
		15 मार्च	170-190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	900-950	475-525	-	-	-	-	-	-
		15 एप्रिल	170-190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	800-900	425-475	-	-	-	-	-	-
3	गहू	1 नोव्हेंबर	120	-	-	-	-	-	-	550-600	500-550	500-550	500-550	500-525	400-500	500-550	475-525	500-550	475-525	475-525	450-500
4	खरीप भात (लावणीचा)	1-15 जुलै	120-135	1600-1800	0-250	1500-1700	0-200	1450-1650	0-200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1700-1900	0-250
	रबी उन्हाळी भात (लावणीचा)	डिसेंबर	120-135	1800-2000	1800-2000	1600-2000	1600-2000	1600-1800	1600-1800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1700-1900	1600-1800
	पेरसाळ	जून - जुलै	120	-	-	-	-	-	-	600-650	200-250	600-625	250-300	-	-	600-650	175-225	600-650	150-200	-	-
5	खरीप मूईमुग	जुलै	120	-	-	-	-	-	-	450-500	150-200	450-500	200-250	-	-	450-500	100-150	450-500	100-150	-	-
	उन्हाळी मूईमुग	फेब्रुवारी	120	750-800	750-800	775-825	750-800	650-700	600-650	750-800	700-750	750-800	750-800	750-800	750-800	800-850	750-800	800-850	750-800	775-825	750-800
	रबी उन्हाळी मूईमुग	डिसेंबर	120	650-700	650-700	575-625	575-625	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	ऊस सुरू	जानेवारी	365	2000-2100	1200-1300	1900-2000	1200-1300	1600-1700	1100-1200	2000-2100	1300-1400	2000-2100	1600-1700	2000-2200	1600-1700	2100-2200	1400-1500	2100-2200	1400-1500	2100-2200	1200-1300
	पूर्वहंगामी ऊस	ऑक्टोबर	450	-	-	-	-	-	-	2500-2600	1900-2000	2500-2600	1900-2000	2500-2600	2000-2100	2700-2800	2000-2200	2600-2700	1900-2000	-	-
	आडसाळी ऊस	जुलै	540	-	-	-	-	-	-	2800-2900	2000-2100	2800-2900	2000-2100	2800-2900	2200-2300	3200-3300	2200-2500	3000-3100	2000-2100	-	-
7	तूर	जुलै	170	-	-	-	-	-	-	600-650	250-300	600-650	300-350	575-625	300-350	600-650	250-300	600-650	200-250	600-650	150-200
8	करडई	1 ऑक्टोबर	120	-	-	-	-	-	-	450-475	275-325	400-450	300-350	400-450	300-350	400-450	275-325	400-450	275-325	400-450	250-300
9	सं. बाजरी	जुलै	90	-	-	-	-	-	-	300-325	0-100	250-300	0-100	300-325	50-100	300-325	0-50	-	-	-	-
10	सोयाबिन	जुलै	105	-	-	-	-	-	-	350-400	75-125	350-400	100-150	350-400	100-150	350-400	0-50	350-400	0-50	375-425	-
11	हळद/आले	जून	240	-	-	-	-	-	-	1200-1300	700-800	1100-1200	800-850	1100-1200	725-775	1200-1300	700-750	1150-1250	600-700	1150-1250	600-625
12	मिरची	जानेवारी	150	800-900	800-850	850-900	800-850	775-800	700-725	850-900	800-850	850-900	850-900	850-900	850-900	900-950	850-900	900-950	850-900	850-900	800-850
13	लुसर्ण	जानेवारी	365	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1900-2000	1500-1600	2000-2100	1400-1450	2000-2100	1400-1450	-	-
14	केळी	जुलै	450	1900-2200	1100-1300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2000-2100	1200-1400	-	-	-	-
15	लिंबू वर्गीय फळझाडे (संत्रा, मोसंबी, लिंबू)	जून	365	-	-	-	-	-	-	-	-	1300-1500	1000-1200	1300-1500	1000-1200	1400-1600	900-1100	1400-1600	900-1100	1400-1600	900-1100
16	हरभरा	1 नोव्हेंबर	105	350-500	325-475	250-400	250-400	375-425	350-400	350-450	350-400	300-450	300-450	300-425	350-400	300-450	300-400	300-450	300-400	300-400	300-400
17	सूर्यफूल (खरीप)	जुलै	105	-	-	-	-	-	-	-	-	350-400	100-150	350-400	100-150	375-425	0-75	350-400	0-50	-	-
	सूर्यफूल (रबी)	1 नोव्हेंबर	105	400-500	400-500	400-450	400-450	-	-	450-500	400-450	400-450	400-450	400-450	375-425	400-450	400-450	400-450	400-450	400-450	375-425
	सूर्यफूल (उन्हाळी)	1 मार्च	105	650-700	400-450	700-750	600-700	-	-	750-800	650-700	700-800	650-700	700-750	650-700	700-750	650-700	700-750	650-700	700-750	650-700

टीप: 1) पाण्याची व सिंचनाची गरज प्रवाही पध्दतीसाठी आहे व ही गरज पिकांच्या मुळाभोवतालची आहे.

2) एकूण गरजेतून निसर्गात सरासरी वर्षात मिळणारे कार्यसाधक पावसाचे पाणी वजा करून सिंचनाची गरज काढली आहे.

आधार: हवामानाची आकडेवारी - भारत मोसम विज्ञान विभाग, पुणे, Crop Water evaluation manual for India.

निष्कर्ष: 300 मिमीपेक्षा (हेक्टर 3000 घमीपेक्षा) सिंचनाच्या पाण्याची कमी गरज असणारी पिके: चारा, खरीप व रबी ज्वारी, बाजरी, रबी सूर्यफूल, मोहरी, करडई, हरभरा, सोयाबीन.

(प्रत्येक शेतकरी कुटुंबाला किमान 3000 घमी पाणी आयोगाने सूचविले आहे.)

1000 मिमीपेक्षा जास्त (हेक्टर 10000 घमीपेक्षा) जास्त सिंचनाचे पाणी लागणारी पिके: भात, मिरची, कलिंगड, ऊस, केळी, लसूणघास या पिकांना सरासरी

पाण्याची उपलब्धता 6000 घमी पेक्षा जास्त असलेल्या खोऱ्यातच प्रोत्साहान घ्यावे असे आयोगाने सूचविले आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.3

तक्ता: 4.2.2

प्रमुख पिकांची पाण्याची व सिंचनाची गरज

पिकाचा कालावधी, दोन पाळ्यातील अंतर - दिवस

सिंचनाची गरज, पाण्याची गरज - मिमी

अ.क्र.	पीक	पेरणीची वेळ	पिकाचा कालावधी (दिवस)	पाण्याची गरज	सिंचनाची गरज	गृहित धरलेली सिंचनाची गरज	पिकाला पाण्याच्या पाळ्या जास्तीत जास्त	कमीत कमी	पाळ्यातील अंतर	दोन पाळ्यातील अंतर
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	खरीप संकरीत ज्वारी	जून-जुलै	120	400-450	0-150	150	2	1	का.पा.ठ.	
	रब्बी ज्वारी	1 ऑक्टोबर	135	400-500	250-350	300	4	2	20-25	
2	कापूस	16 मे	170-190	700-850	200-350	300	5	3	10-15	
		15 जून	170-190	600-700	200-350	300	4	2	20	
		15 मार्च	170-190	900-950	400-550	500	7	5	10 12	
		15 एप्रिल	170-190	800-900	400-500	450	5	4	10 12	
3	गहू	1 नोव्हेंबर	120	450-600	400-600	550	7	4	10 12	
4	खरीप भात (लावणी)	15 जुलै	120-135	1500-1800	0-250	250	5	3	का.पा.ठ.	
	रब्बी उन्हाळी भात (लावणी)	डिसेंबर	120-135	1600-2000	1600-2000	2000	26	20	5 6	
	पेरसाळ	जून जुलै	120	600-650	150-200	250	5	3	का.पा.ठ.	
5	भुईमूग (खरीप)	जुलै	120	450-500	0-250	200	3	2	का.पा.ठ.	
	भुईमूग (उन्हाळी)	फेब्रुवारी	120-135	700-900	700-850	850	11	8	10 14	
		15 एप्रिल	120-135	700-850	400-500	450	5	4	10 14	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	रब्बी उन्हाळी भुईमूग (कोकण विभाग)	डिसेंबर	120	600-700	600-700	700	13	10	10 12
6	ऊस सुरु	जानेवारी	365	1600-2200	1300-1700	1600	20	14	15 20
	पूर्व हंगामी	ऑक्टोबर	150	2500-2700	1900-2300	2200	25	18	15 20
	आडसाली	जुलै	540	2800-3200	2000-2500	2400	28	20	15 20
7	तूर	जुलै	170	600-650	250-350	300	3	1	का.पा.ठ
8	करडई	1 ऑक्टोबर	120	400-450	250-350	300	3	1	25
9	संकरित बाजरी	जुलै	90	250-325	0-100	100	2	1	का.पा.ठ.
10	सोयाबीन	जुलै	105	350-400	0-150	100	2	1	का.पा.ठ.
11	हळद - आले	जून	240	1100-1300	700-850	850	9	8	12 15
12	मिरची	जानेवारी	150	800-950	800-900	900	9	8	10 15
		जून	150	600-700	350-450	400	5	4	का.पा.ठ.
13	लुसर्न घास	जानेवारी	365	1900-2100	1400-1600	1600	20	16	12 15
14	केळी	जुलै	450	1900-2200	1200-1600	1600	26	24	10 12
		नोव्हेंबर	450	1900-2200	1500-1800	1800	32	30	10 12
15	लिंबुवर्गीय फडझाडे	जून	365	1300-1600	1100-1200	1200	20	14	15 20
16	हरभरा	नोव्हेंबर	105	250-500	250-450	350	3	2	25
17	सूर्यफुल (खरीप)	1 जुलै	105	350-400	0-150	150	2	1	का.पा.ठ.
	सूर्यफुल (रब्बी)	1 नोव्हेंबर	105	400-500	400-450	400	4	3	20
	सूर्यफुल (उन्हाळी)	1 फेब्रुवारी	105	700-750	650-700	700	8	6	12 15

टीप : पाण्याची व सिंचनाची गरज प्रवाही पध्दतीसाठी आहे, व ही गरज पिकांच्या मुळाभोवतालची आहे.

का.पा.ठ.: कार्यसाधक पावसावरून ठरवावयाचे आहे. (कार्यसाधक पाऊस म्हणजे पिकाला उपयुक्त पाऊस)

आधार : हवामानाची आकडेवारी : भारत मोसम विज्ञान विभाग.व तक्ता 4.2.1 मध्ये दिलेल्या आकडेवारी वरून

परिच्छेद संदर्भ : 4.2.7

तक्ता: 4.3.1
जिल्हानिहाय जमिनीचा वापर

अक्र	जिल्हा	क्षेत्र- हजार हेक्टर												
		वन खात्याच्या अखत्यारीतील जमीन	ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र	बिगर शेती उपयोगा करीता आणलेले क्षेत्र	मशागत योग्य पडीत जमीन	कायमची कुरणे व इतर चराऊ कुरणे/वेश नसलेले क्षेत्र	किरकोळ झाडे व झुडपे यांचा पेरलेल्या क्षेत्रात नसलेले क्षेत्र	चालू पड	इतर पड	पेरलेले निव्वळ क्षेत्र	पेरलेल्या क्षेत्रापैकी बारमाही क्षेत्र	दुसोटा क्षेत्र	दुसोटा क्षेत्राचे पेरलेल्या क्षेत्राशी शेकडा प्रमाण	पिकाखालील एकूण क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	बृहन्मुंबई	1.5	7.3	21.1	2.7	0.6	0.0	0.2	2.1	2.5	0.0	0.0		2.5
2	ठाणे	353.8	67.6	89.2	40.8	64.8	5.9	11.1	10.7	289.8	13.0	15.7	5.4	305.5
3	रायगड	160.0	128.4	49.0	38.1	40.0	22.6	14.5	45.8	188.5	17.6	29.9	15.9	218.4
4	रत्नागिरी	5.7	230.6	13.4	134.8	13.6	6.9	27.4	136.4	247.5	45.1	9.4	3.8	256.9
5	सिंधुदुर्ग	33.1	99.8	20.5	168.4	0.1	11.9	1.1	45.3	123.9	69.8	18.8	15.2	142.7
6	नाशिक	336.5	181.7	17.1	20.1	23.7	1.9	59.0	29.1	894.3	62.6	80.8	9.0	975.1
7	धुळे	551.5	56.2	20.6	5.3	48.5	1.8	5.5	15.1	735.5	33.8	61.6	8.4	795.6
8	जळगाव	161.5	80.9	13.9	6.3	45.2	2.8	6.7	5.3	843.0	71.1	271.0	32.1	1114.0
9	अहमदनगर	165.7	134.9	13.0	18.9	42.1	3.3	77.8	78.7	1167.7	111.6	203.2	17.4	1370.9
10	पुणे	168.4	149.0	94.7	37.3	74.6	1.0	22.3	27.6	987.1	61.5	181.6	18.4	1168.7
11	सातारा	142.9	119.6	28.0	38.6	77.8	7.0	16.6	46.4	582.1	69.2	101.9	17.5	684.0
12	सांगली	49.4	43.4	46.0	6.3	17.6	11.7	48.0	47.6	591.0	48.3	54.9	9.3	645.9
13	सोलापूर	35.0	63.9	5.1	36.6	67.5	5.4	76.8	116.3	1081.3	73.1	57.7	5.3	1139.0
14	कोल्हापूर	146.3	44.3	35.2	40.8	41.0	5.1	18.6	27.6	417.4	97.5	55.7	13.3	473.1
15	औरंगाबाद	72.0	22.0	60.6	15.2	44.1	4.9	35.3	51.4	702.3	42.9	282.3	40.2	984.6
16	जालना	5.0	7.3	22.0	15.5	26.2	9.4	65.1	13.3	608.7	49.9	134.0	22.0	742.7
17	परभणी	36.3	17.6	28.7	36.1	32.2	3.5	42.8	46.7	853.5	56.5	385.6	45.2	1239.1
18	बीड	23.5	25.4	43.4	41.1	39.5	1.6	71.3	42.5	828.7	34.2	107.0	12.9	935.7
19	नांदेड	86.9	17.3	32.3	33.1	58.2	5.6	56.3	13.7	728.9	30.5	65.8	9.0	794.7
20	उस्मानाबाद	0.9	3.2	8.9	43.3	17.2	0.3	67.1	70.6	537.1	24.9	152.3	28.4	689.4
21	लातूर	1.5	18.3	18.2	26.3	19.8	14.1	38.8	29.5	500.9	33.9	165.8	33.1	666.7
22	बुलढाणा	114.8	26.3	45.1	14.8	36.0	1.1	12.2	15.6	701.1	7.1	130.8	18.7	831.9
23	अकोला	64.9	22.7	51.7	9.2	45.3	1.8	20.9	12.9	826.6	14.8	197.9	23.9	1024.5
24	अमरावती	316.4	19.2	41.6	12.8	52.9	7.0	13.8	12.8	745.3	45.7	191.4	25.7	936.7
25	यवतमाळ	254.3	39.3	44.8	24.6	60.8	13.9	30.2	28.0	856.0	23.3	85.3	10.0	941.3
26	वर्धा	61.5	10.8	44.0	14.6	39.7	8.3	45.9	24.1	380.3	11.1	11.0	2.9	391.3
27	नागपूर	184.6	21.5	69.9	26.9	76.1	8.4	19.7	26.1	553.1	23.2	35.7	6.5	588.8
28	मंडारा	264.5	17.6	89.6	27.1	137.2	8.8	7.0	8.6	367.5	2.5	83.6	22.7	451.1
29	चंद्रपूर	391.4	27.4	81.1	30.5	49.9	11.9	10.6	14.5	474.5	10.5	98.6	20.8	573.1
30	गडचिरोली	1109.4	14.4	50.3	20.4	76.4	2.8	20.4	8.7	188.9	1.5	12.4	6.6	201.3
महाराष्ट्र राज्य		5299.2	1717.9	1199.0	986.5	1368.6	190.7	943.0	1053.0	18005.0	1186.7	3281.7	18.2	21285.2

टीप: 1) 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी 2) वनखात्याच्या अखत्यारीतील जमिनीच्या प्रत्यक्ष वापराचा जिल्हाशः/ उपखोऱेशः तपशील स्वतंत्रपणे उपलब्ध होऊ शकला नाही.

3) दुसोटा क्षेत्रापैकी 774 हजार हेक्टर क्षेत्र (1992-93) सिंचित दुसोटा आहे.

आधार : महाराष्ट्राची कृषी सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

परिच्छेद संदर्भ : 4.3.24

तक्ता : 4.3.2
खोरेनिहाय जमिनीचा वापर

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	वन खात्याच्या अखत्यारीतील जमीन	ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र	बिगर शेती उपयोगा करिता आणलेले क्षेत्र	मशागत योग्य पडीत जमीन	कायमची कुरणे व इतर चराऊ कुरणे	किरकोळ झाडे व झुडपे यांचा पेरलेल्या क्षेत्रात समावेश नसलेले क्षेत्र	चालू पड	इतर पड	पेरलेले निव्वळ क्षेत्र	पेरलेल्या क्षेत्रापैकी बारमाही क्षेत्र	दुसोटा क्षेत्र	दुसोटा क्षेत्राचे पेरलेल्या क्षेत्राची शक्य प्रमाण	हजार हेक्टर	पिकाखालील एकूण क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण घरणा पर्यन्त)														
	अ) गोदावरी (मुख्य व प्रवरा)	227	124	40	20	41	4	61	55	1007	74	216	21	1222	
	आ) मुख्य व प्रवरा	86	53	6	7	16	1	30	29	448	42	77	17	824	
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण घरणाखाली)	70	37	60	57	68	6	101	59	1325	71	282	21	1605	
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	73	29	63	38	60	11	87	55	1305	83	427	33	1732	
4	मांजरा	28	29	38	59	48	15	93	70	1052	59	283	25	1316	
5	गोदावरी उर्वरीत	6	1	2	2	4	0	4	1	48	2	4	8	52	
6	पैनगंगा	289	53	80	43	94	15	58	41	1458	43	247	17	1706	
7	वर्धा	455	46	126	46	119	21	69	50	1282	43	156	12	1421	
8	मध्य वैनगंगा	740	45	158	62	220	19	35	35	866	27	130	15	993	
9	निम्न वैनगंगा														
	(अ) वैनगंगा - प्राणहिता	484	14	46	17	42	5	9	8	244	3	42	17	287	
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर	24	0	1	0	2	0	0	0	4	0	0	0	4	
	(इ) इंद्रावती	462	6	21	8	32	1	8	3	79	1	5	6	54	
	गोदावरी खोरे	2924	437	641	359	746	98	555	408	9098	448	1849	20	10948	
10	पूर्णा (तापी)	240	42	76	19	72	5	26	22	1256	35	288	23	1544	
11	गिरणा	180	93	15	10	27	2	25	15	652	50	140	21	792	
12	पांझरा	109	12	4	1	10	0	1	3	155	7	16	10	170	
13	मध्य तापी														
	(अ) तापी (सातपुडा)	289	42	21	7	39	4	8	8	635	40	139	22	775	
	(आ) तापी (दक्षिण)	308	57	17	6	39	2	8	12	682	42	132	20	792	
	तापी खोरे	1126	246	133	43	187	13	68	60	3360	174	715	21	4073	
14	नर्मदा खोरे	44	4	2	0	4	0	0	1	59	3	5	8	63	
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)														
	(अ) (पश्चिम-उत्तर)	201	109	51	54	78	10	32	56	758	121	111	15	867	
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	33	10	8	9	9	1	4	6	95	23	13	14	107	
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)	34	29	18	7	15	5	17	21	255	24	30	12	286	
	(आ) अग्रणी	8	7	7	1	3	2	7	7	90	7	8	9	98	
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	147	131	68	31	63	2	34	39	953	67	164	17	1117	
18	उर्वरीत भीमा														
	अ) नीरा	74	66	32	19	38	1	13	23	437	32	71	18	508	
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	50	57	22	22	44	7	50	70	722	56	56	8	779	
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा														
	अ) सीना	49	54	15	37	44	3	75	86	915	62	124	14	1039	
	आ) बोरी-बेनेतुरा	4	8	3	16	12	1	27	33	268	15	48	18	317	
	कृष्णा खोरे	600	471	224	196	306	32	259	341	4493	406	625	14	5118	
20	दमणगंगा- पार	84	26	8	5	7	0	8	5	127	9	11	9	138	
21	उत्तर कोकण	388	113	121	53	75	13	15	26	349	18	26	7	376	
22	मध्य कोकण	112	114	36	40	30	17	13	46	164	18	23	14	188	
23	वाशिष्ठी	2	63	4	37	4	2	7	37	67	12	3	4	70	
24	दक्षिण कोकण														
	अ) रत्नागिरी	3	133	8	78	8	4	16	79	143	26	5	3	148	
	आ) सिंधुदुर्ग	25	85	18	133	1	9	2	40	104	54	14	13	119	
25	तेरेंडोल - तिल्लारी	11	26	6	43	1	3	0	12	41	19	6	15	46	
	कोकणातील पश्चिम बाहिनी नद्यांचे व	605	560	199	389	126	48	61	245	995	156	89	18	1085	
	महाराष्ट्र	5299	1718	1199	987	1369	191	943	1053	18005	1187	3282	18	21266	

टीप: 1) 1982-83 ते 84-85 या कालावधीतील सरासरी 2) वनखात्याच्या अखत्यारीतील जमिनीच्या प्रत्यक्ष वापराचा जिल्हाशा: उपखोरे: तपशील स्वतंत्रपणे उपलब्ध होऊ शकला नाही.

3) दुसोटा क्षेत्रापैकी 774 हजार हेक्टर क्षेत्र (1992-93) सिंचित दुसोटा आहे.

आधार: महाराष्ट्राची कृषी सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

निष्कर्ष: 1) पूर्णा (दुधनासहीत) हे उपखोरे सर्वाधिक (33 टक्के) दुसोटा क्षेत्र असलेले आहे.

2) 20 टक्क्यांहून अधिक दुसोटा क्षेत्राची उपखोरे: ऊर्ध्व गोदावरी, गोदावरी निम्नस्रोत, पूर्णा (तापी), गिरणा

3) 10 टक्क्यापेक्षा कमी दुसोटा क्षेत्र असलेली उपखोरे: इंद्रावती, पांझरा, नर्मदा, ऊर्ध्व कृष्णा-पूर्व, अग्रणी, माण, दमणगंगा-पार, रत्नागिरी, वाशिष्ठी

परिच्छेद संदर्भ: 4.3.29

तक्ता: 4.4.1

जिल्हानिहाय प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र

क्षेत्र हजार हेक्टर

अ.क्र.	जिल्हा	पिकाखालील एकूण क्षेत्र	मात	गहू	खरीप ज्वारी	रबी ज्वारी	बाजरी	इतर तृण धान्ये	एकूण तृण धान्ये	तूर	हरभरा	इतर कड धान्ये	एकूण कड धान्ये	एकूण अन्न धान्ये	ऊस	कापूस	खरीप भुईमूग	करडई	सुर्यफूल	उन्हाळी भुईमूग	सोयाबिन	एकूण तेलबिया
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	बृहन्मुंबई	2.5																				
2	ठाणे	305.5	149.6					31.0	180.6	3.6	4.1	13.0	20.7	201.3			0.2			0.3		4.2
3	रायगड	218.4	141.2					22.6	163.8	1.6	2.2	10.0	13.8	177.6			0.2			0.1		1.2
4	रत्नागिरी	256.9	82.1					50.7	132.8	0.7		6.2	6.9	139.7			0.1			0.6		6.1
5	सिंधुदुर्ग	142.7	79.5					7.8	87.3			7.2	7.2	94.5			1.2			4.0		5.7
6	नाशिक	978.1	44.2	66.1	23.3	30.6	360.1	80.9	605.2	9.1	52.2	54.7	116.0	721.2	26.8	0.6	30.2	0.5	3.2	3.2	1.8	72.6
7	धुळे	795.6	30.2	23.4	90.5	45.9	153.2	45.0	388.2	28.8	30.1	102.6	161.5	549.7	14.6	67.9	69.4	0.3	2.5	19.0	1.2	109.6
8	जळगाव	1114.0	1.3	34.9	213.4	58.7	102.6	7.0	417.9	25.0	50.3	109.7	185.0	602.9	12.9	216.2	22.1	13.3	9.7	15.9	1.9	134.7
9	अहमदनगर	1370.0	7.5	74.0	7.3	537.4	314.2	17.3	957.7	23.7	30.6	54.6	108.9	1066.6	46.9	1.0	9.5	49.2	31.9	13.6	0.7	112.2
10	पुणे	1168.7	62.1	51.6	9.8	455.9	175.2	25.2	779.8	4.5	35.6	40.4	80.5	860.3	33.7	0.1	41.7	28.2	5.5	4.7	0.5	86.8
11	सातारा	684.0	40.6	30.1	80.0	155.8	98.2	19.7	424.4	8.3	15.1	39.8	63.2	487.6	39.3	2.2	62.6	5.1	2.9	2.3	5.8	82.1
12	सांगली	645.9	16.9	20.1	120.1	139.0	82.3	11.2	389.6	13.3	21.9	59.2	94.4	484.0	28.0	1.6	37.2	10.4	7.6	0.6	45.7	103.2
13	सोलापूर	1139.0	3.5	35.2	4.1	665.8	35.6	17.8	762.9	36.0	25.8	42.4	104.2	866.2	34.1	3.1	6.7	37.8	60.6	11.0	0.8	119.4
14	कोल्हापूर	473.1	123.0	9.2	31.5	9.4	0.1	39.1	212.3	4.4	10.0	18.5	32.9	245.2	70.5	0.1	60.6		0.2	1.6	37.0	101.8
15	औरंगाबाद	984.6	1.6	37.7	44.8	256.2	182.5	46.0	568.8	49.8	45.1	71.2	166.1	734.9	27.1	67.7	15.6	40.2	23.1	0.7	4.5	106.1
16	जालना	742.7	2.4	29.9	57.9	146.1	75.1	29.1	340.5	39.5	13.6	104.9	158.0	498.5	13.6	113.9	6.3	46.0	24.8	1.6	2.2	90.7
17	परभणी	1239.1	23.6	44.2	201.5	176.6	9.8	3.0	458.7	72.8	39.6	132.6	245.0	703.7	11.0	274.5	4.3	81.9	48.7	22.2	1.8	180.5
18	बीड	935.7	4.1	22.6	103.5	237.7	178.4	4.9	551.2	50.3	18.5	46.4	115.2	666.4	14.0	45.0	17.7	31.1	59.5	6.1	1.9	154.4
19	नांदेड	794.7	31.5	21.8	237.3	29.9	1.0	2.0	323.5	47.6	20.5	69.4	137.5	461.0	10.7	235.8	2.5	10.2	32.5	6.9	1.5	72.2
20	उस्मानाबाद	689.4	11.7	23.5	96.1	199.5	10.7	9.1	350.6	72.6	39.2	42.7	154.5	505.1	12.6		12.0	40.9	83.2	3.5	1.4	173.9
21	लातूर	666.7	23.3	17.2	185.6	34.2	8.3	4.9	273.5	63.0	26.3	94.5	183.8	457.3	13.8	26.4	20.6	18.3	77.1	2.0	5.2	156.8
22	बुलढाणा	831.9	2.4	23.6	185.9	1.9	14.0	15.8	243.6	64.1	32.2	149.2	245.5	489.1	1.6	225.5	12.5	65.6	21.5	2.4	11.4	139.8
23	अकोला	1024.5	6.2	18.7	249.4		6.1	5.0	285.4	74.6	33.3	214.6	322.5	607.9	2.0	310.8	2.9	42.9	13.2	2.2	9.1	82.6
24	अमरावती	936.7	10.7	14.9	169.1		2.6	4.4	201.7	87.3	42.2	56.7	186.2	387.9	1.4	332.8	21.5	10.2	3.8	1.0	55.5	102.4
25	शिवतमाळ	941.3	6.1	17.4	221.1		11.1	0.5	256.2	110.3	13.7	76.2	200.2	456.4	5.7	404.3	3.3	2.0	4.9	7.7	13.2	45.5
26	वर्धा	391.3	2.4	16.7	76.8	0.9	0.4	0.3	97.5	52.7	19.1	12.3	84.1	181.6	0.5	132.8	10.4	0.1	0.3	1.0	62.0	85.7
27	नागपूर	588.8	37.4	51.1	85.0	24.7		0.1	198.3	54.0	30.9	20.3	105.2	303.5	0.4	52.7	18.0	0.1	0.4	0.5	154.3	202.9
28	भंडारा	451.1	329.6	21.9		5.3		1.8	358.6	8.7	11.6	35.6	55.9	414.5	1.1		0.1	0.3		0.6	13.6	43.3
29	चंद्रपूर	573.1	154.8	26.0	33.8	100.0		2.3	316.9	24.2	10.8	44.4	79.4	396.3	0.2	57.5	0.1	0.1		0.1	42.6	102.7
30	गडचिरोली	200.9	134.4	1.6		19.0		1.6	156.6	1.3	4.1	19.8	25.2	181.8				0.1		0.1	0.4	10.2
महाराष्ट्र राज्या		21283.9	1567.9	738.4	2533.8	3337.5	1829.5	515.1	10493.2	1042.8	690.6	1762.1	3473.5	13957.7	438.5	2589.5	507.5	553.8	537.1	156.5	498.0	2712.3

टीप : 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी

निष्कर्ष : जिल्हानिहाय प्रमुख पिकांचे क्षेत्र यावरून कोणत्या जिल्ह्यात

कोणत्या पिकाला जास्त प्राधान्य दिले जाते हे लक्षात येते.

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक

जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

परिच्छेद संदर्भ : 4.4.1

तक्ता: 4.4.2

खोरेनिहाय राज्यातील प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र

क्षेत्र हजार हेक्टर

उपखोरे क्र.	उपखोरे	पिका खालील एकूण क्षेत्र	मात	गहू	खरीप ज्वारी	रबी ज्वारी	बाजरी	इतर तृण धान्ये	एकूण तृण धान्ये	तूर	हरभरा	इतर कडू धान्ये	एकूण कडू धान्ये	एकूण अन्न धान्ये	ऊस (तोडणीचा)	कापूस	खरीप मुईमूग	करडई	सुर्यफूल	उन्हाळी मुईमूग	सोयाबिन	एकूण तेलबिया
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण घरणा पर्यन्त) अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	1222	24	65	34	254	323	64	764	33	52	71	157	920	35	32	23	30	19	4	3	109
	आ) मुळा व प्रवरा	524	4	28	3	201	121	7	364	9	12	21	41	407	17	0	4	18	12	5	0	43
2	गोदावरी निम्नखोरे (पैठण घरणाखाली)	1605	23	50	236	298	163	16	786	88	39	130	258	1046	24	233	16	67	76	14	4	221
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	1732	16	64	204	292	132	44	752	99	53	207	360	1110	26	299	16	104	56	13	7	229
4	मांजरा	1316	37	37	300	168	46	10	598	112	50	136	301	899	25	93	29	44	129	6	6	273
5	गोदावरी उर्वरीत	52	2	1	16	2	0	0	21	3	1	5	9	30	1	16	0	1	2	0	0	5
6	पैनगंगा	1706	30	39	399	45	15	6	536	148	43	206	396	930	11	572	8	45	31	13	18	149
7	वर्धा	1424	83	55	245	49	4	2	438	142	52	87	280	719	3	406	24	6	3	3	151	243
8	मध्य वैनगंगा	986	412	67	66	51	10	10	585	63	49	71	157	735	17	66	32	20	26	29	148	224
9	निम्न वैनगंगा (अ) वैनगंगा - प्राणहिता	288	102	10	13	46	0	1	172	10	5	24	39	212	0	23	0	0	0	0	17	44
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर	4	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
	(इ) इद्रावती	86	58	3	2	10	2	3	78	3	4	10	13	78	2	2	2	2	2	2	2	6
	गोदावरी खोरे	10945	794	419	1518	1416	816	163	5125	710	360	968	2012	7090	161	1742	154	337	356	89	356	1546
10	पूर्णा (तापी)	1544	9	33	340	4	19	14	419	118	59	246	424	843	4	466	19	68	23	3	34	180
11	गिरणा	792	16	37	86	47	174	33	393	15	39	62	116	509	16	80	20	7	5	7	2	79
12	पांझरा	170	6	5	20	10	31	9	81	6	7	22	34	116	3	16	13	0	0	4	0	23
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	775	12	20	128	28	72	16	276	38	33	74	146	423	7	166	32	7	4	10	15	95
	(आ) तापी (दक्षिण)	792	15	25	112	52	121	27	352	23	33	86	143	498	12	104	39	6	5	13	2	101
	तापी खोरे	4073	58	120	686	141	417	99	1521	200	171	490	863	2389	42	832	123	88	37	37	53	478
14	नर्मदा खोरे	63	2	2	7	4	12	4	31	2	2	8	13	44	1	5	6	0	0	2	0	9
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	867	118	28	93	123	72	42	476	11	20	48	79	554	80	1	88	5	3	2	40	143
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	107	28	2	7	2	0	9	48	1	2	4	7	56	16	0	14	0	0	0	8	23
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा	286	10	10	47	62	38	6	173	5	9	23	37	211	14	0	19	4	2	0	15	43
	(आ) अग्रणी	98	3	3	18	21	13	2	60	2	3	9	14	74	4	0	6	2	1	0	7	16
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	1117	44	50	8	451	177	22	752	9	32	40	81	835	33	0	31	30	13	6	0	87
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	508	25	22	16	193	68	11	335	4	14	20	39	374	19	0	22	11	5	2	1	46
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	779	13	25	55	339	56	14	502	21	20	43	84	585	29	2	24	20	27	4	17	95
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	1039	7	37	48	446	104	14	656	49	30	47	125	782	27	8	11	42	63	9	0	134
	आ) बोरी-बेनेतुरा	317	3	11	27	129	7	5	182	24	14	17	54	236	8	0	4	15	30	2	0	61
	कृष्णा खोरे	5116	251	188	318	1766	535	125	3184	126	144	251	520	3707	230	11	219	129	144	25	88	648
20	दमणगंगा- पार	138	15	8	3	4	44	12	86	1	6	8	15	101	3	0	4	0	0	0	0	9
21	उत्तर कोकण	376	185	1	0	3	5	37	231	3	6	16	25	257	0	0	0	0	0	0	0	6
22	मध्य कोकण	188	107	0	0	4	1	21	133	1	2	8	12	145	0	0	0	0	0	0	0	3
23	वाशिळी	70	22	0	0	0	0	14	36	0	0	2	2	38	0	0	0	0	0	0	0	2
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	148	47	0	0	0	0	29	76	0	0	4	4	81	0	0	0	0	0	0	0	4
	आ) सिंधुदुर्ग	119	64	0	0	0	0	8	72	0	0	5	5	77	0	0	1	0	0	3	0	4
25	तेरेखोल - विल्लारी	46	23	0	1	0	0	3	27	0	0	2	3	29	2	0	1	0	0	1	1	3
	कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्यांचे खोरे	1085	463	9	4	11	50	124	661	5	14	45	66	728	5	0	6	0	0	4	1	31
	महाराष्ट्र राज्य	21284	1568	738	2534	3338	1830	515	10493	1043	691	1762	3474	13958	439	2590	508	554	537	167	498	2712

आधार : महाराष्ट्राची कृषी सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

टीपा: 1) 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी 2) महानदी खोऱ्याचा काही भाग महाराष्ट्रात येतो, नियोजनासाठी तो भाग उपखोरे 9 इ मध्ये घेतला आहे.

निष्कर्ष : उपखोरेनिहाय पिकाखालील क्षेत्रातील फरक परिच्छेद संदर्भ : 4.4.1

तक्ता: 4.4.3

पिकाखालील क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राची टक्केवारी

अ.क्र.	जिल्हा	पिकाखालील एकूण क्षेत्र	भात	गहू	खरीप ज्वारी	रबी ज्वारी	बाजरी	इतर तृण धान्ये	एकूण तृण धान्ये	तूर	हरभरा	इतर कड धान्ये	एकूण कड धान्ये	एकूण अन्न धान्ये	ऊस	कापूस	खरीप मुईमूग	करडई	सुर्यफूल	उन्हाळी मुईमूग	सोयाबिन	एकूण तेलबिया
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	बृहन्मुंबई	100	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2	ठाणे	100	49.0	0.0	0.0	0.0	0.0	10.1	59.1	1.2	1.3	4.3	6.8	65.9	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	1.4
3	रायगड	100	64.7	0.0	0.0	0.0	0.0	10.3	75.0	0.7	1.0	4.6	6.3	81.3	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5
4	रत्नागिरी	100	32.0	0.0	0.0	0.0	0.0	19.7	51.7	0.3	0.0	2.4	2.7	54.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	2.4
5	सिंधुदुर्ग	100	55.7	0.0	0.0	0.0	0.0	5.5	61.2	0.0	0.0	5.0	5.0	66.2	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	2.8	0.0	4.0
6	नाशिक	100	4.5	6.8	2.4	3.1	36.9	8.3	62.1	0.9	5.4	5.6	11.9	74.0	2.7	0.1	3.1	0.1	0.3	0.3	0.2	7.4
7	धुळे	100	3.8	2.9	11.4	5.8	19.3	5.7	48.8	3.6	3.8	12.9	20.3	69.1	1.8	8.5	8.7	0.0	0.3	2.4	0.2	13.8
8	जळगांव	100	0.1	3.1	19.2	5.3	9.2	0.6	37.5	2.2	4.5	9.8	16.6	54.1	1.2	19.4	2.0	1.2	0.9	1.4	0.2	12.1
9	अहमदनगर	100	0.5	5.4	0.5	39.2	22.9	1.3	69.9	1.7	2.2	4.0	7.9	77.9	3.4	0.1	0.7	3.6	2.3	1.0	0.1	8.2
10	पुणे	100	5.3	4.4	0.8	39.0	15.0	2.2	66.7	0.4	3.0	3.5	6.9	73.6	2.9	0.0	3.6	2.4	0.5	0.4	0.0	7.4
11	सातारा	100	5.9	4.4	11.7	22.8	14.4	2.9	62.0	1.2	2.2	5.8	9.2	71.3	5.7	0.3	9.2	0.7	0.4	0.3	0.8	12.0
12	सांगली	100	2.6	3.1	18.6	21.5	12.7	1.7	60.3	2.1	3.4	9.2	14.6	74.9	4.3	0.2	5.8	1.6	1.2	0.1	7.1	16.0
13	सोलापूर	100	0.3	3.1	0.4	58.5	3.1	1.6	66.9	3.2	2.3	3.7	9.1	76.0	3.0	0.3	0.6	3.3	5.3	1.0	0.1	10.5
14	कोल्हापूर	100	26.0	1.9	6.7	2.0	0.0	8.3	44.9	0.9	2.1	3.9	7.0	51.8	14.9	0.0	12.8	0.0	0.0	0.3	7.8	21.5
15	औरंगाबाद	100	0.2	3.8	4.6	26.0	18.5	4.7	57.8	5.1	4.6	7.2	16.9	74.6	2.8	6.9	1.6	4.1	2.3	0.1	0.5	10.8
16	जालना	100	0.3	4.0	7.8	19.7	10.1	3.9	45.8	5.3	1.8	14.1	21.3	67.1	1.8	15.3	0.8	6.2	3.3	0.2	0.3	12.2
17	परभणी	100	1.9	3.6	16.3	14.3	0.8	0.2	37.0	5.9	3.2	10.7	19.8	56.8	0.9	22.2	0.3	6.6	3.9	1.8	0.1	14.6
18	बीड	100	0.4	2.4	11.1	25.4	19.1	0.5	58.9	5.4	2.0	5.0	12.3	71.2	1.5	4.8	1.9	3.3	6.4	0.7	0.2	16.5
19	नांदेड	100	4.0	2.7	29.9	3.8	0.1	0.3	40.7	6.0	2.6	8.7	17.3	58.0	1.3	29.7	0.3	1.3	4.1	0.9	0.2	9.1
20	उस्मानाबाद	100	1.7	3.4	13.9	28.9	1.6	1.3	50.9	10.5	5.7	6.2	22.4	73.3	1.8	0.0	1.7	5.9	12.1	0.5	0.2	25.2
21	लातूर	100	3.5	2.6	27.8	5.1	1.2	0.7	41.0	9.4	3.9	14.2	27.6	68.6	2.1	4.0	3.1	2.7	11.6	0.3	0.8	23.5
22	बुलढाणा	100	0.3	2.8	22.3	0.2	1.7	1.9	29.3	7.7	3.9	17.9	29.5	58.8	0.2	27.1	1.5	7.9	2.6	0.3	1.4	16.8
23	अकोला	100	0.6	1.8	24.3	0.0	0.6	0.5	27.9	7.3	3.3	20.9	31.5	59.3	0.2	30.3	0.3	4.2	1.3	0.2	0.9	8.1
24	अमरावती	100	1.1	1.6	18.1	0.0	0.3	0.5	21.5	9.3	4.5	6.1	19.9	41.4	0.1	35.5	2.3	1.1	0.4	0.1	5.9	10.9
25	यवतमाळ	100	0.6	1.8	23.5	0.0	1.2	0.1	27.2	11.7	1.5	8.1	21.3	48.5	0.6	43.0	0.4	0.2	0.5	0.8	1.4	4.8
26	वर्धा	100	0.6	4.3	19.6	0.2	0.1	0.1	24.9	13.5	4.9	3.1	21.5	46.4	0.1	33.9	2.7	0.0	0.1	0.3	15.8	21.9
27	नागपूर	100	6.4	8.7	14.4	4.2	0.0	0.0	33.7	9.2	5.2	3.4	17.9	51.5	0.1	9.0	3.1	0.0	0.1	0.1	26.2	34.5
28	मंडारा	100	73.1	4.9	0.0	1.2	0.0	0.4	79.5	1.9	2.6	7.9	12.4	91.9	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	3.0	9.6
29	चंद्रपूर	100	27.0	4.5	5.9	17.4	0.0	0.4	55.3	4.2	1.9	7.7	13.9	69.2	0.0	10.0	0.0	0.0	0.0	0.0	7.4	17.9
30	गडचिरोली	100	66.9	0.8	0.0	9.5	0.0	0.8	77.9	0.6	2.0	9.9	12.5	90.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	5.1
	महाराष्ट्र राज्य	100	7.4	3.5	11.9	15.7	8.6	2.4	49.3	4.9	3.2	8.3	16.3	65.6	2.1	12.2	2.4	2.6	2.5	0.7	2.3	12.7

टीप : 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

निष्कर्ष : प्रमुख पिकाखालील क्षेत्राचे पीकनिहाय वाटप

परिच्छेद संदर्भ : 4.4.1

तक्ता: 4.4.4
भारतातील राज्यनिहाय पीक क्षेत्र -(1994-95)

अ.क्र.	राज्य	तांदूळ	ज्वारी	बाजरी	गहू	बाली	एकूण तृणधान्ये	हरभरा	तूर	इतर कडधान्ये	एकूण कडधान्ये	एकूण अन्नधान्ये	भुईमुग	एरंडी	तीळ	सरसू व मोहरी	जवस	कारळ	करडई	कापूस (रुई)	ऊस
1	2	3	4	5	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	आंध्रप्रदेश	3512.6	881.4	137.8	—	—	5076.7	—	297.0	1152.5	1583.3	6660.0	2171.4	269.6	164.2	—	—	18.4	19.1	805.9	209.0
2	आसाम	2450.5	—	—	—	—	2559.0	—	—	—	108.7	2667.7	—	—	—	281.5	—	—	—	—	35.6
3	बिहार	4727.2	—	—	2045.0	—	7712.3	130.8	70.1	7721.1	973.0	8658.3	—	—	—	105.4	62.8	27.6	—	—	123.2
4	गुजरात	610.6	344.1	1204.6	720.8	41.9	3301.2	152.9	—	387.2	901.1	42202.3	1989.3	383.0	261.0	389.0	—	—	—	1151.2	154.7
5	हरियाणा	795.0	—	584.0	1986.0	—	3563.0	403.0	361.0	—	463.8	4026.8	2.4	—	—	580.0	—	—	—	531.0	120.0
6	जम्मू व काश्मीर	273.0	—	—	248.1	58.0	854.5	—	—	—	34.2	8685.3	—	—	—	63.1	—	—	—	—	—
7	कर्नाटक	1308.1	2150.1	294.0	243.2	—	5441.2	442.3	—	890.9	1637.7	7078.9	1205.7	22.8	110.3	0.0	29.5	38.3	257.9	614.3	315.2
8	केरळ	501.2	—	—	—	—	509.4	—	—	—	23.0	532.4	12.4	—	—	0.0	—	—	—	—	—
9	मध्यप्रदेश	5052.5	1171.6	147.8	4155.0	84.2	12491.1	2566.7	389.0	2050.0	5005.7	17496.8	280.9	—	226.7	678.6	469.9	219.7	—	479.7	41.9
10	महाराष्ट्र	1537.6	5351.4	1765.8	766.7	—	9936.0	763.0	1057.6	1774.8	3595.4	13531.4	603.0	—	249.9	—	154.5	73.7	485.4	2479.8	517.5
11	ओरिसा	4455.7	—	—	—	—	4672.1	—	—	779.7	978.0	5650.1	85.6	26.3	70.3	29.5	30.8	204.8	—	—	20.3
12	पंजाब	2277.0	—	11.0	3311.0	45.0	5818.3	19.1	—	—	103.1	5921.4	8.0	—	—	88.0	—	—	—	690.0	83.0
13	तामिळनाडू	2336.9	548.6	212.4	—	—	3484.3	—	120.1	865.6	992.9	4477.0	1150.3	—	151.3	—	—	—	—	271.3	309.3
14	उत्तर प्रदेश	5421.9	465.9	761.7	8995.0	337.3	17332.5	988.3	505.5	1323.8	2817.6	20150.1	136.2	—	188.0	1163.3	153.8	—	—	12.7	1831.5
15	पश्चिम बंगाल	5774.4	—	—	325.6	4.7	6168.2	24.3	—	216.3	244.1	6412.3	0.0	—	114.8	377.7	12.3	—	—	—	10.6
16	राजस्थान	—	678.6	4964.0	2321.9	236.2	9305.1	1586.5	—	1992.8	3602.6	12907.7	248.2	—	408.5	2376.6	21.4	—	—	476.4	21.9
17	हिमाचल प्रदेश	—	—	—	373.9	22.9	810.6	—	—	—	38.6	849.2	0.0	—	—	—	—	—	—	—	0.0
18	इतर	1210.1	155.9	31.3	147.0	10.3	1346.9	182.7	253.9	342.0	62.9	1409.8	28.5	85.5	88.9	97.3	28.6	0.1	9.1	30.4	21.1
भारत		42244.3	11747.6	10114.4	25639.2	840.5	100382.4	7259.6	3054.2	19496.7	23165.7	169317.5	7921.9	787.2	2033.9	6230.0	963.6	582.6	771.5	7542.7	3814.8

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

निष्कर्ष: ज्वारी, तूर, कापूस व करडई या पिकांचे क्षेत्र इतर राज्यांच्या तुलनेत जास्त व ऊस, बाजरी या पिकांचे क्षेत्र दुसऱ्या क्रमांकावर आहे.

परिच्छेद संदर्भ :4.4.1

तक्ता: 4.4.5
भारतातील राज्यनिहाय प्रमुख पिकांची उत्पादकता (1994-95)

अ.क्र.	राज्य	उत्पादकता - क्विंटल प्रति हेक्टर																						
		तांदूळ	ज्वारी	बाजरी	मका	नाचणी	इतर ज्वार वर्गीय धान्ये	गहू	बाली	एकूण तृणधान्ये	हरभरा	तूर	इतर कडधान्ये	एकूण कडधान्ये	एकूण अन्नधान्ये	मुईमूग	एरंडी	तीळ	सरसु व मोहरी	जवस	कारळे	करडई	कापूस	ऊस
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	आंध्रप्रदेश	26.25	7.75	7.51	25.47	12.10	5.06	-	-	84.14	-	3.35	3.89	4.02	17.49	8.16	3.35	1.85	-	-	4.02	2.93	2.52	765.13
2	आसाम	13.50	-	-	-	-	-	-	-	13.40	-	-	-	5.46	13.08	-	-	-	5.33	-	-	-	-	422.75
3	बिहार	13.05	-	-	19.42	7.68	5.93	20.90	9.98	15.61	9.23	11.33	7.65	8.33	14.80	-	-	-	8.70	5.13	6.09	-	-	460.01
4	गुजरात	15.43	5.59	10.56	8.89	-	4.49	27.23	-	14.32	7.99	6.40	4.27	5.75	12.49	11.96	17.94	4.02	13.42	-	-	2.94	697.56	
5	हरियाणा	28.01	-	12.60	-	-	-	36.77	27.59	29.47	10.97	-	-	10.64	27.30	7.50	-	-	13.86	-	-	4.50	584.17	
6	जम्मू व काश्मीर	18.57	-	-	18.70	-	-	14.19	-	16.80	-	-	-	5.61	16.37	-	-	-	6.53	-	-	-	-	-
7	कर्नाटक	24.41	7.50	4.10	29.53	14.36	4.77	7.06	-	13.98	5.19	3.64	3.20	3.82	11.63	7.91	8.16	3.70	-	2.75	1.83	5.84	2.70	962.06
8	केरळ	19.21	-	-	-	-	-	-	-	19.01	-	-	-	14.35	18.81	7.34	-	-	-	-	-	-	-	-
9	मध्यप्रदेश	11.87	6.68	8.45	9.80	-	2.64	17.24	12.92	12.24	9.25	9.19	4.10	7.14	10.78	8.16	-	2.08	7.71	3.18	2.01	-	1.28	360.82
10	महाराष्ट्र	15.59	8.56	6.30	15.37	10.83	6.77	14.49	-	9.89	6.15	4.98	3.96	4.72	8.52	10.46	-	2.18	-	2.64	2.25	5.35	1.24	855.27
11	ओरिसा	14.26	-	-	-	5.90	-	-	-	13.91	-	-	5.18	5.76	12.50	8.88	5.36	2.23	17.08	4.74	4.93	-	-	590.44
12	पंजाब	33.83	-	10.91	18.62	-	-	40.90	32.22	37.34	9.90	-	-	8.78	36.68	10.00	-	-	11.50	-	-	-	5.70	621.69
13	तामिळनाडू	32.89	11.04	13.39	-	19.01	9.44	-	-	26.25	-	4.39	3.91	3.99	21.31	16.04	-	4.74	-	-	-	-	2.96	1139.22
14	उत्तरप्रदेश	18.67	8.79	10.57	13.33	13.01	9.38	25.08	17.52	20.94	9.08	10.27	7.57	8.58	19.21	7.36	-	1.53	10.01	3.75	-	-	1.82	600.10
15	पश्चिम बंगाल	12.59	-	-	-	-	-	22.87	7.23	21.68	8.89	-	6.01	6.30	21.09	-	-	8.27	7.91	2.93	-	-	-	612.17
16	राजस्थान	-	4.02	5.16	7.28	-	-	24.17	18.50	10.46	8.64	-	2.92	5.46	9.06	7.90	-	2.27	8.71	3.64	-	-	3.63	450.64
17	हिमाचल प्रदेश	-	-	-	20.39	-	-	11.04	11.57	14.77	-	-	-	2.67	14.22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	इतर	15.71	3.72	6.84	14.88	7.73	6.45	17.39	6.80	16.10	6.50	8.29	6.80	8.25	15.75	12.07	4.63	4.07	6.03	3.67	-	3.41	1.97	490.85
	भारत	19.21	8.02	7.07	14.93	13.27	4.66	25.23	18.84	17.63	8.55	6.51	4.56	6.09	15.47	10.42	10.79	3.04	9.44	3.37	3.33	5.43	2.61	710.99

टीप : महाराष्ट्राहून अधिक उत्पन्न असणारे अत्युच्च तीन प्रदेश अधोरेखित करून दाखविले आहेत.

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती, (भाग 2), 1995-96.

निष्कर्ष : ज्वारी, मका, मुईमूग व ऊस वगळता महाराष्ट्राची उत्पादकता बहुसंख्या पिकांमध्ये कमी आहे. ज्वारी, मका, मुईमूग, ऊस या पिकांचे सरासरी उत्पादन राष्ट्रीय उत्पादनापेक्षा जास्त आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.4.1

तक्ता: 4.4.6
उपखोरेनिहाय पीकनिहाय सिंचित क्षेत्र

उपखोरे क्र.	उपखोरे	एकूण बागायत क्षेत्र	खरीप भात	उन्हाळी भात	बाजरी	खरीप ज्वारी	रबी ज्वारी	गहू	हरभरा	खरीप मुईमूग	उन्हाळी मुईमूग	क्षेत्र- हजार हेक्टर	
												ऊस (तोडणीचा)	कापूस
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	220	1	0	10	1	37	52	25	2	4	42	5
	आ) मुळा व प्रवरा	116	0	0	8	0	25	20	5	1	5	22	0
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	248	2	0	1	0	49	35	9	3	14	27	10
3	पूर्णा दुधनासहीत	190	1	0	0	0	29	49	14	0	13	29	12
4	मांजरा	188	1	0	0	0	35	20	8	1	6	26	2
5	गोदावरी उर्वरीत	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
6	पैनगंगा	126	6	0	0	0	0	32	5	0	13	11	1
7	वर्धा	137	42	1	1	1	1	35	8	1	4	5	1
8	मध्य वैनगंगा	294	200	13	1	1	1	34	7	0	8	3	0
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	58	50	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	(इ) इंद्रावती	22	21	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	गोदावरी खोरे	1606	325	16	21	3	177	280	81	8	67	166	31
10	पूर्णा (तापी)	101	0	0	0	0	0	27	9	0	3	5	1
11	गिरणा	132	1	0	4	1	7	33	21	1	7	19	6
12	पांझरा	23	0	0	0	0	0	5	2	0	4	3	2
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	98	0	0	0	0	1	19	11	0	10	9	6
	(आ) तापी (दक्षिण-बुराई)	117	0	0	0	0	4	25	16	0	13	14	8
	तापी खोरे	471	1	0	4	1	12	109	59	1	37	50	23
14	नर्मदा	8	0	0	0	0	0	2	1	0	2	1	1
15	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	219	8	0	4	2	30	24	6	1	2	89	1
	आ) उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - दक्षिण)	23	0	0	0	0	0	2	1	0	0	17	0
16	उर्ध्व कृष्णा (पूर्व)	70	2	0	2	1	14	7	3	0	0	17	0
	आ) अग्रणी	22	1	0	0	0	4	2	1	0	0	5	0
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	243	1	0	13	0	59	35	8	1	6	45	0
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	118	0	0	5	1	28	15	3	0	2	23	0
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	166	3	0	4	1	37	17	6	1	4	35	1
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	215	0	0	6	0	56	23	8	2	9	34	2
	आ) बोरी-बेनेतुरा	64	0	0	1	0	19	5	2	0	2	9	0
	कृष्णा खोरे	1140	17	0	35	5	247	130	38	5	25	274	4
20	दमण गंगा - पार	21	0	0	1	0	1	7	4	0	0	4	0
21	उत्तर कोकण	15	0	5	0	0	0	1	0	0	0	0	0
22	मध्य कोकण	12	0	5	0	0	1	0	0	0	0	0	0
23	वसिष्ठी	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नगिरी	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	आ) सिंधुदूर्ग	17	0	4	0	0	0	0	0	0	3	0	0
25	तेरेखोल - तिल्लारी	7	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	0
	कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्या	75	0	15	1	0	2	8	4	0	4	6	0
	महाराष्ट्र राज्य	3300	343	31	61	9	438	529	183	14	135	497	59

टीप: 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती भाग 2 1995 - 96

निष्कर्ष:सिंचित क्षेत्राची प्रमुख पिके व त्यांना उपखोऱ्यात दिलेले प्राधान्य क्रम : कोकण, निम्नवैनगंगा, मध्य वैनगंगा, भात2) उर्ध्व गोदावरी, गोदावरी निम्नस्रोत, गहू,ऊस, रबी ज्वारी.

3) उर्ध्व भीमा, उर्वरीत भीमा, सीना- बोरी - बेनेतुरा, रबी ज्वारी | परिच्छेद संदर्भ : 4.4.2

तक्ता : 4.4.7

जिल्हानिहाय त्या त्या पिकांच्या एकूण क्षेत्रापैकी सिंचित क्षेत्राची टक्केवारी

अ.क्र.	जिल्हा	भात	गहू	बाजरी	खरीप ज्वारी	रब्बी ज्वारी	हरभरा	खरीप भुईमुग	उन्हाळी भुईमुग	ऊस(तोडणीचा)	कापूस
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	मुंबई शहर व उपनगरे	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2	ठाणे	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
3	रायगड	5.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
4	रत्नागिरी	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
5	सिंधुदुर्ग	6.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
6	नाशिक	6.3	82.8	3.0	10.3	23.2	55.8	5.3	100.0	100.0	33.3
7	धुळे	1.3	100.0	0.1	0.1	1.3	38.9	0.3	100.0	100.0	11.6
8	जळगांव	92.3	100.0	0.0	0.0	9.2	58.3	0.0	100.0	100.0	6.5
9	अहमदनगर	5.3	69.7	7.2	12.3	12.7	43.5	26.3	100.0	100.0	70.0
10	पुणे	2.4	70.3	7.5	4.1	14.1	24.2	2.9	100.0	100.0	100.0
11	सातारा	27.6	85.7	7.2	4.3	28.4	38.4	3.0	100.0	100.0	100.0
12	सांगली	20.1	70.1	2.9	1.7	20.0	25.6	3.5	100.0	100.0	75.0
13	सोलापूर	31.4	64.8	16.0	14.6	7.8	28.3	20.9	100.0	100.0	90.3
14	कोल्हापूर	2.0	92.4	0.0	0.0	2.1	26.0	0.0	100.0	100.0	0.0
15	औरंगाबाद	0.0	91.0	0.0	0.0	15.9	37.0	0.6	100.0	100.0	14.6
16	जालना	0.0	64.2	0.0	0.0	11.2	39.0	1.6	100.0	100.0	6.6
17	परभणी	5.1	79.0	0.0	0.1	0.6	17.2	0.0	100.0	100.0	1.6
18	बीड	0.0	61.0	0.0	0.0	25.2	26.0	26.6	100.0	100.0	20.9
19	नांदेड	14.0	73.4	0.0	0.0	1.3	16.1	0.0	100.0	100.0	0.0
20	उस्मानाबाद	1.7	42.1	0.0	0.1	23.5	12.0	0.0	100.0	100.0	0.0
21	लातूर	0.0	60.5	0.0	0.0	12.6	13.7	0.0	100.0	100.0	0.0
22	बुलढाणा	0.0	95.3	0.0	0.0	0.0	20.2	0.0	100.0	100.0	0.0
23	अकोला	0.0	66.3	0.0	0.0	0.0	6.6	0.0	100.0	100.0	0.0
24	अमरावती	0.0	71.8	0.0	0.0	0.0	11.1	0.0	100.0	100.0	0.0
25	यवतमाळ	0.0	91.4	0.0	0.0	0.0	13.1	0.0	100.0	100.0	0.0

अ.क्र.	जिल्हा	भात	गहू	बाजरी	खरीप ज्वारी	रब्बी ज्वारी	हरभरा	खरीप भुईमुग	उन्हाळी भुईमुग	ऊस(तोडणीचा)	कापूस
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
26	वर्धा	0.0	77.8	0.0	0.0	0.0	14.7	0.0	100.0	100.0	0.0
27	नागपूर	49.5	61.6	0.0	0.0	0.0	22.3	0.0	100.0	100.0	0.2
28	भंडारा	51.6	37.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0	0.0
29	चंद्रपूर	56.9	19.6	0.0	0.0	0.0	1.9	0.0	100.0	100.0	0.0
30	गडचिरोली	39.4	18.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
महाराष्ट्र राज्य		24.3	72.3	3.4	0.4	13.4	27.1	3.1	100.0	100.0	2.3

आधार : महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती, (भाग 2), 1995 - 96.

टीप: 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी, '0' हे चिन्ह बागायती क्षेत्र नसल्याचे दर्शविते.

निष्कर्ष : जिल्ह्यातील विविध पिकांच्या एकूण क्षेत्रापैकी किती क्षेत्र सिंचनाच्या आधारावर आहे व सध्या किती क्षेत्र सिंचनावर अवलंबून नसून केवळ

पर्जन्याधारित आहे याची कल्पना या तक्त्यावरून येते.

परिच्छेद संदर्भ : 4.4.2

उपखोरे	उपखोरे	भात	गहू	खरीप ज्वारी	रबी ज्वारी	बाजरी	इतर तृणधान्ये	एकूण तृणधान्ये	तूर	हरभरा	इतर डाळी	एकूण डाळी	एकूण अन्नधान्ये	ऊस	कापूस (रुई)	खरीप मुईमूग	करडई	सुर्यफूल	उन्हाळी मुईमूग	सोयाबीन	एकूण तेलबिया
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	23
1	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा	28	93	48	124	250	82	625	12	31	31	74	699	2916	32	24	14	11	9	3	67
	आ) मुळा व प्रवरा	4	39	4	80	83	9	219	5	7	9	21	240	1514	1	4	8	6	12	0	33
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	19	59	350	206	129	23	786	39	24	58	121	907	1749	185	10	36	45	20	4	129
3	पूर्णा दुधनासहीत	11	84	332	203	113	76	819	45	32	97	174	993	1931	257	10	54	32	20	8	138
4	मांजरा	28	38	454	116	36	11	683	41	28	60	129	812	1622	65	15	22	79	7	4	145
5	गोदावरी उर्वरीत	2	2	26	2	0	0	32	2	1	2	5	37	51	10	0	0	1	1	0	3
6	पैनगंगा	31	57	614	35	10	8	755	115	27	110	252	1007	764	460	5	28	18	18	19	98
7	वर्धा	115	66	296	23	3	2	505	106	33	43	182	687	200	364	20	3	2	4	146	191
8	मध्य वैनगंगा	511	66	66	18	0	2	663	29	18	23	70	733	102	36	10	0	0	1	114	142
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	139	9	12	21	0	2	183	6	3	9	18	201	6	18	0	0	0	0	17	24
	(आ) इंद्रमपल्लीपरिसर	4	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
	(इ) इंद्रावती	69	3	2	5	2	3	84	2	3	5	10	94	2	2	2	2	2	2	2	3
	गोदावरी खोरे	961	516	2204	833	626	218	5358	402	207	447	1056	6414	10857	1430	100	167	196	94	317	973
10	पूर्णा (तापी)	7	53	612	5	16	21	714	96	43	129	268	982	251	407	15	49	13	4	34	125
11	गिरणा	20	61	166	40	149	37	473	12	27	38	77	550	1329	98	21	4	4	10	2	51
12	पांझरा	5	7	30	9	29	11	91	4	5	14	23	114	232	17	10	0	0	4	0	17
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	9	33	215	31	71	20	379	33	25	49	107	486	626	167	26	4	2	13	15	71
	(आ) तापी (दक्षिण-बुराई)	13	41	200	49	114	35	452	17	24	57	98	550	1007	120	31	4	4	18	2	69
	तापी खोरे	54	195	1223	134	379	124	2109	162	124	287	573	2682	3445	809	103	61	23	49	53	333
14	नर्मदा खोरे	2	3	10	3	11	4	33	2	2	6	10	43	88	5	4	0	0	2	0	7
15	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम- उत्तर)	235	46	147	77	32	58	594	10	12	26	48	642	6971	6	137	4	1	10	70	212
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	57	4	16	2	0	13	92	1	2	2	5	97	1370	0	26	0	0	1	15	42
16	उर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळ	18	15	64	33	17	8	155	4	5	10	19	174	1228	2	22	2	1	1	24	50
	(आ) अग्रणी	4	5	25	10	5	3	52	1	2	4	7	59	389	0	6	1	1	0	11	19
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	49	71	11	214	119	26	490	4	19	18	41	531	2823	0	38	15	7	13	0	75
18	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	32	30	23	98	42	13	238	2	8	9	19	257	1529	1	27	5	3	5	1	42
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	20	33	74	157	25	19	328	7	11	18	36	364	2437	4	24	8	14	8	27	82
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	6	44	55	218	69	17	409	14	15	18	47	456	2169	7	7	18	33	15	0	30
	आ) बोरी-बेनेतुरा	2	11	29	71	4	6	123	5	7	7	19	142	528	1	2	8	15	3	0	30
	कृष्णा खोरे	423	259	444	880	313	163	2481	48	81	112	241	2722	19444	21	289	61	75	56	148	632
20	दमणगंगा- पार	26	12	4	2	34	12	90	1	4	3	8	98	288	0	5	0	0	1	0	4
21	उत्तर कोकण	373	2	0	2	4	29	410	3	2	8	13	423	48	0	0	0	0	0	0	1
22	मध्य कोकण	237	1	0	2	1	17	258	1	1	3	5	263	23	0	0	0	0	0	0	1
23	वासिष्ठी	50	0	0	0	0	14	64	0	0	1	1	65	0	0	0	0	0	1	0	2
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	105	0	0	0	0	30	135	0	0	1	1	136	0	0	1	0	0	7	0	8
	आ) सिंधुदुर्ग	136	0	0	0	0	9	145	0	0	2	2	147	0	0	3	0	0	2	2	7
25	तेरेखोल - तिल्लारी	48	0	2	0	0	3	53	0	0	1	1	54	142	0	9	0	0	12	2	29
	कोकणातील पश्चिम वाहिन्या	975	15	6	6	39	114	1155	5	7	19	31	1186	501	0	505	289	294	213	520	1974
	महाराष्ट्र राज्य	2415	988	3887	1856	1368	623	11136	619	421	871	1911	13047	34335	2265	505	289	294	213	520	1974

आधार : महाराष्ट्राची कृषी सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

टीपा: 1) 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी या तक्त्यात दिली आहे. 2) महानदी खोऱ्याचा काही भाग महाराष्ट्रात येतो, नियोजनासाठी तो भाग उपखोरे क्र. 9 इ मध्ये घेतला आहे.

3) मूळ जिल्हानिहाय माहितीवरून उपखोरेनिहाय स्थितीचा अंदाज तयार करण्यात आला आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.4.1

तक्ता: 4.4.9

प्रमुख पिकांची जिल्हानिहाय उत्पादकता

अ.क्र.	जिल्हा	उत्पादन- किंटा/हेक्टर														
		भात	गहू	खरीप ज्वारी	रब्बी ज्वारी	बाजरी	तूर	हरभरा	उडीद	मूग	ऊस	कापूस (रुई)	सूर्यफुल	करडई	खरीप भुईमूग	उन्हाळी भुईमूग
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	मुंबई शहर व उपनगर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
2	ठाणे	19.60	--	--	--	--	8.08	5.79	7.55	4.50	--	--	--	--	8.57	23.98
3	रायगड	22.29	--	--	--	--	8.08	5.79	7.36	4.00	--	--	--	--	8.57	15.67
4	रत्नागिरी	22.24	--	--	--	--	8.08	--	6.63	5.90	--	--	--	--	8.57	23.98
5	सिंधुदुर्ग	21.43	--	--	--	--	--	--	7.13	3.00	--	--	--	--	8.57	24.54
6	नाशिक	12.23	14.52	13.50	5.82	7.71	8.08	5.79	5.72	5.19	872.96	2.88	5.31	6.25	8.70	13.36
7	धुळे	8.01	14.21	13.81	8.37	8.08	7.41	6.57	7.28	7.38	744.19	1.72	5.30	6.25	7.97	11.68
8	जळगांव	11.01	19.69	20.10	12.64	11.44	8.99	7.76	7.63	6.66	844.39	2.09	5.44	6.25	8.54	14.80
9	अहमदनगर	10.03	13.85	15.86	3.98	6.61	6.10	5.81	4.82	4.88	838.41	2.72	5.24	6.34	10.64	25.05
10	पुणे	11.19	14.31	12.16	4.83	6.70	6.26	6.15	6.75	5.31	860.00	3.88	5.53	5.11	12.43	21.63
11	सातारा	17.31	14.83	14.15	6.84	4.89	6.58	5.82	6.66	5.72	877.47	3.40	5.40	4.83	11.43	26.52
12	सांगली	17.97	14.79	13.46	4.58	4.22	6.58	6.48	6.01	6.10	902.23	2.70	5.64	4.72	10.28	24.47
13	सोलापूर	8.93	11.76	10.30	4.43	4.32	2.15	4.82	5.71	3.31	777.25	2.65	4.98	3.85	3.76	16.69
14	कोल्हापूर	24.45	17.65	21.58	11.50	3.62	6.58	8.06	6.40	5.81	851.38	1.94	7.53	--	18.95	33.23
15	औरंगाबाद	7.52	13.79	13.98	6.51	8.38	2.58	6.01	6.64	4.69	725.87	1.67	5.64	4.60	6.07	11.74
16	जालना	6.89	11.54	14.48	7.28	8.82	3.80	5.81	4.88	5.09	744.86	1.30	5.76	5.63	6.40	12.92
17	परभणी	8.22	13.00	15.59	7.75	7.38	4.38	5.68	4.19	4.60	725.42	1.59	5.47	5.95	7.12	15.28
18	बीड	7.32	10.07	11.03	6.91	7.81	3.95	5.29	4.12	3.80	735.84	1.37	5.97	6.69	5.68	12.40
19	नांदेड	6.65	12.54	16.73	8.93	6.61	5.83	5.41	5.77	5.57	712.88	1.10	5.80	5.47	6.46	11.81
20	उस्मानाबाद	6.82	8.11	10.44	6.75	7.16	2.16	5.14	4.64	3.07	665.38	--	5.08	4.86	5.03	12.60
21	लातूर	7.46	10.65	15.60	6.74	6.97	3.86	5.65	5.00	3.72	838.29	1.33	6.55	4.98	5.49	10.72
22	बुलढाणा	8.88	17.77	20.27	6.99	6.26	8.55	7.22	5.35	5.00	706.12	1.28	5.65	6.91	8.43	10.74
23	अकोला	8.93	14.34	17.61	--	7.37	7.22	7.02	5.74	5.18	718.50	1.60	5.62	7.06	5.77	11.14
24	अमरावती	8.06	14.01	14.54	--	7.31	8.85	8.33	4.68	5.75	668.47	1.80	5.23	6.96	8.64	10.59
25	यवतमाळ	8.01	15.06	12.66	4.44	7.20	8.87	6.04	5.77	6.03	722.05	1.35	5.99	6.96	5.85	12.31
26	वर्धा	9.16	12.55	10.29	4.62	6.43	6.80	5.52	5.59	4.30	684.24	1.73	5.45	7.81	7.27	9.21
27	नागपूर	13.18	11.77	10.25	4.87	7.12	5.79	5.33	4.71	4.39	732.70	1.44	6.04	7.81	8.06	11.21
28	भंडारा	12.23	9.22	9.41	4.63	--	6.57	4.21	3.75	3.49	717.48	--	10.00	6.96	7.77	16.56
29	चंद्रपूर	14.80	9.00	9.21	4.58	--	6.65	5.11	4.16	3.78	698.33	1.32	5.91	7.81	7.77	23.95
30	गडचिरोली	11.99	8.62	--	4.56	--	6.57	4.65	3.67	6.71	--	--	5.91	6.96	--	12.32
महाराष्ट्र राज्य		15.64	13.42	15.26	5.60	7.47	6.00	6.16	5.81	5.20	809.97	1.50	5.64	5.61	10.01	15.60

टीप: 1992-93 ते 94-95 या कालावधीतील सरासरी

आधार: महाराष्ट्राची कृषी सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती (भाग-2) 1995-96

परिच्छेद संदर्भ: 4.4.1

तक्का : 4.9.1

खाद्यान्न व शेतीमाल आधारित उद्योगांची जिल्हानिहाय अतिरिक्त गरज

अक्र	जिल्हा	भात गिरणी	पोहा गिरणी	धान्य प्रक्रिया	निर्जंतूकीकरण केंद्र	डाळ मिल	तेल गिरणी	पौष्टिक खाद्य	पूर्ण उकडलेले खाद्य	एनट्राय कंट्रोल	फळे व भाजीपाला प्रतवारी केंद्र	शितगृहे	फळे व भाजीपाला संकुले	केळी प्रक्रिया केंद्रे	फळे व भाजीपाला निर्जलीकरण केंद्र	कांदा प्रतवारी केंद्र	मसाला प्रक्रिया केंद्र	नारळ प्रक्रिया केंद्र	घिच प्रक्रिया केंद्र	काजू प्रक्रिया केंद्र	काजू डिस्टिलरीज	कमलखाना	पोल्ट्री ड्रेसिंग	पशु खाद्य केंद्र	फ्लोअर मिल	महुवा डिस्टिलरी	बाल आहार निर्मिती केंद्र	शेंगदाणा प्रक्रिया केंद्र	खाबरेल तेल केंद्र	पिक पॅकेजिंग केंद्र	एकूण केंद्रे
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
1	मुंबई शहर व उपनगर																														
2	ठाणे	1	1	1	1						2	1	1		1			1					1	1					1		13
3	रायगड	2	2	2	2			1			1	1					1							1					1		14
4	रत्नागिरी	2		1	1						2	2	1					1	1	1	1			1					1		15
5	सिंधुदुर्ग	2		1	1						3	1	1					1	1	2	1			1					1		16
6	नाशिक		1	4	4	2	1				8	1	2		7	13	1					1	1	2	1					1	50
7	धुळे		1	5	5	3		1			6	1	1		1	1	1							1		1					29
8	जळगांव		1	8	8	3	2			1	6	1		2			1							1							34
9	अहमदनगर		1	7	7	1	1			1	7	1	1		1	2	1					1	1	1	1						35
10	पुणे		1	3	3	1					6	1	1		2							1		1							20
11	सातारा		1	3	3	1	1			1	6	1	1		1	3	1							1							24
12	सांगली		1	4	4	1	1	1			6	1			4		1						1	1							26
13	सोलापूर		1	3	3	1	1		1		6	1	1		6		1					1	1	1	1						29
14	कोल्हापूर	1	1	4	4	1	2			1	2	1					1							1		1					20
15	औरंगाबाद		1	4	4	1					5	1	1		1									1							19
16	जालना		1	1	1	2				1	1													1							8
17	परभणी		1	5	5	1		1	1		5	1	1											1	1						23
18	बीड		1	4	4	1	1				1				1									1							13
19	नांदेड		1	5	5	1					1		1	1	1		1							1							14
20	उस्मानाबाद		1	5	5	1					1						1							1							16
21	लातूर		1	4	4	1	1			1	1	1			1									1							18
22	बुलढाणा		1	5	5	1					3	1	1			1								1							17
23	अकोला		1	4	4	3					1	1		1									1	1							19
24	अमरावती		1	3	3	3	1	1			3	1			1		1							1	1						13
25	यवतमाळ			4	4	1	1				1	1												1							11
26	वर्धा		1	3	3	1	1				1	1																			24
27	नागपूर	1	1	4	4	1	2				4	1	1				1						1	1							19
28	भंडारा	3	3	4	4	1		1			1	1												1							16
29	चंद्रपूर	2	2	4	4	1	1										1														9
30	गडचिरोली	1	1	3	3																					1					
	महाराष्ट्र	15	30	108	108	34	17	6	2	6	90	24	15	4	28	20	13	4	2	3	2	5	7	24	5	2	1	1	4	2	582

आधार : महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, पुणे.

निष्कर्ष : महाराष्ट्रात प्रक्रिया उद्योगांना भरपर वाव आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 4.9.3

उपखोऱ्यांच्या वर्गीकरणानुसार पूर्ण, अपूर्ण व बांधकामाधीन प्रकल्पांची सद्यस्थिति

सिंचनक्षमता -हेक्टर

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	मोठे प्रकल्प							मध्यम प्रकल्प							लघु प्रकल्प			
		पूर्ण		अपूर्ण			बांधकामाधीन		पूर्ण		अपूर्ण			बांधकामाधीन		पूर्ण		बांधकामाधीन	
		संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
अ) अतितुटीची																			
16अ	उर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) (पश्चिम-उत्तर)						4	105368	2	7460						39	25463	8	34727
16आ	उर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)						2	22218	2	1590						14	3350	2	515
18आ	उर्वरीत भीमा आ) उजनीखाली-माणसहीत			1	202709	135770			5	12510	1	3100	2000	2	3195	62	38377	29	8677
19अ	सीना - बोरी - बेनेतुरा अ) सीना								15	38705	2	5588	3718	4	18330	110	50828	38	21281
19आ	सीना - बोरी - बेनेतुरा आ) बोरी-बेनेतुरा								5	8590	1	2510	1600	1	1650	22	10166	39	21840
एकूण (अ)				1	202709	135770	6	127586	29	68855	4	11198	7318	7	23175	247	128184	116	87040
स्थूल एकूणशी टक्केवारी				6	20	21	17	14	18	15	14	5	12	9	7	12	19	14	24
ब) तुटीची																			
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	3	256372	1	28340	17500			12	27278				1	2145	71	32918	18	14630
3	पूर्णा दुधनासहीत	1	57988				2	46698	12	24818				3	6060	222	37321	91	13783
4	मांजरा	2	41543	1	15587	10050	1	15789	18	31542	3	7483	5000	6	20565	82	38162	27	14483
10	पूर्णा (तापी)	2	16929				1	19177	7	35113	2	105715	4910	4	21464	76	21412	22	10860
11	गिरणा	2	71249				1	10850	5	21530	2	5866	3690	2	7717	57	14275	15	5634
13आ	मध्य तापी (आ) तापी - दक्षिण						1	23580	6	15990				7	37400	80	26246	31	10977
एकूण (ब)		10	444081	2	43927	27550	6	116094	60	156271	7	119064	13600	23	95351	588	170334	204	70367
स्थूल एकूणशी टक्केवारी		27	41	13	4	4	17	12	38	33	25	54	23	31	30	29	26	25	19
क) सर्वसाधारण																			
1अ	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	7	115210				5	47720	3	7005	2	8752	4468	5	18134	77	22540	15	5660
1आ	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त) आ) मुळा व प्रवरा	2	103887				1	66900	3	10511						31	9281	12	6275
5	गोदावरी उर्वरित															8	2566	2	1109
6	पैनगंगा	1	9183	2	159455	56180			11	45395	2	13777	4710	2	14065	129	48828	61	30659
7	वर्धा			2		16100	2	91149	12	47061				7	32239	124	44916	34	17666
12	पांझरा								2	9962	2	10260	7510	1	4130	48	9180	2	854
13अ	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	1	50500				1	4640	4	17938				5	14166	104	22299	78	9628

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	मोठे प्रकल्प							मध्यम प्रकल्प							लघु प्रकल्प			
		पूर्ण		अपूर्ण			बांधकामाधिन		पूर्ण		अपूर्ण			बांधकामाधिन		पूर्ण		बांधकामाधिन	
		संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता	संख्या	निर्मित क्षमता	संख्या	संकल्पित क्षमता
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	3	30860	2	228561	110080	3	69470	1	5320	1	5100	4000	3	17100	120	51456	70	34680
18अ	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	2	107305				3	77050	1	2700						69	33480	29	8677
	एकूण (क)	16	416945	6	388016	182360	15	356929	37	145892	7	37889	20688	23	99834	710	244546	303	115208
	स्थूल एकूणशी टक्केवारी	43	39	38	38	28	42	38	24	31	25	17	35	31	31	35	37	38	32
	ड) विपुलतेची																		
8	मध्य वैनगंगा	3	178240				4	253298	20	59333	1	2030	400	9	35893	156	49717	38	20011
14	नर्मदा															1	105		
	एकूण (ड)	3	178240				4	253298	20	59333	1	2030	400	9	35893	157	49822	38	20011
	स्थूल एकूणशी टक्केवारी	8	17				11	27	13	13	4	1	1	12	11	8	8	5	6
	इ) अतिविपुलतेची																		
9अ	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता						1	59985	4	26809				3	12352	123	32754	29	29141
9आ	निम्न वैनगंगा (आ) इंचमपल्लीपरिसर															2	295		
9इ	निम्न वैनगंगा (इ) इंद्रावती																	1	1847
15अ	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर)	3	29550	4	334297	283303	3	13700	3	8247	5	33720	11530	5	31746	35	12878	13	9678
15आ	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)										4	18178	5610	1	1797	6	1446	15	7344
20	दमणगंगा- पार															9	1392	6	1883
21	उत्तर कोकण	4		2	37696	23176			2	2044				1	6668	56	11126	26	5562
22	मध्य कोकण	1	7965						1	367						30	4704	12	3281
23	वासिष्ठी								1	2050						8	787	12	4211
24अ	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी													1	2576	14	1983	18	4482
24आ	दक्षिण कोकण आ) सिंधुदुर्ग						1	17000						2	10612	20	2839	12	2338
25	तेरेखोल - तिल्लारी			1	6676	280										4	782	2	239
	एकूण (इ)	8	37515	7	378669	306759	5	90685	11	39517	9	51898	17140	13	65751	307	70986	146	70006
	स्थूल एकूणशी टक्केवारी	22	3	44	37	47	14	10	7	8	32	23	29	17	21	15	11	18	19
	स्थूल एकूण (महाराष्ट्र)	37	1076781	16	1013321	652439	36	944592	157	469868	28	222079	59146	75	320004	2009	663872	807	362632

टीप : खोरे क्र. 21 (उत्तर कोकण) मधील स्तंभ 3 व स्तंभ 9 मधील अनुक्रमे 4 व 1 प्रकल्प पाणीपुरवठ्याचे आहेत.

आधार : क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी पुरविलेली उपखोऱेशः माहिती. (खंड-2)

परिच्छेद संदर्भ : 5.7.5 व 5.7.6

तक्ता : 5.7.2

हाती घेतलेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांवरील सिंचन क्षेत्राचा गोषवारा (जून 96)

सिंचनक्षमता हेक्टर

नियोजन गट	पूर्ण प्रकल्पापासून मिळणारे सिंचन	अपूर्ण प्रकल्पापासून मिळणारे सिंचन			बांधकामाधिनि प्रकल्पांद्वारे सिंचन क्षमता	एकूण		
		संकल्पित सिंचन क्षमता	उपयोगात आलेली सिंचन क्षमता	निर्माण व्हावयाची सिंचन क्षमता		निर्माण झालेली सिंचन क्षमता	निर्माण व्हावयाची सिंचन क्षमता	अंतीम सिंचन क्षमता
तक्ता : 5.7.1 चे संदर्भ स्तंभ	→ स्तंभ 4 + 11+18	स्तंभ 6+13	स्तंभ 7+14	स्तंभ 5=3-4	स्तंभ 9+16+20	स्तंभ 7=2+4	स्तंभ 8=5+6	स्तंभ 9=7+8
1	2	3	4	5=3-4	6	7=2+4	8=5+6	9=7+8
अतितुटीची खोरी	197039	213907	143088	70819	237801	340127	308620	648747
स्थूल एकूणशी टक्केवारी	9	17	20	14	15	12	14	13
तुटीची खोरी	770686	162991	41150	121841	281812	811836	403653	1215489
स्थूल एकूणशी टक्केवारी	35	13	6	23	17	28	19	24
सर्वसाधारण खोरी	807383	425905	203048	222857	571971	1010431	794828	1805259
स्थूल एकूणशी टक्केवारी	37	34	29	43	35	35	37	36
विपुलतेची खोरी	287395	2030	400	1630	309202	287795	310832	598627
स्थूल एकूणशी टक्केवारी	13	0	0	0	19	10	14	12
अतिविपुलतेची खोरी	148018	430567	323899	106668	226442	471917	333110	805027
स्थूल एकूणशी टक्केवारी	7	35	46	20	14	16	15	16
स्थूल एकूण	2210521	1235400	711585	523815	1627228	2922106	2151043	5073149
स्तंभ 7 शी टक्केवारी	76		24			100		
स्तंभ 8 शी टक्केवारी				24	76		100	
स्तंभ 9 शी टक्केवारी	44		14	10	32			100

निष्कर्ष: 1) जून 96 पावेतो पूर्ण प्रकल्पांद्वारे निर्माण झालेली सिंचन क्षमता अनुक्रमे 76 व 24 टक्के आहे. ही सिंचन क्षमता अंतीम सिंचन क्षमतेच्या 44 व 14 टक्के आहे.

2) जून 96 नंतर अपूर्ण व बांधकामाधिनि प्रकल्पांद्वारे निर्माण होणारी सिंचन क्षमता ही अनुक्रमे 24 व 76 टक्के आहे. अंतीम सिंचन क्षमतेच्या 10 व 32 टक्के आहे.

3) भविष्यकाळात जे प्रकल्प प्रस्तावित आहेत, पण अपूर्ण अवस्थेत किंवा बांधकामाधिनि नाहीत त्यातून मिळवण्याची सिंचनक्षमता या तक्त्यात दिलेली नाही. अशा प्रस्तावितांची सिंचन क्षमता 13.20 लक्ष हेक्टर अपेक्षित आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 5.7. 5 व 5.7.6

तक्ता: 6.2.1

राज्यातील निवडक जलाशयातील गाळ संचयाचे पृथःकरण

क्षेत्र - चौकिमी, साठा - दलघमी

गाळ साठण्याचा संकल्पित दर - हेमी/100 चौकिमी/वर्ष

अ.क्र.	जलाशयाचे नांव	जिल्हा / खोरे	ख्रवण क्षेत्र	एकूण साठा	चल साठा	अचल साठा	पाणी साठविण्याचे प्रथम वर्ष	गाळ साठा पाहणीचे वर्ष	गाळ साठण्याचा कालावधी वर्ष	गाळ साठण्याचा संकल्पित दर	गाळ साठण्याचा त्पक्ष दिसून आलेला दर	एकूण गाळसाठा			जल साठयातील घटीची टक्केवारी			वार्षिक घटीची टक्केवारी		
												एकूण पाणी साठयात	चल पाणी साठयात	अचल पाणी साठयात	एकूण साठयातील	चल साठयातील	अचल साठयातील	एकूण साठयातील	चल साठयातील	अचल साठयातील
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
मोठे जलाशय (100 दलघमी पेक्षा जास्त एकूण साठा)																				
1	कोयना	सातारा/कृष्णा	892	2797	2678	119	1961	1986	25	5.05 ते 7.94	8.1	18.05	14.65	3.4	0.65	0.54	2.84	0.025	0.022	0.11
2	येलदरी	परभणी/गोदावरी	7362	934	810	124	1963	1983	20	3.57	5.77	84.95	61.79	23.16	9.09	7.62	18.58	0.45	0.38	0.93
3	रामटेक	नागपूर/गोदावरी	212	117	115	2	1914	1987	73	2.06	9.65	14.78	13.22	1.56	12.61	11.5	69.69	0.17	0.16	0.95
मध्यम जलाशय (20 दलघमी पेक्षा जास्त व 100 दलघमी पेक्षा कमी एकूण साठा)																				
4	एकरूक	सोलापूर/कृष्णा	412	94	89	5	1871	1991	120	1.54	5.35	26.44	21.68	4.76	28	24.21	100	0.234	0.2	0.83
5	आसोतामंडा	चंद्रपूर/गोदावरी	246	93	75	18	1918	1987	69	9.94	13.92	27.02	18.33	8.69	29.06	24.56	47.38	0.42	0.36	0.68
6	म्हसबड	सातारा/कृष्णा	1243	87	70	17	1888	1990	102	1.76	3.56	45.24	28.82	16.42	52.03	41	100	0.51	0.4	0.98
7	नळगंगा	बुलढाणा/तापी	316	76	72	4	1963	1985	22	1.9	6.24	4.34	1.63	2.71	5.69	2.25	71.5	0.25	0.1	3.25
8	विसापूर	अहमदनगर/कृष्णा	412	43	33	10	1937	1988	51	3.57	8.35	17.55	8.1	9.45	41.64	24.32	100	0.8	0.47	1.96
9	मांगी	सोलापूर/कृष्णा	304	34	33	1	1957	1989	32	0.5	3.4	3.31	2.17	1.14	9.78	6.64	100	0.3	0.21	3.12
लघु जलाशय (20 दलघमी पेक्षा कमी एकूण साठा)																				
10	खासापूर	उस्मानाबाद/कृष्णा	554	20	16	4	1954	1990	36	1.2	3.12	6.24	2.32	3.92	31.48	14.64	98.74	0.88	0.41	2.74
11	नाझरे	पुणे/कृष्णा	398	16	10	6	1974	1986	12	2.38	3.21	1.53	0.33	1.2	9.5	3.17	21.15	0.79	0.26	1.76
12	बिंदुसरा	बीड/गोदावरी	188	13	10	3	1955	1990	35	3.02	7.92	5.22	2.6	2.62	39.8	27.03	76	1.13	0.77	2.17
13	खेळणा	औरंगाबाद/गोदावरी	162	13	11	2	1964	1985	21	1.26	2.07	0.7	0.47	0.23	5.57	4.23	14.56	0.26	0.2	0.69
14	मुक्ती	धुळे/तापी	89	10	10		1893	1991	98	0.07	3.16	2.81	2.77	0.04	29.02	28.73	100	0.3	0.29	1.02
15	कोळगाव	अहमदनगर/कृष्णा	56	3	3		1956	1988	32	1.14	7.7	1.37	0.99	0.38	47.73	41.66	100	1.49	1.3	3.12

आधार: महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था, नाशिक यांचा दि. 9.1.1997 चा अहवाल

टीप: 1) छोट्या जलाशयांच्या लहान ख्रवण क्षेत्रातून गाळ साठवण तुलनेने अधिक गतीने होतांना दिसून येते.

2) सर्व जलाशयावर अशी नियतकालिक मोजणी यापुढे होणे आवश्यक आहे.

3) * चलसाठयातील वार्षिक घटीवरून बहुसंख्य जलाशयांचा महत्वाचा उपयुक्त कालखंड (50 % हुन अधिक उपयुक्ततेचा) कमीत कमी 100 वर्षांहून अधिक राहिल असे दिसते.

संदर्भ परिच्छेद : 6.2.2

तक्ता: 7.1.1

भूविकास प्रकार-1 व प्रकार-2 च्या कामाची उपखोरेनिहाय माहिती

क्षेत्र - हजार हेक्टर

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	भूविकास प्रकार 1 चे झालेले काम			भूविकास प्रकार 2 चे झालेले काम			प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्रा व्यतिरिक्त अन्य क्षेत्रात झालेले जमीन सपाटीकरणाचे क्षेत्र
		लाक्षेविप्रा कडील प्रकल्प	लाक्षेविप्रा बाहेरील प्रकल्प	एकूण	लाक्षेविप्रा कडील प्रकल्प	लाक्षेविप्रा बाहेरील प्रकल्प	एकूण	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पेटण धरणापर्यंत)							
	अ) गोदावरी (मुळा प्रवरा व्यतिरिक्त)	77.585	60.615	138.2	22.86	50.794	73.654	24.355
	आ) मुळा - प्रवरा	102.455	14.612	117.067	36.257	10.577	46.834	13.809
2	गोदावरी निम्न स्रोत (पेटण धरणाखाली)	252.675	35.48	288.155	158.733	27.922	186.655	24.772
3	पूर्णा (दुधना)	78.48	25.153	103.633	64.225	24.681	88.906	18.596
4	मांजरा	20.693	51.369	72.062	6.761	51.080	57.841	26.197
5	गोदावरी (स्वर्णा)							0.543
6	पेनगंगा	48.185	66.663	114.848	1.969	43.508	45.477	7.053
7	वर्धा	26.385	52.193	78.578		24.954	24.954	1.092
8	मध्य वैनगंगा	95.825	27.823	123.648	25.548	17.783	43.331	0.327
9	निम्न वैनगंगा							
	अ) वैनगंगा - प्राणहिता		8.478	8.478		3.822	3.822	0.043
	आ) वैनगंगा - इंद्रमपल्लीजवळ							
	इ) वैनगंगा - इंद्रावती							
10	पूर्णा (तापी)		58.789	58.789		30.199	30.199	3.633
11	गिरणा	98.829	28.978	127.807	85.686	19.789	105.475	10.979
12	पांझरा		10.656	10.656		10.292	10.292	1.137
13	मध्य तापी							
	अ) तापी (सातपुडा)	20.292	25.206	45.498	4.603	21.752	26.355	3.667
	आ) तापी (दक्षिण)		16.276	16.276		12.63	12.63	6.131
14	नर्मदा							0.403
15	उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)							
	अ) ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - उत्तर)	61.18	1.171	62.351	31.537	0.128	31.665	3.092
	आ) ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम - दक्षिण)							0.175

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	भूविकास प्रकार 1 चे झालेले काम			भूविकास प्रकार 2 चे झालेले काम			प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्रा व्यतिरिक्त अन्य क्षेत्रात झालेले जमीन सपाटीकरणाचे क्षेत्र
		लाक्षेविप्रा कडील प्रकल्प	लाक्षेविप्रा बाहेरील प्रकल्प	एकूण	लाक्षेविप्रा कडील प्रकल्प	लाक्षेविप्रा बाहेरील प्रकल्प	एकूण	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	ऊर्ध्व कृषणा (पूर्व)							
	अ) येरळा		4.459	4.459		0.609	0.609	2.048
	आ) अग्रणी		1.254	1.254		0.469	0.469	0.86
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यंत)	123.709	0.797	124.506	30.187	0.672	30.859	15.202
18	ऊर्ध्व भीमा							
	अ) नीरा		4.286	4.286		1.375	1.375	5.076
	आ) उजनीखाती (माण)	77.866	8.133	85.999	38.872	10.289	49.161	15.152
19	सीना - बोरी - बेनेतुरा							
	अ) सीना		39.052	39.052		26.175	26.175	27.982
	आ) बोरी - बेनेतुरा		14.647	14.647		13.843	13.843	8.948
20	दमणगंगा - पार							2.585
21	उत्तर कोकण	1.159	1.117	2.276		0.967	0.967	0.396
22	मध्य कोकण		7.284	7.284		0.421	0.421	0.083
23	वासिष्ठी							
24	दक्षिण कोकण							
	अ) रत्नागिरी							
	आ) सिंधुदूर्ग							
25	तेरेखोल - तित्तलारी							0.018
महाराष्ट्र राज्य		1085.318	564.491	1649.81	507.238	404.731	911.969	224.354

आधार 1) ला.क्षे.वि.प्रकल्प: -अ) शासन पत्र क्र. मसिंआ 1098 / 1115/(27/98) सि.आ कक्ष दि. 20-7-98

आ) म.भू.वि. महामंडळाकडून प्राप्त टिपणी

2) ला.क्षे.वि.व्यतिरिक्त प्रकल्प: - कृषि उपसंचालक (आयाकट) मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे यांच्याकडून प्राप्त माहिती (जून98)

निष्कर्ष : महाराष्ट्रात राज्यस्तरावरील पाटबंधारे योजनांद्वारे जून 95 अखेर निर्मित 2942.35 हेक्टर सिंचन क्षेत्रापैकी 56 टक्के क्षेत्रावर भूविकास प्रकार-1 ची कामे झाली आहेत व 31 टक्के क्षेत्रावर भूविकास प्रकार-2 ची कामे झाली आहेत.

परिच्छेद संदर्भ: 7.1.10

लाभक्षेत्र विकासांतर्गत प्रकल्पांच्या विविध कार्यांचा आढावा.

अ.क्र.	बाब / प्रकल्पाचे नांव	कृष्णा प्रकल्प	जायकवाडी प्रकल्प	मुळा प्रकल्प	पूर्णा प्रकल्प	गिरणा प्रकल्प	उर्ध्व तापी (हतनूर) प्रकल्प	उर्ध्व गोदावरी प्रकल्प	कुकडी प्रकल्प	पेंच प्रकल्प	मांजरा प्रकल्प	क्षेत्र - हेक्टर
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	लाभक्षेत्र विकास कार्यक्रमांमध्ये 'समावेशाचे वर्ष	1974 -75	1974 -75	1979 - 80	1974 - 75	1974 - 75	1974 - 75	1983 - 84	1979 - 80	1979 - 80	1983 - 84	1974 - 75
2	एकूण लाभक्षेत्र (भूक्षेत्र) (CCA)	81400	236920	103370	78480	79283	50450	90698	224699	188150	23690	159276
3	निर्मित सिंचन क्षमता व वर्ष	69461 96 - 97	183000 92-93	85660 #	58480 67 - 68	57209 73 - 74	24950 96 - 97	58508 91 - 92	69495 96 - 97	103558 89 - 90	23690 84 - 85	142603 95 - 96
4	भूविकास भाग 1 ची कामे झालेले क्षेत्र (शेतचाऱ्या इ.)	60540	183000	102455	78480	79283	20292	77285	78182	95825	20270	77866
5	भूविकास भाग 2 ची कामे झालेले क्षेत्र (सपाटीकरण इ.)	28819	158574	36257	64225	77904	4603	22860	10527	22277	6761	38872
6	जलनिस्सारण योजना झालेले क्षेत्र	2945	81212	#	13829	#	#	#	#	#	#	#
7	वाराबंदी पध्दतीने सिंचित होत असलेले क्षेत्र	47295	69857	45000	47253	52904	#	44879	37725	42884	13625	46202
8	कडा मंडळाच्या झालेल्या बैठकांची संख्या व यापूर्वी झालेल्या शेवटच्या बैठकीचा दिनांक	# 29.11.88	2 16.8.88	# #	# 29.11.88	11 15.9.87	11 15.9.87	11 15.9.87	6 29.11.88	13 20.12.88	2 16.8.88	बैठक झाली नाही.
9	कार्यकारी समितीच्या झालेल्या बैठकांची संख्या	2 प्रतिवर्षी	17	38	रब्बीच्या सुरुवातीस वार्षिक बैठक होते	23	23	23	31	12	24	10
10	पाणी पट्टी वसूली सिंचन थकबाकी 1.4.91 रोजी	गेल्या पाच वर्षातील	गेल्या पाच वर्षातील	गेल्या पाच वर्षातील	1444	334	10	44	15	78	गेल्या पाच वर्षातील	गेल्या पाच वर्षातील
	सिंचन थकबाकी 1.4.95 रोजी	वर्षातील	वर्षातील	वर्षातील	1953	327	48	77	34	217	वर्षातील	वर्षातील
	बिगर सिंचन थकबाकी 1.4.91 रोजी	सरासरी 54	सरासरी 36	सरासरी 50	28	3	100	11	1	263	सरासरी 42	सरासरी 80
	बिगर सिंचन थकबाकी 1.4.95 रोजी	टक्के झाली	टक्के झाली	टक्के झाली	215	65	275	60	2	286	टक्के झाली	टक्के झाली
11	लाभ क्षेत्रातील जोड रस्ते लांबी किमी	161	496	293	#	#	#	#	253	#	209	#
12	सहकारी पाणी वाटप संस्था अ) कार्यन्वित संस्था व क्षेत्र	8 / 2001	29 / 11024	17 / 6729	6 / 3154	1 / 99	*	42 / 17074	32 / 11298	4 / 1064	2 / 1242	21 / 4733
	ब) नोंदणी झालेल्या व प्रस्तावित संस्था व क्षेत्र	36 / 9144	62 / 31520	37 / 12743	10 / 3391	*	*	41 / 15874	23 / 7569	25 / 6631	3 / 1200	57 / 18114
13	सामाजिक व आर्थिक सर्वेक्षण झालेल्या लाभक्षेत्रातील खेड्यांची संख्या	21	12	12	31	10	28	58	18	26		32
14	कृषि विस्तार सेवा (1990 ते 97) अ) शेतकऱ्यांसाठी आयोजितलेल्या व्याख्यानांची संख्या	40	273	1100	178	55	#	#	225	96	#	97
	ब) शेतकऱ्यांसाठी घडवून आणलेल्या प्रात्यक्षिकांची संख्या	#	6560	89	1116	201	28	4	#	#	2	#
	क) माहिती पटांच्या प्रदर्शनाची संख्या	#	#	#	47	22	#	#	#	18	#	#
	ड) शेतकऱ्यांचे घेण्यात आलेल्या मेळाव्यांची संख्या	8	2	5	190	1	1	1	9	#	2	3
	इ) सल्लागार समितीच्या बैठकांची संख्या	#	24	22	#	18	#	#	#	#	11	#
	ई) लघुपुस्तिका व पत्रकांचे वितरण	*	5000	*	*	5000	1500	1500	700	8	5000	*
	ख) शेतकऱ्यांचे दौरे	21	89	81	47	31	20	13	33	18	5	6

अ.क्र.	बाब / प्रकल्पाचे नांव	कृष्णा प्रकल्प	जायकवाडी प्रकल्प	मुळा प्रकल्प	पूर्णा प्रकल्प	गिरणा प्रकल्प	उर्ध्व तापी (हतनूर) प्रकल्प	उर्ध्व गोदावरी प्रकल्प	कुक्डी प्रकल्प	पेंच प्रकल्प	मांजरा प्रकल्प	भीमा प्रकल्प
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
15	अधिकारी / कर्मचारी यांना देण्यात आलेले प्रशिक्षण											
	अ) स्थापत्य शाखा संख्या	78	207	48	39	30	24	#	344	577	75	16
	ब) कृषि शाखा संख्या	#	#	9	#	12	#	41	57	8	#	1
16	दुय्यम स्तरावरील कर्मचाऱ्यांना देण्यात आलेले प्रशिक्षण (संख्या)											
	अ) कृषि ग्राम विस्तारक	#	65	53	#	95	#	#	#	#	#	#
	ब) कालवा निरीक्षक	#	10	122	#	90	#	#	8	49	27	#
	क) कृषि सहाय्यक (भूविकास)	3	1	87	#	#	#	#	86	#	#	#
	ड) तांत्रिक सहाय्यक (भूविकास)	23	34	158	#	56	#	#	#	47	22	#
17	कृषी क्षेत्रावरील प्रात्यक्षिके व प्रयोगांची संख्या	450	158	#	158	#	#	#	40	1363	#	#
18	पतपुरवठा व आवश्यक निविष्ठा पुरविणाऱ्या केंद्राची संख्या	123/116	270	4	#	#	#	#	264	260प.पु	#	#
										1504 नि		
19	बाजार व्यवस्था											
	अ) प्रक्रिया केंद्राची संख्या	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	ब) साठा केंद्राची संख्या	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
	क) विक्री केंद्राची संख्या	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
20	टिबक / तुषार सिंचन पध्दतीचा अवलंब (क्षेत्र)	300 हे.	टिबक 142 हे तुषार 138 हे.	टिबक 11000 हे तुषार 300 हे.	#	493 हे.	1889 हे.	4930 हे.	#	816 हे.	#	#
21	गेल्या 5 वर्षातील सिंचन											
	अ) (निर्माण झालेली क्षमता)											
	ब) (प्रत्यक्ष झालेले सिंचन)											
	91 - 92 (अ)	68555	183320	85660	57988	57209	13965	58508	34261	104476	18223	99888
	(ब)	21455	73196	74320	32186	13926	4219	21688	17234	62762	8767	97207
	92 - 93(अ)	68555	183320	85660	57988	57209	18145	58508	35061	104476	18223	103938
	(ब)	24090	22234	59049	31783	7253	5557	17123	13991	72815	2850	107837
	93 - 94(अ)	68555	183320	85660	57988	57209	19186	58508	35061	104476	18223	137777
	(ब)	29383	31277	71850	29115	6382	14739	23435	21456	64077	15589	113989
	94 - 95(अ)	68555	183320	85660	57988	57209	19186	58508	35061	104476	18223	137777
	(ब)	30057	63745	70323	11299	22681	12493	16915	25987	66977	8345	121962
	95 - 96(अ)	68555	183000	85660	57988	57209	24305	58508	37180	104476	18223	142603
	(ब)	29731	17510	54886	13693	871	14465	14619	20935	71721	पाणी नाही	126389

टीप : # यां मुद्यांवरची स्पष्ट माहिती उपलब्ध होऊ शकली नाही., * या मुद्याबाबतची स्थिती ' काही नाही ' असे समजावे.

आधार: क्षेत्रीय अधिकार्यांकडून प्राप्त झालेली माहिती.

निष्कर्ष : 1) कडा मंडळाच्या व कार्यकारी समितीच्या बैठका नियमाप्रमाणे होत नाहीत. 2) लाभक्षेत्रातील जोड रस्त्यांची कामे झालेली नाहीत

3) बाजार व्यवस्था वाढविण्यासाठी प्राधिकरणानी योगदान दिलेले नाही.

संदर्भ परिच्छेद : 7.1.11

तका : 7.3.1
राज्यस्तरीय योजनांद्वारे जून 1997 अखेर निर्मित सिंचन क्षमता

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	मोठे प्रकल्प				मध्यम प्रकल्प				लघु प्रकल्प				एकूण (मोठे + मध्यम + लघु)					
		पूर्ण		अपूर्ण		पूर्ण		अपूर्ण		पूर्ण		अपूर्ण		पूर्ण		अपूर्ण		एकूण (पूर्ण + अपूर्ण)	
		संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त)																		
	अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	6	113.47	1	7.05	5	9.02	4	12.49	83	33.00	20	4.00	94.00	155.49	25.00	23.54	119.00	179.03
	आ) मुळा व प्रवरा	2	108.73			3	13.24	1	1.63	10	12.00	22	6.00	15.00	133.97	23.00	7.63	38.00	141.60
2	गोदावरी निम्नखोत (पैठण धरणाखाली)	2	226.54	1	17.98	13	26.43			108	48.00	11	3.00	123.00	300.97	12.00	20.98	135.00	321.95
3	पूर्णा दुधनासहीत	1	58.00			12	25.23	1	0.58	119	37.00	5	1.00	132.00	120.23	6.00	1.58	138.00	121.81
4	मांजरा	2	48.16	1	16.96	15	30.56	5	9.53	140	53.00	11	4.00	157.00	131.72	17.00	30.49	174.00	162.21
5	गोदावरी उर्वरीत									8	3.00			8.00	3.00			8.00	3.00
6	पैनगंगा	1	9.18	2	75.74	11	44.56	3	11.71	157	56.00	4	2.00	169.00	109.74	9.00	89.45	178.00	199.19
7	वर्धा	1	16.19	2	44.69	9	29.97			128	41.00	8	2.00	138.00	87.16	10.00	46.69	148.00	133.85
8	मध्य वैनगंगा	3	183.05			20	52.19	2	6.27	188	64.00	8	3.00	211.00	299.24	10.00	9.27	221.00	308.51
9	निम्न वैनगंगा																		
	(अ) वैनगंगा - प्राणहिता	3	25.13			1	1.69			62	21.00	5	3.00	66.00	47.82	5.00	3.00	71.00	50.82
	(आ) इंचमपल्लीपरिसर																		
	(इ) इंद्रावती																		
	गोदावरी खोरे	21	788.45	7	162.42	89	232.89	16	42.21	1003	368	94	28	1113	1389.34	117	232.63	1230	1621.97
10	पूर्णा (तापी)	2	17.07			8	36.70	2	9.25	127	43.00	5	2.00	137.00	96.77	7.00	11.25	144.00	108.02
11	गिरणा	2	67.07			4	18.06	2	5.82	48	15.00	12	3.00	54.00	100.13	14.00	8.82	68.00	108.95
12	पांझरा					2	13.66	1	1.74	13	9.00	2	1.00	15.00	22.66	3.00	2.74	18.00	25.40
13	मध्य तापी																		
	(अ) तापी (सातपुडा)	1	50.50			4	20.79			47	23.00	9	3.00	52.00	94.29	9.00	3.00	61.00	97.29
	(आ) तापी (दक्षिण)					7	29.47			50	27.00	12	4.00	57.00	56.47	12.00	4.00	69.00	60.47
	तापी खोरे	5	134.64			25	118.68	5	16.81	285	117	40	13	315	370.32	45	29.81	360	400.13
14	नर्मदा खोरे									5	4.00			5.00	4.00			5.00	4.00
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)																		
	(अ) (पश्चिम-उत्तर)	2	32.27	4	316.26	2	3.53	8	18.48	53	16.00	27	1.00	57.00	51.80	39.00	335.74	96.00	387.54
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)									10	2.00			10.00	2.00	4.00	5.57	14.00	7.57
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)																		
	(अ) येरळा			2	13.16	2	4.99			22	7.00	8	2.00	24.00	11.99	10.00	15.16	34.00	27.15
	(आ) अग्रणी					2	1.79			9	3.00	3	1.00	11.00	4.79	3.00	1.00	14.00	5.79
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	2	26.87	3	145.53			1	4.87	142	65.00	14	4.00	144.00	91.87	18.00	154.40	162.00	246.27
18	उर्वरीत भीमा																		
	अ) नीरा	2	114.89			1	3.20			69	28.00			72.00	146.09			72.00	146.09
	आ) उजनीखाली-माणसहीत			1	149.32	5	10.85	3	7.04	55	28.00	9	2.00	60.00	38.85	13.00	158.36	73.00	197.21
19	सीना- बोरी-बेनेतुरा-																		
	अ) सीना					14	34.63	3	9.62	61	33.00	16	6	75	67.63	19	15.62	94	83.25
	आ) बोरी-बेनेतुरा-					5	9.32	1	1.80	29	10			34	19.32	1	1.8	35	21.12
	कृष्णा खोरे	6	174.03	10	624.27	31	68.31	20	47.38	450	192	77	16	487	434.34	107	687.65	594	1121.99
20	दमणगंगा- पार									12	3.00			12.00	3.00			12.00	3.00
21	उत्तर कोकण			2	31.18			1	3.06	62	9.00			62.00	9.00	3.00	34.24	65.00	43.24
22	मध्य कोकण	1	14.34					1	0.52	69	7.00			70.00	21.34	1.00	0.52	71.00	21.86
23	वासिष्ठी							1	3.52	8	1.00			8.00	1.00	1.00	3.52	9.00	4.52
24	दक्षिण कोकण																		
	अ) रत्नागिरी									13	2.00	5	1.00	13.00	2.00	5.00	1.00	18.00	3.00
	आ) सिंधुदुर्ग									21	3.00			21.00	3.00			21.00	3.00
25	तेरेखोल - तिल्लारी			1	0.29					8	1.00			8.00	1.00	1.00	0.29	9.00	1.29
	कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्यांची खोरी	1	14.34	3	31.47			3	7.10	193	26	5	1	194	40.34	11	39.57	205	79.91
	महाराष्ट्र	33	1111.46	20	818.16	145	419.88	44	113.50	1936	707.00	216	58.00	2114.00	2238.34	280.00	989.66	2394.00	3228.00

टिपा : 1) लघु प्रकल्पाची उपखोऱ्यांतील निर्मित सिंचन क्षमता ते ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यातील उपखोऱ्यांच्या टक्केवारीनुसार ठरविली आहे.

2) उपसा सिंचन योजना व माजी मालगुजारी तलावांचा समावेश लघु प्रकल्पात केला आहे.

आधार: राज्याची निर्मित सिंचन क्षमता 1996-97, पाटबंधारे विभाग मंत्रालय, मुंबई.

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.1

तक्ता : 7.3.2

उपखोरेनिहाय प्रवाही अंतीम सिंचन क्षमता

क्षमता - हजार हेक्टर

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	प्रकल्प		अंतिम सिंचन क्षमता
		प्रकार	संख्या	
1	2	3	4	5
1अ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण पर्यंत) गोदावरी (मुळा - प्रवरा ब्यतिरिक्त)	मोठे	12	162.93
		मध्यम	13	46.41
		ल.पा.	100	31.75
		एकूण	125	241.09
1आ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण पर्यंत) मुळा - प्रवरा	मोठे	3	170.78
		मध्यम	3	10.51
		ल.पा.	50	19.18
		एकूण	56	200.47
2	गोदावरी निम्न स्त्रोत(पैठण खाली)	मोठे	3	284.71
		मध्यम	14	37.42
		ल.पा.	488	68.45
		एकूण	505	390.58
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	मोठे	3	104.69
		मध्यम	15	30.88
		ल.पा.	365	53.07
		एकूण	383	188.64
4	मांजरा	मोठे	4	72.92
		मध्यम	27	59.59
		ल.पा.	1102	99.30
		एकूण	1133	231.81
5	गोदावरी उर्वरीत	मोठे	0	
		मध्यम	0	
		ल.पा.	14	5.39
		एकूण	14	5.39
6	पैनगंगा	मोठे	4	288.61
		मध्यम	17	76.32
		ल.पा.	622	132.51
		एकूण	643	497.44
7	वर्धा	मोठे	5	219.94
		मध्यम	22	87.69
		ल.पा.	885	123.12
		एकूण	912	430.75

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	प्रकल्प		अंतिम सिंचन क्षमता
		प्रकार	संख्या	
1	2	3	4	5
8	मध्य वैनगंगा	मोटे	10	560.29
		मध्यम	41	143.96
		ल.पा.	307	109.75
		एकूण	358	814
9 अ	निम्न वैनगंगा - प्राणहिता	मोटे	3	115.24
		मध्यम	28	120.32
		ल.पा.	5105	193.72
		एकूण	5136	429.28
9 आ	निम्न वैनगंगा - इंचमपल्लीजवळ	मोटे	0	
		मध्यम	1	2.00
		ल.पा.	6	1.10
		एकूण	7	3.10
9 इ	निम्न वैनगंगा - इद्रावती	मोटे	0	
		मध्यम	0	
		ल.पा.	21	2.78
		एकूण	21	2.78
10	पूर्णा (तापी)	मोटे	4	127.91
		मध्यम	21	146.88
		ल.पा.	463	55.10
		एकूण	488	329.89
11	गिरणा	मोटे	3	82.10
		मध्यम	10	42.11
		ल.पा.	110	29.66
		एकूण	123	153.87
12	पांझरा	मोटे	0	
		मध्यम	5	24.35
		ल.पा.	98	17.78
		एकूण	103	42.13
13 अ	मध्य तापी - तापी (सातपुडा)	मोटे	2	114.69
		मध्यम	11	42.47
		ल.पा.	256	39.15
		एकूण	269	196.31

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	प्रकल्प		अंतिम सिंचन क्षमता
		प्रकार	संख्या	
1	2	3	4	5
13 आ मध्य तापी - तापी (दक्षिण)		मोटे	2	54.89
		मध्यम	15	70.96
		ल.पा.	173	60.57
		एकूण	190	186.42
14 नर्मदा		मोटे	0	
		मध्यम	4	4.80
		ल.पा.	441	30.58
		एकूण	445	35.38
15 अ ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) पश्चिम-उत्तर		मोटे	10	379.40
		मध्यम	14	78.27
		ल.पा.	53	26.19
		एकूण	77	483.86
15 आ ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) पश्चिम-दक्षिण		मोटे	2	
		मध्यम	10	27.72
		ल.पा.	30	13.36
		एकूण	42	41.08
16 अ ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) येरळा		मोटे	6	136.22
		मध्यम	3	15.16
		ल.पा.	517	41.92
		एकूण	526	193.30
16 आ ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) अग्रणी		मोटे	2	22.22
		मध्यम	2	1.59
		ल.पा.	198	6.44
		एकूण	202	30.25
17 ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यंत)		मोटे	9	349.54
		मध्यम	5	27.52
		ल.पा.	235	92.75
		एकूण	249	469.81
18 अ उर्वरित भीमा नीरा		मोटे	4	181.8
		मध्यम	3	11.46
		ल.पा.	130	51.19
		एकूण	137	244.45
18 आ उर्वरित भीमा - उजनीखालील माण		मोटे	1	279.67
		मध्यम	8	18.81
		ल.पा.	125	56.08

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	प्रकल्प		अंतिम सिंचन क्षमता
		प्रकार	संख्या	
1	2	3	4	5
		एकूण	134	354.56
19 अ	सीना-बोरी-बेनेतूरा अ) सीना	मोटे	0	74.70
		मध्यम	21	62.63
		ल.पा.	358	98.49
		एकूण	379	235.82
19 आ	सीना-बोरी-बेनेतूरा आ) बोरी -बेनेतूरा-	मोटे	0	
		मध्यम	7	12.75
		ल.पा.	61	32.01
		एकूण	68	44.76
20	दमणगंगा पार	मोटे	2	0
		मध्यम	9	9.75
		ल.पा.	162	19.06
		एकूण	173	28.81
21	उत्तर कोकण	मोटे	13	55.65
		मध्यम	22	51.46
		ल.पा.	491	48.41
		एकूण	526	155.52
22	मध्य कोकण	मोटे	1	7.96
		मध्यम	5	11.04
		ल.पा.	245	26.13
		एकूण	251	45.13
23	वासिष्ठी	मोटे	0	
		मध्यम	1	2.05
		ल.पा.	255	11.98
		एकूण	256	14.03
24 अ	दक्षिण कोकण रत्नागिरी	मोटे	0	
		मध्यम	2	6.88
		ल.पा.	325	18.95
		एकूण	327	25.83
24 आ	दक्षिण कोकण सिंधुदुर्ग	मोटे	1	17.00
		मध्यम	5	20.99
		ल.पा.	420	17.86
		एकूण	426	55.85
25	तेरेखोल - तिल्लारी	मोटे	1	6.67
		मध्यम	1	6.19

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	प्रकल्प		अंतिम सिंचन क्षमता
		प्रकार	संख्या	
1	2	3	4	5
		ल.पा.	85	5.59
		एकूण	87	18.45
	एकूण महाराष्ट्र	मोठे	110	3870.53
		मध्यम	365	1310.94
		ल.पा.	14296	1639.37
		एकूण	14771	6820.84

टीप :1) रकाना क्र. 3,4,5 मधील माहिती राज्यस्तरीय तसेच स्थानिय स्तरीय प्रकल्पांची एकत्रित आहे. तसेच मालगुजारी तलावांचा पण त्यात समावेश आहे.

आधार : रकाना क्र. 1 ते 5 - अहवाल खंड 2 प्रमाणे.

निष्कर्ष : पूर्णा (तापी), पेनगंगा, वैनंगंगा, वर्धा या उपखोऱ्यातील तसेच कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्याच्या खोऱ्यातील निर्मित सिंचन क्षमतेची अंतीम सिंचन क्षमतेशी टक्केवारी अन्य खोऱ्यांच्या तुलनेत कमी आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.1

तक्ता : 7.3.3

उपखोरेनिहाय प्रवाही व भूजल वापराची एकूण सिंचन क्षमता व निर्मिती (जून 1995)

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लागवडी योग्य क्षेत्र	प्रवाही		भूजल			एकूण निर्मित क्षमता (अ + ब)	निमित्त क्षमतेचे लागवडी योग्य क्षेत्राशी प्रमाण
			क्षमता	निर्मिती (अ)	क्षमता	निर्मिती विहिरी	क्षेत्र (ब)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त)	1719	441.56	274.90	191.56	222851	173.30	448.20	26.07
2	गोदावरी निम्नखोत (पैठण धरणाखाली)	1616	390.58	334.07	294.88	79612	103.20	437.27	27.06
3	पूर्वा दुधनासहीत	1556	188.64	120.13	385.37	96922	83.40	203.53	13.08
4	मांजरा	1337	231.81	126.74	297.96	71024	117.70	244.44	18.28
5	गोदावरी उर्वरीत	59	5.39	3.26	9.21	1443	2.00	5.26	8.92
6	पैनगंगा	1709	497.44	164.29	309.67	56534	46.70	210.99	12.35
7	वर्धा	1567	430.75	108.08	328.32	108803	41.20	149.28	9.53
8	मध्य वैनगंगा	1209	814.00	275.87	295.28	49634	62.40	338.27	27.98
9	निम्न वैनगंगा	484	435.16	59.86	126.91	6065	2.50	62.36	12.88
गोदावरी खोरे		11256	3435.33	1467.20	2239.16	692888	632.40	2099.60	18.65
10	पूर्वा (तापी)	1400	329.89	78.36	308.82	54195	54.10	132.46	9.46
11	गिरणा	731	153.87	110.74	83.38	83816	64.30	175.04	23.95
12	पांडुरा	170	42.13	26.65	28.94	20919	11.60	38.25	22.50
13	मध्य तापी	1430	382.73	130.98	212.49	83197	111.80	242.78	16.98
तापी खोरे		3731	908.62	348.73	633.63	242127	241.80	588.53	15.77
14	नर्मदा खोरे	64	35.38	0.11	11.33	714	4.10	4.21	6.58
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)	1112	524.94	352.57	245.13	73517	67.60	420.17	37.79
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)	430	223.55	68.71	81.30	48123	33.00	101.71	23.65
17	ऊर्ध्व मीमा (उजनीपर्यन्त)	1122	469.81	201.79	153.76	97873	108.80	308.59	27.50
18	उर्वरीत मीमा	1446	599.01	332.14	220.64	138281	135.20	467.34	32.32
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा	1517	280.56	113.61	250.77	120442	173.00	286.61	18.89
कृष्णा खोरे		5627	2097.87	1088.82	951.60	478238	515.60	1584.42	28.16
20	दमणगंगा- पार	152	28.81	1.39	17.30	554	8.90	10.29	6.77
21	उत्तर कोकण	531	155.52	36.35	83.57	13977	5.40	41.75	7.86
22	मध्य कोकण	310	45.13	13.03	49.60	4466	2.20	15.23	4.91
23	वासिष्ठी	154	14.03	2.84	14.25	1060	0.20	3.04	1.97
24	दक्षिण कोकण	617	81.68	4.82	65.13	10165	1.30	6.12	0.99
25	तेरेखोल - तिल्लारी	100	18.45	1.06	16.54	2225	1.00	2.06	2.06
कोकणातील पश्चिम बाहेऱ्या		1864	343.62	59.49	248.39	32447	19.00	78.49	4.21
महाराष्ट्र राज्य		22542	6820.82	2942.35	4082.11	1448412	1412.90	4355.25	19.32

टीप: 1) स्थानिक स्तरीय योजनांची माहिती अपूर्ण आहे.

2) राज्यात एकूण 29,65,00 विहिरींची क्षमता असल्याचे मू.स.वि.यं.द्वारे निर्देशित करण्यात आले आहे.

आधार: 1) मू.स.वि.यं. यांचा अहवाल 1990 2) महाराष्ट्राची कृषि सांख्यिकी विषयक जिल्हावार माहिती.

3) प्रादेशिक विभागाचे सिंचन स्थिती दर्शक अहवाल (1995-96)

निष्कर्ष: 1) एकूण निर्मित क्षमतेची लागवडी योग्य क्षेत्राशी टक्केवारी कृष्णा खोऱ्यात सर्वाधिक असून कोकणातील पश्चिम बाहेरील खोऱ्यात ती सर्वात कमी आहे.

2) भूजलावरील निर्मित सिंचित क्षमता विहिरींच्या संख्येवरून अंदाजे व्यक्त केली आहे.

3) प्रवाही पाण्याची सिंचन क्षमता प्रकल्पातील संकल्पित पीकरचनेप्रमाणे आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.1

तक्ता: 7.3.4

पाणीसाठा व पाणी वापर (सन 1990 - 1997)

पाणीसाठा, वापर - दलघमी
पर्जन्यमान - सेंमी. मी.
क्षेत्र - हजार हेक्टर

अ.क्र.	बाब / वर्ष	1990 - 91	1991 - 92	1992 - 93	1993 - 94	1994 - 95	1995 - 96	1996 - 97
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	सरासरी पर्जन्यमान	1145	960	939	952	1065	847	910
2	संकल्पित संचय क्षमता	23229	24494	24555	24830	24202	25165	25752
3	15 ऑक्टोबरचा प्रत्यक्षातील साठा	21437	16934	16304	16288	17720	14109	14049
4	रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पाणी वापर							
	अ) बिगर सिंचन	1907	1635	2302	2503	2242	2339	2339
	ब) सिंचन	11114	12299	10362	10412	14086	9796	11057
5	बाष्पीभवन व्यय	2840	2243	3120	2903	3120	2705	2688
6	कॅरी ओव्हर	1913	1913	1913	3010	883	1880	1916
7	उन्हाळी हंगाम अखेर शिल्लक पाणी	4955	728	2936	3722	1718	1335	1336
8	पाटबंधारे खालील प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	1053	1119	960	1078	1191	1111	1117

आधार : 1) कार्यक्रम अंदाजपत्रक पुस्तिका (सन 1992-93 ते 1998-99) 2) पर्जन्यमानाची माहिती भारतीय हवामान खात्याची आहे.

निष्कर्ष : 1) संकल्पित क्षमते ऐवढा जलसंचय एकदा ही झाला नाही.

2) झालेल्या जलसंचयापैकी सिंचनासाठी वापर सरासरी 48 टक्के आहे.

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.2

तक्ता : 7.3.5
वर्षनिहाय निर्मित सिंचन क्षमता व वापर

क्षेत्र- हजार हेक्टर

अ.क्र.	प्रदेश	हंगाम	1991-92			1992-93			1993-94			1994-95			1995-96			1996-97			
			क्षमता	वापर	टक्केवारी	क्षमता	वापर	टक्केवारी	क्षमता	वापर	टक्केवारी	क्षमता	वापर	टक्केवारी	क्षमता	वापर	टक्केवारी	क्षमता	वापर	टक्केवारी	
1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	औरंगाबाद	खरीप हंगामी	162.55	40.55	25	163.19	4.04	2	171.17	0.36	0	176.63	5.59	3	183.27	1.79	1	209.83	0.73	0	
		रब्बी हंगामी	412.01	136.65	33	421.55	96.21	23	446.29	73.3	16	464.04	58.03	13	483.88	67.77	14	460.97	95.1	21	
		उन्हाळी हंगामी	13.81	27.09	196	14.20	30.82	217	15.01	42.44	283	15.51	26.8	173	15.98	15.27	96	15.42	45.89	298	
		दुहंगामी	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0
		बारमाही	17.94	23.62	132	18.75	22.99	123	20.04	29.81	149	20.72	33.55	162	21.38	16.88	79	31.57	10.72	34	
		एकूण	606.31	227.91	38	617.69	154.06	25	652.51	145.91	22	676.90	123.97	18	704.51	101.71	14	717.79	152.44	21	
2	नागपूर	खरीप हंगामी	246.73	172.78	70	252.3	185.81	74	252.35	155.24	62	276.49	190.8	69	280.34	192.21	69	283.62	154.48	54	
		रब्बी हंगामी	98.01	32.72	33	79.1	33.13	42	79.08	44.41	56	106.26	51.04	48	101.96	56.86	56	107.58	35.77	33	
		उन्हाळी हंगामी	2.68	5.61	209	17.89	12.03	67	17.83	17.86	100	2.61	27.11	1039	3.08	20.36	661	3.08	8.69	284	
		दुहंगामी	0	0.00		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0
		बारमाही	15.26	0.60	4	10.72	0.54	5	10.72	1.02	10	15.71	1.26	8	18.51	1.23	7	16.03	0.01	0	
		एकूण	362.68	211.71	58	360.01	231.51	64	359.98	218.53	61	401.07	270.21	67	403.89	270.66	67	410.29	198.95	48	
3	अमरावती	खरीप हंगामी	53.05	4.35	8	108.26	0.71	1	109.77	2.36	2	110.34	3.14	3	62.92	0.43	1	74.14	0.04	0	
		रब्बी हंगामी	78.84	10.32	13	82.21	32.97	40	83.95	24.07	29	84.81	41.78	49	92.16	25.49	28	103.64	25.78	25	
		उन्हाळी हंगामी	2.76	2.15	78	2.76	8.22	298	2.75	1.96	71	2.76	7.01	254	2.75	6.42	233	2.90	7.36	254	
		दुहंगामी	0	0		0	0		0	0		0	0		57.1	11.69	20	63.26	7.67	12	
		बारमाही	56.15	26.16	47	3.91	2.94	75	3.91	4.07	104	3.90	6.61	169	3.91	9.13	234	4.05	4.42	109	
		एकूण	190.80	42.98	23	197.14	44.84	23	200.38	32.46	16	201.81	58.54	29	218.84	53.16	24	247.99	45.27	18	
4	पुणे	खरीप हंगामी	209.13	83.73	40	253.09	76.82	30	267.24	94.45	35	283.92	96.10	34	287.18	115.84	40	321.15	122.24	38	
		रब्बी हंगामी	372.15	155.05	42	381.42	178.81	47	390.84	192.06	49	448.12	185.27	41	470.45	193.38	41	508.79	197.14	39	
		उन्हाळी हंगामी	24.63	28.59	116	25.13	38.76	154	29.3	60.48	206	40.82	31.79	78	43.11	22.49	52	39.82	56.15	141	
		दुहंगामी	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0
		बारमाही	87.33	94.56	108	85.03	100.14	118	101.11	104.45	103	102.60	122.43	119	104.98	126.75	121	102.61	152.60	149	
		एकूण	693.24	361.93	52	744.67	394.53	53	788.49	451.44	57	875.46	435.59	50	905.72	458.46	51	1018.89	532.65	52	
5	नाशिक	खरीप हंगामी	239.83	57.51	24	237.78	33.26	14	239.88	48.89	20	254.60	42.62	17	207.46	33.23	16	200.38	42.15	21	
		रब्बी हंगामी	369.69	129.31	35	360.42	119.85	33	388.05	120.34	31	371.83	151.81	41	337.03	98.91	29	348.18	113.03	32	
		उन्हाळी हंगामी	14.06	13.58	97	27.91	12.83	46	11.72	36.47	311	23.47	36.71	156	11.2	8.36	75	11.16	23.67	212	
		दुहंगामी	0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0
		बारमाही	27.17	18.90	70	28.98	17.46	60	29.55	27.43	93	29.34	21.49	73	27.62	22.44	81	32.77	13.43	41	
		एकूण	650.75	219.3	34	655.09	183.40	28	669.20	233.13	35	679.24	252.63	37	583.31	162.94	28	592.49	192.28	32	
6	कोकण	खरीप हंगामी	13.3	0.14	1	11.66	0.05	0	2.27	0.05	2	2.27	0.05	2	2.25	0		21.85	0		
		रब्बी हंगामी	32.33	12.13	38	84.83	18.64	22	33.72	14.24	42	34.06	14.71	43	39.58	16.95	43	40.22	17.31	43	
		उन्हाळी हंगामी	3.5	0		3.20	0		3.41	0		3.41	0.02	1	3.89	0		4.89	0		
		दुहंगामी	0	0		0.00	0		0	0		0	0		0	0		0	0		0
		बारमाही	5.18	0		4.70	2.95	63	0.26	0.02	8	0.3	0		0.08	0.03	38	7.47	0.06	1	
		एकूण	54.31	12.27	23	104.39	21.64	21	39.66	14.31	36	40.04	14.78	37	45.8	16.98	37	74.43	17.37	23	
महाराष्ट्र राज्य		खरीप हंगामी	924.59	359.06	39	1026.28	300.69	29	1042.68	301.35	29	1104.25	338.3	31	1023.42	343.5	34	1110.97	319.64	29	
		रब्बी हंगामी	1363.03	476.18	35	1409.53	479.61	34	1421.93	468.42	33	1509.12	502.64	33	1525.06	459.36	30	1569.38	484.13	31	
		उन्हाळी हंगामी	61.44	77.02	125	91.09	102.66	113	80.02	159.21	199	88.58	129.44	146	80.01	72.9	91	77.25	141.76	184	
		दुहंगामी	0	0		0	0		0	0		0	0		57.1	11.69	20	109.78	12.19	11	
		बारमाही	209.03	163.84	78	152.09	147.02	97	165.59	166.8	101	172.57	185.34	107	176.48	176.46	100	194.50	181.24	93	
		एकूण	2558.09	1076.1	42	2678.99	1029.98	38	2710.22	1095.78	40	2874.52	1155.72	40	2862.07	1063.91	37	3061.88	1138.96	37	

टीप : 1) नाशिक विभागाची 1995 - 96 ची माहिती कांहीशी अपूर्ण आहे. 2) औरंगाबाद व नागपूर विभागांची माहिती बंद पडलेल्या उ.सि.योजना वगळून आहे.

आधार : प्रादेशिक विभागाचे वार्षिक सिंचन सद्यस्थिती अहवाल

निष्कर्ष : 1) खरीपातील प्रत्यक्ष सिंचन नियोजनाच्या साधारण 30 ते 35 टक्के आहे.

2) नागपूर, भंडारा, पुणे, सातारा, व नाशिक या जिल्ह्यात खरीपात सिंचन होते इतरत्र खरीपात सिंचन अल्प प्रमाणात होते.

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.6

तक्ता: 7.3.6

लाभक्षेत्रातील विहिरींची सिंचन क्षमता

क्षेत्र - लक्ष हेक्टर
पाणीसाठा - दलघमी

अ.क्र.	बाब	1990 - 91	1991 - 92	1992 -93	1993 - 94	1994- 95	1995 - 96	1996 - 97
1	संकल्पित सिंचन क्षमता	26.19	26.63	27.17	27.97	29.62	30.51	31.02
2	संकल्पित पाणी साठा	23229	24494	24555	24830	24202	25165	25752
3	अ) 15 ऑक्टोबर चा उपलब्ध पाणीसाठा	21437	16934	16304	16288	17720	14109	14049
	ब) बिगर सिंचनासाठी वापर	1907	1635	2302	2503	2242	2339	2339
	क) सिंचनासाठी वापर	11114	12299	10362	10412	14086	9796	11057
4	उपलब्ध पाण्यानुसार सुधारीत सिंचन क्षमता (150 हे. प्रति दलघमी प्रमाणे) *	16.67	18.45	15.54	15.62	21.13	14.69	16.59
5	प्रत्यक्ष झालेले सिंचन	10.53	11.19	9.6	10.78	11.91	11.11	11.17
6	झालेल्या सिंचनाची सुधारीत सिंचन क्षमतेशी टक्केवारी	63	61	62	69	56	76	67
7	लाभक्षेत्रातील विहिरीवरील सिंचित क्षेत्र	4.44	4.39	4.73	4.88	5.07	4.95	4.95
8	एकूण सिंचित क्षेत्र (5 + 7)	14.97	15.5	14.33	15.66	16.98	16.06	16.12
9	एकूण सिंचित क्षेत्राची सुधारीत क्षमतेशी टक्केवारी (8 ची 4 शी)	90	84	92	100	80	109	97

टीप : * बहुसंख्य सिंचन प्रकल्पांच्या संकल्पनेप्रमाणे सरासरी.

आधार: कार्यक्रमा अंदाजपत्रक पुस्तिका 1992-93 ते 1998-99

निष्कर्ष: कालव्यावरील निर्धारित सिंचित क्षेत्राच्या सरासरी 50 टक्के अतिरिक्त क्षेत्र विहिरींद्वारे सिंचित होत आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 7.3.6

तक्ता: 7.3.7

सिंचन क्षेत्रातील व कोरडवाहू क्षेत्रातील पिकांची उत्पादकता

उत्पादकता - किंवल/हेक्टर

अ.क्र.	वर्ष पीक	1990 - 91		1991 - 92		1992 - 93		1993 - 94		1994 - 95		1995 - 96		1996 - 97	
		सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र	कोरडवाहू क्षेत्र
अ) खरीप पिके															
	बाजरी	13.86	9.26	13.02	8.08	20.47	11.39	16.3	11.82	11.86	7.91	13.3	9.28	14.31	12.32
	भात (तांदूळ)	14.72	8.16	9.87	3.49	15.5	7.25	16.65	8.09	15.33	6.02	15.04	12.09	18.32	12.21
	ज्वारी	25.8	15.75	15.33	14.14	18.43	19.97	18.97	19.72	14.62	13.69	14.63	14.18	18.86	15.4
	भुईमूग	15.45	6.98			11.82	12.55	12.71	11.42		10.66				
	कापूस			2.69	1.52							12.5	8.05	22.21	14.47
ब) रब्बी पिके															
	ज्वारी	13.31	8.14	13.96	7.19	14.95	7.32	14.48	8.24	11.69	5.93	13.28	9.53	11.5	8.52
	गहू	15.75	5.59	18.77	4.22	17.63	7.02	18.87	7.14	17.3	7.19	16.75	7.22	14.5	
	हरभरा	7.01		7.13	3.15	7.58	4.7	7.74		8	5.01	9.14	6.13	9.46	6.57
क) उन्हाळी पिके															
	भात (तांदूळ)	35.72													
	भुईमूग			11.91		15.72		17.99		15.95		12.13		12.71	

आधार: कार्यक्रमा अंदाजपत्रक पुस्तिका, 1992 - 93 ते 1998 - 99

संदर्भ परिच्छेद : 7.3.8

तक्ता: 7.4.1

सिंचन प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्रातील वर्ष निहाय खराबा क्षेत्र

क्षेत्र - हेक्टर

अ.क्र	कालव्याचे नांव	सिंचनक्षम क्षेत्र	वर्षनिहाय एकूण खराबा क्षेत्र										
			1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
उपखोरे क्र.1 - उर्ध्व गोदावरी पैठण धरणा पर्यन्त (अ) गोदावरी (मुळा-प्रवरा व्यतिरिक्त)													
1	गोदावरी डावा	33200	259	135	82	242	167	224	144	101	90	46	79
2	गोदावरी उजवा	16407	199	200	100	93	196	376	159	82	92	117	85
3	कादवा	2287	निरंक	12	72	124	36	92	32	4	3	15	निरंक
4	नाशिक डावा	13032	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक
5	पालखेड डावा	50980	723	642	602	855	1069	1420	956	609	605	412	88
एकूण :		115906	1181	989	856	1314	1468	2112	1291	796	790	590	252
उपखोरे क्र.1 - उर्ध्व गोदावरी पैठण धरणा पर्यन्त (आ) मुळा - प्रवरा													
6	मुळा डावा	10121	86	45	42	91	88	84	51	61	39	63	57
7	मुळा उजवा	70689	965	628	751	876	951	1146	1929	1794	1450	1336	1180
8	प्रवरा डावा	40090	149	198	216	469	255	1567	286	334	311	467	428
9	प्रवरा उजवा	21835	135	91	41	377	280	568	314	222	487	203	36
एकूण :		142735	1335	962	1050	1813	1574	3365	2580	2411	2287	2069	1701
उपखोरे क्र.2 गोदावरी निम्न स्रोत (पैठण धरणा खालील बाजूस)													
10	जायकवाडी डावा	142000	475	180	172	674	1270	1875	788	747	1113	1157	757
11	जायकवाडी उजवा	42000	84	25	24	126	1002	1244	770	1161	1174	1462	884
12	माजलगांव उजवा	29000	-	-	-	-	-	18	-	5	51	585	351
एकूण :		213000	559	205	196	800	2272	3137	1558	1913	2338	3204	1992
उपखोरे क्र.3 - पूर्णा (दुधना)													
13	पूर्णा	57988	1079	596	781	1198	1444	1750	889	1278	1663	722	590
एकूण :		57988	1079	596	781	1198	1444	1750	889	1278	1663	722	590
उपखोरे क्र.4 - मांजरा													
14	मांजरा डावा	10558	-	298	180	391	552	1022	411	650	517	556	103
15	मांजरा उजवा	7665	-	-	183	519	870	1221	99	196	274	150	42

अ.क्र.	कालव्याचे नांव	सिंचनक्षम क्षेत्र	वर्षानिहाय एकूण खराबा क्षेत्र										
			1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
16	मानार	23310	997	154	155	427	380	559	236	244	258	178	234
	एकूण :	41533	997	452	518	1337	1802	2802	746	1090	1049	884	379
उपखोरे क्र.6 - पैनगंगा													
17	इसापूर उजवा	8170	-	-	-	40	61	69	105	92	116	138	93
18	इसापूर डावा	4700	-	-	-	70	-	-	32	21	112	105	31
	एकूण :	12870	0	0	0	110	61	69	137	113	228	243	124
उपखोरे क्र.8 - मध्य वैनगंगा													
19	पेंच डावा	73900	-	-	-	-	-	-	-	-	173	807	921
20	पेंच उजवा	27300	-	-	-	-	-	-	-	-	173	170	187
21	बाघ	24291	-	-	-	-	-	-	-	-	15	14	14
22	इटियाडोह उजवा	30162	-	-	-	-	-	-	-	-	14	21	19
	एकूण :	155653	0	0	0	0	0	0	0	0	375	1012	1141
उपखोरे क्र.11 - गिरणा													
23	गिरणा डावा	9107	59	111	106	154	127	106	45	130	148	34	148
24	गिरणा उजवा	6325	85	5	7	23	39	101	91	41	34	56	32
25	जामदा डावा	18658	12	निरंक	75	76	30	41	10	122	131	35	22
26	जामदा उजवा	3663	निरंक	निरंक	5	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	18	6	42	निरंक
27	निम्न गिरणा	34888	12	11	58	58	133	24	66	72	71	52	56
	एकूण :	72641	168	127	251	311	329	272	212	383	390	219	258
उपखोरे क्र.15 - उर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) उर्ध्वकृष्णा (पश्चिम-उत्तर)													
28	कृष्णा	10728	3276	3186	3201	3320	2950	3039	3078	3377	3283	3127	3162
29	धोम डावा	24825	-	-	-	78	71	55	55	54	165	296	331
30	धोम उजवा	8100	-	-	-	-	-	-	-	-	200	201	159
31	कण्हेर डावा	32610	-	-	-	-	-	-	-	-	40	46	43
32	कण्हेर उजवा	8465	-	-	-	-	-	-	-	-	82	260	490
	एकूण :	84728	3276	3186	3201	3398	3021	3094	3133	3431	3770	3930	4185

अ. क्र	कालव्याचे नांव	सिंचनक्षम क्षेत्र	वर्षनिहाय एकूण खराबा क्षेत्र										
			1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
उपखोरे क्र.17 उर्ध्व भीमा (उजनी पर्यन्त)													
33	नवीन मुठा उजवा	39162	2643	2090	2278	1856	2530	3144	2720	2895	2498	2106	1974
34	कुक्डी डावा	20031	-	116	132	84	43	100	137	165	198	192	198
35	घोड डावा	24602	986	1328	885	1544	1730	1898	1669	1455	1463	1162	1285
36	घोड उजवा	11019	532	706	216	924	1108	1099	1082	1075	973	1031	1042
एकूण :		94814	4161	4240	3511	4408	5411	6241	5608	5590	5132	4491	4499
उपखोरे क्र.18 उर्वरीत भीमा (अ) नीरा													
37	नीरा डावा	60623	3091	3374	2366	1988	2645	2407	2349	2309	2217	2313	2164
38	नीरा उजवा	77308	3648	3298	2111	1591	1292	2107	1676	1393	1685	1692	1695
एकूण :		137931	6739	6672	4477	3579	3937	4514	4025	3702	3902	4005	3859
उपखोरे क्र.18 उर्वरीत भीमा (आ) उजनी खाली (माण)													
39	उजनी डावा	38647	-	276	330	1403	2222	2468	2950	3074	3811	3408	3628
एकूण :		38647	-	276	330	1403	2222	2468	2950	3074	3811	3408	3628
एकूण महाराष्ट्र :		1168446	19495	17705	15171	19671	23541	29824	23129	23781	25735	24777	22608

आधार : पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय, पुणे 411 001

परिच्छेद संदर्भ : 7.4.1

निष्कर्ष : 1) लाभक्षेत्र पाणथळ व क्षारपड होण्याचे प्रमाण उत्तर महाराष्ट्रात व विदर्भात कमी दिसून येते, पश्चिम महाराष्ट्रात ते अधिक दिसते.

2) सन 1990 च्या पुढे वर्षनिहाय एकूण खराबा क्षेत्रात विशेष बदल दिसून येत नाही.

तक्ता: 7.4.2

सिंचन प्रकल्पांवरील पाणथळ व क्षारपड क्षेत्र (1994 - 95)

क्षेत्र - हेक्टर

अ.क्र	कालव्याचे नाव	सिंचनक्षम क्षेत्र	पाणथळ क्षेत्र			क्षारयुक्त क्षेत्र			आदिच्छादीत क्षेत्र	एकूण खराबा क्षेत्र	एकूण खराबा क्षेत्राची सिंचनक्षम क्षेत्राशी टक्केवारी
			अंशतः	पूर्णतः	एकूण	अंशतः	पूर्णतः	एकूण			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	गोदावरी डावा	33200	2	0	2	42	2	44	0	46	0.14
2	गोदावरी उजवा	16407	0	0	0	100	17	117	0	117	0.71
3	कादवा	2287	15	0	15	0	0	0	0	15	0.66
4	नाशिक डावा	13032	0	0	0	0	0	0	0	0	0.00
5	पालखेड डावा	50980	104	0	104	152	156	308	0	412	0.81
6	मुळा डावा	10121	14	0	14	0	49	49	0	63	0.62
7	मुळा उजवा	70689	83	0	83	884	369	1253	0	1336	1.89
8	प्रवरा डावा	40090	3	0	3	456	8	464	0	467	1.16
9	प्रवरा उजवा	21835	0	0	0	113	90	203	0	203	0.93
10	जायकवाडी डावा	142000	825	4	829	488	35	523	195	1157	0.81
11	जायकवाडी उजवा	42000	1244	4	1248	801	27	828	614	1462	3.48
12	माजलगांव उजवा	29000	557	21	578	120	44	164	157	585	2.02
13	पूर्णा	57988	606	0	606	117	0	117	1	722	1.25
14	मांजरा डावा	10558	414	2	416	160	7	167	27	556	5.27
15	मांजरा उजवा	7665	128	0	128	53	1	54	32	150	1.96
16	मानार	23310	172	0	172	9	0	9	3	178	0.76
17	इसापूर उजवा	8170	99	5	104	26	18	44	10	138	1.69
18	इसापूर डावा	4700	102	0	102	0	11	11	8	105	2.23
19	पंच डावा	73900	466	338	804	10	3	13	10	807	1.09
20	पंच उजवा	27300	125	47	172	2	0	2	4	170	0.62
21	बाघ	24291	0	0	0	5	9	14	0	14	0.06
22	इटियाडोह उजवा	30162	10	11	21	3	0	3	3	21	0.07
23	गिरणा डावा	9107	0	0	0	34	0	34	0	34	0.37

अ.क्र.	कालव्याचे नाव	सिंचनक्षम क्षेत्र	पाणथळ क्षेत्र			क्षारयुक्त क्षेत्र			आदिच्छादीत क्षेत्र	एकूण खराबा क्षेत्र	एकूण खराबा क्षेत्राची सिंचनक्षम क्षेत्राशी टक्केवारी	
			अंशतः	पूर्णतः	एकूण	अंशतः	पूर्णतः	एकूण				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
24	गिरणा उजवा	6325	56	0	56	0	0	0	0	56	0.89	
25	जामदा डावा	18658	11	0	11	10	14	24	0	35	0.19	
26	जामदा उजवा	3663	4	0	4	38	0	38	0	42	1.15	
27	निम्न गिरणा	34888	6	0	6	14	32	46	0	52	0.15	
28	कृष्णा	10728	3022	104	3126	0	1	1	0	3127	29.15	
29	धोम डावा	24825	213	83	296	0	0	0	0	296	1.19	
30	धोम उजवा	8100	166	35	201	0	0	0	0	201	2.48	
31	कण्हेर डावा	32610	29	17	46	0	0	0	0	46	0.14	
32	कण्हेर उजवा	8465	223	23	246	0	14	14	0	260	3.07	
33	नवीन मुठा उजवा	39162	419	33	452	659	995	1654	0	2106	5.38	
34	कुकडी डावा	20031	1	0	1	115	76	191	0	192	0.96	
35	घोड डावा	24602	482	0	482	515	165	680	0	1162	4.72	
36	घोड उजवा	11019	112	0	112	534	385	919	0	1031	9.36	
37	नीरा डावा	60623	31	0	31	1486	796	2282	0	2313	3.82	
38	नीरा उजवा	77308	294	39	333	1140	219	1359	0	1692	2.19	
39	उजनी डावा	38647	1410	26	1436	1788	184	1972	0	3408	8.82	
एकूण महाराष्ट्र			1168446	11448	792	12240	9874	3727	13601	1064	24777	2.12

भाषार : पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय. पुणे 411 001.

परिच्छेद संदर्भ : 7.4.4

निष्कर्ष : 1) पाणथळ व क्षारपड क्षेत्राचे प्रमाण जवळ जवळ सारखे आहे.

2) कृष्णा प्रकल्पाचे लाभक्षेत्रातील खराबाक्षेत्र सर्वाधिक आहे.

तक्ता: 7.4.3

प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राबाहेरील जिल्हानिहाय पाणथळ व क्षारपड क्षेत्र(मार्च 97)

क्षेत्र - हेक्टर

अ.क्र.	जिल्हा	सर्वेक्षित क्षेत्र	क्षारपड क्षेत्र	पाणथळ क्षेत्र	एकूण खराबा क्षेत्र
1	2	3	4	5	6
1	मुंबई शहर व उपनगर				
2	ठाणे	818287	13628		13628
3	रायगड	647073	8641		8641
4	रत्नागिरी	791177	5770	45	5815
5	सिंधुदूर्ग	445571	1769	151	1920
6	नाशिक	678948			
7	धूळे	660791		207	207
8	जळगांव	545405			
9	अहमदनगर	788290	12575	99	12674
10	पुणे	845532	15027		15027
11	सातारा	797773	11455		11455
12	सांगली	558220	6949		6949
13	सोलापूर	825715	42350		42350
14	कोल्हापूर	214245	21779		21779
15	औरंगाबाद	627148		126	126
16	जालना	394250		424	424
17	परभणी	610913	3293		3293
18	बीड	782585		655	655
19	नांदेड	566403	940		940
20	उस्मानाबाद	444264	2075		2075
21	लातूर	239560	4174		4174
22	बुलढाणा	866968	1262		1262
23	अकोला	595310	95391		95391
24	अमरावती	801282	53565		53565
25	यवतमाळ	620429			
26	वर्धा	411516	उना	उना	उना
27	नागपूर	399350	उना	उना	उना
28	भंडारा	540529	उना	उना	उना
29	चंद्रपूर	655468	उना	उना	उना
30	गडचिरोली	234396	उना	उना	उना
महाराष्ट्र राज्य :		17407398	300643	1707	302350

आधार: मुख्य मृदसर्वेक्षण अधिकारी महाराष्ट्र राज्य, पुणे 411 005. यांचा दि. 6.4.98 चा अहवाल.

निष्कर्ष : 1) प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राबाहेरील क्षेत्रात पाणथळ क्षेत्र अत्यल्प असून क्षारपड क्षेत्र मोठ्या प्रमाणावर आहे.
2) एकूण खराबाक्षेत्र (विशेषतः क्षारपड) प्रकल्पांच्या लाभक्षेत्राबाहेरच फार जास्त आहे. (जवळ जवळ 15 पट आहे.)

संदर्भ परिच्छेद : 7.4.4

तक्ता : 9.1.1

भूपृष्ठावरील पाण्यातून निर्माण होऊ शकणारी उपखोरेनिहाय सिंचन क्षमता

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	दरहेक्टरी पाण्याची नियोजित उपलब्धता घमी.	पीक पध्दतीचा मुलभुत प्रकार व्हिहंगामी / बारमाही	पाणी वापरारस एकदर उपलब्धी (भूपृष्ठावरील) (दलघमी) (संदर्भ तक्ता 3.5.1)	एकूण बिगर सिंचन गरज दलघमी (संदर्भ तक्ता 7.1.2)	प्रवाही सिंचनास भूपृष्ठावरील उपलब्ध होणारे पाणी (दलघमी)	खरीप व रब्बी किंवा बारमाही हंगामासाठी सिंचनाची गरज (घमी / हेक्टर)	सिंचन क्षमता (लक्ष हेक्टर)	शेरा
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 अ	उध्वे गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त)	2802	व्हिहंगामी	3329	802	2527	5750	1.86	
1 आ	उध्वेगोदावरी (पैठण धरणापर्यंत)								
	आ) मुळा व प्रवरा	3343	व्हिहंगामी	1775	88	1687	5750	1.25	
2	गोदावरी निम्नखोत (पैठण धरणाखाली)	3855	व्हिहंगामी	4607	392	4215	4750	3.77	
3	पूर्णा दुधनासहीत	1675	व्हिहंगामी	1910	359	1551	5000	1.32	
4	मांजरा	1862	व्हिहंगामी	1373	268	1105	5750	0.82	
5	गोदावरी (स्वर्णा) खोरे	1339	व्हिहंगामी	36	9	27	4750	0.02	
6	वैनगंगा	2845	व्हिहंगामी	4667	306	4361	4750	3.90	
7	वर्धा	1445	व्हिहंगामी	2052	563	1489	4000	1.58	
8	मध्य वैनगंगा	9132	व्हिहंगामी/ बारमाही	9934	669	9265	4750/11750	8.29	
9 अ	निम्न वैनगंगा अ) प्राणाहेता	8938	व्हिहंगामी/ बारमाही	2606	67	2539	4750/12500	2.27	
9 आ	निम्न वैनगंगा आ) इंचमपल्लीजवळ	14833	व्हिहंगामी/ बारमाही	28	1	27	4750/12500	0.02	
9 इ	निम्न वैनगंगा इ) इंद्रावती	10944	व्हिहंगामी/ बारमाही	1161	23	1138	4750/12500	0.50	
10	पूर्णा (तापी)	2401	व्हिहंगामी	2213	1056	1157	5000	0.98	
11	गिरणा	2269	व्हिहंगामी	921	257	664	5750	0.49	
12	पांझरा	3029	व्हिहंगामी	314	73	241	5750	0.18	
13 अ	मध्य तापी (अ) तापी(सातपुडा)	3134	व्हिहंगामी	1704	130	1574	5750	1.16	
13 आ	(आ) तापी(दक्षिणबुराई)	2182	व्हिहंगामी	970	324	646	5750	0.48	
14	नर्मदा खोरे	5359	व्हिहंगामी/ बारमाही	308	10	298	5750	0.22	
15 अ	उध्वे कृष्णा (पश्चिम - उत्तर)	4445	व्हिहंगामी	5292	3070	2222	5000	1.89	
15 आ	उध्वे कृष्णा (पश्चिम - दक्षिण)	3097	व्हिहंगामी	245	39	206	5000	0.18	
16 अ	उध्वे कृष्णा (पुर्वे) अ) येरळा	4978	व्हिहंगामी	1318	162	1156	5750	0.85	

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	दरहेक्टरी पाण्याची नियोजित उपलब्धता घमी.	पीक पध्दतीचा मुलमुत प्रकार व्दिहंगामी / बारमाही	पाणी वापरस एकटर उपलब्धी (भूपृष्ठावरील) (दलघमी) (संदर्भ तक्ता 3.5.1)	एकूण बिगर सिंचन गरज दलघमी (संदर्भ तक्ता 7.1.2)	प्रवाही सिंचनास भूपृष्ठावरील उपलब्ध होणारे पाणी (दलघमी)	खरीप व रब्बी किंवा बारमाही हंगामासाठी सिंचनाची गरज (घमी / हेक्टर)	सिंचन क्षमता (लक्ष हेक्टर)	शेरा
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16 आ	उर्ध्व कृष्णा (पूर्वे) आ) अग्रणी	3264	व्दिहंगामी	271	15	256	5750	0.19	
17	उर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	3158	व्दिहंगामी	3828	845	2983	5750	2.2	
18 अ	उर्वरीत भीमा अ) नीरा	4635	व्दिहंगामी	1971	134	1837	5750	1.36	
18 आ	उर्वरीत भीमा आ) उजनीखाली माण	3299	व्दिहंगामी	2267	135	2132	5750	1.58	
19 अ	सोना - बोरो-बेनेतुरा अ) सोना	1792	व्दिहंगामी	1342	301	1041	5750	0.77	
19 आ	सोना - बोरो-बेनेतुरा आ) बोरो - बेनेतुरा	1479	व्दिहंगामी	284	47	237	5750	0.18	
20	दमणगंगा- पार	29118	बारमाही	4426	26	4400	11750	1.46	
21	उत्तर कोकण	41224	बारमाही	21369	2945	18424	11750	4.96	
22	मध्य कोकण	50955	बारमाही	15116	480	14636	11750	2.84	
23	वासिष्ठी	48097	बारमाही	5496	72	5424	11000	1.48	
24 अ	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी	34448	बारमाही	11299	87	11212	12000	3.18	
24 आ	आ) सिंधुदुर्ग	25318	बारमाही	7317	45	7272	12000	2.93	
25	तेरेखोल - तिल्लारी	41870	बारमाही	4187	19	4168	11750	1.01	
महाराष्ट्र राज्य		6194		125936	13819	112117		56.17	

टिपा : 1) पिकाची पाण्याची गरज (संदर्भिय पिकाची) नक्त स्वरूपात आहे.

2) पाणी वापर कुशलता 42.5 टक्के धरली आहे.

आधार : पाण्याची गरज काढण्यासाठी हवामानाची आकडेवारी भारत मौसम विभाग, व Crop Water Evaluation Manual for India यातून वापरली आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 9.1.1, 9.1.2, 9.1.4

तक्ता :9.1.2

हंगामनिहाय पिकाची पाण्याची गरज व नैसर्गिक उपलब्धता

पाण्याची गरज -मिमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	खरीप			रब्बी			खरीप व रब्बी हंगामाची सिंचनाची गरज	उन्हाळी			वार्षिक सिंचनाची गरज
		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	ऊध्व गोदावरी (पेटण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	618	381	175	512	67	400	575	744	11	700	1275
	आ) मुळा व प्रवरा	649	348	175	491	70	400	575	770	12	700	1275
2	गोदावरी निम्नस्त्रात (पेटण धरणाखाली)	634	599		567	75	475	475	840	31	775	1250
3	पूर्णा दुधनासहीत	605	483	100	524	52	400	500	800	16	700	1200
4	माजरा	579	499	100	577	59	475	575	831	59	700	1275
5	गोदावरी उबरीत	673	664		586	53	475	475	825	44	700	1175
6	पैनगगा	605	560		560	66	475	475	825	53	700	1175
7	वधो	630	599		529	69	400	400	830	49	700	1100
8	मध्य वैनगगा	658	629		542	66	475	475	816	41	700	1175
9	निम्न वैनगगा (अ)वैनगगा - प्राणहिता	651	625		584	61	475	475	866	62	775	1250
	(आ) इचमपल्लीपरिसर	651	625		584	61	475	475	866	62	775	1250
	(इ) इद्रावती	651	625		584	61	475	475	866	62	775	1250

उपरखोरे क्रमांक	उपरखोऱ्याचे नाव	खरीप			रब्बी			खरीप व रब्बी हंगामाची सिंचनाची गरज	उन्हाळी			वार्षिक सिंचनाची गरज
		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10	पूणा (तापी)	641	508	100	562	62	400	500	829	10	775	1275
11	गिरणा	603	370	175	555	57	400	575	798	17	700	1275
12	पांझरा	650	456	175	509	65	400	575	889	12	775	1350
13	मध्य तापी											
	(अ) तापी (सातपुडा)	640	518	100	566	30	475	575	830	32	700	1275
	(आ) तापी (दोक्षण-बुराई)	640	518	100	566	30	475	575	830	32	700	1275
14	नर्मदा	576	439	100	566	40	475	575	819		775	1350
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)											
	(अ) (पश्चिम-उत्तर)	577	484	100	590	112	400	500	796	74	700	1200
	(आ) (पश्चिम-दोक्षण)	577	484	100	590	112	400	500	796	74	700	1200
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)											
	(अ) येरळा	590	342	175	599	108	400	575	801	81	700	1275
	(आ) अग्रणी	590	342	175	599	108	400	575	801	81	700	1275
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	601	410	175	496	79	400	575	808	44	700	1275
18	उर्वरित भीमा											
	अ) नीरा	601	410	175	496	79	400	575	808	44	700	1275
	आ) उजनीखाती-माणसहीत	601	410	175	496	79	400	575	808	44	700	1275
19	सीना - बोरी-बनेतुरा											
	अ) सीना	609	400	175	533	82	400	575	815	35	700	1275
	आ) बोरी-बनेतुरा	566	427	100	606	81	475	575	825	38	700	1275

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचें नाव	खरीप			रब्बी			खरीप व रब्बी हंगामाची सिंचनाची गरज	उन्हाळी			वार्षिक सिंचनाची गरज
		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज		*पिकांची पाण्याची गरज	नैसर्गिक उपलब्धता	गृहीत धरलेली सिंचनाची गरज	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
20	दमणगगा- पार	563	550		595	82	475	475	774	17	700	1175
21	उत्तर कोकण	563	563		595	60	475	475	774	17	700	1175
22	मध्य कोकण	474	474		514	108	400	400	823	19	775	1175
23	वाशिष्ठी	546	546		631	143	400	400	766	33	700	1100
24	दक्षिण कोकण											
	अ) रत्नागिरी	546	546		631	143	500	500	766	33	700	1200
	आ) सिंधुदुर्ग	546	546		631	143	500	500	766	33	700	1200
25	तेरखोल - तिल्लारी	524	524		619	103	475	475	792	62	700	1175

टीप: * पिकांची (संदर्भिय) पाण्याची गरज हि नक्त स्वरूपात आहे. नैसर्गिक पाण्याची उपलब्धता (कार्यसाधक पाऊस) पिकांच्या पाण्याच्या गरजेपेक्षा जास्त नसते.

आधार: हवामान आकडेवारी भारत मोसम विज्ञान विभाग व Crop Water Evaluation Manual for India.

निष्कर्ष : उपखोऱ्यातील हवामानानुसार पिकांची पाण्याची गरज व नैसर्गिक उपलब्धता यावरून उपखोऱ्यातील सिंचनाची गरज लक्षात येते.

परिच्छेद संदर्भ : 9.1.2

तक्ता : 9.2.1

भारतातील विविध राज्यांची सिंचन व बहुदेशीय प्रकल्पांवरील चालू खर्चाशी एकूण प्राप्तीची टक्केवारी

अ.क्र.	राज्य	1974-75	1975-76	1976-77	1977-78	1978-79	1979-80
1	2	3	4	5	6	7	8
1	आंध्रप्रदेश	15.5	16.9	7.5	7.7	8.7	7.6
2	बिहार	72.5	94.4	61.2	74.0	39.5	47.4
3	गुजरात	71.1	94.3	84.1	90.6	71.3	70.6
4	हरियाणा	55.3	77.9	86.6	68.4	66.2	55.2
5	जम्मू आणि काश्मीर	6.0	2.0	3.2	4.1	3.1	2.2
6	कर्नाटक	97.6	129.2	83.4	76.4	95.5	85.9
7	केरळ	51.2	69.6	50.8	135.9	58.7	139.2
8	मध्यप्रदेश	129.3	539.9	*	*	1401.8	*
9	महाराष्ट्र	166.0	134.4	98.8	97.2	79.8	93.5
10	ओरिसा	30.7	86.4	71.9	75.7	60.9	46.3
11	पंजाब	63.2	113.4	106.7	106.5	92.3	81.8
12	राजस्थान	49.6	104.9	105.7	57.0	65.5	66.0
13	तामिळनाडू	22.5	9.9	8.6	6.9	5.3	6.4
14	उत्तर प्रदेश	123.3	184.9	286.4	201.7	218.2	187.7
15	पश्चिम बंगाल	38.2	46.8	35.0	31.5	11.2	20.8
	भारत	64.2	91.1	92.9	76.2	69.6	71.7

तक्ता : 9.2.1 (चालू)

अ.क्र.	राज्य	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86
1	2	9	10	11	12	13	14
1	आंध्रप्रदेश	7.0	6.6	6.8	120.2	21.8	36.9
2	बिहार	63.2	39.8	49.3	58.4	29.8	29.3
3	गुजरात	34.4	16.0	30.8	35.7	35.4	25.8
4	हरियाणा	64.4	57.5	43.5	42.9	37.7	46.8
5	जम्मू आणि काश्मीर	1.8	1.5	1.9	0.6	5.8	8.0
6	कर्नाटक	7.6	77.3	33.2	50.9	29.7	6.8
7	केरळ	49.5	24.4	32.0	82.9	37.8	24.9
8	मध्यप्रदेश	45.5	30.7	39.8	44.8	30.2	41.8
9	महाराष्ट्र	93.8	94.1	78.7	61.1	47.3	48.9
10	ओरिसा	46.8	69.8	79.3	95.0	64.3	134.9
11	पंजाब	73.8	69.3	26.6	50.0	81.5	48.3
12	राजस्थान	55.9	46.5	51.2	43.7	43.6	19.3

अ.क्र.	राज्य	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86
13	तामिळनाडू	15.6	2.5	11.0	6.4	7.7	6.8
14	उत्तर प्रदेश	134.4	152.7	111.7	186.9	48.4	169.8
15	पश्चिम बंगाल	11.0	8.1	16.5	13.1	8.8	7.3
	भारत	45.8	45.3	49.3	60.3	38.8	46.0

तक्ता: 9.2.1 (चालू)

अ.क्र.	राज्य	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92
1	2	15	16	17	18	19	20
1	आंध्रप्रदेश	10.0	7.7	1.1	11.2	14.0	4.0
2	बिहार	15.1	19.6	12.1	10.4	उ.ना	उ.ना.
3	गुजरात	44.6	6.5	5.7	4.8	6.0	6.0
4	हरियाणा	57.0	9.1	16.6	11.7	16.0	11.0
5	जम्मू आणि काश्मीर	13.7	4.9	7.1	4.4	3.0	3.0
6	कर्नाटक	38.7	10.1	10.3	10.5	10.0	15.0
7	केरळ	16.5	6.3	11.8	8.3	9.0	8.0
8	मध्यप्रदेश	33.3	31.8	35.1	21.2	22.0	24.0
9	महाराष्ट्र	43.3	5.9	5.2	6.3	4.0	4.0
10	ओरिसा	209.0	45.8	46.2	28.6	22.0	21.0
11	पंजाब	51.5	21.0	25.5	22.3	16.0	16.0
12	राजस्थान	16.1	11.3	9.7	12.3	11.0	12.0
13	तामिळनाडू	4.3	1.9	2.0	2.0	3.0	3.0
14	उत्तर प्रदेश	48.8	6.8	10.0	10.4	9.0	8.0
15	पश्चिम बंगाल	4.6	3.8	3.6	3.5	3.0	3.0
	भारत	34.1	9.9	7.8	9.3	9.0	8.0

टीप : 1987-88 पासून पुढे वर्षाच्या शेवटी भांडवलावरील व्याजाचा चालू खर्चात समावेश आहे.

उ.ना. : उपलब्ध नाही. * चालू खर्च केलेला नाही.

आधार : पाणी व संबंधित आकडेवारी जून 1996 केंद्रीय जल आयोग नवी दिल्ली.

निष्कर्ष: 1) देशात आणि राज्यात वसुलीचा दर सातत्याने घटत आहे.

2) राज्यात हा दर 1975-76 मध्ये 166 टक्के होता त्यानंतर लगतच्या दोन वर्षात वेगाने खाली घसरला. परं 1979-80 ते 1981-82 या काळात वसुलीचा दर थोड्या प्रमाणात सुधारला. त्यापुढे मात्र सातत्याने घट झाली आढळून येते.

परिच्छेद संदर्भ : 9.2.5

तक्ता: 10.1.1

उपखोरेनिहाय लोकसंख्या व लागणारे पेयजल

लोकसंख्या - हजारात

पाणी - दलघमी

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लोकसंख्या 1996			पेयजल -1996			लोकसंख्या 2030			पेयजल -2030		
		नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1अ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त)												
	अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	1998.23	2749.00	4747.23	96.20	55.20	151.40	7233.00	5030.00	12263.00	363.80	100.98	464.78
		42.09%	57.91%	100.00%	63.54%	36.46%	100.00%	58.98%	41.02%		78.27%	21.73%	100.00%
								3.62	1.83	2.58	3.78	1.83	3.07
1आ	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यन्त)												
	आ) मुळा व प्रवरा	89.44	1196.00	1285.44	3.26	24.00	27.26	215.00	2188.00	2403.00	9.27	43.92	53.19
		6.96%	93.04%	100.00%	11.97%	88.03%	100.00%	8.95%	91.05%		17.43%	82.57%	100.00%
								2.40	1.83	1.87	2.84	1.83	1.95
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	913.27	2901.00	3814.27	40.30	58.20	98.50	2766.00	5308.00	8074.00	135.38	106.56	241.94
		23.94%	76.06%	100.00%	40.91%	59.09%	100.00%	34.26%	65.74%		55.96%	44.04%	100.00%
								3.03	1.83	2.12	3.36	1.83	2.46
3	पूर्णा दुधनासहीत	695.68	2799.00	3494.68	30.90	56.20	87.10	2233.00	5122.00	7355.00	108.65	102.82	211.47
		19.91%	80.09%	100.00%	35.48%	64.52%	100.00%	30.36%	69.64%		51.38%	48.62%	
								3.21	1.83	2.10	3.52	1.83	2.43
4	मांजरा	583.11	2738.00	3321.11	25.60	55.00	80.60	1872.00	5010.00	6882.00	91.96	100.58	192.54
		17.56%	82.44%	100%	31.76%	68.24%	100%	27.20%	72.80%		47.76%	52.24%	100.00%
								3.21	1.83	2.07	3.59	1.83	2.39
5	गोदावरी स्वर्णा-सुधा		131.00	131.00		2.60	2.60		240.00	240.00		4.82	4.82
			100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%			100.00%	100.00%
									1.83	1.83		1.85	1.85
6	पैनगंगा	676.65	3336.00	4012.65	27.10	67.00	94.10	1964.00	6104.00	8068.00	96.76	122.54	219.30
		16.86%	83.14%	100.00%	28.80%	71.20%	100.00%	24.34%	75.66%		44.12%	55.88%	100.00%
								2.90	1.83	2.01	3.57	1.83	2.33
7	वर्धा	1134.65	2984.00	4118.65	48.80	59.90	108.70	2012.00	5460.00	7472.00	96.58	109.61	206.19
		27.55%	72.45%	100.00%	44.89%	55.11%	100.00%	26.93%	73.07%		46.84%	53.16%	100.00%
								1.77	1.83	1.81	1.98	1.83	1.90
8	मध्य वैनगंगा	2664.44	3335.00	5999.44	130.70	66.90	197.60	5977.00	6102.00	12079.00	300.31	122.50	422.81
		44.41%	55.59%	100.00%	66.14%	33.86%	100.00%	49.48%	50.52%		71.03%	28.97%	100.00%
								2.24	1.83	2.01	2.30	1.83	2.14
9अ	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	77.35	788.00	865.35	2.80	15.80	18.60	162.00	1442.00	1604.00	7.58	28.95	36.53
		8.94%	91.06%	100.00%	15.05%	84.95%	100.00%	10.10%	89.90%		20.75%	79.25%	100.00%

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लोकसंख्या 1996			पेयजल -1996			लोकसंख्या 2030			पेयजल -2030		
		नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
								2.09	1.83	1.85	2.71	1.83	1.96
9आ	निम्न वैनगंगा (आ) इचमपल्लीजवळ	17.00	17.00	17.00	0.40	0.40	0.40	32.00	32.00	32.00	0.64	0.64	0.64
		100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
								1.88	1.88	1.88	1.61	1.61	1.61
9इ	निम्न वैनगंगा (इ) इंद्रावती	328.00	328.00	328.00	6.96	6.96	6.96	602.00	602.00	602.00	12.08	12.08	12.08
		100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
								1.84	1.84	1.84	1.74	1.74	1.74
	गोदावरी खोरे	8832.82	23302.00	32134.82	405.66	468.16	873.82	24434.00	42640.00	67074.00	1210.29	855.99	2066.28
		27.49%	72.51%	100.00%	46.42%	53.58%	100.00%	36.43%	63.57%		58.57%	41.43%	100.00%
								2.77	1.83	2.09	2.98	1.83	2.36

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लोकसंख्या 1996			पेयजल -1996			लोकसंख्या 2030			पेयजल -2030		
		नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
10	पूर्णा (तापी)	1589.65	2790.00	4379.65	73.90	56.00	129.90	3829.00	5106.00	8935.00	190.71	102.50	293.22
		36.30%	63.70%	100.00%	56.89%	43.11%	100.00%	42.85%	57.15%		65.04%	34.96%	100.00%
								2.41	1.83	2.04	2.58	1.83	2.26
11	गिरणा	1045.13	1938.00	2983.13	49.50	38.90	88.40	2446.00	3546.00	5992.00	122.71	71.19	193.90
		35.03%	64.97%	100.00%	56.00%	44.00%	100.00%	40.82%	59.18%		63.29%	36.71%	100.00%
								2.34	1.83	2.01	2.48	1.83	2.19
12	पांझरा	330.16	466.00	796.16	16.60	9.30	25.90	650.00	852.00	1502.00	33.22	17.10	50.32
		41.47%	58.53%	100.00%	64.09%	35.91%	100.00%	43.28%	56.72%		66.01%	33.99%	100.00%
								1.97	1.83	1.89	2.00	1.84	1.94
13अ	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	275.59	1737.00	2012.59	10.10	34.90	45.00	486.00	3178.00	3664.00	20.98	63.80	84.78
		13.69%	86.31%	100.00%	22.44%	77.56%	100.00%	13.26%	86.74%		24.75%	75.25%	100.00%
								1.76	1.83	1.82	2.08	1.83	1.88
13आ	मध्य तापी (आ) तापी (दक्षिण)	480.24	1957.00	2437.24	21.60	39.30	60.90	761.00	3582.00	4343.00	36.83	71.91	108.74
		19.70%	80.30%	100.00%	35.47%	64.53%	100.00%	17.52%	82.48%	100.00%	33.87%	66.13%	100.00%
								1.58	1.83	1.78	1.71	1.83	1.79
	तापी खोरे	3720.77	8888.00	12608.77	171.70	178.40	350.10	8172.00	16264.00	24436.00	404.45	326.50	730.95
		29.51%	70.49%	100.00%	49.04%	50.96%	100.00%	33.44%	66.56%	100.00%	55.33%	44.67%	100.00%
								2.20	1.83	1.94	2.36	1.83	2.09
14	नर्मदा खोरे		176.00	176.00		3.50	3.50		322.00	322.00		6.46	6.46
			100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%
									1.83	1.83		1.85	1.85

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लोकसंख्या 1996			पेयजल -1996			लोकसंख्या 2030			पेयजल -2030		
		नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
15अ	ऊर्ध्व कृष्णा (अ) (पश्चिम-उत्तर)	1220.33	3493.00	4713.33	57.30	70.10	127.40	2427.00	6392.00	8819.00	118.98	128.32	247.30
		25.89%	74.11%	100.00%	44.98%	55.02%	100.00%	27.52%	72.48%	100.00%	48.11%	51.89%	100.00%
								1.99	1.83	1.87	2.08	1.83	1.94
15आ	ऊर्ध्व कृष्णा (आ) (पश्चिम-दक्षिण)	25.84	546.00	571.84	0.90	11.00	11.90	40.00	1000.00	1040.00	1.46	20.08	21.54
		4.52%	95.48%	100.00%	7.56%	92.44%	100.00%	3.85%	96.15%	100.00%	6.78%	93.22%	100.00%
								1.55	1.83	1.82	1.62	1.83	1.81
16अ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा	531.04	872.00	1403.04	25.30	17.50	42.80	1074.00	1596.00	2670.00	52.98	32.04	85.02
		37.85%	62.15%	100.00%	59.11%	40.89%	100.00%	40.22%	59.78%	100.00%	62.31%	37.69%	100.00%
								2.02	1.83	1.90	2.09	1.83	1.99
16आ	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (आ) अग्रणी		284.00	284.00		5.70	5.70		520.00	520.00		10.44	10.44
			100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%
									1.83	1.83		1.83	1.83
17	ऊर्ध्व भीमा (ऊजनीपर्यन्त)	3165.46	2755.00	5920.46	158.20	55.30	213.50	10687.00	5042.00	15729.00	543.19	101.22	644.41
		53.47%	46.53%	100.00%	74.10%	25.90%	100.00%	67.94%	32.06%	100.00%	84.29%	15.71%	100.00%
								3.38	1.83	2.66	3.43	1.83	3.02
18अ	उर्वरित भीमा अ) नीरा	151.51	1373.00	1524.51	5.20	27.60	32.80	316.00	2512.00	2828.00	13.78	50.43	64.21
		9.94%	90.06%	100.00%	15.85%	84.15%	100.00%	11.17%	88.83%	100.00%	21.46%	78.54%	100.00%
								2.09	1.83	1.86	2.65	1.83	1.96
18आ	उर्वरित भीमा आ) उजनीखाली-माणसहीत	159.83	1985.00	2144.83	6.70	39.80	46.50	273.00	3632.00	3905.00	12.21	72.91	85.13
		7.45%	92.55%	100.00%	14.41%	85.59%	100.00%	6.99%	93.01%	100.00%	14.35%	85.65%	100.00%
								1.71	1.83	1.82	1.82	1.83	1.83
19अ	सीना - बोरी-बेनेतुरा अ) सीना	1282.58	2139.00	3421.58	62.80	42.90	105.70	3166.00	3914.00	7080.00	158.86	78.57	237.43
		37.49%	62.51%	100.00%	59.41%	40.59%	100.00%	44.72%	55.28%	100.00%	66.91%	33.09%	100.00%
								2.47	1.83	2.07	2.53	1.83	2.25
19आ	सीना - बोरी -बेनेतुरा आ) बोरी-बेनेतुरा	130.09	604.00	734.09	4.10	12.10	16.20	260.00	1106.00	1366.00	10.59	22.20	32.79
		17.72%	82.28%	100.00%	25.31%	74.69%	100.00%	19.03%	80.97%	100.00%	32.29%	67.71%	100.00%
								2.00	1.83	1.86	2.58	1.83	2.02
	कृष्णा खोरे	6666.68	14051.00	20717.68	320.50	282.00	602.50	18243.00	25714.00	43957.00	912.06	516.21	1428.26
		32.18%	67.82%	100.00%	53.20%	46.80%	100.00%	41.50%	58.50%	100.00%	63.86%	36.14%	100.00%
								2.74	1.83	2.12	2.85	1.83	2.37

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	लोकसंख्या 1996			पेयजल -1996			लोकसंख्या 2030			पेयजल -2030		
		नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण	नागरी	ग्रामीण	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
20	दमणगंगा- पार		452.00	452.00		9.10	9.10		828.00	828.00		16.62	16.62
			100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%		100.00%	100.00%
									1.83	1.83		1.83	1.83
21	उत्तर कोकण	15687.64	2437.00	18124.64	796.50	48.90	845.40	33164.00	4460.00	37624.00	1692.65	89.53	1782.18
		86.55%	13.45%	100.00%	94.22%	5.78%	100.00%	88.15%	11.85%	100.00%	94.98%	5.02%	100.00%
								2.11	1.83	2.08	2.13	1.83	2.11
22	मध्य कोकण	88.50	1315.00	1403.50	2.50	26.40	28.90	184.00	2406.00	2590.00	6.72	48.30	55.02
		6.31%	93.69%	100.00%	8.65%	91.35%	100.00%	7.10%	92.90%	100.00%	12.21%	87.79%	100.00%
								2.08	1.83	1.85	2.69	1.83	1.90
23	वाशिष्ठी	52.62	418.00	470.62	1.80	8.40	10.20	103.00	764.00	867.00	4.44	15.34	19.78
		11.18%	88.82%	100.00%	17.65%	82.35%	100.00%	11.88%	88.12%	100.00%	22.47%	77.53%	100.00%
								1.96	1.83	1.84	2.47	1.83	1.94
24अ	दक्षिण कोकण खोरे-अ) रत्नागिरी	107.36	887.00	994.36	4.40	17.80	22.20	139.00	1624.00	1763.00	6.80	32.60	39.40
		10.80%	89.20%	100.00%	19.82%	80.18%	100.00%	7.88%	92.12%	100.00%	17.26%	82.74%	100.00%
								1.29	1.83	1.77	1.55	1.83	1.77
24आ	दक्षिण कोकण खोरे आ) सिंधुदुर्ग	48.49	702.00	750.49	1.50	14.10	15.60	51.00	1284.00	1335.00	1.86	25.78	27.64
		6.46%	93.54%	100.00%	9.62%	90.38%	100.00%	3.82%	96.18%	100.00%	6.74%	93.26%	100.00%
								1.05	1.83	1.78	1.24	1.83	1.77
25	तेरेखोल - तित्तलारी	24.60	266.00	290.60	0.90	5.30	6.20	33.00	486.00	519.00	1.20	9.76	10.96
		8.47%	91.53%	100.00%	14.52%	85.48%	100.00%	6.36%	93.64%	100.00%	10.99%	89.01%	100.00%
								1.34	1.83	1.79	1.34	1.84	1.77
कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्या		16009.21	6477.00	22486.21	807.60	130.00	937.60	33674.00	11852.00	45526.00	1713.68	237.93	1951.60
		71.20%	28.80%	100.00%	86.13%	13.87%	100.00%	73.97%	26.03%	100.00%	87.81%	12.19%	100.00%
								2.10	1.83	2.02	2.12	1.83	2.08
महाराष्ट्र		35229.48	52894.00	88123.48	1705.46	1062.06	2767.52	84523.00	96792.00	181315.00	4240.47	1943.09	6183.57
		39.98%	60.02%	100.00%	61.62%	38.38%	100.00%	46.62%	53.38%	100.00%	68.58%	31.42%	100.00%
								2.40	1.83	2.06	2.49	1.83	2.23

टीपा :-1) % अशी खूण असलेले अंक एकूण लोकसंख्या / पेयजलाची गरज यांशी नाम्सि व ग्रामीण लोकसंख्या / पेयजलाची गरजेची टक्केवारी दर्शवितात.

2) ठळक तिरपे अंक सन 1996 च्या तुलनेत सन 2030 मध्ये होणाऱ्या लोकसंख्या व पेयजल गरजेच्या वाढीचा निर्देशांक दर्शवितात.

आधार : महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण - बृहत आराखडा 1996

निष्कर्ष : महाराष्ट्राची सन 2030 ची पेयजलाची एकूण गरज ही सन 1996 पेयजलाच्या गरजेच्या 2.23पट इतकी असेल.

परिच्छेद क्रमांक:10.1.6

तक्ता: 10.1.3 (अ)
राज्यातील जिल्हानिहाय पशुधनाची संख्या

अक्र	जिल्हा	गाय व बैल	म्हैस व रेडे	एकखूरी व उंट	पशुधन एकक	मेंढी	पशुधन एकक	डुकरे	पशुधन एकक	कोंबड्या	पशुधन एकक	एकूण पशुधन एकक 1992	एकूण पशुधन एकक 1996	एकूण पशुधन एकक 2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	मुंबई शहर व उपनगरे	14259	94136	1641	110036	47134	4713	6893	1379	1247354	12474	128602	133071	177904
2	ठाणे	536487	179387	644	716518	205435	20544	13563	2713	1731179	17312	757086	783395	1047331
3	रायगड	480582	173703	2065	656350	153692	15369	2066	413	1473173	14732	686865	710734	950190
4	रत्नागिरी	563751	90058	367	654176	65280	6528	233	47	1388886	13889	674639	698083	933277
5	सिंधुदूर्ग	246667	113850	19	360536	51159	5116	3833	767	890926	8909	375327	388370	519217
6	नाशिक	1097860	233951	6044	1337855	974906	97491	22275	4455	1937651	19377	1459178	1509885	2018586
7	धुळे	751355	161250	5145	917750	681352	68135	22662	4532	1021545	10215	1000633	1035406	1384248
8	जळगाव	722160	343042	7100	1072302	557232	55723	21285	4257	717847	7178	1140506	1180139	1577744
9	अहमदनगर	1134541	151019	7335	1292895	1322397	132240	26542	5308	2533073	25331	1455774	1506363	2013877
10	पुणे	814726	251225	5104	1071055	861333	86133	19775	3955	4046215	40462	1201603	1243359	1662264
11	सातारा	457287	330582	6337	794206	712811	71281	9953	1991	1853284	18533	886010	916799	1225681
12	सांगली	296386	381546	2418	680350	542155	54216	7901	1580	2180118	21801	757947	784286	1048523
13	सोलापूर	573740	267970	3566	845276	1007229	100723	14789	2958	2107411	21074	970031	1003740	1341914
14	कोल्हापूर	254797	550753	1814	807364	325429	32543	3929	786	1383027	13830	854522	884217	1182122
15	औरंगाबाद	586865	112182	5906	704953	494282	49428	14430	2886	498186	4982	762249	788738	1054474
16	जालना	453337	77271	3720	534328	314539	31454	9631	1926	321375	3214	570922	590762	789797
17	परभणी	707861	160224	5287	873372	426071	42607	17256	3451	387314	3873	923304	955389	1277273
18	बीड	576371	161135	4399	741905	554427	55443	18727	3745	604350	6044	807137	835185	1116571
19	नांदेड	711300	237379	12388	961067	415756	41576	13502	2700	427640	4276	1009619	1044704	1396679
20	उस्मानाबाद	385824	145685	1811	533320	279429	27943	4557	911	304054	3041	565215	584857	781903
21	लातूर	390380	195749	1966	588095	213205	21321	8605	1721	226541	2265	613402	634718	848563
22	बुलढाणा	571546	118602	5162	695310	384704	38470	12208	2442	291156	2912	739134	764819	1022497
23	अकोला	653662	145386	7278	806326	380200	38020	13540	2708	362828	3628	850682	880244	1176810
24	अमरावती	587268	117388	8739	713395	319433	31943	7334	1467	311151	3112	749916	775976	1037413
25	यवतमाळ	816676	134990	4184	955850	399637	39964	11844	2369	661473	6615	1004796	1039713	1390007
26	वर्धा	419185	59816	1547	480548	186252	18625	5650	1130	219157	2192	502495	519957	695137
27	नागपूर	634582	87836	1236	723654	324873	32487	12309	2462	598978	5990	764593	791163	1057716
28	भंडारा	770051	184981	102	955134	313649	31365	14167	2833	883670	8837	998169	1032856	1380839
29	चंद्रपूर	666424	107855	514	774793	295057	29505	9178	1836	862770	8628	814762	843075	1127119
30	गडचिरोली	565078	78287	176	643541	195846	19585	26670	5334	714742	7147	675607	699085	934616
	महाराष्ट्र राज्य	17441008	5447238	114014	23002260	13004904	1300490	375307	75061	32187074	321871	24700724	25559089	34170289

टीप : स्तंभ क्र. 13 मध्ये एकूण पशूधन एकक दर्शविले आहे ते खालीलप्रमाणे काढले आहे.

एकखूरी व द्विखूरी पशू = 1 पशूधन एकक, पाच डुकरे = 1 पशूधन एकक, 10 मेंढ्या, शेळ्या = 1 पशूधन एकक व 100 कोंबड्या = 1 पशूधन एकक

आधार : पशूसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र राज्य

निष्कर्ष : राज्यातील जिल्हानिहाय पशुधनाची सन 1996 व 2030ची आकडेवारी सन 1992 च्या पशूगणनेवर आधारलेली आहे.

परिच्छेद क्रमांक : 10.1.12

तक्ता: 10.1.3 (ब)
राज्यातील उपखोरेनिहाय पशुधनाची संख्या

उपखोरे क्रमांक	उपखोरे	गाय व बैल	म्हैस व रेडे	एकखुरी व उंट	पशुधन एकक	मेंढी	पशुधन एकक	डुकरे	पशुधन एकक	कोंबड्या	पशुधन एकक	एकूण पशुधन एकक 1992	एकूण पशुधन एकक 1996	एकूण पशुधन एकक 2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ) गोदावरी (मुळा व प्रवरा आ) मुळा व प्रवरा	1039387 436530	195235 60046	7231 2809	1241853 499385	980201 504607	98020 50461	23066 10176	4613 2035	1697657 982283	16977 9823	1361463 561704	1408775 581224	1883410 777045
2	गोदावरी निम्नखोत (पैठण धरणाखाली)	1056481	275806	10510	1342796	814008	81401	27196	5439	888488	8885	1438523	1488511	1990012
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	1041671	206503	8795	1256969	718521	71853	23959	4792	685654	6855	1340471	1387053	1854369
4	मांजरा	831841	342023	6602	1180465	537211	53720	17280	3456	581619	5816	1243458	1286669	1720165
5	गोदावरी उर्वरीत	46804	15620	815	63238	27357	2736	888	178	28139	281	66433	68742	91901
6	पैनगंगा	1327283	284545	11647	1623475	725357	72535	23607	4723	921865	9220	1709949	1769371	2365498
7	वर्धा	1337560	213584	6505	1557649	641047	64105	19564	3914	1059089	10592	1636256	1693117	2263552
8	मध्य वैनगंगा	1443017	280343	1056	1724424	626970	62695	30865	6165	1600023	15998	1809299	1872160	2502926
9	निम्न वैनगंगा (अ) वैनगंगा - प्राणहिता (आ) इंद्रमपल्लीपरिसर (इ) इंद्रावती	433013 12319 235470	66180 1707 32624	257 4 76	499449 14029 268166	175620 4269 81611	17562 427 8163	11558 581 11115	2312 116 2225	555607 15581 297835	5556 156 2980	524879 14728 281527	543119 15240 291311	726103 20375 369456
	गोदावरी खोरे	9241376	1974216	56307	11271898	5836779	583678	199855	39968	9313840	93139	11988690	12405292	16584812
10	पूर्णा (तापी)	1004612	223871	11326	1239809	613161	61317	19455	3890	555214	5552	1310628	1356174	1813087
11	गिरणा	674724	209436	4969	889129	568070	56806	16166	3234	963770	9637	959174	992507	1326895
12	पांझरा	157173	36472	1104	194750	141052	14106	4707	941	210951	2109	211920	219285	293164
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा) (आ) तापी (दक्षिण) तापी खोरे	566311 629806 3032626	166797 195195 831771	5701 5052 28152	738808 830053 3892549	430464 536220 2288967	43046 53622 228897	14125 18267 72720	2825 3654 14544	568188 769790 3067913	5682 7698 30678	790625 895364 4167711	818101 926480 4312547	1093729 1238622 5785497
14	नर्मदा खोरे	59883	12852	410	73145	54304	5430	1806	361	81417	814	79750	82522	110325
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)	508186 57864	674222 125076	5430 412	1187840 183352	753816 73905	75381 7390	10128 892	2026 178	2510461 314085	25105 3141	1290350 194062	1335192 200806	1785035 268460
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा (आ) अग्रणी	149826 45199	159400 58186	1560 369	310788 103753	258026 82679	25802 8268	3704 1205	741 241	906179 332468	9062 3325	346392 115587	358430 119604	479190 159900
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	794833	217426	5016	1017275	886703	88670	19179	3836	3377264	33773	1143552	1183291	1581958
18	उर्वरीत भीमा (अ) नीरा (आ) उजनीखाली-माणसहीत	338787 397215	141068 286407	2695 3144	482551 686765	419068 692767	41906 69277	8082 10082	1617 2017	1570908 1864243	15709 18643	541782 776702	560609 803693	749488 1074466
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा (अ) सीना (आ) बोरी-बेनेतुरा कृष्णा खोरे	637708 170277 3099895	197396 69916 1929097	3957 894 23477	839060 241088 5052472	795679 188113 4150756	79568 18811 415073	14800 2888 70960	2960 578 14194	1447339 315441 12638388	14473 3155 126386	936062 263630 5608119	968591 272793 5803009	1294923 364700 7758118
20	दमणगंगा- पार	168386	40034	780	209200	132241	13224	3587	717	347230	3472	226614	234489	313491
21	उत्तर कोकण	684225	320482	2992	1007697	304658	30467	20633	4127	3376461	33765	1076055	1113449	1488584
22	मध्य कोकण	397831	131408	1505	530745	119987	11999	1612	322	1196318	11963	555029	574317	767813
23	वाशिष्ठी	153340	24496	100	177936	17756	1776	63	13	377777	3778	183502	189879	253851
24	दक्षिण कोकण (अ) रत्नागिरी (आ) सिंधुदुर्ग	325228 210908	51954 89638	212 31	377394 300577	37660 41403	3766 4141	134 2891	27 578	801248 732448	8012 7324	389199 312619	402724 323483	538407 432468
25	तेरेखोत - तित्लारी कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्यांचे स	67310 2007228	41290 699302	48 5668	108647 2712196	20393 674098	2039 67412	1046 29966	210 5994	254034 7085516	2540 70854	113436 2856454	117378 2955719	156923 3951537
	महाराष्ट्र राज्य	17441008	5447238	114014	23002260	13004904	1300490	375307	75061	32187074	321871	24700724	25559089	34170289

टीप : स्तंभ क्र. 13 मध्ये एकूण पशुधन एकक दर्शविले आहे ते खालीलप्रमाणे काढले आहे.

एकखुरी व द्विखुरी पशू = 1 पशुधनएकक, पाच डुकरे = 1 पशुधन एकक, 10 मेंढ्या, शेळ्या = 1 पशुधन एकक व 100 कोंबड्या = 1 पशुधन एकक

आधार : पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र राज्य

निष्कर्ष : राज्यातील उपखोरेनिहाय पशुधनाची सन 1996 व 2030 ची आकडेवारी सन 1992 च्या पशुगणनेवर आधारलेली आहे.

परिच्छेद क्रमांक : 10.1.12

उपखोरेनिहाय पशुधनासाठी लागणाऱ्या पाण्याची गरज

पाण्याची गरज - दलघमी

उपखोरे क्र.	उपखोरे	एकूण पशुधन पाण्याची गरज -सन 1996				एकूण पशुधन पाण्याची गरज -सन 2030			
		एकक 1996	पिण्यासाठी	व्यवस्थापनेसाठी	एकूण	एकक 2030	पिण्यासाठी	व्यवस्थापनेसाठी	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणां पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त)	1408775	15.43	25.71	41.14	1883410	20.62	34.37	55.00
	आ) मुळा व प्रवरा	581224	6.36	10.61	16.97	777045	8.51	14.18	22.69
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	1488511	16.30	27.17	43.46	1990012	21.79	36.32	58.11
3	पूर्णा (दुधनासहीत)	1387053	15.19	25.31	40.50	1854369	20.31	33.84	54.15
4	मांजरा	1286669	14.09	23.48	37.57	1720165	18.84	31.39	50.23
5	गोदावरी उर्वरीत	68742	0.75	1.25	2.01	91901	1.01	1.68	2.68
6	पैनगंगा	1769371	19.37	32.29	51.67	2365498	25.90	43.17	69.07
7	वर्धा	1693117	18.54	30.90	49.44	2263552	24.79	41.31	66.10
8	मध्य वैनगंगा	1872160	20.50	34.17	54.67	2502926	27.41	45.68	73.09
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता	543119	5.95	9.91	15.86	726103	7.95	13.25	21.20
	(आ) इंद्रमपल्लीपरिसर	15240	0.17	0.28	0.45	20375	0.22	0.37	0.59
	(इ) इंद्रावती	291311	3.19	5.32	8.51	389456	4.26	7.11	11.37
	गोदावरी खोरे	12405292	135.84	226.40	362.23	16584812	181.60	302.67	484.28
10	पूर्णा (तापी)	1356174	14.85	24.75	39.60	1813087	19.85	33.09	52.94
11	गिरणा	992507	10.87	18.11	28.98	1326895	14.53	24.22	38.75
12	पांझरा	219285	2.40	4.00	6.40	293164	3.21	5.35	8.56
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा)	818101	8.96	14.93	23.89	1093729	11.98	19.96	31.94
	(आ) तापी (दक्षिण)	926480	10.14	16.91	27.05	1238622	13.56	22.60	36.17
	तापी खोरे	4312547	47.22	78.70	125.93	5765497	63.13	105.22	168.35
14	नर्मदा खोरे	82522	0.90	1.51	2.41	110325	1.21	2.01	3.22

उपखोरे क्र.	उपखोरे	एकूण पशुधन पाण्याची गरज -सन 1996				एकूण पशुधन पाण्याची गरज -सन 2030			
		एकक 1996	पिण्यासाठी	व्यवस्थापनेसाठी	एकूण	एकक 2030	पिण्यासाठी	व्यवस्थापनेसाठी	एकूण
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम)								
	(अ) (पश्चिम-उत्तर)	1335192	14.62	24.37	38.99	1785035	19.55	32.58	52.12
	(आ) (पश्चिम-दक्षिण)	200806	2.20	3.66	5.86	268460	2.94	4.90	7.84
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व)								
	(अ) येरळा	358430	3.92	6.54	10.47	479190	5.25	8.75	13.99
	(आ) अग्रणी	119604	1.31	2.18	3.49	159900	1.75	2.92	4.67
17	ऊर्ध्व भीमा (उजनीपर्यन्त)	1183291	12.96	21.60	34.55	1581958	17.32	28.87	46.19
18	ऊर्ध्वरीत भीमा								
	अ) नीरा	560609	6.14	10.23	16.37	749486	8.21	13.68	21.88
	आ) उजनीखाली-माणसहीत	803693	8.80	14.67	23.47	1074466	11.77	19.61	31.37
19	सीना - बोरी-बेनेतुरा								
	अ) सीना	968591	10.61	17.68	28.28	1294923	14.18	23.63	37.81
	आ) बोरी-बेनेतुरा	272793	2.99	4.98	7.97	364700	3.99	6.66	10.65
	कृष्णा खोरे	5803009	63.54	105.90	169.45	7758118	84.95	141.59	226.54
20	दमणगंगा- पार	234489	2.57	4.28	6.85	313491	3.43	5.72	9.15
21	उत्तर कोकण	1113449	12.19	20.32	32.51	1488584	16.30	27.17	43.47
22	मध्य कोकण	574317	6.29	10.48	16.77	767813	8.41	14.01	22.42
23	वाशिष्ठी	189879	2.08	3.47	5.54	253851	2.78	4.63	7.41
24अ	दक्षिण कोकण								
	अ) रत्नागिरी	402724	4.41	7.35	11.76	538407	5.90	9.83	15.72
	आ) सिंधुदुर्ग	323483	3.54	5.90	9.45	432468	4.74	7.89	12.63
25	तेरेखोल - तिल्लारी	117378	1.29	2.14	3.43	156923	1.72	2.86	4.58
	कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्यांचे खोरी	2955719	32.37	53.94	86.31	3951537	43.27	72.12	115.38
	महाराष्ट्र राज्य	25559089	279.87	466.45	746.33	34170289	374.16	623.61	997.77

टिपा: 1) पिण्याच्या पाण्याची गरज 30 लिटर प्रति पशुधन एकक प्रति दिन ह्याप्रमाणे काढली आहे.

2) पशुधन व्यवस्थापनेसाठी पाण्याची गरज 50 लिटर प्रति पशुधने एकक प्रति दिन ह्याप्रमाणे काढली आहे.

3) 2030 चे अंदाजित पशुधन 1961 ते 1992 च्या आकडेवारीवरून काढण्यात आले आहे.

आधार पंधरावी पशुधन व शेती औजार गणना -1992, पशु संवर्धन विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-1

निष्कर्ष : सन 2030 ची पशुधनासाठी लागणारी पाण्याची गरज ही सन 1996 च्या गरजेच्या तुलनेत 33 टक्के जास्त आहे.

परिच्छेद क्रमांक : 10.1.12

राज्यातील औष्णिक वीजकेंद्रास सन 2030 ची पाण्याची गरज

क्षमता : मेवे
पाणी - दलघमी

अ.क्र.	उपखोरे	औष्णिक वीजकेंद्राचे नाव	सध्याची (1998) ची क्षमता	सध्याची पाण्याची वार्षिक गरज	विस्तार- वाढीनंतर सन 2030ची क्षमता	सन 2030 ची पाण्याची गरज	पाण्याचे स्रोत	उत्सर्जित पाण्याची विल्हेवाट		शेरा
								प्रक्रिया करुन	प्रक्रिया न करता	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	वर्धा	चंद्रपूर महाऔष्णिक विद्युत केंद्र, चंद्रपूर	2340	100.00	2400	103.00	इराई नदीवरील धरणाच्या जलाशयातून	वापरलेल्या पाण्याची विल्हेवाट प्रक्रिया करुन	—	—
2	गोदावरी निम्नस्रोत (पैठण धरणाखाली)	परळी औष्णिक विद्युत केंद्र, परळी (वैजनाथ), जि.बीड	690	30.41	1190	52.45	गोदावरी नदी माजलगाव प्रकल्प उजवा कालवा	8 टक्के पाणी पुन्हा वापरण्यात येते.	—	—
3	मध्य वैनगंगा	खापरखेडा औष्णिक विद्युत केंद्र, ता.सावनेर, जि. नागपूर	420	20.00	840	40.00	पेंच कालवा	प्रक्रिया करुन	—	—
4	मध्य तापी आ) तापी (दक्षिण)	भुसावळ औष्णिक विद्युत केंद्र, दीपनगर, भुसावळ	482.50	18.00	3482.50	163.25	तापी नदी	3.65 दलघमी पाणी वापरण्यात येते.	—	—
5	उर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणापर्यंत) अ) गोदावरी (मुळा व प्रवराव्यतिरिक्त)	नाशिक औष्णिक विद्युत केंद्र, एकलहरे	910	40.00	1410	62.00	गोदावरी नदी गंगापूर धरण	प्रक्रिया करुन पाणी पुन्हा राख हताळणीसाठी वापरण्यात येते.	—	सन 2005 पर्यंत (2 x 500) चे दोन संच प्रस्थापित होतील व 2021 पर्यंत (2x140) व (3x 210) चे संच बंद पडतील.
6	मध्य वैनगंगा	कोराडी औष्णिक विद्युत केंद्र, कोराडी, जि. नागपूर	1100	60.00	1100	60.00	पेंच प्रकल्प उजवा कालवा	प्रक्रिया करुन	—	विस्तारवाढ नाही.
7	पूर्णा (तापी)	पारस औष्णिक विद्युत केंद्र, पारस जि. अकोला	250	2.20	500	12.00	मनकर्णा, बेलकुंड महेश नदी	प्रक्रिया करुन	—	—
8	उत्तर कोकण	तारापूर आप्तिक विद्युत केंद्र, ता. पालघर, जि. ठाणे	190	0.20	190	0.20			—	—
9	उत्तर कोकण	महाराष्ट्र राज्य औष्णिक वीज निर्मिती केंद्र, उरण जि. रायगड	240	0.73	240	2.73			—	—
एकूण				271.54		495.63				

आधार : राज्यातील निरनिराळ्या औष्णिक वीज निर्मिती केंद्रातर्फे प्राप्त झालेल्या माहितीवर आधारीत.

निष्कर्ष : राज्यातील निरनिराळ्या औष्णिक वीज केंद्रांना लागणाऱ्या पाण्याची सध्याची गरज व विस्तारवाढीनंतर सन 2030 साली लागणाऱ्या पाण्याची गरज दर्शविण्यात आली आहे.

मलनिस्सारण योजनांची सद्यस्थिती

लोकसंख्या - लाखात
स्थापीत क्षमता - दशलितर प्रति दिन
रुपये - लक्ष

अ.क्र.	महानगरपालिका / नगरपालिका	नियोजित क्षमता		पूर्ण झालेले वर्ष	सद्यस्थिती		देखभाल, दुरुस्ती खर्च				शेरा
		लोकसंख्या	स्थापीत क्षमता		चालू स्थितीत असल्यास सध्याचा वापर	उत्सर्जित पाण्याचा वापर	वीज	आस्थापना	इतर	एकूण	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
महानगरपालिका											
1	पुणे										
	बहिरोबा उदंचन केंद्र	2.68	32.3	1929	90 शेतीसाठी		40	33.2	10	83.2	
	नायडू मलप्रक्रिया केंद्र	6.25	90	1988	40 नदीत सोडले जाते		12	25.86	10	47.86	
2	पिंप्री चिंचवड	1	16	1991	14 शेतीसाठी		60	30	75	165	
3	सोलापूर	3.37	54	1966	85 शेतीसाठी		1	74.6	40	115.6	
4	कोल्हापूर	3	32	1994	72		49.8	34.22	8.4	92.42	
5	राहुरी, कल्याण, डोंबिवली	0.4	5.6								काम अपूर्ण आहे.
6	सांगली मिरज, कुपवाड	1	13.1	1976	26 अंशतः शेतीसाठी व उर्वरित कृष्णा नदीत सोडले जाते					56.55	
7	बृहन्मुंबई	99.25	3579		1886 उत्सर्जित पाणी समुद्रात सोडले जाते.		1124	3200	26	4350	534 एमएलडी प्रक्रिया करून समुद्रात सोडले जाते. उर्वरित प्रक्रिया योजना 2002 पर्यंत अपेक्षित आहे.
नगरपालिका											
8	अंबरनाथ	1.65	31	1986	12 नात्यात सोडले जाते					12	काम प्रगतीपथावर
9	मालेगाव	4	45		काम चालू						
10	कराड	0.5	16.2	1974	10		4.62	42	4.22	50.84	
11	कल्याण	1.5	20	1978	10 खाडीत सोडले जाते						32 काम अपूर्ण आहे.
12	डोंबिवली	2.7	24	1997	8 खाडीत सोडले जाते					18	
13	इचलकरंजी	1.4	20		सांडपाणी नदीत सोडले जे		67.69	31.56		99.25	प्रायोगिक तत्वावरील योजना 36 योजना नादुरुस्त आहे.
14	भिवंडी	3.38	17	1997	2.5 उत्सर्जित पाणी जवळच्या नात्यात सोडले जाते.						

आधार : मलनिस्सारण योजने बाबत मनपा / नपा ने पाठविलेली माहिती.

राज्यातील काही नगरपालिकेमार्फत चालू असलेल्या मलनिःसारण योजनेची सद्यःस्थिती वर दर्शविण्यात आली आहे. यापैकी काही नगरपालिका उत्सर्जित पाणी प्रक्रिया करून शेतीसाठी वापरतात तर काही नदीत/ खाडीत व समुद्रात सोडून देतात असे दिसते.

संदर्भ परिच्छेद क्रमांक : 10.9.8

तक्ता: 10.10.1

जिल्हानिहाय मालकी हक्कानुसार तलाव व त्याचे जलविस्तार क्षेत्र (जून 97)

जलविस्तार क्षेत्र - हेक्टर

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	पाटबंधारे खाते		जिल्हापरिषद		नगरपालिका / नगरपरिषद		मालगुजारी गावतलाव व खाजगी मत्स्य व्यवसायिक		ग्रामपंचायत, वनविभाग रेल्वे, विद्युत व स्वायत्त संस्था आणि इतर		एकूण	
		तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	ठाणे	35	4650	237	915	-	-	-	-	2	2000	274	7565
2	रायगड	26	513	38	181	-	-	406	309	1	93	471	1096
3	रत्नागिरी	24	428	-	-	-	-	-	-	2	280	26	708
4	सिंधुदुर्ग	23	488	20	4	-	-	-	-	-	-	43	492
कोकण विभाग		108	6079	295	1100	0	0	406	309	5	2373	814	9861
5	नाशिक	97	13431	362	767	3	19	-	-	6	7	468	14224
6	धुळे	68	5075	104	1016	1	50	-	-	1	58	174	6199
7	जळगाव	82	11135	342	2282	1	30	-	-	6	3	431	13450
8	अहमदनगर	62	16902	323	1322	-	-	-	-	-	-	385	18224
नाशिक विभाग		309	46543	1131	5387	5	99	0	0	13	68	1458	52097
9	पुणे	65	16737	126	603	5	99	-	-	17	5554	213	22993
10	सातारा	45	11979	105	383	2	70	-	-	-	-	152	12432
11	सांगली	70	5628	383	1778	-	-	-	-	-	-	453	7406
12	सोलापूर	67	27040	532	3055	1	2	-	-	-	-	600	30097
13	कोल्हापूर	32	5517	222	463	2	20	-	-	-	-	256	6000
पुणे विभाग		279	66901	1368	6282	10	191	0	0	17	5554	1674	78928
14	औरंगाबाद	83	31831	508	4031	9	145	-	-	2	9	602	36016
15	जालना	35	2771	186	1729	3	185	1	10	-	-	225	4695
16	परभणी	46	11593	70	551	-	-	3	43	19	37	138	12224
17	बीड	112	16077	545	2717	3	15	2	27	3	8	665	18844
18	नांदेड	77	4881	291	1138	-	-	4	73	36	288	408	6380
19	उस्मानाबाद	56	6235	514	4677	-	-	-	-	-	-	570	10912
20	लातूर	58	7052	427	2309	4	54	-	-	37	30	526	9445
औरंगाबाद विभाग		467	80440	2541	17152	19	399	10	153	97	372	3134	98516

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	पाटबंधारे खाते		जिल्हापरिषद		नगरपालिका / नगरपरिषद		मालगुजारी गावतलाव व खाजगी मत्स्य व्यवसायिक		ग्रामपंचायत, वनविभाग रेल्वे, विद्युत व स्वायत्त संस्था आणि इतर		एकूण	
		तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलविस्तार क्षेत्र
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
21	बुलढाणा	84	4958	265	2334	-	-	-	-	9	997	358	8289
22	अकोला	82	5297	147	1941	4	193	-	-	43	130	276	7561
23	अमरावती	46	6928	137	805	5	84	-	-	46	150	234	7967
24	यवतमाळ	78	14827	284	2044	3	22	-	-	9	35	374	16928
अमरावती विभाग		290	32010	833	7124	12	299	0	0	107	1312	1242	40745
25	वर्धा	25	2882	36	361	-	-	3	25	22	76	86	3344
26	नागपुर	66	7452	361	2281	-	-	102	656	24	380	553	10769
27	भंडारा	124	13954	3760	16297	-	-	9526	3406	80	863	13490	34320
28	चंद्रपुर	85	6080	994	3209	-	-	658	9133	183	763	1920	19185
29	गडचिरोली	24	1540	1542	5299	-	-	91	443	22	220	1679	7502
नागपुर विभाग		324	31908	6693	27447	0	0	10380	13663	331	2102	17728	75120
एकूण महाराष्ट्र		1777	263881	12861	64492	46	988	10796	14125	570	11781	26050	355267
एकूण राज्याशी टक्केवारी		7.0%	74.3%	49.0%	18.10%	0.2%	0.3%	41.5%	4.0%	2.3%	3.3%	100%	100%

आधार 1) प्रादेशिक मत्स्यव्यवसाय कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मत्स्यव्यवसाय विभाग मुंबई

टीप : वरिल माहिती जून 97 अखेरची आहे.

निष्कर्ष : 1) महाराष्ट्रा मध्ये जिल्हानिहाय मालकी हक्कानुसार बारमाही व हंगामी असे एकूण तलाव 26050 आहेत. त्यांचे एकूण जलविस्तार क्षेत्र 355267 हेक्टर ऐवढे आहे. राज्यातील एकूण तलावापैकी 1777, जिल्हा परिषदेचे 12861 आणि नगरपालिका - ग्रामपंचायत/स्वायत्त व खाजगी संस्थेचे मिळून 11412 पाटबंधारे खात्या तलाव असून त्यांचे जलविस्तार क्षेत्र अनुक्रमे 263881 हेक्टर व 64492 हेक्टर आणि 26894 हेक्टर या प्रमाणे व्यापलेले आहे.

2. एकूण जलविस्तारापैकी सर्वात जास्त जलविस्तार क्षेत्र (74 टक्के) पाटबंधारे विभागाकडे आहे. जर जिल्हा परिषदेकडे 18 टक्के जलविस्तार क्षेत्र असून उर्वरित 8 टक्के जलविस्तार क्षेत्र नगरपालिका / ग्रामपंचायत, स्वायत्त व खाजगी संस्थेकडे आहे.

3. तलावांचे सरासरी जलविस्तार क्षेत्र 14 हेक्टर ऐवढे पडते. पाटबंधारे तलावांचे सरासरी जलविस्तार क्षेत्र 10 पट म्हणजेच 148 हेक्टर आहे. तर जिल्हापरिषदेकडे असलेल्या तलावांची सरासरी क्षेत्र फक्त 5 हेक्टर असल्याचे दिसून येते.

परिच्छेद संदर्भ: 10.10.2

तक्ता: 10.10.2

जिल्हानिहाय मत्स्यबीज केंद्रे, मत्स्यजिरे उत्पादन क्षमता व उत्पादन तसेच मत्स्यजिरे आवश्यकता व प्रत्यक्ष वापर आणि एकूण गोड्या पाण्यातील मत्स्योत्पादन.

क्षेत्र-हेक्टर, क्षमता, उत्पादन, आवश्यकता वापर-लक्ष, मत्स्योत्पादन-टन

अ.क्र.	जिल्हयाचे नाव	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचा जलविस्तार	मत्स्यजिरे उत्पादन क्षमता	मत्स्यबीज उत्पादन क्षमता	मत्स्यजिरे उत्पादन		वार्षिक मत्स्यबीज आवश्यकता	प्रत्यक्ष वापरलेले मत्स बीज		एकूण मत्स्य उत्पादन	
						1995-96	1996-97		1995-96	1996-97	1995-96	1996-97
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	ठाणे	1	2.76	500	150	200	190	200	65	70	2900	2950
2	रायगड	1	1.4	200	90	100	75	65	30	34	590	725
3	रत्नागिरी	-	-	-	-	-	-	2	1	1	5	6
4	सिंधुदुर्ग	-	-	-	-	-	-	10	2	3	12	15
कोकण विभाग		2	4.16	700	240	300	265	277	98	108	3507	3696
5	नाशिक	-	-	-	-	-	-	130	31	37	2015	2590
6	धुळे	1	1.18	150	25	48	37	49	28	29	2250	2450
7	जळगाव	-	-	-	-	-	-	300	70	97	5417	5740
8	अहमदनगर	2	2.6	270	60	151	171	50	15	18	1027	1250
नाशिक विभाग		3	3.78	420	85	199	208	529	144	181	10709	12030
9	पुणे	1	3.08	596	197	1001	944	315	107	109	2600	3890
10	सातारा	1	2.00	300	165	321	330	177	33	61	2400	2500
11	सांगली	-	-	-	-	-	-	220	43	46	2250	2660
12	सोलापूर	1	3.25	330	123	512	146	106	24	21	2715	1425
13	कोल्हापूर	-	-	-	-	-	-	425	30	33	2000	1780
पुणे विभाग		3	8.33	1226	485	1834	1420	1243	237	270	11965	12255
14	औरंगाबाद	3	18.53	1200	327	422	425	388	40	50	2693	3170
15	जालना	1	1.56	460	105	188	228	155	37	38	1500	2665
16	परभणी	3	2.98	1225	321	841	735	287	115	89	2300	2537
17	बीड	1	2.02	450	112	135	255	112	33	53	2050	2750
18	नांदेड	1	1.11	325	81	240	178	81	31	37	2220	3494
19	उस्मानाबाद	1	0.6	200	30	203	60	50	9	30	130	600
20	लातूर	1	0.75	400	90	101	227	188	17	29	1500	2795
औरंगाबाद विभाग		11	27.55	4260	1066	2130	2108	1261	282	326	12393	18011

अ.क्र.	जिल्हयाचे नाव	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र	मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राचा जलविस्तार	मत्स्यजिरे उत्पादन क्षमता	मत्स्यबीज उत्पादन क्षमता	मत्स्यजिरे उत्पादन		वार्षिक मत्स्यबीज आवश्यकता	प्रत्यक्ष वापरलेले मत्स बीज		एकूण मत्स्य उत्पादन	
						1995-96	1996-97		1995-96	1996-97	1995-96	1996-97
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
21	बुलढाणा	1	3.6	600	230	301	451	267	242	252	5800	6750
22	अकोला	1	3.24	300	180	290	320	200	103	113	2400	7500
23	अमरावती	1	3.85	350	200	150	135	170	48	65	2060	3585
24	यवतमाळ	3	15.11	700	350	300	520	180	85	113	4800	4585
अमरावती विभाग		6	25.8	1950	960	1041	1426	817	478	543	15060	22420
25	वर्धा	2	1.17	547	170	120	114	267	37	44	2656	2979
26	नागपूर	3	5.14	822	300	205	291	449	112	149	3270	3260
27	भंडारा	4	4.82	4752	1420	1446	2941	2169	685	1041	22352	28047
28	चंद्रपूर	2	3.25	1220	750	599	1007	927	459	647	8500	9024
29	गडचिरोली	-	-	-	-	-	-	60	43	60	1150	1190
नागपूर विभाग		11	14.38	7341	2640	2370	4353	3872	1336	1941	37928	44500
एकूण महाराष्ट्र		36.00	84.00	15897	5476	7874	9780	7999	2575	3369	91562	112912

आधार : प्रादेशिक मत्स्यव्यवसाय उपसंचालक महाराष्ट्र शासन.

निष्कर्ष : महाराष्ट्रात जिल्हानिहाय मत्स्यबीज केंद्रे 36 असून त्यांची मत्स्यजिरे उत्पादन क्षमता सुमारे 159 कोटी येवढी अपेक्षित असली तरी सन 1995 - 96 व 96 -97 मध्ये प्रत्यक्षात मत्स्यजिरे उत्पादन अनुक्रमे 79 कोटी व 98 कोटी ऐवढे झालेले आहे. या 36 केंद्रांची मत्स्यबीज निर्मिती क्षमता सुमारे 55 कोटीची असून, जिल्हानिहाय मत्स्यबीजाची आवश्यकता मात्र अंदाजे 80 कोटीची आहे. प्रत्यक्षात जिल्हानिहाय एकूण मत्स्यबीज पुरवठा सन 1995-96 व 96 -97 मध्ये अनुक्रमे 26 कोटी व 34 कोटी ऐवढा झालेला असून त्यापासून सन 1995-96 व 96-97 या दोन वर्षांमध्ये अनुक्रमे 92 हजार व 113 हजार मेट्रीकटन मत्स्योत्पादन मिळालेले आहे.

2) प्रति मेट्रीकटन मत्स्योत्पादनासाठी सरासरीने 3000 मत्स्यबीज वापरण्यात आल्याचे दिसून येते.

3) मत्स्यजिरे पासून मत्स्यबीज तयार होण्यामध्ये मत्स्यबीजाचे भरतुळीचे प्रमाण सुमारे 67 टक्के आढळून येते.

परिच्छेद संदर्भ : 10.10.3

तक्ता: 10.10.3

जिल्हानिहाय बाश्माही तलावाच्या जलविस्तार क्षेत्राचे वर्गीकरण व सिंचन प्रकल्पावर उभारलेली व प्रस्तावित पर्यटन स्थळे

जलविस्तार क्षेत्र - हेक्टर

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	जलविस्तार क्षेत्रानुसार वर्गीकरण												सिंचन प्रकल्पावरील पर्यटन स्थळे	
		0-20		21 - 60		61 -200		201 - 1000		1000 च वर		एकूण			
		तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	तलाव	जलाविस्तार क्षेत्र	उभारलेली	प्रस्तावित
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	ठाणे	237	915	18	740	14	1463	3	1600	2	2847	274	7565		1
2	रायगड	459	709	11	294	1	93					471	1096	-	-
3	रत्नागिरी	17	209	7	219	2	280					26	708	-	-
4	सिंधुदुर्ग	30	126	13	366							43	492	-	1
	कोकण विभाग	743	1959	49	1619	17	1836	3	1600	2	2847	814	9861	0	2
5	नाशिक	56	916	22	650	7	925	10	4395	3	6990	98	13876	-	3
6	धुळे	8	134	37	1850	18	1325	5	1676			68	4985	-	1
7	जळगाव	373	2375	30	1654	25	1992	5	2329	1	4100	434	12450	-	1
8	अहमदनगर	323	1322	32	1985	22	1578	2	1164	3	6050	382	12099	1	-
	नाशिक विभाग	760	4747	121	6139	72	5820	22	9564	7	17140	982	43410	1	5
9	पुणे	48	437	37	1285	11	1030	5	2105	9	17815	110	22672	1	1
10	सातारा	63	327	27	926	6	553	2	1358	3	9002	101	12166	1	
11	सांगली	196	1450	41	1405	13	1471	2	650	1	2030	253	7006		
12	सोलापूर	39	626	60	2413	12	1320	8	3359	3	20551	122	28269		
13	कोल्हापूर	189	409	9	314	1	74	3	1643	2	3450	204	5890		
	पुणे विभाग	535	3249	174	6343	43	4448	20	9115	18	52848	790	76003	2	1
14	औरंगाबाद	136	1430	46	1409	13	985	8	2603	1	27500	204	33927	1	
15	जालना	106	204	21	769	11	959	5	1301			143	3233		
16	परमणी	8	132	31	1104	9	701	2	910	2	8846	52	11693		
17	बीड	32	495	54	1988	15	1689	3	1408	2	10000	106	15580		
18	नांदेड	49	400	47	1392	14	1605			1	1560	111	4957		
19	उस्मानाबाद	54	1026	60	1627	9	992	8	2675			131	6320		
20	लातूर	18	204	29	938	6	611	7	2452	1	2000	61	6205		1
	औरंगाबाद विभाग	403	3891	288	9227	77	7542	33	11349	7	49906	808	81915	1	1

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	जलविस्तार क्षेत्रानुसार वर्गीकरण												सिंचन प्रकल्पावरील पर्यटन स्थळे	
		0-20		21 - 60		61 -200		201 - 1000		1000 चे वर		एकूण			
		तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	तलाव	जलावेस्तार क्षेत्र	उभारलेली	प्रस्तावित
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
21	बुलढाणा	269	2517	69	2025	16	1700	3	957	1	1090	358	8289		1
22	अकोला	154	1202	110	2410	7	919	3	930	2	2100	276	7561		
23	अमरावती	193	1117	37	954	3	396			1	5500	234	7967		1
24	यवतमाळ	312	2268	48	1530	7	799	4	3321	3	9010	374	16928		
अमरावती विभाग		928	7104	264	6919	33	3814	10	5208	7	17700	1242	40745	0	2
25	वर्धा	40	414	10	323	2	169	3	2269			55	3175		2
26	नागपुर	409	2398	55	1767	11	995	9	3085	2	2953	486	11208	1	2
27	भंडारा	2780	6980	144	4422	88	7271	9	3161	2	5863	3023	27697		1
28	चंद्रपुर	340	2480	77	2988	10	823	6	2015	2	5226	435	13532		
29	गडचिरोली	82	1817	47	1375	6	487	1	827			136	4506		
नागपुर विभाग		3651	14089	333	10875	117	9745	28	11367	6	14042	4135	60118	1	5
एकूण महाराष्ट्र		7020	35039	1229	41122	359	33205	116	48203	47	154483	8771	312052	5	16
एकूण राज्याशी टक्केवारी		80.04	11.23	14.01	13.18	4.09	10.64	1.32	15.45	0.54	49.51	100.00	100.00		

आधार 1) प्रादेशिक मत्स्यव्यवसाय कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मत्स्यव्यवसाय विभाग मुंबई

टीप : वरील माहिती जून 97 अखेरची आहे.

निष्कर्ष ; 1) महाराष्ट्रामध्ये जिल्हानिहाय व जलविस्तार क्षेत्रानुसार बारमाही एकूण तलाव 8771 असून त्यांचे एकूण जलविस्तार क्षेत्र 312052 हेक्टर ऐवढे आहे. 200 हेक्टरच्या खाली जलविस्तार क्षेत्र असलेले तलाव 8608 असून त्यांचे जलविस्तार क्षेत्र 109366 हेक्टर आहे. आणि 200 हेक्टर व त्यापेक्षा जास्त जलविस्तार क्षेत्र व्यापलेले बारमाही तलाव 163 असून त्यांचे जलविस्तार क्षेत्र 202686 हेक्टर ऐवढे आहे.

2) एकूण 877 बारमाही तलावापैकी 80 टक्के तलाव 20 हेक्टर पर्यंत जलविस्तार क्षेत्र असलेले आहेत. 21 ते 60 जलविस्तार तलावांचे प्रमाण 14 टक्के असून 61 ते 200 हेक्टर जलविस्तार क्षेत्र असलेले तलाव फक्त 4 टक्के आहेत तर 201 हेक्टरच्या वर जलविस्तार क्षेत्र असल्याच्या तलावांचे प्रमाण 2 टक्के ऐवढे आहे.

3) जल विस्तार क्षेत्र 0 ते 20, 21 ते 60 व 61 ते 200 हेक्टर असलेल्या तलावांचे जलविस्तार क्षेत्राचे प्रमाण एकूण जलविस्तार क्षेत्राशी 11 ते 13 टक्के च्या दरम्यान पडते. तर 201 ते 1000 जलविस्तार क्षेत्र असणाऱ्या तलावांचे क्षेत्राचे प्रमाण 15 टक्के आहे.

4) महाराष्ट्रामध्ये सिंचन प्रकल्पावर केवळ पाच पर्यटन स्थळे विद्यमान असून जिल्हानिहाय एकूण 16 पर्यटन स्थळे प्रस्तावित आहेत.

परिच्छेद क्रमांक: 10.10.2

तक्ता: 13.4.1					
महाराष्ट्रातील पाटबंधारे विकास महामंडळे - तुलनात्मक विवरण					
रचनेचा तपशील	महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ	विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ	कोकण पाटबंधारे विकास महामंडळ	तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ	गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ
1	2	3	4	5	6
1) स्थापना	16-2-1996	30-7-1997	21-12-1997	20-12-1997	27-9-98
2) मुख्यालय (3(3))	पुणे	नागपूर	ठाणे	जळगाव	औरंगाबाद
3) कार्यक्षेत्र	250 हेक्टरच्यावर लाभक्षेत्र असणारे कृष्णा खोऱ्यातील कोयना प्रकल्प सोडून सर्व पाटबंधारे प्रकल्प	250 हेक्टरच्यावर लाभक्षेत्र असणारे विनिर्दिष्ट पाटबंधारे प्रकल्प	250 हेक्टरच्यावर लाभक्षेत्र असणारे विनिर्दिष्ट पाटबंधारे प्रकल्प	250 हेक्टरच्यावर लाभक्षेत्र असणारे पाटबंधारे प्रकल्प	250 हेक्टरच्यावर लाभक्षेत्र असणारे पूर्ण, बांधकागाधीन व भविष्यकालीन मोठे, मध्यम व लहान पाटबंधारे प्रकल्प.
आधिन प्रकल्पांची संख्या	873 एकूण प्रकल्प त्यातील 336 बांधकामाधिन प्रकल्प	10 मोठे प्रकल्प	37 प्रकल्प	344 प्रकल्प व 56 उपसा सिंचन योजना	178 बांधकामाधिन प्रकल्प
महामंडळातील प्रकल्पांची सिंचन क्षमता	एकूण सिंचन क्षमता 21.58 लक्ष हेक्टर बांधकामाधिन प्रकल्पाची सिंचन क्षमता 15.36 लक्ष हेक्टर	5.91 लक्ष हेक्टर (10 मोठ्या प्रकल्पांची) व 23-11-98 च्या वटहुकुमानुसार अतिरिक्त 86 प्रकल्प महामंडळात वर्ग झाले आहेत.	0.53 लक्ष हेक्टर व 23-11-98 च्या वटहुकुमानुसार तळबा हा मोठा प्रकल्प महामंडळात वर्ग झाला आहे.	5.22 लक्ष हेक्टर	5.61 लक्ष हेक्टर
4) समाविष्ट केलेले जिल्हे	नमूद नाही (पण वर्णनावरून सातारा, सांगली, कोल्हापूर, पुणे, उस्मानाबाद, सोलापूर, अहमदनगर, बीड)	भंडारा, चंद्रपूर, नागपूर, वर्धा, अमरावती, यवतमाळ, बुलढाणा, अकोला, गडचिरोली	ठाणे, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग	जळगाव, धुळे, नाशिक	नाशिक, अहमदनगर, औरंगाबाद, जालना, बीड, परभणी, नांदेड, लातूर, उस्मानाबाद
5) उर्वरित किंमत	7100 कोटी रुपये	3657 कोटी रुपये	547 कोटी रुपये	4507 कोटी रुपये	3900 कोटी रुपये
6) शासनाचे अंशदान (निधी) (31(1))	3500 कोटी रुपये (50 टक्के)	2245 कोटी रुपये (30 टक्के)	173 कोटी रुपये (30 टक्के)	1400 कोटी रुपये (30 टक्के)	1300 कोटी रुपये (30 टक्के)
7) कामे पूर्ण करण्यासाठी नमूद केलेला काळ	5 वर्ष (मे 2000)	10 वर्ष (मार्च 2007)	नमूद नाही	10 वर्ष (डिसेंबर 2007)	10 वर्ष (सप्टेंबर 2008)
8) पाणी पट्टीचा दर (20)	व्याजाची परतफेड करण्याइतपत	व्याज व परतावा देण्याइतपत	व्याज व परतावा देण्याइतपत	व्याजाची परतफेड करण्याइतपत	व्याजाची परतफेड करण्याइतपत
9) घनमापन पध्दती	लागू आहे	लागू आहे	लागू आहे	लागू आहे	लागू आहे
10) महामंडळाची रचना(4(1))					
पदसिध्द अध्यक्ष	पाटबंधारे मंत्री	पाटबंधारे मंत्री	पाटबंधारे मंत्री	पाटबंधारे मंत्री	पाटबंधारे मंत्री
उपाध्यक्ष (शासनाने नामनिर्देशित केलेले)	—	एक अशासकीय सदस्य	कोकणातील एक अशासकीय सदस्य	खानदेशातील एक अशासकीय सदस्य	दोन अशासकीय सदस्य
पदसिध्द उपाध्यक्ष	शासनाचे मुख्य सचिव	शासनाचे मुख्य सचिव	शासनाचे मुख्य सचिव	शासनाचे मुख्य सचिव	शासनाचे मुख्य सचिव
व्यवस्थापकीय संचालक	—	शासन सचिव (1) पा.वि.	शासन सचिव (1) पा.वि.	शासन सचिव (1) पा.वि.	शासन सचिव (1) पा.वि.
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव पा.वि	—	—	—	—
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव ला.क्षे.वि	शासन सचिव ला.क्षे.वि	शासन सचिव ला.क्षे.वि	शासन सचिव ला.क्षे.वि	शासन सचिव ला.क्षे.वि
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव वित्त	शासन सचिव वित्त	शासन सचिव वित्त	शासन सचिव वित्त	शासन सचिव वित्त
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव नियोजन	शासन सचिव नियोजन	शासन सचिव नियोजन	शासन सचिव नियोजन	शासन सचिव नियोजन
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव महसूल व वन	शासन सचिव महसूल व वन	शासन सचिव महसूल व वन	शासन सचिव महसूल व वन	शासन सचिव महसूल व वन
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव (मदत व पुनर्वसन)	शासन सचिव (मदत व पुनर्वसन)	शासन सचिव (मदत व पुनर्वसन)	शासन सचिव (मदत व पुनर्वसन)	शासन सचिव (मदत व पुनर्वसन)
पदसिध्द सदस्य	शासन सचिव कृषि	शासन सचिव कृषि	शासन सचिव कृषि	शासन सचिव कृषि	शासन सचिव कृषि
अशासकीय सदस्य :-					
विकीय संस्थांतून	तीन सदस्य	तीन सदस्य	—	—	—
विधानसभेतून	पाच सदस्य	तीन सदस्य	कोकणातील तीन सदस्य	धुळे, जळगाव, नाशिक जिल्ह्यातील दोन सदस्य	नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यातील व मराठवाड्यातील सात सदस्य
विधानपरिषदेतून	तीन सदस्य	तीन सदस्य	कोकणातील एक सदस्य	धुळे, जळगाव, नाशिक जिल्ह्यातील एक सदस्य	नाशिक, अहमदनगर जिल्ह्यातील व मराठवाड्यातील दोन सदस्य
पाटबंधारे व वित्त क्षेत्रातील तज्ज्ञ	दोन सदस्य	दोन सदस्य	—	—	—

रचनेचा तपशील	महाराष्ट्र कृष्णा खोरे विकास महामंडळ	विदर्भ पाटबंधारे विकास महामंडळ	कोकण पाटबंधारे विकास महामंडळ	तापी पाटबंधारे विकास महामंडळ	गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ
1	2	3	4	5	6
कार्यकारी संचालक (सदस्य सचिव)	पा.वि. मधील सचिव दर्जाचे	पा.वि. मधील सचिव दर्जाचे	पा.वि. मधील सचिव दर्जाचे	पा.वि. मधील सचिव दर्जाचे	पा.वि. मधील सचिव दर्जाचे
1) कार्यकारी समितीची रचना (5(1))					
अध्यक्ष	कार्यकारी संचालक	व्यवस्थापकीय संचालक	व्यवस्थापकीय संचालक	व्यवस्थापकीय संचालक	व्यवस्थापकीय संचालक
सदस्य	मुख्य अभियंता पा.वि.पुणे	कार्यकारी संचालक	कार्यकारी संचालक	कार्यकारी संचालक	कार्यकारी संचालक
सदस्य	मुख्य अभियंता (वि.प) पुणे	मु.अ.पा.वि. नागपूर	मु.अ.(कोकण प्रदेश) मुंबई -	मु.अ.पा.वि. (उ.म.प्र.) नाशिक	मु.अ.पा.वि. औरंगाबाद -
सदस्य	महामंडळाचे मुख्य अभियंता	मु.अ. (गोसीखुर्द) पा.वि.	महामंडळाचे मु.ले व वि.अ.	महामंडळाचे मु.अ.	मु.अ. व मु.प्र.ला.क्षे.वि.ओबाद
	महामंडळाचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी	महामंडळाचे मु.ले व वि.अ.	-----	महामंडळाचे मु.ले व वि.अ.	महामंडळाचे मु.ले व वि.अ. -
सदस्य सचिव	महामंडळाचे अधीक्षक अभियंता	महामंडळाचे अधीक्षक अभियंता	महामंडळाचे का.अ.	महामंडळाचे का.अ.	महामंडळाचे अ.अ.
महामंडळाच्या रचनेत प्रतिनिधित्व व मिळालेले विभाग	पाणी पुरवठा, उर्जा, उद्योग, स्थानिक स्वराज्य संस्था	पाणी पुरवठा, उर्जा, उद्योग, स्थानिक स्वराज्य संस्था	पाणी पुरवठा, उर्जा, उद्योग, स्थानिक स्वराज्य संस्था	पाणी पुरवठा, उर्जा, उद्योग, स्थानिक स्वराज्य संस्था	पाणी पुरवठा, उर्जा, उद्योग, स्थानिक स्वराज्य संस्था
2) महामंडळ स्थापन करण्याचा उद्देश (अधिनियमातील प्रास्ताविक)	कृष्णा पाणी तंट्या न्यायाधिकरणाच्या निवाड्याद्वारे महाराष्ट्र राज्याला वाटप करण्यात आलेले कृष्णा नदीचे पाणी उपयोगात आणण्यासाठी	पाणीतंट्या न्यायाधिकरणाच्या निवाड्याद्वारे महाराष्ट्र राज्याला वाटप करण्यात आलेले गोदावरी आणि तापी नद्यांचे पाणी उपयोगात आणण्यासाठी	कोकण प्रदेशातील पाटबंधारे प्रकल्पांचे बांधकाम, कार्यान्वयन, लाभक्षेत्र विकास, उर्जा निर्मिती व पूर नियंत्रणाची कामे करण्यासाठी	तापी नदीचे महाराष्ट्राशी संबंधीत पाणी उपयोगात आणण्यासाठी	गोदावरी नदीचे महाराष्ट्र राज्याशी संबंधीत पाणी उपयोगात आणण्यासाठी
3) निविदांना प्रशासनिक मान्यता देण्याचा अधिकार (19(1))	आहे.	नाही	नाही	आहे	नाही
4) तांत्रिक मंजूरी देण्याचा अधिकार(19(1))	आहे.	आहे.	आहे.	आहे.	आहे.
5) मार्च 1998 अखेर केलेली वित्त उभारणी	रु 975.46 कोटी (17.5 टक्के)	रु. 226.378 कोटी (15.75 टक्के)	-	-	-
6) रोखे (व्याजाचा दर)					
<p>7) टिप : पहिल्या स्तंभातील कंसातील अंक हे अधिनियमातील कलमांचे आहेत.</p> <p>8) टिप : सर्व महामंडळांचे अधिनियम</p> <p>9) टिप : विविध महामंडळांच्या अधिनियमांतील तरतुदींमध्ये विसंगती दिसते.</p>					
परिच्छेद संदर्भ : 13.4.16					

शुध्दीपत्रक

खंड - 3: परिशिष्टे व तक्ते

टीप: स्तंभ 5 मधील तिरपे शब्द (उदा. बगळावे) हे प्रत्यक्षात 'असे वाचावे' नसून कार्यवाहीच्या सूचना आहेत.

पृष्ठ क्रमांक	परिशिष्ट क्रमांक/ तक्ता क्रमांक	स्तंभ क्रमांक/ ओळ क्रमांक	असे आहे	असे वाचावे
1	2	3	4	5
7	परिशिष्ट: 4	स्तंभ 2 ओळ क्र. 23	श्री. म. टी. तासकर	श्री. एन. टी. तासकर
9	परिशिष्ट: 5	स्तंभ 3 ओळ क्र. 1	निवृत्त प्रधान सचिव, पा. वि.	निवृत्त सचिव, पा. वि.
34	परिशिष्ट: 17	स्तंभ 3 ओळ क्र. 5	अप्पर संचालक, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण	अप्पर संचालक, अर्थ व सांख्यिकी विभाग
34	परिशिष्ट: 17	स्तंभ 2 ओळ क्र. 26	सं. स. बोनके	सं. स. बेनके
56	परिशिष्ट 4.2.1	शीर्षक	-	परिशिष्ट: 4.2.1 महाराष्ट्रातील कृषि हवामान विभागाची वैशिष्टे, जमिनीचे प्रकार आणि प्रमुख पीक पध्दती
61	परिशिष्ट 4.2.2 (ग)	2/10	भात (लावणीचा)	भात
80	परिशिष्ट 4.5.3	शीर्षक	परिशिष्ट 3.7.3	परिशिष्ट: 4.8.3
92	परिशिष्ट: 7.2.2	शीर्षक	प्रचलित संघटना	प्रारंभिक संघटना
99	परिशिष्ट: 11.2.2	शीर्षक उपचार प्रगती व त्या व त्यापासून भूगर्भात जिरणारे पाणी उपचार प्रगती व त्यापासून भूगर्भात जिरणारे पाणी
100	परिशिष्ट: 11.2.3	-	क्षेत्राचे एकक नाही	क्षेत्र: हेक्टर
123	तक्ता: 2.6.3 पुणे विभाग	11	1210 12.8%	1450 15.3%
123	जालना	11	1995 39.8%	770 15.3%
123	परभणी	11	1304 16.7%	1195 15.3%
123	बीड	11	907 10.7%	1304 15.3%
123	नांदेड	11	978 16.5%	907 15.3%
123	उस्मानाबाद	11	865 13.6%	978 15.3%
123	लातूर	11	1049 18.6%	865 15.3%
125	तक्ता: 2.6.4	तक्त्याच्यावरील उजव्या बाजूला.	उत्पन्न रुपयात	संख्या हजारात

पृष्ठ क्रमांक	परिशिष्ट क्रमांक/ तक्ता क्रमांक	स्तंभ क्रमांक/ ओळ क्रमांक	असे आहे	असे वाचावे
1	2	3	4	5
125	तक्ता: 2.6.4	निष्कर्ष 2) ची दुसरी ओळ.	1/8 ते 1/10 टक्के आहे	1/8 ते 1/10 आहे
131	तक्ता: 2.6.6	तक्त्यातील शेवटची ओळ	लोकसंख्या (कोटी)	लोकसंख्या (दशलक्ष)
132	तक्ता 2.8.1	13 स्तंभ नाम	कृषि खाते	कृषि खाते साधारण
132	तक्ता 2.8.1	20 स्तंभ नाम	रेल्वे साधे	रेल्वे साधे
132	तक्ता 2.8.1	4 / 24 आ)	→	काढून टाकून निकर्षातील चौकोनास जोडावे.
132	तक्ता 2.8.1	निष्कर्ष	एकूण स्वयंचलित प.मा. केंद्रे एकूण प.मा.केंद्रे	एकूण स्वयंचलित प.मा. केंद्रे =31% एकूण प.मा.केंद्रे
135	तक्ता 2.8.3	टीप : तक्ता नीट छापला गेला नाही. सुधारीत तक्ता सोबत पृष्ठ 3 वर जोडला आहे.		
142	तक्ता 4.2.2	10/7	10-12	15-20
154	तक्ता: 4.4.8	शीर्षक	-	तक्ता 4.4.8: उपखोरेनिहाय पिकांचे उत्पादन
162	तक्ता: 7.1.1	तळटीप (निष्कर्ष)	2942.35 हे	2942.35 ह हे.
171	तक्ता: 7.3.3	तळटीप-1	29,65,00	29,65,000
199	तक्ता: 10.4.1	स्तंभ 9 1 ली ओळ 4 थी ओळ	वापरलेल्या पाण्याची विल्हेवाट प्रक्रिया करुन 3.65 दलघमी पाणी वापरण्यात येते	प्रक्रिया करुन वापरलेल्या पाण्याची विल्हेवाट लावली जाते 3.65 दलघमी पाणी पुन्हा वापरण्यात येते.
202	तक्ता: 10.10.1	निष्कर्ष (1)1ली ओळ	एकूण तलावांपैकी---- -- चे 1777,	एकूण तलावापैकी पाटबंधारे खात्याचे 1777,
202	तक्ता: 10.10.1	निष्कर्ष (1)2 री ओळ	11412 पाटबंधारे खात्या तलाव	11412 तलाव
202	तक्ता: 10.10.1	निष्कर्ष (2)1 री ओळ	जर जिल्हा परिषदेकडे	जिल्हा परिषदेकडे
203	तक्ता: 10.10.2	निष्कर्ष(3)	मरतुळीचे	मरतुळीचे
206	तक्ता: 10.10.3	निष्कर्ष(2)	877 बारमाही	8771 बारमाही

उपखोरे क्रमांक	उपखोऱ्याचे नाव	महाराष्ट्र सिंचन आयोग(1962) 75 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	राष्ट्रीय सिंचन आयोग (1972)		लवाद/समित्या		पाटबंधारे खात्याचे उपखोरेनिहाय अभ्यास(1998)	
			75 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	75 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	75 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता	50 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ऊर्ध्व गोदावरी (पैठण धरणा पर्यन्त) अ)गोदावरी (मुळा व प्रवरा व्यतिरिक्त) आ) मुळा व प्रवरा	31795	37830	147730	15147	20159	3594	4576
2	गोदावरी निम्नखोत (पैठण धरणाखाली)						1648	2141
3	पूर्णा (दुधनासहीत)						2703	3878
4	मांजरा						2094	2899
5	गोदावरी उर्वरीत.						1488	2598
6	पैनगंगा						135	216
7	वर्धा						3879	5153
8	मध्य वैनगंगा						4671	6201
9	निम्न वैनगंगा (अ)वैनगंगा - प्राणहिता (आ) इंचमपल्लीपरिसर (इ) इंद्रावती						14128	18771
एकूण वैनगंगा (6 + 9 अ)					8328	9985	5033	6055
एकूण प्राणहिता (6 + 7 + 8 + 9अ)		20385			113	150	221	243
एकूण गोदावरी (प्राणहिता वगळून)		11410			2831	3766	3295	3624
गोदावरी खोरे		31795	37830		0	0	13361	16040
10	पूर्णा (तापी)				22678	30125	22122	27524
11	गिरणा	6484	7250	147730	5047	7687	0	20159
12	पांझरा						15178	20184
13	मध्य तापी (अ) तापी (सातपुडा) (आ) तापी (दक्षिण)						37825	50284
तापी खोरे							37300	47708
14	नर्मदा	308 *	620		1982	2548	2162	2910
15	ऊर्ध्व कृष्णा (पश्चिम) (अ) (पश्चिम-उत्तर) (आ) (पश्चिम-दक्षिण)	21772	27920		5047	7687	1097	1388
16	ऊर्ध्व कृष्णा (पूर्व) (अ) येरळा (आ) अग्रणी			405	533			
एकूण कृष्णा (मीमा वगळून)				21772	27920	2072	3278	
17	ऊर्ध्व मीमा(उजनीपर्यन्त)				1241	1671	1241	1671
18	उर्वरीत मीमा अ) नीरा	8772	27920		7029	10235	6977	9780
19	आ) उजनीखाली-माणसहीत सीना - बोरी - बेनेतुरा अ) सीना आ) बोरी-बेनेतुरा			308	377	315	482	
एकूण मीमा				8777	27920	15877	18950	
कृष्णा खोरे		30549	27920		2942	3407	20	50
20	दमणगंगा- पार				5	13	5	13
21	उत्तर कोकण	42469	42480		18698	18844	18844	22420
22	मध्य कोकण			27257	7416			
23	वाशिष्ठी			2241	3024			
24	दक्षिण कोकण अ) रत्नागिरी आ) सिधुदुर्ग			10419	11653	319	505	
25	तेरेखोल - तित्तारी			478	722			
कोकणातील पश्चिम वाहिनी नद्यांचे खोरे		42469	42480		196	417	11653	9527
महाराष्ट्र राज्य		111605	116100	147730	27251	30351	28371	34504
					2757		3786	4424
					15276		17607	21085
					9637		13293	15127
					4491	61014	4522	5479
					6632		9704	11558
					8264		5970	7177
					2232		3717	4450
					49289	61014	58599	69300
					121702	152261	131562	161774

टीप: * महाराष्ट्र सिंचन आयोगाने (1962) नर्मदा खोरे विचारात घेतलेले नाही. तथापि महाराष्ट्राच्या एकूण जलसंपत्तीच्या तौलनिक अभ्यासासाठी नर्मदा पाणी तटा

लवादाने प्राप्त धरलेला महाराष्ट्रा बाबतचा अंदाज दर्शविला आहे.

आधार: 1) गोदावरी खोऱ्याचा हिशोब (स्तंभ 6) Master Plans: Krishna- Godavari Basins (Manerikar Committee) (March 1969) च्या अहवालावरून घेतला आहे.

2) तापी खोऱ्याचा हिशोब (स्तंभ 6) जानेवारी 1986 मध्ये आंतरराज्यीय नियंत्रण मंडळाच्या (महाराष्ट्र व मध्य प्रदेश) 21व्या बैठकीतील विवेचना नुसार आहे. तत्पूर्वी

उर्ध्व तापीक समिती (अध्यक्ष समिती)ने 1958 मध्ये उर्ध्व तापीवरील खोऱ्याचा पाणीवाटपातील हिस्सा 7401 दलघमी (261.4 जघफ) असा दाखवला होता.

3) नर्मदा पाणी तटा लवादाने (1979) केलेल्या पाणी वाटपानुसार नर्मदा खोऱ्याचा पाण्याचा हिशोब (स्तंभ 6) दर्शविला आहे.

4) कृष्णा पाणी तटा लवादाच्या (1973) खंड-2 नुसार कृष्णा खोऱ्याच्या पाण्याचा हिशोब (स्तंभ-6) दर्शविला आहे.

5)कोकण प्रदेशातील पाण्याची उपलब्धता (स्तंभ- 6 व 7) कोकण सिंचन विकास उच्चाधिकार समिती (खताळ समिती, जून 1981) च्या अहवालाच्या खंड -2 नुसार सक्तीत केरी आहे.

निष्कर्ष : 1) महाराष्ट्र सिंचन आयोगाने (1962) अनुमानित केलेली जलसंपत्ती महाराष्ट्र जल व सिंचन आयोगासाठी पाटबंधारे खात्याने केलेल्या अभ्यासाच्या तुलनेत 15

टक्के कमी होती. (गोदावरी 14.76 टक्के कमी, तापी 7 टक्के कमी, कृष्णा 7 टक्के अधिक परंतु मीमा 8.5 टक्के कमी, कोकण 27.5 टक्के कमी).

2) राष्ट्रीय सिंचन आयोगाने (1972) विचारात घेतलेल्या उपलब्धतेच्या अंदाजाच्या तुलनेत पाटबंधारे खात्याने केलेल्या अभ्यासातून प्राप्त झालेली 75 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता 11.75 टक्के अधिक आहे.

(गोदावरी 1.34 टक्के अधिक, तापी 4 टक्के अधिक, नर्मदा 97 टक्के कमी, कृष्णा 1.6 टक्के अधिक तर कोकणात 27.5 टक्के अधिक). तसेच 50 टक्के विश्वासार्हतेची उपलब्धता देखील 8.68 टक्के अधिक आहे.

परिच्छेद संदर्भ : 2.8.5